REPUBLIKA HRVATSKA
SPLITSKO-DALMATINSKA ŽUPANIJA
GRAD SPLIT

GRADSKO VIJEĆE

P / 1649382

KLASA: 303-03/16-01/09
URBROJ: 2181/01-09-02/07-17-96
Split, 12. prosinca 2017. godine

Na temelju članka 15. stavka 5. Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske („Narodne novine" broj 147/14 i 123/17) i članka 36. Statuta Grada Splita („Službeni glasnik Grada Splita" broj 17/09, 11/10, 18/13, 39/13 i 46/13), Gradsko vijeće Grada Splita na 5. sjednici, održanoj 12. prosinca 2017. godine donosi

Strategiju razvoja Urbane aglomeracije Split
za razdoblje do kraja 2020. godine

STRATEGIJA RAZVOJA URBANE AGLOMERACIJE SPLIT

ZA RAZDOBLJE DO KRAJA 2020. GODINE

Grad Kaštela | Grad Omiš | Grad Sinj | Grad Solin | Grad Split | Grad Trogir | Općina Dicmo | Općina Dugi Rat | Općina Dugopolje | Općina Klis | Općina Lećevica | Općina Muć | Općina Podstrana

IMPRESSUM

NARUČITELJ:	GRAD SPLIT
VODITELJ IZRADE OD STRANE NARUČITELJA:	Služba za gospodarstvo, turizam, međunarodne i europske fondove Grada Splita Ela Žižić, pročelnica
KOORDINATORI IZRADE:	Ana Jerkunica, Grad Split Doc. dr. sc. Vinko Muštra, Ekonomski fakultet
IZRAĐIVAČ:	SVEUČILIŠTE U SPLITU
AUTORSKI TIM SVEUČILIŠTA U SPLITU:	
TEME: „DRUŠTVO“, „GOSPODARSTVO“, „OKVIR UPRAVLJANJA RAZVOJEM"	Dr. sc. Paško Burnać, Ekonomski fakultet Doc. dr. sc. Dražen Čular, Kineziološki fakultet Prof. dr. sc. Petar Filipić, Ekonomski fakultet Prof. dr. sc. Maja Fredotović, Ekonomski fakultet Prof. dr. sc. Zoran Grgantov, Kineziološki fakultet Josip Grgić, dipl. oec., Ekonomski fakultet Prof. dr. sc. Branko Matulić, Umjetnička akademija Doc. dr. sc. Davorka Mikulić, Ekonomski fakultet Prof. dr. sc. Đurđica Miletić, Kineziološki fakultet Prof. dr. sc. Željko Mrnjavac, Ekonomski fakultet Doc. dr. sc. Vinko Muštra, Ekonomski fakultet Izv. prof. dr. sc. Jelena Paušić, Kineziološki fakultet Prof. dr. sc. Lidija Petrić, Ekonomski fakultet Doc. dr. sc. Smiljana Pivčević, Ekonomski fakultet Doc. dr. sc. Ljudevit Pranić, Ekonomski fakultet Dr. sc. Blanka Šimundić, Ekonomski fakultet Doc. dr. sc. Josip Visković, Ekonomski fakultet
TEMA: „URBANO OKRUŽENJE"	Dr. sc. Hrvoje Bartulović, Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije Prof. dr. sc. Dinko Begušić, Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje Izv. prof. dr. sc. Ranko Goić, Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje Doc. dr. sc. Ana Grgić, Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije Ana Jeličić, mag.ing.aedif., Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije Prof. dr. sc. Dušan Marušić, Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije Dr. sc. Sanja Matijević-Barčot, Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije Marko Mimica, mag.ing.aedif., Fakultet građevinarstva, arhitekture i

	geodezije Izv. prof. dr. sc. Sandro Nižetić, Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje Dr. sc. Mirko Ruščić, Prirodoslovno-matematički fakultet Prof. dr. sc. Alen Soldo, Sveučilišni odjel za studije mora Izv. prof. dr. sc. Nediljka Vukojević-Medvidović, Kemijsko-tehnološki fakultet
VANJSKI SURADNICI:	Marin Kesić, mag.ing.aedif., Vodovod i kanalizacija Split Drago Klarić, mag.ing.aedif., Vodovod i kanalizacija, Split Dr. sc. Mira Krneta, Hrvatska banka za obnovu i razvoj
EX ANTE EVALUATOR:	prof.dr.sc. Nenad Starc, Ekonomski institut Zagreb
KOORDINACIJSKO VIJEĆE ZA URBANU AGLOMERACIJU SPLIT U PERIODU OD 05.10.2015.g. - 11.09.2017.g.:	Ivo Baldasar, gradonačelnik Grada Splita Goran Kovačević, zamjenik gradonačelnika Grada Splita Ivan Udovičić, gradonačelnik Grada Kaštela Mili Novak, zamjenik gradonačelnika Grada Kaštela Ivan Kovačić, gradonačelnik Grada Omiša Ivo Tomasović, zamjenik gradonačelnika Grada Omiša Kristina Križanac, obnašateljica dužnosti gradonačelnika Grada Sinja Zlatko Ugrin, zamjenik gradonačelnika Grada Sinja Blaženko Boban, gradonačelnik Grada Solina Dalibor Ninčević, zamjenik gradonačelnika Grada Solina Ante Stipčić, gradonačelnik Grada Trogira Filip Anđelić, zamjenik gradonačelnika Grada Trogira Ivan Maretić, načelnik Općine Dicmo Marko Vukas, pročelnik Jedinstvenog upravnog odjela Općine Dicmo Jerko Roglić, načelnik Općine Dugi Rat Damir Ivanišević, zamjenik načelnika Općine Dugi Rat Stanko Balić, načelnik Općine Dugopolje Stipe Rogošić, zamjenik načelnika Općine Dugopolje Jakov Vetma, načelnik Općine Klis Marko Galić, zamjenik načelnika Općine Klis Ante Baran, načelnik Općine Lećevica Mateo Rajčić, zamjenik načelnika Općine Lećevica Filip Stupalo, načelnik Općine Muć Ana – Marija Jukić, zamjenica načelnika Općine Muć Mladen Bartulović, načelnik Općine Podstrana Jugoslav Bagatin, zamjenik načelnika Općine Podstrana
KOORDINACIJSKO VIJEĆE ZA URBANU AGLOMERACIJU SPLIT U	Andro Krstulović Opara , gradonačelnik Grada Splita Nino Vela, zamjenik gradonačelnika Grada Splita Denis Ivanović, gradonačelnik Grada Kaštela

PERIODU OD 12.09.2017.g.:	Grgica Benutić, zamjenik gradonačelnika Grada Kaštela Ivo Tomasović, gradonačelnik Grada Omiša Ivan Bartulović, zamjenik gradonačelnika Grada Omiša Kristina Križanac, gradonačelnica Grada Sinja Zlatko Ugrin, zamjenik gradonačelnika Grada Sinja Dalibor Ninčević, gradonačelnik Grada Solina Ivica Rakušić, zamjenik gradonačelnika Grada Solina Ante Bilić, gradonačelnik Grada Trogira Viktor Novak, zamjenik gradonačelnika Grada Trogira Ivan Maretić, načelnik Općine Dicmo Marko Vukas, pročelnik Jedinstvenog upravnog odjela Općine Dicmo Jerko Roglić, načelnik Općine Dugi Rat Lovre Bilić, zamjenik načelnika Općine Dugi Rat Perica Bosančić, načelnik Općine Dugopolje Anita Marasović, zamjenica načelnika Općine Dugopolje Jakov Vetma, načelnik Općine Klis Marko Galić, zamjenik načelnika Općine Klis Ante Baran, načelnik Općine Lećevica Danira Kujundžić, pročelnica Jedinstvenog upravnog odjela Općine Lećevica Filip Stupalo, načelnik Općine Muć Ana – Marija Jukić, zamjenica načelnika Općine Muć Mladen Bartulović, načelnik Općine Podstrana Tomislav Buljan, zamjenik načelnika Općine Podstrana
PARTNERSKO VIJEĆE ZA URBANU AGLOMERACIJU SPLIT U PERIODU OD 05.10.2015.g. - 11.09.2017.g.:	Goran Kovačević, Grad Split Dražen Pejković, Grad Split Đeki Stanić, Grad Omiš Neno Mimica, Grad Omiš Mili Novak, Grad Kaštela Marijana Mišerda Bajić, Grad Kaštela Miroslav Mišković, Grad Solin Antonija Eremut-Erceg, Grad Solin Radovan Slade-Šilović, Grad Trogir Patricija Pavlov, Grad Trogir Ivana Pavić, Grad Sinj Julija Poljak, Grad Sinj Damir Ivanišević, Općina Dugi Rat Jerko Roglić, Općina Dugi Rat Stipe Rogošić, Općina Dugopolje Marija Čipčić, Općina Dugopolje Jakov Vetma, Općina Klis

Maja Zelić, Općina Klis
Ante Baran, Općina Lećevica
Mateo Rajčić, Općina Lećevica
Ana-Marija Jukić, Općina Muć
Kristina Dragin Jelić, Općina Muć
Danira Zanki, Općina Podstrana
Marija Šošić, Općina Podstrana
Anđela Brkić, Općina Dicmo
Šime Stolica, Općina Dicmo
Ivana Grubišić, JU RERA S.D. za koordinaciju i razvoj
Marija Vučica, JU RERA S.D. za koordinaciju i razvoj
Anđelko Katavić, Splitsko-dalmatinska županija
Anđelka Vuković, Splitsko-dalmatinska županija
Žana Gusić, Hrvatski zavod za zapošljavanje – Regionalni ured Split
Renato Jerončić, Hrvatski zavod za zapošljavanje – Regionalni ured Split
Joško Stella, Turistička zajednica Splitsko - dalmatinske županije
Siniša Mikačić, Turistička zajednica Splitsko - dalmatinske županije
Vesna Friedl, HGK - Županijska komora Split
Nataša Bušić, HGK - Županijska komora Split
Vesna Ivić Šimetin, HUP - regionalni ured Split
Žana Plazibat, HUP - regionalni ured Split
Katija Šabić, HOK - područna obrtnička komora Split
Goran Ljubičić, HOK - područna obrtnička komora Split
Ana Barač, Poduzetnički centar Sinj
Ivna Bazina, Poduzetnički centar Sinj
Zvonimir Grubišić, Inkubator Solin d.o.o.
Anamarija Roso, Inkubator Solin d.o.o.
Jagoda Đinđić, Savez samostalnih sindikata Hrvatske – teritorijalni ured Split
Rozana Ana Duplančić, Savez samostalnih sindikata Hrvatske – teritorijalni ured Split
Darka Todorić, Hrvatska udruga radničkih sindikata – HURS, Županijski ured Split
Mladen Radić, Hrvatska udruga radničkih sindikata – HURS, Županijski ured Split
Ivan Čulin, Udruga DAR Dugopolje
Matea Radovan, Udruga DAR Dugopolje
Maja Zelić, Poduzetnički inkubator Klis
Mila Mihovilović, Poduzetnički inkubator Klis
Đordana Barbarić, Udruga MOST Split
Drago Lelas, Udruga MOST Split
Aleksandra Makrić, Udruga TOMS Trogir
Ivica Bašić, Udruga TOMS Trogir
Natali Stanić, Udruga Agape Omiš

Danijela Karoglan, Udruga Agape Omiš
Nives Ivelja, Udruga MI Split
Slobodan Škopelja, Udruga MI Split
Joško Blažević, Udruga Sv. Jeronim Kaštel Gomilica
Najan Bliškov, Udruga Sv. Jeronim Kaštel Gomilica
Snježanka Jadrijević, Udruga Srma Sinj
Marija Pupić-Vurilj, Udruga Srma Sinj
Carolyn Boyd Tomasović, Ekumenska inicijativa žena Omiš
Jelena Mandić, Ekumenska inicijativa žena Omiš
Ivana Budinski, Udruga za biološka istraživanja Biom - područni ured Sinj
Ivana Selanec, Udruga za biološka istraživanja Biom - područni ured Sinj
Maja Vrančić, Udruga KURS Split
Deni Borozan, Udruga KURS Split
Josip Boban, Udruga za istraživanje i zaštitu prirode Codium
Tomislav Bartulović, Udruga za istraživanje i zaštitu prirode Codium
Tonči Burić, Društvo Bijaći Kaštela
Milivoj Bratinčević, Društvo Bijaći Kaštela
Leandra Vranješ, Ured za transfer tehnologije - Sveučilište u Splitu
Nikola Balić, Ured za transfer tehnologije - Sveučilište u Splitu
Alen Jerkunica, Suvremeno učilište u Splitu
Ivana Jadrić, Suvremeno učilište u Splitu
Slobodan Škopelja, Zelena mreža d.o.o. Solin
Nives Ivelja, Zelena mreža d.o.o. Solin
Ljubica Milković, Udruga Moje dijete Solin
Carolyn Diana Kokeza, Udruga Moje dijete Solin
Neno Munitić, Udruga Male žice Omiš
Frane Rogošić, Udruga Male žice Omiš

PARTNERSKO VIJEĆE ZA URBANU AGLOMERACIJU SPLIT U PERIODU OD U PERIODU OD 12.09.2017.g.:

Nino Vela, Grad Split
Jelena Hrgović, Grad Split
Đeki Stanić, Grad Omiš
Zora Lelas Ković, Grad Omiš
Grgica Benutić, Grad Kaštela
Marijana Mišerda Bajić, Grad Kaštela
Miroslav Mišković, Grad Solin
Antonija Eremut-Erceg, Grad Solin
Frane Žižak, Grad Trogir
Igor Solomun, Grad Trogir
Ivana Pavić, Grad Sinj
Julija Poljak, Grad Sinj
Jerko Roglić, Općina Dugi Rat
Lovre Bilić, Općina Dugi Rat
Branimira Bosančić, Općina Dugopolje
Marija Čipčić, Općina Dugopolje

Jakov Vetma, Općina Klis
Maja Zelić, Općina Klis
Danra Kujundžić, Općina Lećevica
Gordana Maras, Općina Lećevica
Ana-Marija Jukić, Općina Muć
Kristina Dragin Jelić, Općina Muć
Danira Zanki, Općina Podstrana
Marija Šošić, Općina Podstrana
Anđela Brkić, Općina Dicmo
Šime Stolica, Općina Dicmo
Ivana Grubišić, JU RERA S.D. za koordinaciju i razvoj
Marija Vučica, JU RERA S.D. za koordinaciju i razvoj
Anđelko Katavić, Splitsko-dalmatinska županija
Anđelka Vuković, Splitsko-dalmatinska županija
Jela Gogić, Hrvatski zavod za zapošljavanje – Regionalni ured Split
Renato Jerončić, Hrvatski zavod za zapošljavanje – Regionalni ured Split
Joško Stella, Turistička zajednica Splitsko - dalmatinske županije
Siniša Mikačić, Turistička zajednica Splitsko - dalmatinske županije
Vesna Friedl, HGK - Županijska komora Split
Nataša Bušić, HGK - Županijska komora Split
Vesna Ivić Šimetin, HUP - regionalni ured Split
Žana Plazibat, HUP - regionalni ured Split
Katija Šabić, HOK - područna obrtnička komora Split
Goran Ljubičić, HOK - područna obrtnička komora Split
Ana Barač, Poduzetnički centar Sinj
Ivna Bazina, Poduzetnički centar Sinj
Zvonimir Grubišić, Inkubator Solin d.o.o.
Anamarija Roso, Inkubator Solin d.o.o.
Jagoda Đinđić, Savez samostalnih sindikata Hrvatske – teritorijalni ured Split
Rozana Ana Duplančić, Savez samostalnih sindikata Hrvatske – teritorijalni ured Split
Darka Todorić, Hrvatska udruga radničkih sindikata – HURS, Županijski ured Split
Mladen Radić, Hrvatska udruga radničkih sindikata – HURS, Županijski ured Split
Ivan Čulin, Udruga DAR Dugopolje
Matea Radovan, Udruga DAR Dugopolje
Maja Zelić, Poduzetnički inkubator Klis
Mila Mihovilović, Poduzetnički inkubator Klis
Đordana Barbarić, Udruga MOST Split
Drago Lelas, Udruga MOST Split
Aleksandra Makrić, Udruga TOMS Trogir
Ivica Bašić, Udruga TOMS Trogir
Natali Stanić, Udruga Agape Omiš
Petra Mimica, Udruga Agape Omiš

Nives Ivelja, Udruga MI Split
Slobodan Škopelja, Udruga MI Split
Dina Balić, Udruga Sv. Jeronim Kaštel Gomilica
Srećko Radan, Udruga Sv. Jeronim Kaštel Gomilica
Snježanka Jadrijević, Udruga Srma Sinj
Marija Pupić-Vurilj, Udruga Srma Sinj
Carolyn Boyd Tomasović, Ekumenska inicijativa žena Omiš
Jelena Mandić, Ekumenska inicijativa žena Omiš
Ivana Budinski, Udruga za biološka istraživanja Biom - područni ured Sinj
Ivana Selanec, Udruga za biološka istraživanja Biom - područni ured Sinj
Maja Vrančić, Udruga KURS Split
Deni Borozan, Udruga KURS Split
Josip Boban, Udruga za istraživanje i zaštitu prirode Codium
Tomislav Bartulović, Udruga za istraživanje i zaštitu prirode Codium
Tonči Burić, Društvo Bijaći Kaštela
Milivoj Bratinčević, Društvo Bijaći Kaštela
Aleksandra Banić, Ured za transfer tehnologije - Sveučilište u Splitu
Boško Ljubenkov, Ured za transfer tehnologije - Sveučilište u Splitu
Alen Jerkunica, Suvremeno učilište u Splitu
Ivana Jadrić, Suvremeno učilište u Splitu
Slobodan Škopelja, Zelena mreža d.o.o. Solin
Nives Ivelja, Zelena mreža d.o.o. Solin
Ljubica Milković, Udruga Moje dijete Solin
Carolyn Diana Kokeza, Udruga Moje dijete Solin
Neno Munitić, Udruga Male žice Omiš
Frane Rogošić, Udruga Male žice Omiš

RADNA SKUPINA ZA IZRADU STRATEGIJE RAZVOJA URBANE AGLOMERACIJE SPLIT - ODRŽIVI RAST:

Hrvoje Akrap, Grad Split
Hrvoje Balić, Županijska uprava za ceste Split
Ivana Bandalo, Grad Split
Ante Baran, Općina Lećevica
Andrea Barić, Grad Split
Pero Bilas, Zračna luka Split
Suzana Bitunjac, Grad Sinj
Milan Blaževski, Lučka uprava Split
Silvija Bliznac Radić, Općina Dugi Rat
Ana Bodul, Grad Split
Marijana Botić Rogošić, LAG ZAGORA
Anđela Brkić, Općina Dicmo
Ivan Budinski, Udruga BIOM, područni ured Sinj
Boris Bulović, Grad Split
Zlatko Čaljkušić, Županijska uprava za ceste Split
Marija Čipčić, Općina Dugopolje

Matilda Čolak, Grad Split
Silvija Delić, Luka Split d.d.
Marija Despalatović, Institut za oceanografiju i ribarstvo
Antonija Eremut Erceg, Grad Solin
Nikša Fabris, Elektrodalmacija Split
Vesna Friedl, Hrvatska gospodarska komora - ŽK Split
Marko Galić, Općina Klis
Božena Galov, Grad Split
Vesna Ivić-Šimetin, Hrvatska udruga poslodavaca - Regionalni ured Split
Ana Jerkunica, Grad Split
Hrvoje Jukić, Grad Split
Antonio Kardum, Vodovod i kanalizacija Split
Danira Kujundžić, Općina Lećevica
Leandra Vranješ Markić, Ured za transfer tehnologije - Sveučilište u Splitu
Goran Ljubičić, HOK - područna obrtnička komora Split
Iskra Macura, Grad Split
Ivan Mamić, Hrvatski Telekom d.d.
Ana Matulić, Lučka uprava Split
Gabrijela Medunić Orlić, Udruga Sunce
Nina Miličević, Grad Split
Branka Mimica, Grad Split
Marijana Mišerda Bajić, Grad Kaštela
Miroslav Mišković, Grad Solin
Željko Mitrović, Promet d.o.o.
Zlatan Morić, Grad Split
Mili Novak, Grad Kaštela
Ivana Pavić, Grad Sinj
Vjenceslav Pejša, Grad Trogir
Ante Penić, Vodoprivreda Split
Jelena Perko, Općina Podstrana
Julija Poljak, Grad Sinj
Tajana Puljak, Nastavni zavod za javno zdravstvo Split
Katarina Pupačić, Grad Omiš
Ana Marija Puzić, Hrvatska gospodarska komora - ŽK Split
Branko Radačić, HŽ - Putnički prijevoz, Podregija Split, Regija Jadran
Dora Radić, Grad Split
Tomislav Radić, Institut za melioraciju krša
Suzana Rosan, Grad Sinj
Lovro Rumora, Udruga Zeleni Dalmacije
Dalibor Škarica, HOPS d.o.o.
Marija Šošić, Općina Podstrana
Ilija Šundov, Čistoća d.o.o. Split
Tomo Šundov, Grad Split
Silvana Tantegl , HŽ Infrastruktura

Stipe Tokić, Peovica d.o.o. Omiš
Nino Vela, Županijska uprava za ceste Split
Ivica Vetma, Općina Klis
Rodoljub Vidović, Roterm d.o.o.
Boris Viđak, IGH d.o.o.
Marija Vučica, JU RERA S.D. za kooridnaciju i razvoj
Anđelka Vuković, Splitsko- dalmatinska županija
Ela Žižić, Grad Split

RADNA SKUPINA ZA IZRADU STRATEGIJE RAZVOJA URBANE AGLOMERACIJE SPLIT - PAMETNI RAST:

Hrvoje Akrap, Grad Split
Nikola Balić, Ured za transfer tehnologije - Sveučilište u Splitu
Ivana Bandalo, Grad Split
Ana Barač, Poduzetnički centar Sinj
Ante Baran, Općina Lećevica
Ivna Bazina, Poduzenički centar Sinj
Vicencije Biuk, Splitsko-dalmatinska županija
Silvija Bliznac Radić, Općina Dugi Rat
Ana Bodul, Grad Split
Anđela Brkić, Općina Dicmo
Boris Bulović, Grad Split
Nataša Bušić, Hrvatska Gospodarska komora – ŽK Split
Marija Čipčić, Općina Dugopolje
Matilda Čolak, Grad Split
Marko Galić, Općina Klis
Ana Jerkunica, Grad Split
Renato Jerončić, Hrvatski zavod za zapošljavanje
Damira Kujundžić, Općina Lećevica
Ivo Kuzmanić, Cemex Hrvatska
Goran Ljubičić, HOK - područna obrtnička komora Split
Mila Mihovilović, Poduzetnički inkubator Klis
Nino Mijač, Manas d.o.o.
Nina Miličević, Grad Split
Zlatan Morić, Grad Split
Mili Novak, Grad Kaštela
Ivana Pavić, Grad Sinj
Vjenceslav Pejša, Grad Trogir
Jelena Perko , Općina Podstrana
Katarina Pupačić, Grad Omiš
Dora Radić, Grad Split
Suzana Rosan, Grad Sinj
Marija Šošić, Općina Podstrana
Tomo Šundov, Grad Split
Ivica Vetma, Općina Klis

Leandra Vranješ Markić, Ured za transfer tehnologije - Sveučilište u Splitu
Anđelka Vuković, Splitsko- dalmatinska županija
Alijana Vukšić, Turistička zajednica Splitsko - dalmatinske županije
Maja Zelić, Općina Klis
Ela Žižić, Grad Split

RADNA SKUPINA ZA IZRADU STRATEGIJE RAZVOJA URBANE AGLOMERACIJE SPLIT - RURALNI RAZVOJ:

Hrvoje Akrap, Grad Split
Ivana Bandalo, Grad Split
Ana Barač, Poduzetnički centar Sinj
Ante Baran, Općina Lećevica
Ivna Bazina, Poduzetnički centar Sinj
Suzana Bitunjac, Grad Sinj
Silvija Bliznac Radić, Općina Dugi Rat
Ana Bodul, Grad Split
Marijana Botić Rogošić, LAG Zagora
Boris Bulović, Grad Split
Marija Čipčić, Općina Dugopolje
Marko Galić, Općina Klis
Nives Ivelja, Zelena Mreža d.o.o. Solin
Ana Jerkunica, Grad Split
Renato Jerončić, Hrvatski zavod za zapošljavanje – Regionalni ured Split
Ana - Marija Jukić, Općina Muć
Damira Kujundžić, Općina Lećevica
Goran Ljubičić, HOK - područna obrtnička komora Split
Andrej Mardešić, Udruga "MI" Split
Mila Mihovilović, Poduzetnički inkubator Klis
Ana Mikulić, Hrvatska gospodarska komora – ŽK Split
Nina Miličević, Grad Split
Marijana Mišerda Bajić, Grad Kaštela
Zlatan Morić, Grad Split
Mili Novak, Grad Kaštela
Ivana Pavić, Grad Sinj
Vjenceslav Pejša, Grad Trogir
Jelena Perko, Općina Podstrana
Julija Poljak, Grad Sinj
Danica Poparić-Majić, Hrvatska gospodarska komora - Županijska komora Split
Katarina Pupačić , Grad Omiš
Dora Radić, Grad Split
Suzana Rosan, Grad Sinj
Dragica Roščić, LAG Adrion
Marija Šošić, Općina Podstrana
Tomo Šundov, Grad Split

Ivica Vetma, Općina Klis
Anđelka Vuković, Splitsko- dalmatinska županija
Maja Zelić, Općina Klis

RADNA SKUPINA ZA IZRADU STRATEGIJE RAZVOJA URBANE AGLOMERACIJE SPLIT UKLJUČIVI RAST:

Hrvoje Akrap, Grad Split
Ivana Bandalo, Grad Split
Ante Baran, Općina Lećevica
Đordana Barbarić, Udruga Most Split
Ivica Bašić, Udruga TOMS Trogir
Joško Blažević, Udruga Sv. Jeronim Kaštel Gomilica
Silvija Bliznac Radić, Općina Dugi Rat
Ana Bodul, Grad Split
Nelson Borovina, Javna ustanova Sportski objekti Split
Carolyn Boyd-Tomasović, Ekumenska inicijativa žena Omiš
Anđela Brkić, Općina Dicmo
Boris Bulović, Grad Split
Hrvoje Cokarić, Platforma Doma mladih
Marija Čipčić, Općina Dugopolje
Matilda Čolak, Grad Split
Ivan Čulin, Udruga DAR Dugopolje
Jagoda Đinđić, Savez samostalnih sindikata Hrvatske – teritorijalni ured Split
Antonija Eremut-Erceg, Grad Solin
Marko Galić, Općina Klis
Vjekoslava Grgantov, Dječiji vrtić "Kaštela"
Zoran Grgantov, Kineziološki fakultet Split
Nansi Ivanišević, Ured državne uprave SDŽ-Odjel za prosvjetu, kulturu, šport, informiranje i tehničku kulturu
Nives Ivelja, Zelena mreža d.o.o. Solin
Alen Jerkunica, Suvremeno učilište u Splitu Aspira
Renato Jerončić, Hrvatski zavod za zapošljavanje – Regionalni ured Split
Damir Kliškić, Arheološki muzej Split
Danira Kujundžić, Općina Lećevica
Hrvoje Kujundžić, Sportski savez invalida grada Splita
Ivona Lučić, Hrvatska gospodarska komora - Županijska komora Split
Goran Ljubičić , HOK - područna obrtnička komora Split
Kristina Ljubičić, Udruga Sv. Jeronim Kaštel Gomilica
Aleksandra Makrić, Udruga TOMS Trogir
Igor Maretić, Grad Split
Joško Markić, Hrvatska liječnička komora-područni ured Split
Nina Miličević, Grad Split
Ljubica Milković, Udruga moje dijete Solin
Petra Mimica, Udruga Agape Omiš

Zlatan Morić, Grad Split
Mili Novak, Grad Kaštela
Ivana Pavić, Grad Sinj
Vjenceslav Pejša, Grad Trogir
Jelena Perko, Općina Podstrana
Jelica Pražen, Privatna srednja škola Marko Antun de Dominis
Katarina Pupačić, Grad Omiš
Marija Pupić-Vurilj, Udruga Srma Sinj
Dora Radić, Grad Split
Matea Radovan, Udruga DAR Dugopolje
Suzana Rosan, Grad Sinj
Dunja Staničić, Udruga Bijeli krug Dalmacije
Davor Šimić, ravnatelj OŠ Gripe / Aktiv ravnatelja OŠ Splita
Tea Šimundža, CARITAS NADBISKUPIJE SPLIT
Slobodan Škopelja, Udruga MI Split
Marija Šošić, Općina Podstrana
Tomo Šundov, Grad Split
Darka Todorić, Hrvatska udruga radničkih sindikata- HURS, Županijski ured Split
Ivica Vetma, Općina Klis
Ivana Viđak- Bjedov, Grad Split
Maja Vrančić, Udruga KURS
Tatjana Vukman, Centar za socijalnu skrb Split
Anđelka Vuković, Splitsko- dalmatinska županija
Ivana Živaljić, ČISTOĆA CETINSKE KRAJINE d.o.o. Sinj

STRUČNA PODRŠKA ZA ITU MEHANIZAM: URBANEX d.o.o.

SADRŽAJ

IMPRESSUM 2

SADRŽAJ 14

UVOD 19

0. SAŽETAK 21

1. TERITORIJALNA POKRIVENOST 23

1.1. TERITORIJALNI OBUHVAT 23
1.2. TERITORIJALNI KONTEKST 26
1.2.1. Geografski i geoprometni položaj 26
1.2.2. Osnovna prirodna obilježja 28
1.2.3. Prirodni resursi 29

2. METODOLOGIJA 32

2.1. METODOLOGIJA PRAĆENJA IZRADE I PROVEDBE SRUAS-A 32
2.2. METODOLOGIJA ANALIZE STANJA 33
2.3. METODOLOGIJA IDENTIFIKACIJE RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA 34
2.4. METODOLOGIJA IZRADE STRATEŠKOG OKVIRA 35
2.4.1. Prioritizacija razvojnih potreba 35
2.4.2. Metodologija prikupljanja i evaluacije strateških projekata 35
2.4.3. Definiranje vizije 36
2.4.4. Definiranje strateških ciljeva 36
2.4.5. Definiranje razvojnih prioriteta i mjera 36
2.5. METODOLOGIJA IZRADE FINANCIJSKOG OKVIRA 37
2.6. METODOLOGIJA PRETHODNOG VREDNOVANJA SRUAS-A 37

3. ANALIZA STANJA 39

3.1. DRUŠTVO 39
3.1.1. Demografija 39
3.1.2. Socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi 41
3.1.3. Društvena i zdravstvena infrastruktura 43
3.1.3.1. Zdravstvena infrastruktura 43
3.1.3.2. Sport i tjelesna aktivnost korisni za zdravlje 46
3.1.3.3. Temelji kulturnog identiteta UAS 48
3.1.3.4. Ostala društvena infrastruktura 50
3.1.3.5. Standard stanovanja 50
3.1.4. Obrazovanje 52
3.2. GOSPODARSTVO 58
3.2.1. Opća gospodarska kretanja 58
3.2.2. Tržište rada 60
3.2.3. Poslovno okruženje 63
3.2.4. Turizam i međuodnos turizma i kulture 65
3.2.4.1. Turizam 65
3.2.4.2. Analiza kulturnih resursa kao potencijala razvoja turizma 67
3.3. URBANO OKRUŽENJE 69
3.3.1. Kvaliteta urbanog okruženja, izloženost ekološkim rizicima i klimatskim opasnostima 69
3.3.2. Primarna infrastruktura 72
3.3.3. Infrastruktura za mobilnost i internetsku povezanost 75
3.3.4. Urbani prijevoz 78
3.4. OKVIR UPRAVLJANJA RAZVOJEM 79

4. PREPOZNAVANJE RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA 83

4.1. ANALIZA PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILIKA I PRIJETNJI ZA DRUŠTVO 83
4.2. ANALIZA PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILIKA I PRIJETNJI ZA GOSPODARSTVO 86

4.3. ANALIZA PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILIKA I PRIJETNJI ZA URBANO OKRUŽENJE 89

5. STRATEŠKI OKVIR 96

5.1. VIZIJA 96
5.2. CILJEVI 96
5.2.1. Cilj 1: UNAPRIJEĐENA KVALITETA ŽIVOTA NA PODRUČJU UAS 96
5.2.2. Cilj 2: KONKURENTNOST GOSPODARSTVA PODIGNUTA NA RAZINU KOJA OSIGURAVA ODRŽIVI GOSPODARSKI RAST I POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI NA JEDINSTVENOM EUROPSKOM TRŽIŠTU 97
5.2.3. Cilj 3: RAZVIJENI UČINKOVITI INFRASTRUKTURNI SUSTAVI ZA ODRŽIVO KORIŠTENJE PRIRODNIH RESURSA 99
5.3. RAZVOJNI PRIORITETI I MJERE 101
PRIORITET 1.1. USPOSTAVLJENA SUSTAVNA POLITIKA RAVNOMJERNOG RAZMJEŠTAJA STANOVNIŠTVA 101
Mjera 2. Uspostava sustava monitoringa 103
Mjera 3. Koordinacija politika razvoja i mehanizama provedbe na razini UAS-a 103
Mjera 1. Izgradnja računalnog sustava potpore (sustav za podršku odlučivanju) politici ravnomjerne raspodjele stanovništva na području UAS 104
Mjera 2. Uspostava sustava monitoringa 105
Mjera 3. Koordinacija politika razvoja i mehanizama provedbe na razini UAS-a 105
PRIORITET 1.2. POBOLJŠANA DOSTUPNOST I KVALITETA USLUGA SOCIJALNE SKRBI 106
Mjera 1. Podrška razvoju deinstitucionaliziranih usluga socijalne skrbi 107
Mjera 2. Jačanje socijalne uključenosti 109
Mjera 3. Unaprjeđenje institucionalnih kapaciteta 109
Mjera 4. Poboljšanje educiranosti i informiranosti javnosti i poboljšanje sustava prevencije 110
PRIORITET 1.3. UNAPRIJEĐENA SUSTAVNA INTERDISCIPLINARNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA 110
Mjera 1. Poboljšanje dostupnosti i kvalitete primarne zdravstvene zaštite 111
Mjera 2. Poticanje djelotvornosti zdravstvenog sustava 112
Mjera 3. Promocija zdravlja snaženjem pristupa informiranja i educiranja javnosti o zdravstvenoj skrbi 113
PRIORITET 1.4. UNAPRIJEĐENJE SUSTAVA SPORTA I TJELESNE AKTIVNOSTI UAS 114
Mjera 1. Izrada analitičke podloge, programa i akcijskih planova djelovanja u području kineziologije i sporta u funkciji unaprjeđenja i očuvanja zdravlja i razvoja sportskih sustava na razini gradova i općina UAS 116
Mjera 2. Uspostava umreženog sustava skrbi o sportu i tjelesnoj aktivnosti korisnima za zdravlje (USSS) UAS 117
Mjera 3. Jačanje svijesti o važnosti sporta i tjelesne aktivnosti korisnih za zdravlje i promoviranje UAS kao mjesta pogodnog za cjelogodišnji aktivni odmor. 119
Mjera 4. Povezivanje istraživačko-obrazovnih institucija i poslovnih subjekata na pripremi i realizaciji projekata i edukacije stručnih kadrova u području sporta i tjelesnih aktivnosti korisnih za zdravlje 120
Mjera 5. Unaprijeđenje i povećanje dostupnosti i raznovrsnosti sportsko-rekreacijske infrastrukture UAS u funkciji razvoja sporta, prevencije bolesti, unaprijeđenja zdravlja i cjelogodišnjeg aktivnog odmora 121
PRIORITET 1.5. POBOLJŠANA KVALITETA ODGOJNO-OBRAZOVNIH USLUGA 122
Mjera 1. Izgradnja sustava kvalitete obveznog odgoja i obrazovanja na području UAS 123
Pokazatelji ishoda za Prioritet 1.5. /Mjeru 1. Izgradnja sustava kvalitete obveznog odgoja i obrazovanja na području UAS 124
Mjera 2. Optimiziranje mreže i infrastrukture ustanova predškolskog odgoja 124
Mjera 3. Unaprjeđenje programa predškolskog odgoja 125
Mjera 4. Optimiziranje mreže i infrastrukture osnovnih škola 126
Mjera 5. Unaprjeđenje programa u osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju 127
PRIORITET 1.6. AFIRMIRANA KULTURNA I UMJETNIČKA AUTENTIČNOST I PREPOZNATLJIVOST UAS-a ZASNOVANA NA POTENCIJALIMA KULTURNE BAŠTINE I POVEZANA SA SUVREMENIM KULTURNIM I UMJETNIČKIM PRAKSAMA 127
Mjera 1. Izrada analitičke podloge i strateških dokumenata planskog i usklađenog djelovanja u području kulture i umjetnosti na razini gradova i općina UAS-a 129
Mjera 2. Unaprjeđenje infrastrukture za područje kulture i umjetnosti UAS-a 130
Mjera 3. Formalni, neformalni i informalni edukativni programi kulturnih i umjetničkih sadržaja u svrhu povećanja uključenosti stanovništva UAS-a u kulturne programe i aktivnosti 132
PRIORITET 2.1. SNIŽENA RAZINA RANJIVOSTI GOSPODARSTVA UAS KOORDINIRANIM JAČANJEM PODUZETNIČKOG I INOVATIVNOG POTENCIJALA 135
Mjera 1. Razvoj sustava poduzetničke infrastrukture UAS 137
Mjera 2. Razvoj sustava povezivanja istraživačko-razvojnih organizacija i poduzeća na pripremi, realizaciji i komercijalnom korištenju rezultata istraživačko-razvojnih projekata 138
Mjera 3. Razvoj alternativnih modela financiranja ciljanih skupina poduzenika 139
PRIORITET 2.2. POVEĆANA STOPA ODRŽIVE ZAPOSLENOSTI UNAPREĐENJEM KOMPETENCIJA POTREBNIH ZA UKLJUČIVANJE U MODERNO TRŽIŠTE RADA 140

Mjera 1. Održiva integracija osoba koje nisu zaposlene, ne obrazuju se niti osposobljavaju (NEET) na tržište rada kao i dugotrajno nezaposlenih osoba ... 141
Mjera 2. Poticanje zapošljavanja mladih i olakšavanje njihovog prijelaza iz obrazovnog sustava na tržište rada ... 142
PRIORITET 2.3. OSNAŽENE USLUGE SREDNJOŠKOLSKOG I VISOKOŠKOLSKOG OBRAZOVANJA TE CJELOŽIVOTNOG UČENJA ... 143
Mjera 1. Usklađivanje sustava obrazovanja s potrebama gospodarstva ... 144
Mjera 2. Unaprijeđenje kvalitete i relevantnosti ponude obrazovnih programa cjeloživotnog učenja ... 145
Mjera 3. Ulaganje u razvoj infrastrukture i podizanje kvalitete visokoškolskog obrazovanja ... 146
Mjera 4. Ulaganje u podizanje kvalitete strukovnog obrazovanja ... 147
PRIORITET 2.4. UNAPRJEĐENJE KVALITETE TURISTIČKE PONUDE U FUNKCIJI RAZVOJA KONKURENTNOG I ODGOVORNOG TURIZMA ... 148
Mjera 1. Usmjeravanje i koordiniranje održivog turističkog razvoja ... 149
Mjera 2. Unaprjeđenje turističke infastrukture i suprastrukture ... 150
Mjera 3. Razvoj integriranih turističkih programa baziranih na kulturnoj baštini i ostalim komparativnim prednostima ... 151
PRIORITET 3.1. USPOSTAVLJEN CJELOVIT SUSTAV PRAĆENJA STANJA OKOLIŠA I PRIRODE TE INTEGRACIJA JAVNIH ZELENIH POVRŠINA ... 153
Mjera 1. Unaprjeđenje postojećih sustava praćenja stanja okoliša ... 154
Mjera 2. Razvoj baze podataka postojećih javnih zelenih površina ... 155
Mjera 3. Uređenje, planiranje i izgradnja javnih zelenih površina ... 156
Mjera 4. Unaprjeđenje upravljanja zaštićenim područjima i prirodnim vrijednostima ... 157
Mjera 5. Povećana zaštita bioraznolikosti staništa i vrsta ... 158
PRIORITET 3.2. UVEDEN CJELOVITI I ODRŽIVI SUSTAV GOSPODARENJA OTPADOM ... 159
Mjera 1. Edukacija stanovništva o važnosti i načinu razvrstavanja otpada ... 160
Mjera 2. Smanjenje negativnih učinaka otpada po okoliš ... 161
PRIORITET 3.3. INTEGRACIJA ZAPUŠTENIH NEKRETNINA (BROWNFIELD PODRUČJA) U RAZVOJ GRADOVA I OPĆINA AGLOMERACIJE ... 162
Mjera 1. Razvoj baze podataka brownfield objekata i područja i određivanje njihove namjene ... 162
Mjera 2. Revitalizacija nekorištenih objekata i zona - izgradnja, uređenje, dovršavanje i obnova ... 163
PRIORITET 3.4. USPOSTAVLJEN SUSTAV UČINKOVITE VODOOPSKRBE I OBRADE OTPADNIH VODA . 164
Mjera 1. Unaprjeđenje sustava učinkovite opskrbe pitkom vodom ... 165
Mjera 2. Unaprjeđenje sustava odvodnje i obrade otpadnih voda ... 166
PRIORITET 3.5. POBOLJŠANA ENERGETSKA UČINKOVITOST I OPSKRBA ENERGIJOM ... 166
Mjera 1. Povećanje energetske učinkovitosti u zgradarstvu, industriji, uključivo korištenje obnovljivih izvora energije za vlastite potrebe ... 168
Mjera 2. Unaprjeđenje javnog sustava toplinarstva ... 170
PRIORITET 3.6. POBOLJŠANJE PROMETNOG SUSTAVA NA PODRUČJU UAS ... 171
Mjera 1. Unaprjeđenje upravljanja prometom ... 172
Mjera 2. Unaprjeđenje cestovne prometne povezanosti ... 172
Mjera 3. Podrška daljnjem razvoju zračnog prometa ... 173
Mjera 4. Osuvremenjivanje i razvoj lučke infrastrukture i pomorskog prometa ... 173
Mjera 5. Razvoj integriranog sustava javnog prijevoza i intermodalne infrastrukture ... 174
Mjera 6. Povećanje sigurnosti i efikasnosti u prometu ... 175
Mjera 7. Unaprjeđenje pješačkog i biciklističkog prometa ... 176
PRIORITET 3.7. POBOLJŠANA INFRASTRUKTURA ŠIROKOPOJASNOG PRISTUPA INTERNETU VELIKIM BRZINAMA ... 176
Mjera 1. Izgradnja mreža sljedeće generacije (NGN) u bijelo označenim područjima pristupnih mreža sljedeće generacije ... 177
Mjera 2. Povećanje brzine prijenosa u područjima u kojima postoji dostupna infrastruktura za širokopojasni pristup internetu ... 178
Mjera 3. Povećanje korištenja brzog i ultrabrzog pristupa širokopojasnom internetu ... 179
Mjera 4. Povećanje broja lokacija sa slobodnim pristupom internetu ... 180
Mjera 5. Poboljšanje informiranosti vezano za dostupnost i korištenje širokopojasnog pristupa internetu 180

6. PROVEDBA ... 182

6.1. FINANCIJSKI OKVIR ZA PROVEDBU STRATEGIJE ... 183
6.2. INSTITUCIONALNI OKVIR ZA PROVEDBU STRATEGIJE ... 185
6.2.1. Institucionalna struktura za provedbu ITU mehanizma ... 185
6.3. STRATEŠKI PROJEKTI ... 192

7. PARTNERSKO VIJEĆE ... 204

8. HORIZONTALNA NAČELA ... 208

8.1. IMPLEMENTACIJA HORIZONTALNIH NAČELA TIJEKOM ANALIZE STANJA....208
8.2. IMPLEMENTACIJA HORIZONTALNIH NAČELA TIJEKOM IZRADE STRATEŠKOG OKVIRA....209
8.3. IMPLEMENTACIJA HORIZONTALNIH NAČELA TIJEKOM PROVEDBE SRUA....212
8.4. IMPLEMENTACIJA HORIZONTALNIH NAČELA U PRAĆENJU PROVEDBE SRUA....212

9. SAŽETAK IZVJEŠĆA O PROVEDENOM POSTUPKU PRETHODNOG VREDNOVANJA....216

10. MIŠLJENJE O POTREBI PROVOĐENJA STRATEŠKE PROCJENE UTJECAJA NA OKOLIŠ....218

PRILOZI

PRILOG 1 – Odluka o osnivanju Partnerskog vijeća, imenovanja članova te izvještaji o provedenom konzultacijskom postupku

PRILOG 2 – Cjelovita Analiza stanja

PRILOG 3.- Izvještaj o provedenom postupku prethodnog vrednovanja

PRILOG 4. – Komunikacijska strategija

UVOD

UVOD

Izrada Strategije razvoja Urbane aglomeracije Split za razdoblje do kraja 2020. godine definirana je Zakonom o regionalnom razvoju (NN 147/14), članku 15. Nositelj izrade je Grad Split, grad središte Urbane aglomeracije, a izrađivač je Sveučilište u Splitu temeljem Sporazuma o suradnji potpisanog dana 03.08.2015. godine.

Strategija razvoja Urbane aglomeracije Split za razdoblje do kraja 2020. godine izrađena je sukladno Smjernicama za izradu strategije razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje (Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije - MRRFEU, rujan 2015.).

Smjernicama, i njenim dodacima, detaljno je definiran sadržaj Strategije, minimalni obuhvat podataka i metodologija njene izrade. Iz tih je uputa jasno da je Strategija dokument koji mora obuhvatiti sva područja života i rada Urbane aglomeracije Split (UAS). Nacrt Strategije je služio kao jedan od dokumenata za prijavu Grada na Poziv za odabir područja za provedbu mehanizma integriranih teritorijalnih ulaganja (ITU mehanizam) koji je MRRFEU objavilo dana 23. ožujka 2016.g.

U izradi nacrta Strategije nositelj izrade i izrađivači su se susretali s nizom problema u pogledu dostupnosti i koherentnosti podataka. Općenito, podatkovna osnova na razini jedinica lokalne samouprave je nedostatna, što ne samo da je otežavalo izradu, već će predstavljati i ozbiljnu prepreku u praćenju realizacije naše Strategije, kao i ostalih strategija urbanih aglomeracija i poručja. Proces izrade Strategije bio je uvjetovan i ostalim formalnim uvjetima iz sektora zaštite okoliša.

Strategija razvoja Urbane aglomeracije Split za razdoblje do kraja 2020. godine odnosi se na JLS određene odlukom Ministra MRRFEU, dana 30. studenoga 2015. sukladno članku 14. Zakona o regionalnom razvoju (NN 147/14) i na temelju pisanih suglasnosti svih JLS u obuhvatu Aglomeracije. Obuhvat Urbane aglomeracije je definiran temeljem Smjernica MRRFEU, i detaljno opisan u idućim poglavljima. Predviđeno je i fazno širenje Urbane aglomeracije Split na područja koja danas nisu obuhvaćena kriterijima MRRFEU (Dodatak 2. Smjernica).

Sukladno Smjernicama, izrađena je analiza stanja, sažetak analize stanja, identifikacija razvojnih potreba i potencijala, te strateški okvir (vizija, ciljevi, razvojni prioriteti i mjere). Sukladno zadanoj metodologiji tijekom izrade Strategije održane su konzultacije s relevantnim dionicima na području UAS-a i Splitsko-dalmatinske županije. Održano je 9 sastanaka Fokus grupa raznih tematika; 4 sastanka Radnih skupina prema temama: Ruralni razvoj, Uključiv rast, Pametni rast i Održivi rast; 4 sastanka Partnerskog vijeća i 4 sastanka Koordinacijskog vijeća. U svim fazama izrade Strategije sudjelovalo je preko 700 sudionika, koji su svojim primjedbama i sugestijama uvelike doprinijeli kvaliteti ovog dokumenta.

0.
SAŽETAK

0. SAŽETAK

Strategija razvoja Urbane aglomeracije Split za razdoblje do kraja 2020. godine (u nastavku SRUAS) izrađena je u skladu sa *Smjernicama za izradu Strategije razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje* izdanim od strane Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije.

Prvo poglavlje Strategije objašnjava teritorijalnu pokrivenost UAS te širi i uži teritorijalni kontekst UAS, prije svega u geoprostornom i geoprometnom smislu. Obuhvat UAS prikazan je kartografski i tablično te je objašnjeno kako je Ministarstvo definiralo obuhvat aglomeracije te je dan popis i osnovna obilježja JLS-a koja u njega ulaze.

Drugo poglavlje opisuje metodologiju praćenja izrade i provedbe SRUAS-a, metodologiju analize stanja, identifikacije razvojnih potreba i potencijala, metodologiju izrade strateškog okvira i financijskog okvira, kao i metodologiju prethodnog vrednovanja SRUAS-a.

Cjelovita analiza stanja koja čini Prilog 2. Strategiji sažeto je prikazana u trećem poglavlju Strategije. Analizirana su tri makrosektora – Društvo, Gospodarstvo i Urbano okruženje te sustav upravljanja razvojem na području UAS. Svaki makrosektor je dodatno podijeljen na manje tematske cjeline koje su usko povezane s njim. U sažetku analize stanja istaknuti su razvojni problemi, potrebe i potencijali koji su potom jasno identificirani u sljedećem poglavlju.

Izradom SWOT analize za svaki makrosektor (Društvo, Gospodarstvo i Urbano okruženje) na temelju Analize stanja, identificirane su prednosti, slabosti, prilike i prijetnje te prepoznate razvojne potrebe i potencijali. SWOT analiza provedena je na temelju dostupnih podataka, a u obzir su uzete teritorijalne diferencijacije s obzirom da problemi različito pogađaju područja različitog stupnja urbaniziranosti. SWOT analiza zajedno s analizom stanja ukazuje na potrebne intervencije (uključujući one definirane u ITU mehanizmu) koje je potrebno učiniti za unaprjeđenje postojećeg stanja.

Peto poglavlje adresira strateški okvir za razvoj UAS do 2020. godine. U njemu je jasno definirana vizija razvoja iz koje slijede detaljno opisani i obrazloženi razvojni ciljevi, prioriteti i mjere. Definirana su tri glavna cilja:

Cilj 1. Unaprijeđena kvaliteta života na području UAS

Cilj 2. Konkurentnost gospodarstva podignuta na razinu koja osigurava održivi gospodarski rast i povećanje zaposlenosti na jedinstvenom europskom tržištu

Cilj 3. Razvijeni učinkoviti infrastrukturni sustavi za održivo korištenje prostornih resursa

U sklopu svakog prioriteta istaknuto je više mjera, a u sklopu svake mjere definirane su aktivnosti koje će doprinijeti njihovom ostvarenju.

Šesto poglavlje uključuje financijski okvir u kojem su razrađena planirana sredstva za ostvarenje strateškog okvira. Za planirana su sredstva naznačeni i izvori na razini ciljeva i prioriteta za cjelokupno razdoblje provedbe Strategije. Financijski okvir je usko povezan s akcijskim planom SRUAS. Također je razrađen i institucionalni okvir za provedbu Strategije, te su opisani strateški projekti.

Na kraju je opisano Partnersko vijeće, Horizontalna načela, Sažetak izvješća o provedenom postupku prethodnog vrednovanja, te je priloženo Mišljenje o potrebi provođenja strateške procjene utjecaja na okoliš.

1.
TERITORIJALNA POKRIVENOST

1. TERITORIJALNA POKRIVENOST[1]

1.1. Teritorijalni obuhvat

Teritorijalni obuhvat urbanih aglomeracija u Republici Hrvatskoj definira se sukladno Metodologiji za definiranje obuhvata urbanih područja u Republici Hrvatskoj koju je izdalo Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije. Prema toj je metodologiji osnovni kriterij za uključivanje jedinica lokalne samouprave u teritorijalni obuhvat urbanih aglomeracija udio zaposlenih dnevnih migranata u središte urbane aglomeracije od minimalno 30%. Drugi kriterij koji bi trebao biti zadovoljen (iako ga se uz opravdano obrazloženje može izostaviti) je prostorni kontinuitet. Moguće je i uključivanje dodatnih kriterija ovisno o specifičnostima pojedinih urbanih aglomeracija.

Grad Split je makroregionalni centar i nodalno-funkcionalno središte Južnog hrvatskog primorja. Demografski je drugi najveći grad Republike Hrvatske (178.102 stan.) premda se povijesno gledano Split razvijao kao jedinstvena urbana sredina s Kaštelima, Solinom, Klisom i Podstranom. Iz tog razloga administrativne granice Grada Splita nemaju svoj fizički ni funkcionalni odraz u prostoru te je obuhvatno prostorno planiranje u toj urbanoj cjelini praktički nemoguće uzimajući u obzir administrativne granice (Šimunović i dr, 2011). Tijekom 20. stoljeća funkcionalni se razvoj Grada Splita nastavio uslijed čega je moguće opaziti proces metropolitanizacije u kojem važnost administrativnih granica još više blijedi, a ekonomski i demografski procesi u čitavoj urbanoj zoni postaju sve povezaniji, a u konačnici i neodvojivi.

U svrhu definiranja teritorijalnog obuhvata urbane aglomeracije Split (dalje u tekstu: UAS) i utvrđivanja kako u njoj treba provesti ITU mehanizam izrađena je studija pod nazivom Prostorno-programska dimenzija održivog urbanog razvoja Grada Splita u kontekstu EU 2014.-2020. (2015). Definiranju teritorijalnog obuhvata UAS pristupilo se kombiniranjem dvaju pristupa. Prvi pristup temeljio se na zadanim kriterijima iz Metodologije MRRFEU-a (kriterij 30% zaposlenih dnevnih migranata na razini JLS-a prema Gradu Splitu te prostorni kontinuitet). Prema tom je pristupu u obuhvat UAS ušlo deset JLS-a (Tablica 1.1.). Budući da se uključenjem Općine Primorski Dolac ne bi zadovoljio kriterij prostornog kontinuiteta, primijenjen je dodatni, drugi pristup.

Tablica 1.1.1. Jedinice lokalne samouprave s više od 30% zaposlenih dnevnih migranata prema Gradu Splitu 2011. godine

Redni broj	Grad/općina	Ukupan broj stanov.	Ukupno zaposl.	Ukupno zaposleni dnevni migranti (G/O rada različita od G/O stanovanja)	Zaposleni dnevni migranti u Grad Split	Udio zaposlenih dnevnih migranata u ukupno zaposlenom stanovništvu (%)
1.	Dicmo	2 802	764	545	376	49,2
2.	Muć	3 882	1 126	794	580	51,5
3.	Dugi Rat	7 092	2 310	1 449	730	31,6
4.	Kaštela	38 667	13 325	7 131	4 658	35,0
5.	Klis	4 801	1 622	1 248	804	49,6
6.	Podstrana	9 129	3 273	2 386	1 984	60,6
7.	Solin	23 926	9 042	6 227	4 864	53,8

[1] Poglavlje „Teritorijalna pokrivenost“ preuzeto je iz studije „Prostorno-programska dimenzija održivog urbanog razvoja Grada Splita u kontekstu EU 2014.-2020.“ (Urbanex d.o.o., 2015.)

8.	**Dugopolje**	3 469	1 167	679	510	43,7
9.	**Lećevica**	583	123	77	49	39,8
10.	**Primorski Dolac**	770	243	196	110	45,3

Izvor: Prostorno-programska dimenzija održivog urbanog razvoja Grada Splita u kontekstu EU 2014.-2020. (2015)

Drugi pristup podrazumijevao je spuštanje s razine JLS-a na razinu naselja koja su općenito u istraživanjima urbanih aglomeracija važnija s obzirom da se JLS-i vrlo često sastoje od nejednakog broja naselja, nejednake veličine i različitih tipova (gradskih, periurbanih, suburbanih i brojnih ruralnih naselja). Na temelju primjene drugog pristupa određene su dvije zone UAS. U I. zonu uključene su sve JLS u kojima je udio naselja koja zadovoljavaju kriterij od 30% zaposlenih dnevnih migranata u Grad Split veći od 50% uz izuzetak Općine Primorski Dolac koja je, zbog prostornog diskontinuiteta, uključena u II. zonu zajedno s JLS-ima u kojima je udio zaposlenih dnevnih migranata u Grad Split između 20 i 30%, a udio naselja s više od 30% zaposlenih dnevnih migranata u Grad Split niži od 50% (tabl. 2.). Naknadnom odlukom u I. zonu priključen je i Grad Omiš, a glavni razlog za donošenje ove odluke je činjenica da je Grad Omiš jedina jedinica lokalne samouprave koja nije u sastavu UAS, a u kojoj tvrtka Promet d.o.o. vrši usluge javnog gradskog i prigradskog prijevoza frekvencijom javnog gradskog prijevoza.

Tablica 1.1.2. Jedinice lokalne samouprave s 20-30% zaposlenih dnevnih migranata prema Gradu Splitu pri čemu je udio naselja 2011. godine s više od 30% dnevnih migranata prema Gradu Splitu manji od 50%

Redni broj	JLS	Broj naselja s više od 30% dnevnih migranata u Grad Split u ukupno zaposlenom stanovništvu u ukupnom broju naselja	Udio naselja s više od 30% dnevnih migranata u ukupnom broju naselja (%)
1.	**Hrvace**	**2/11**	**18,2**
2.	**Omiš**	**12/31**	**38,7**
3.	**Prgomet**	**1/5**	**20,0**
4.	**Sinj**	**2/14**	**14,3**
5.	**Šestanovac**	**2/5**	**40,0**

Izvor: Prostorno-programska dimenzija održivog urbanog razvoja Grada Splita u kontekstu EU 2014.-2020. (2015)

Zakon o regionalnom razvoju (članak 14., stavak 8.) zahtijeva da se dva ili više urbanih područja koja neposredno graniče spoje u jedinstveno urbano područje, u ovom slučaju UAS. Na temelju tog članka Grad Trogir kao urbano središte s više od 10 000 stanovnika ulazi u obuhvat UAS. Unatoč vrlo niskom udjelu dnevnih migranata u Grad Split (11,4%), Trogir ulazi u sastav I. zone Urbane aglomeracije jer neposredno graniči s UAS. Prema istoj osnovi Sinj, prethodno izdvojena JLS u II. zoni Urbane aglomeracije u konačnom prijedlogu Aglomeracije čini dio I. zone Aglomeracije. Zoniranje UAS prikazano je na slici 1.1.1.

Slika 1.1.1. Teritorijalni obuhvat Urbane aglomeracije Split

Konačni teritorijalni obuhvat UAS čini trinaest JLS-a I. zone prikazan je u sljedećoj tablici i slici.

Tablica 1.1.3. Konačni teritorijalni obuhvat Urbane aglomeracije Split

Zone	JLS	Broj stanovnika	Površina (km^2)	Udio dnevnih migranata u ukupno zaposlenom stanovništvu (%)
I.	**Dicmo**	2 802	69,2	49,2
	Dugi Rat	7 092	10,89	31,6
	Dugopolje	3 469	63,37	43,7
	Kaštela	38 667	57,86	35,0
	Klis	4 801	148,77	49,6
	Lećevica	583	87,42	39,8
	Muć	3 882	222,62	51,5
	Omiš	14 936	266,41	24,9
	Podstrana	9 129	11,62	60,6
	Sinj	24 826	195,48	22,0
	Solin	23 926	34,34	53,8
	Split	178 102	79,68	-
	Trogir	13 192	39,2	11,4
	UKUPNO	**325 407**	**1 286,86**	**-**

Izvor: Prostorno-programska dimenzija održivog urbanog razvoja Grada Splita u kontekstu EU 2014.-2020. (2015)

Slika 1.1.2. Konačni obuhvat Urbane aglomeracije Split

1.2. Teritorijalni kontekst

1.2.1. Geografski i geoprometni položaj

Urbana aglomeracija Split sastoji se od Grada-središta (Split) i 13 okolnih jedinica lokalne samouprave. Zapadnu granicu UAS čine granice Gradova Trogira i Kaštela te Općine Lećevica, sjevernu granicu čini Općina Muć te državna granica prema Bosni i Hercegovini u Gradu Sinju. Istočnu granicu prostornog obuhvata čine granice Grada Sinja i Omiša te općina Dicmo i Dugopolje, a južnu granicu u potpunosti zatvara obala Jadranskog mora na kojoj su smještene općine Podstrana i Dugi Rat te Gradovi Omiš, Split, Solin, Kaštela i Trogir. Usred UAS nalazi se općina Klis. Čitava Urbana aglomeracija Split smještena je na administrativnom području Splitsko-dalmatinske županije. Prema regionalizaciji Hrvatske, UA Split smještena je u Srednjoj Dalmaciji, u okviru splitskog urbanog kontinuuma i Dalmatinske zagore. Dominira krševit i vapnenački sastav terena, s brojnim krškim oblicima od kojih su najvažnija krška polja (Sinjsko polje, Mućko-postinjsko polje i Dugopolje; ROPSDŽ, n.d.). Atmosferski utjecaji djelovali su procesima erozije, denudacije, akumulacije, klizanja, odronjavanja i osipanja te time oblikovali krški reljef zaobalja UA Split.

Geografskim položajem u središnjem dijelu Južne Hrvatske i na obali Jadranskog mora, uz povoljnu prometnu infrastrukturu, Urbana aglomeracija Split ima relativno povoljan prometni položaj. U europskim razmjerima, za sada je izolirana od postojećih paneuropskih koridora. Najbliži pristup koridoru nalazi se u Pločama na završetku koridora Vc. Prometno geografski položaj porast će ostvarenjem jadransko-jonskog prometnog pravca koji bi trebao povezati Trst s jugom Grčke. Autocesta A1 od je velike društveno-gospodarske važnosti jer

omogućuje brzo povezivanje UA s glavnim gradom i dalmatinskim urbanim središtima te srednjoeuropskim tržištem. Željeznička pruga u UA Split predstavlja završnu točku mreže željezničkih pruga Republike Hrvatske. Donekle izoliran smještaj u okviru željezničke infrastrukture rezultirao je manjim ulaganjima u željezničku infrastrukturu koja je danas zaostala za europskim, ali i hrvatskim standardima. Obalni lučki položaj predstavlja važan geoprometni potencijal koji se može staviti u funkciju gospodarskog razvoja. Trenutna trajektna luka povezuje srednjodalmatinsko otočje s kopnom, a povezani otoci su Brač, Hvar, Šolta, Korčula, Vis, Lastovo i Drvenik (Mali i Veli). U predjelu Resnik u Kaštelima, nalazi se međunarodna zračna luka Split koja ima konstantan porast broja putnika pa ju uz povećanje kapacioteta treba modernizirati.

Osim autoceste A1 koja ima međunarodan značaj, splitskom urbanom aglomeracijom prolazi državna cesta D8 (Jadranska magistrala ili Jadranska turistička cesta) koja povezuje sva obalna naselja Dalmacije, time i sve regije Primorske Hrvatske. Sjeverno od Grada Splita prilazi državna cesta D1 (stara cesta Zagreb-Split) koja povezuje gradove Dalmatinske zagore sa Splitom.

Slika 1.2.1. Geoprometni položaj Urbane aglomeracije Split

Izvor podataka: Geofabrik, 2016.

1.2.2. Osnovna prirodna obilježja

Urbana aglomeracija Split smještena je na dodiru triju reljefnih mikoregija (sl. 1.1.4.): zaobalno, priobalno i otočno područje. Takva regionalizacija uvjetuje specifičnost prostorne strukture, koja posljedično ima utjecaj na razvoj i organizaciju prostora. Svaka mikroregija je relativno izolirana i vrlo heterogena u pogledu reljefa i fizičke kompaktnosti što utječe na demografske i gospodarske karakteristike. Zaobalno područje obuhvaća prostore općina Lećevica, Klis, Dugopolje, Dicmo, Muć te Grada Sinja. Taj prostor karakteriziraju više nadmorske visine, tla pretežno vapnenačkog tipa ispresijecanih poljima u kršu te krški hidrološki sustav bogat vodom, ali manjeg površinskog slijeva što dovodi do suše vegetacije i prevladavanja šikare i livade. Reljefno je to prostor između planina Kozjaka i Mosora na jugu, te Svilaje i Dinare na sjeveru. Druga reljefna cjelina je priobalje, uski prostor između obale i Kozjaka, Mosora i Poljica, koje je gusto urbanizirano te je vidljiv snažan rezultat litoralizacije. Prostor je to kojeg obuhvaćaju dijelovi Gradova Trogira, Kaštela, Solina, Splita i Omiša i opoćine Podstrana i Dugi Rat. Podloga je najčešće flišna što pogoduje naseljavanju, ali i poljoprivredi koja je zbog procesa urbanizacije izgubila veću gospodarsku važnost u ovoj mikroregiji. Treća mikroregija je otočje kojeg obuhvaćaju dijelovi otoka Čiova te otoci Drvenik Veli i Drvenik Mali koji administrativno pripadaju Gradovima Splitu i Trogiru.

Slika 1.2.2. Hipsometrijska karta Urbane aglomeracije Split

Izvor podataka: ASTER GDEM, 2016

UA Split obilježava jadranski tip mediteranske klime (Csa prema Köppenovoj klasifikaciji) s maksimumom temperature zraka i minimumom padalina u ljetnim (srpanj) te minimumom temperature zraka (siječanj) i maksimumom padalina (studeni) na prijelazu jesenskih u zimske mjesece (sl. 5.). Tijekom zimskih mjeseci temperature se rijetko kad spuštaju ispod 0°C dok su srednje temperature od svibnja do rujna veće od 20°C. U srpnju i kolovozu prosječna temperatura naraste i iznad 25°C. Srednja količina padalina tijekom godine iznosi

783 mm pri čemu je u prosjeku 110 dana s kišom te prosječno 0,4 dana sa snijegom (Zaninović i dr., 2008). Godišnja insolacija u Splitu iznosi 2.689 sati što je iznad prosjeka Hrvatske. Položaj na obali Jadranskog mora i raščlanjenog reljefa na sjeveru i istoku uzrok su povećane količine padalina. Posebno klimatološko svojstvo obalnih područja su jaki vjetrovi. U hladnom dijelu godine, osobito zimi, tipičan vjetar je bura koju karakterizira velika brzina i puhanje na mahove. Na srednjem i južnom Jadranu bura je vjetar manjeg intenziteta i rjeđa je pojava nego na sjevernom Jadranu. Jugo je postojan i snažan jugoistočnjak koji puše ravnomjernom brzinom sličnoj prosječnoj brzini bure. Osim mediteranske klime (Csa ili „klima masline“), na području UA Split moguće je utvrditi i još dva klimatološka tipa prema Köppenovoj klasifikaciji. U zaobalnom dijelu, sjeverno od Splita, javljaju se karakteristike umjereno tople vlažne klime s vrućim ljetima (Cfa) koja se razlikuje od Csa u većoj količini padalina i umjereno tople vlažne klime s toplim ljetima (Cfb) koja se razlikuje od Cfa po nižim temperaturama zraka (Zaninović, 2008). Krećući se od obalnog do zaobalnog područja, temperature opadaju, a povećava se količina oborina. Osim reljefnih oblika, Jadransko more kao prirodni rezervoar relativno tople vode, najvažniji je indikator klimatskih karakteristika na cijelom prostoru južne Hrvatske (ROPSDŽ, n.d.).

Slika 1.2.2. Klimadijagram meteorološke postaje Split-Marjan za razdoblje 1971.-2000. godine

Izvor podataka: Zaninović i dr., 2008

1.2.3. Prirodni resursi

Prirodne resurse UA Split čine tla pogodna za poljoprivrede i šume, zatim vodni resursi, mineralne sirovine i obnovljivi energenti.

Glavni vodni resurs na prostoru UA Split je rijeka Cetina koja sa svojim pritocima u Republici Hrvatskoj ima slijev površine 1.200 km2. Zbog sezonske varijabilnosti oborina i relativno niskog akumulacijskog kapaciteta krškog vodonosnika, a unatoč relativno visokoj godišnjoj količini oborina, vodostaj je često nizak, s minimumom u ljetnim mjesecima. Zahvaljujući sustavu akumulacija na rijeci Cetini, postoje dovoljne količine strateške rezerve vode koju je moguće obraditi i pripremiti za vodu za piće. Takav vodni resurs osigurava dostatne rezerve za vodoopskrbu kućanstava, poljoprivrede i industrije UA. Jadransko more važan je prirodni

resurs UA Split. Od posebne je važnosti za razvoj gospodarstva, u okviru turizma i ribolova, stoga je čistoća mora od visoke važnosti za razvoj UA Split.

Poljoprivredna zemljišta sve manje su zastupljena u prostoru UAS zbog trajnog gubitka zemljišta i tla koji se javljaju kao posljedica urbanizacije, izgradnje infrastrukture (prometnice), eksploatacije mineralnih sirovina, te ilegalnih odlagališta otpada. Kao najveća prijetnja za tlo je preizgrađenost prostora obalne zone.

Prema podatcima Karte eksploatacijskih polja mineralnih sirovina Agencije za zaštitu okoliša (2016), na prostoru UAS ima većih količina arhitektonsko-građevnog i tehničko-građevnog kamena, posebice na prostoru Grada Trogira. Arhitektonski kamen može se koristiti kao blokovski, za kiparstvo te kao dekorativno-zaštitni i dekorativno-funkcijski element građevnih objekata svih namjena. Tehnički se kamen koristi kao drobljeni kamen za održavanje cesta, drobljeni kamen za izradu nosivih slojeva na cestama, kameni agregat za izradu betona te za ostale tehničko-građevinske zahvate (Dunda i dr., 2003). Od ostalih mineralnih sirovina, navode se gips, boksit, kvarcit te veće količine sirovina za proizvodnju cementa kraj Splita.

Od obnovljivih energenata, najveći potencijal ima hidroenergija koje se iskorištava na rijeci Cetini na kojoj su četiri hidroelektrane. Uplanu je i gradnja malih hidroeletkrana. Od ostalih energenata, publikacija Potencijal obnovljivih izvora energije (2012) navodi kako Splitsko-dalmatinska županija ima najveći potencijal za razvoj solarnih elektrana zbog najveće stope insolacije u Republici Hrvatskoj. Vjetroeletkrane je moguće graditi na Mosoru i Kozjaku.

Izuzevši vodne resurse rijeke Cetine, prostor UAS nije obilat prirodnim resursima za razvoj poljoprivrede i djelatnosti vađenja. Postojeći prirodnio resursi su, međutim, povoljni su za razvoj turizma i uslužnih djelatnosti.

2.
METODOLOGIJA

2. METODOLOGIJA

Metodologija izrade Strategije razvoja Urbane aglomeracije Split (u daljnjem tekstu: SRUAS) temelji se na Smjernicama za izradu strategije razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje, v.1.0. koje je izdalo Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije u rujnu 2015.g. (u daljnjem tekstu: Smjernice MRRFEU, 2015.)

Strategija razvoja Urbane aglomeracije Split, sukladno Smjernicama MRRFEU, 2015., sastoji se od pregleda teritorijalnog obuhvata područja Urbane aglomeracije Split, metodologije izrade Strategije, detaljne analize stanja, prepoznavanja razvojnih potreba i potencijala kroz SWOT analizu, strateškog okvira, pregleda razvojnih prioriteta i mjera, financijskog i institucionalnog okvira za provedbu Strategije, prikaza rada Partnerskog vijeća, pregleda horizontalnih načela ugrađenih u SRUAS, sažetka izvješća o provedenom postupku prethodnog vrednovanja te mišljenja o potrebi strateške procjene utjecaja na okoliš, podijeljenih u deset poglavlja.

2.1. Metodologija praćenja izrade i provedbe SRUAS-a

Izrada i provedba Strategija razvoja urbanih područja regulirana je Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14), spomenutim Smjernicama Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije iz rujna 2015.g. te Uredbom o osnivanju, sastavu, djelokrugu i načinu rada Partnerskih vijeća (NN 103/15). Na temelju navedenog Zakona, Smjernica i Uredbe, radna tijela za praćenje izrade i provedbe SRUAS-a su: Partnersko vijeće, Radne skupine te Koordinacijsko vijeće Urbane aglomeracije Split.

Glavno savjetodavno tijelo u izradi i praćenju provedbe Strategije je **Partnersko vijeće Urbane aglomeracije Split** (UAS). Sukladno načelu ravnomjerne predstavljenosti ključnih dionika, u sastav Partnerskog vijeća su uključene 42 institucije i organizacije iz javnog, privatnog i civilnog sektora. Svrha, opis rada, sastav, provedene aktivnosti, održane sjednice, ali i planirane buduće aktivnosti Partnerskog vijeća detaljno su prikazane u poglavlju 7. PARTNERSKO VIJEĆE.

Koordinacijsko vijeće Urbane aglomeracije Split je stalno tijelo osnovano u svrhu pripreme i praćenja provedbe Strategije razvoja Urbane aglomeracije Split. Koordinacijsko vijeće nadopunjuje rad Partnerskog vijeća za Urbanu aglomeraciju Split u smislu aktivne koordinacije predstavnika jedinica lokalne samouprave u obuhvatu Urbane aglomeracije Split. Koordinacijsko vijeće SRUAS-a sastoji se od 13 gradonačelnika / načelnika i njihovih zamjenika svih gradova i općina u obuhvatu Urbane aglomeracije Split, a Vijećem predsjedava gradonačelnik Grada Splita. Vijeće se sastaje barem dva puta godišnje. Tijekom procesa izrade SRUAS, Koordinacijsko vijeće se sastalo 4 puta.

Prvi sastanak Koordinacijskog vijeća Urbane aglomeracije Split održan je 15.03.2016. godine. Na istome su sudjelovali gradonačelnici i načelnici svih gradova i općina iz obuhvata Urbane aglomeracije Split ili njihovi zamjenici, kao i predstavnici Sveučilišta u Splitu kao izrađivača Strategije; na istom je sudjelovalo 25 sudionika, a usvojen je Poslovnik o radu te se nakon rasprave usvojio prijedlog Ciljeva i prioriteta SRUAS-a.

Drugi sastanak Koordinacijskog vijeća je održan 13.06.2016.g. na kojem je sudjelovalo 17 sudionika koji su raspravljali i usvojili prijedlog razvojnih mjera i aktivnosti SRUAS-a, kao i prvu radnu verziju ITU projekata.

Na trećem sastanku održanom dana 11.07.2017.g. sudjelovalo je 15 sudionika koji su usvojili nacrt Strategije razvoja Urbane aglomeracije Split, verzija br.2.0., kao i Prijedloga doprinosa ITU mehanizma provedbi Strategije razvoja Urbane aglomeracije Split prema verziji br. 2.0. nacrta SRUAS.

Četvrti sastanak Koordinacijskog vijeća je održan dana 31.10.2017.g. na kojem je sudjelovalo 25 sudionika koji su usvojili nacrt Akcijskog plana SRUAS-a, listu strateških projekata, kao i listu ITU intervencija.

Radne skupine za izradu Strategije jesu savjetodavna tijela uspostavljena za potrebe izrade SRUAS-a. Čine ih članovi Partnerskog vijeća, fokus grupa te ostali relevantni sudionici iz javnog, privatnog i civilnog sektora s područja Urbane aglomeracije Split.

S ciljem identifikacije razvojnih problema i potreba na području UAS-a, uspostavljene su četiri radne skupine za 4 makrosektora koji čine okvir za izradu analize stanja SRUAS-a: Uključiv rast, Pametni rast, Održivi rast i Ruralni razvoj. Uz te Radne skupine formirana je i uža, ekspertna radna skupna koju su činili predstavnici Grada Splita i Sveučilišta u Splitu. Članovi su održali četiri radna sastanka: prvi sastanci po Radnim skupinama su se održali 16. i 17.12.2015.g., a na kojima se raspravljalo o prvom nacrtu šire verzije Analize stanja SRUAS, a svi članovi su prije sastanaka davali svoje komentare putem novo uspostavljenog Pitagora portala za on-line komentiranje svih dijelova Strategije. Na prvim sastancima je sudjelovalo 100 sudionika.

Drugi sastanak radnih skupina je održan dana 11.02.2016.g. na kojem je sudjelovalo 78 sudionika koji su raspravljali i komentirali prijedlog SWOT analize SRUAS.

Na trećem sastanku održanom dana 07.04.2016.g. je sudjelovalo 63 sudionika koji su raspravljali o prijedlozima Ciljeva i prioriteta SRUAS-a.

Četvrti sastanak Radnih skupina je održan 09.06.2016.g. na kojem je sudjelovalo 60 sudionika koji su raspravljali o mjerama i aktivnostima SRUAS-a.

Svojim primjedbama i sugestijama predstavnici Radnih skupina su uvelike utjecali na kvalitetu Strategije.

2.2. Metodologija analize stanja

U poglavlju Analiza stanja kroz četiri velika poglavlja analiziraju se postojeća stanja i trendovi na prostoru Urbane aglomeracije Split. Poglavlja su podijeljena na tematska područja: Društvo, Gospodarstvo, Urbano okruženje te Okvir upravljanja razvojem. Analiza stanja predstavlja osnovu za prepoznavanje i razumijevanje prostornih procesa Urbane aglomeracije Split. Cilj Analize je identificirati razvojne probleme, potrebe i potencijale istraživanog prostora.

Prilikom provođenja analiza koriste se brojni kvalitativni i kvantitativni podaci prikupljeni iz relevantnih izvora. Podaci su prikupljani na tri načina, pri čemu se prvi odnosi na pretraživanje javno dostupnih baza podataka relevantnih institucija i ostalih javnih tijela, dok je drugi bio usmjeren na ciljane upite za primarnim podacima i već provedenim analizama raznim javnim tijelima i tijelima s javnim ovlastima. Specifična metoda kojom su prikupljeni prvenstveno kvalitativni podaci odnosi se na organizaciju i provođenje fokus grupa s relevantnim dionicima.

Prvi korak u izradi analize stanja jest prikupljanje pouzdanih kvalitativnih i kvantitativnih podataka od strane različitih javnih tijela i tijela s javnim ovlastima na nacionalnoj razini te razinama regionalnih i lokalnih samouprava na području SRUAS-a. Osim spomenutih primarnih, uglavnom kvantitativnih podataka, vrlo važne informacije dobivene su metodom fokus grupa. Organizacijom 9 sastanaka fokus grupa raznih tematika s relevantnim dionicima iz javnog, privatnog i civilnog sektora prikupljeni su važni kvalitativni podaci te stavovi koji ukazuju na pitanja i probleme nevidljive u analizama kvantitativnih podataka.

Tablica 2.2.1. Održane fokus grupe

Fokus grupa	Datum održavanja	Mjesto održavanja	Vrijeme održavanja
Gospodarstvo, poduzetništvo i inovacije	13.10.2015.	Ekonomski fakultet Split	09:00
Zdravstvo i socijalna skrb	13.10.2015.	Ekonomski fakultet Split	12:00
Odgoj i obrazovanje	14.10.2015.	Ekonomski fakultet Split	12:00
Turizam	14.10.2015.	Ekonomski fakultet Split	16:00
Promet i infrastruktura	15.10.2015.	Ekonomski fakultet Split	11:00
Kultura	16.10.2015.	Ekonomski fakultet Split	09:00
Poljoprivreda, ribarstvo i ruralni razvoj	16.10.2015.	Ekonomski fakultet Split	12:00
Sport	16.10.2015.	Ekonomski fakultet Split	14:00
Okoliš i energetska učinkovitost	19.10.2015.	Ekonomski fakultet Split	11:00

Podaci prikupljeni istraživanjem obrađeni su statističko-matematičkim metodama i metodama kartografske vizualizacije kako bi se pokrila njihova prostorna i vremenska dimenzija. Pritom su podaci analizirani na nekoliko prostorno-administrativnih razina: razini jedinica lokalne samouprave (ukoliko su postojali na toj razini), na razini Urbane aglomeracije, te na razini Splitsko-dalmatinske županije. Gdje god je bilo moguće podaci UAS-a uspoređivani su s podacima na nacionalnoj razini i na razini Europske unije. Osim prethodno navedenog, putem upitnika su se prikupljali od gradova i općina unutar obuhvata UAS-a podatci o bivšim vojnim i industrijskim područjima, nedovršenim objektima i bez namjene, cestovnoj mreži, sportskoj infrastrukturi, turističkoj infrastrukturi, kulturnoj infrastrukturi i kulturnim resursima, dječjim vrtićima, zelenim javnim površinama, poslovnim zonama, socijalnim uslugama koje JLS pružaju, kao i o sustavu lokalne samouprave, sistematiziranim radnim mjestima, proračunima, kao i o projektima koji su u provedbi ili su planirani za provedbu u budućem razdoblju.

2.3. Metodologija identifikacije razvojnih potreba i potencijala

Razvojne potrebe i razvojni potencijali identificirani su metodom SWOT analize na temelju provedene Analize stanja. SWOT analizom definirane su snage, slabosti, prilike i prijetnje za svaki makro-sektor. Analiza stanja podijeljena je na tri makro-sektora: Društvo (uključujući demografiju i socijalna pitanja), Gospodarstvo i Urbano okruženje (uključujući pitanja vezana za ekologiju i klimu). Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU u već spomenutim Smjernicama definira komponente SWOT analize:

- Snage su područja, resursi i sposobnosti unutar Urbane aglomeracije na koje se ona može osloniti u razvoju, s najvećim mogućnostima za uspjeh.
- Slabosti ukazuju koja područja, resursi i sposobnosti unutar Urbane aglomeracije ograničavaju ili onemogućuju njen razvoj.
- Prilike su područja, resursi i sposobnosti izvan Urbane aglomeracije koje bi ona mogla iskoristiti za svoj razvoj (povećati snage i/ili smanjiti slabosti).
- Prijetnje su područja, resursi i sposobnosti izvan Urbane aglomeracije koje mogu ugroziti njen razvoj (smanjiti snage i/ili povećati slabosti).

Prepoznavanje potreba i izazova relevantnih sa svaki makro-sektor olakšava izradu SRUAS i definiranje pojedinih ciljeva, razvojnih prioriteta i mjera. Pri izradi SWOT analize posebna se pozornost usmjerila na činjenicu da se zaključci iz SWOT analize moraju bazirati na podacima iz analize stanja na temelju raspoloživih dokaza, a ne općenitog mišljenja. Također, u skladu sa Smjernicama da SWOT analiza mora sadržavati teritorijalnu dimenziju odnosno, u slučaju da određena snaga ili slabost nije relevantna za cijelo urbano područje nego samo za jedan njegov dio, isto je naglašeno u SWOT analizi.

2.4. Metodologija izrade strateškog okvira

Multisektorska i teritorijalna analiza stanja te na njoj bazirana SWOT analiza osnova su za izradu Strategije razvoja urbane aglomeracije. Kako bi Strategija identificirala realne potrebe i potencijale prostora potrebno je imati dubinski pregled gospodarske i društvene situacije te stanja okoliša. Koraci u izradi strateškog okvira su prioritizacija identificiranih potreba, definiranje vizije, definiranje strateških ciljeva te definiranje razvojnih prioriteta i mjera.

2.4.1. Prioritizacija razvojnih potreba

Prepoznatim razvojnim potrebama dodjeljuje se prioritet za njihovo rješavanje. Pri određivanju prioriteta treba voditi računa da je poduzeto (Smjernice MRRFEU, 2015):

- usklađivanje vezano uz javne politike, strateška usmjerenja, ciljeve i prioritete razvoja na višim i nižim teritorijalnim razinama (lokalna, županijska, regionalna, nacionalna i EU razina);
- usklađivanje SRUP-a s dokumentima prostornog uređenja;
- usklađivanje s informacijama s partnerskih konzultacija koje se odvijaju paralelno s postupkom izrade strategije; te
- usklađivanje s odlukama donesenim na političkoj razini.

Nakon što su definirane prioritetne potrebe i potencijali koji se žele postići na razini urbane aglomeracije iste se izražavaju u obliku vizije i hijerarhije ciljeva. Za svaki cilj definiraju se pokazatelji koje treba postići kako bi se isti ostvario.

2.4.2. Metodologija prikupljanja i evaluacije strateških projekata

U svrhu prikupljanja strateških projekata Urbane aglomeracije Split provedene su konzultacije među svim jedinicama lokalne samouprave u obuhvatu Urbane aglomeracije te su pozvani svi akteri razvoja iz javnog, privatnog i civilnog sektora da dostave projektne prijedloge, i to krajem 2015.godine. Projekti jedinica lokalne samouprave i ostalih aktera iz privatnog i civilnog sektora ažurirani su tijekom 2017. g., dok je tijekom kolovoza i rujna

zatraženo od prijavitelja da sami vrednuju projekte te ispune pripadajući obrazac za one projekte koje smatraju strateškima za razvoj cjelokupne Urbane aglomeracije Split.

Na temelju dostavljenih prijedloga strateških projekata Grad Split, kao središte Urbane aglomeracije i nositelj izrade Strategije razvoja Urbane aglomeracije Split, prema kriteriju sektorske i tematske povezanosti pristiglih projekata utvrdio je deset strateških projekata - programa od ključnog značaja za razvoj Urbane aglomeracije koje se sastoje od pripadajućih komponenata (pojedinačnih projekata) dostavljenih od strane prijavitelja. Predložena lista strateških projekata Urbane aglomeracije Split predstavljena je na četvrtom sastanku Koordinacijskog vijeća Urbane aglomeracije Split održanom 31. listopada 2017. g. na kojem je ista i jednoglasno usvojena.

2.4.3. Definiranje vizije

Nakon prioritizacije razvojnih potreba definirana je vizija koja predstavlja zajedničku ideju razvoja Urbane aglomeracije Split. Vizijom se implicitno upućuje na očekivani napredak koji treba biti postignut na kraju razdoblja za koje se izrađuje SRUAS.

2.4.4. Definiranje strateških ciljeva

Ostvarenju definirane vizije pridonose strateški ciljevi. Ciljevi se definiraju ovisno o broju i vrsti prepoznatih potreba u obliku sažetih opisa planiranih promjena i specifičnih izazova s kojima se suočava Urbana aglomeracija.

Za definiranje ciljeva korišteni su sljedeći kriteriji:

- *relevantnost* – zašto je određeni cilj značajan za ostvarivanje identificiranih potreba i potencijala u odnosu na situaciju u urbanoj aglomeraciji te je li njegova relevantnost potkrijepljena nalazima analize stanja i SWOT analize;
- *očekivani načini postizanja ciljeva* – koji problemi će se obuhvatiti i koji učinci će biti postignuti njegovom implementacijom; te
- *dosljednost* – ukratko je opisana usklađenost ciljeva Strategije s ciljevima navedenim u ključnim strateškim dokumentima na regionalnoj, nacionalnoj i EU razini te u relevantnim sektorskim dokumentima na svim razinama.

Relevantni pokazatelji učinka koji su kvantificirani te određeni očekivanim vremenom ostvarenja utvrđuju se za svaki cilj. Pokazatelji učinka razvijeni su sukladno poglavlju 3.6 Smjernica, 2015.

2.4.5. Definiranje razvojnih prioriteta i mjera

Razvojni prioriteti prepoznati u Urbanoj aglomeraciji imaju zadatak konkretizirati navedene ciljeve te utvrditi sve njihove sastavnice. Prioriteti su definirani tako da budu mjerljivi, ostvarivi, jasno formulirani, određeni rokom ostvarenja, ne preklapaju se međusobno, sveobuhvatni su, društveno i okolišno prihvatljivi te u skladu s prioritetima utvrđenim relevantnim županijskim i lokalnim strategijama.

Razvojni prioriteti u SRUAS-u definirani su na način da je za svaki prioritet jasno određen cilj (što se želi postići) te je iskazana komplementarnost prioriteta sa ciljem te potencijalima i potrebama aglomeracijskog područja prethodno definiranim SWOT analizom. Također, prioriteti su podijeljeni na više mjera što dodatno objašnjava i konkretizira aktivnosti koje će dovesti do realizacije samih prioriteta.

2.5. Metodologija izrade financijskog okvira

Financijski okvir za prve tri godine SRUAS-a detaljno se razrađuje u Akcijskom planu dok se u samom SRUAS-u navodi indikativni financijski okvir.

Financijskim okvirom se razrađuju planirana sredstva za cjelokupno razdoblje SRUAS-a sa jasno naznačenim izvorima sredstava na razini ciljeva i prioriteta. Financijski se okvir temelji na procjeni alokacije sredstava koja se očekuju iz lokalnog, županijskog i državnog proračuna (uključujući ESI fondove). Procjena se temelji na udjelu rashoda za razvojne aktivnosti u proračunu unazad 3 godine te projekciji za naredne godine uzimajući u obzir pokazatelje kao npr. rast BDP-a, kretanje stanovništva i sl.

2.6. Metodologija prethodnog vrednovanja SRUAS-a

Prethodno vrednovanje provodi se tijekom svih faza izrade SRUAS-a, a završava prije njenog usvajanja. Osnovna mu je namjena poboljšanje kvalitete Strategije, a time posljedično i kvalitete cjelokupnog procesa programiranja. Osim navedenog, vrednovanje ima svrhu uskladiti SRUAS s drugim razvojnim dokumentima na lokalnim, županijskim i nacionalnim razinama te razini Europske unije.

Grad Split je tijekom listopada 2015.g. pokrenuo postupak odabira ex-ante evaluatora, te je dana 27.11.2015.g. potpisan Ugovor s Ekonomskim institutom Zagreb o nabavi usluge prethodnog vrednovanja (ex-ante evaluaciji) Strategije razvoja Urbane aglomeracije Split.

Strategija je prethodno vrednovana u kontinuiranoj telefonskoj i elektronskoj komunikaciji Izrađivača Strategije, Grada Splita i ex-ante evaluatora. Nakon početnih savjeta i preporuka o uvodu i usklađenosti, komunikacija je nastavljena sve do kraja izrade Strategije. Obavljeni su i svi potrebni sastanci s Gradom Splitom i s Izrađivačima, a ex ante evaluator je prisustvovao gotovo svim sastancima Partnerskog vijeća i sastancima Fokus grupa i Radnih grupa. Odgovornosti su pri tom bile jasno razgraničene, ciljevi vrednovanja određeni, a metodologija zajednički utvrđena. Vrednovanje se tako odvijalo u skladu s Člankom 16. Pravilnika o postupku i metodologiji vrednovanja politike regionalnog razvoja (NN 121/2015).

Pripremljena su tri izvještaja: prvi Privremeni, drugi Privremeni i treći Završni.

- u prvom Privremenom izvještaju od dana 15.02.2016.g. je vrednovana Analiza stanja.

- u drugom Privremenom izvještaju od dana 22.06.2016.g. je napravljena prethodna ocjena SWOT analize, te prethodna ocjena ciljeva, prioriteta i mjera Strategije.

- u Završnom izvještaju od 15.07.2016.g. je izvršena prethodna ocjena (ex ante evaluacija) izrade Strategije razvoja Urbane aglomeracije Split. Završni izvještaj kojem su prethodila dva privremena, opisuje uspješnu suradnju Izrađivača, Grada Splita kao naručitelja ex ante evaluacije i ex ante evaluatora i navodi kronološki slijed svih relevantnih događanja od početka do kraja izrade SRUAS. Postavljen je i niz evaluatorskih pitanja na koje je mahom odgovoreno potvrdno. Odgovori na najvažnija tri pitanja, ona o relevantnosti, konzistentnosti i koherentnosti Strategije potvrdni su i posebno su obrazloženi. Konačno je zaključeno i preporučeno da se Strategija uputi u postupak usvajanja.

3.
ANALIZA STANJA

3. ANALIZA STANJA

Područje UAS obuhvaća površinu kopna od 1.270,10 km2 (27,78% kopnene površine SDŽ), a na području UAS prema Popisu 2011. godine živi ukupno 325.407 stanovnika (71,55% stanovnika SDŽ).

UAS obuhvaća 6 gradova (od ukupno 16 u SDŽ) i 7 općina (od njih 39 na području SDŽ). Centar UAS, grad Split, ujedno je i administrativni centar SDŽ.

Područje UAS okruženo je dijelom drugim JSL unutar SDŽ, pri čemu posebno treba naglasiti da u obuhvatu UAS nema ni jednog većeg otoka u SDŽ (Drvenik Veli i Mali u obuhvatu Grada Trogira svrstavaju se u male otoke). Ipak, dio administrativnih granica UAS čini ujedno i županijsku granicu sa susjednom Šibensko-kninskom županijom (zapadne granice općina Muć i Lećevica), te dijelom državnu granicu (istočna granica grada Sinja).

Za potrebe analize stanja, područje UAS podijeljeno je na obalno i zaobalno područje. Obalno područje čine JLS smještene na obalnoj liniji (gradovi Trogir, Kaštela, Solin, Split, Omiš, te općina Podstrana i Dugi Rat). Ostale JLS su zaobalne (grad Sinj, općine Lećevica, Muć, Klis, Dicmo, Dugopolje). Ipak, potrebno je naglasiti da pojedine JLS obalnog područja u svom prostornom obuhvatu imaju i značajan dio zaobalja (posebice Omiš, ali i Solin i Kaštela), tako da se problemi zaobalnog područja jednako odnose i na ove JLS-ove u obalnom dijelu UAS.

3.1. DRUŠTVO

Analiza društva u sklopu ovog strateškog dokumenta u sebi sadrži analizu (i) demografskih kretanja, s obzirom da omogućava uvid u sveukupna društvena kretanja; (ii) socijalne infrastrukture - socijalno uključivanje i socijalnu skrb, prikazujući prostorno skupine stanovništva kojima prijeti rizik od marginalizacije i isključenosti, te dostupnost socijalnih usluga; (iii) zdravstvene, sportske i kulturne, te ostale društvene infrastrukture, analizirajući kvalitetu života povezanu s njima te (iv) obrazovne infrastrukture koja sadržava analizu institucija koje pružaju obrazovne usluge i dostupnost različitih obrazovnih usluga (programa) za krajnje korisnike.

3.1.1. Demografija

Prema popisima stanovništva iz 2001. i 2011. godine kretanje ukupnog stanovništva UAS bilježi neznatan rast za 0,05% te prema popisu iz 2011. ima 325.407 stanovnika, što čini 71,55% stanovništva SDŽ i 7,59% stanovništva RH. Ovakva kretanja u suprotnosti su s kretanjima na razini RH, koja je zabilježila depopulaciju za 3,44%, tj. za 1,91% u SDŽ. U istoj godini, gradsko stanovništvo čini 90,24% ukupnog stanovništva UAS, pri čemu su kretanja na području gradova UAS dvojaka. Grad Split bilježi evidentan pad ukupne populacije (za 5,61%), kojeg prate grad Sinj i Omiš s padom za 3,46%, tj. 2,16%. Drugu kategoriju čine gradovi Kaštela s rastom za 13,38% i Solin s iznimno velikim rastom od 25,85%. Ovi gradovi s općinom Podstrana čine urbani prsten oko grada Splita, popraćen prelijevanjem mlađeg stanovništva s područja grada Splita. Razlozi ovakvom kretanju treba tražiti u trendovima na tržištu nekretnina, ali i raspoloživosti te kvaliteti javnih usluga. Zasebno se javlja grad Trogir s rastom od 1,52%. Općine na području UAS čine 9,76% ukupnog stanovništva te se također dijele u dvije skupine. Općina Podstrana (rast za 24,36%) je dio urbanog prstena, a rast populacije na području općina Dicmo (5,46%), Dugopolje (11,19%) i Klis (9,94%) posljedica je kvalitetnije prometne povezanosti (brza cesta i autocesta) (Šišinački, 2004), ali i blizine gospodarskog središta koje predstavlja Split, dok su Lećevica (pad od 21,22%) i Muć (pad od 4,71%) u odnosu na središte UAS prometno izolirani. Specifičnost smanjenja broja stanovništva u Dugom Ratu (pad od 2,92%) proizlazi iz gašenja velikih industrijskih pogona.

UAS je ostvarila pozitivan prirodni prirast u promatranom razdoblju, što znači da je broj živorođene djece bio veći od broja umrlih (osim u 2014.). Ipak, zabrinjavajući trend je

opadajući broj živorođene djece, dok je broj umrlih relativno stabilan. Stopa nataliteta se smanjuje tokom cjelokupnog razdoblja (11,88% u 2010. godini u odnosu na 10,82% u 2014. godini), ali je još uvijek nešto viša od ostvarenih na razini RH i SDŽ.

Gustoća naseljenosti, odnosno prostorna distribucija stanovništva, na području UAS u 2011. godini iznosi 256,62 st/km^2 (značajno više od SDŽ 100,06 st/km2 i od RH 75,22 st/km2). Priobalni gradovi, ali i grad Sinj, imaju gustoću naseljenosti od 458,08 st/km2, čemu najviše pridonosi grad Split s 2.238,13 st/ km^2. Općine imaju znatno manju gustoću naseljenosti od gradova (50,91 st/km2), od čega značajno odstupaju priobalne općine Podstrana (810,59 st/km2) i Dugi Rat (660,65 st/km2).

Analiza dobne strukture stanovništva na temelju tzv. piramide starosti pokazuje dva tipa dobne strukture stanovništva. Prvi je regresivni tip koji ocrtava starosnu strukturu stanovništva gradova i priobalja UAS, a drugi je stacionarni koji ocrtava starosnu strukturu općina i zaobalja. Rezultat regresivnog tipa je opadajući prirodni prirast, a stacioniranog tipa je nizak ili nulti prirodni prirast (Wertheimer-Baletić A., 1999). Očekivani životni vijek u 2008./2009. za SDŽ iznosi 74,90 za muškarce, a za žene 81,03 te je jedan od najviših u RH. U odnosu na 2001./2002., očekivano trajanje života produženo je za muškarce 1,76 godinu, a za žene 1,01 godinu. (Grizelj M. & Akrap. A, 2011).

Analiza demografske vitalnosti obuhvatila je kontingente Žene u fertilnoj dobi i Radno sposobno stanovništvo. Kontingent Žene u fertilnoj dobi analiziran je kao kontingent od 15 do 49 godina te kontingent od 20 do 29 godina. Oba kontingenta su na razini UAS zabilježila smanjenje u međupopisnom razdoblju za 7,82%, odnosno za 9,01%. Kontingent Radno sposobno stanovništvo na razini UAS zabilježilo je ukupno povećanje za 8.940 osoba u razdoblju 2001.-2011. godine. U okviru UAS postoje dvojaka kretanja vezana za urbani prsten oko grada Splita. U tom urbanom prstenu zabilježen je generacijski porast radnog kontingenta, dok je u gradu Splitu zabilježen pad.

Prosječna starost stanovništva UAS 2011. godine iznosila je 40,4 godine, što je mlađa populacija od RH (41,7) i SDŽ (40,8). Međutim, UAS, SDŽ i RH, već su davno prešli starost od 30 godina, koja je u demografskoj teoriji djelidbena granica mlade od stare populacije. (Živić, 2003). Indeks starenja je na području UAS u 2011. godini iznosio 104,6%, a koeficijent starosti je u međupopisnom razdoblju porastao sa 20,4% na 22,5%, što ukazuje na nepovoljnu demografsku strukturu. Dodatan pokazatelj starenja stanovništva na području UAS je broj osoba s teškoćama u obavljanju svakodnevnih aktivnosti, koji čine 15,72% ukupne populacije (RH 17,73%, SDŽ 16,36%).

Analizom podataka za migracijska kretanja, na razini UAS osobe koje od rođenja stanuju u istom naselju čine 48,65%% ukupne populacije prema popisu iz 2011. godine (više od RH 47,66% i manje od SDŽ 50,34%). Osobe doseljene s područja RH čine 39,37% populacije (više i od RH 38,14% i od SDŽ 36,91%), dok osobe iz inozemstva čine 11,90% ukupnog stanovništva (RH 14,12% i SDŽ 12,67%). Gradovi i općine prate dinamiku cjelokupne UAS. Priobalje također prati dinamiku migracijskih kretanja UAS, dok je u zaobalju slabije izraženo useljenje s područja RH (34,47%), a značajno slabije iz inozemstva (4,60%).

Na području UAS prema Popisu iz 2011. godine živjelo je 9.501 pripadnika nacionalnih manjina i ostalih nacionalnih skupina (2,92%.ukupnog stanovništva UAS). Iz navedene analize može se ustvrditi kako na području UAS živi nacionalno homogeno stanovništvo.

Najznačajniji element ljudskog kapitala je njegova obrazovna struktura. Među osobama starijim od 15 godina na području UAS, 56,87% ima završeno srednjoškolsko obrazovanje (RH 52,63% i SDŽ 56,12%). Pri tome, mlađe skupine stanovništva (15-29) bilježe pad za 18,22, što je posljedica nastavljanja ka tercijarnom obrazovanju. Osobe sa završenim visokoškolskim obrazovanjem čine 20,38% iste populacije (RH 16,39% i SDŽ 18,00%). Važno je naglasiti da ova obrazovna kategorija bilježi apsolutni rast u svim dobnim skupinama, a najveći relativni porast od 38,36% ostvaren je u najmlađoj dobnoj skupini (15-29 godina), a naglaskom na područje općina (122,89%).

Ukratko, demografski trendovi su relativno nepovoljni, iako je broj stanovnika na području UAS stabilan. Uočljiv je trend napuštanja Grada Splita i naseljavanja okolnih, posebice obalnih JLS. S druge strane, zaobalje se ubrzano prazni i stari. Štoviše, sagledavajući šire područje SDŽ, može se ustvrditi da i na njemu dolazi do depopulacije. Uzroci ovakvih kretanja nalaze se u mogućnosti rješavanja stambenog pitanja mladih obitelji i općenito u čimbenicima kvalitete života i rada unutar i oko područja UAS. Nameće se potreba osiguranja zdravstvene i socijalne skrbi za starije i nemoćne osobe, posebno u zaobalju. S druge strane, u samom centru UAS, otvaraju se pitanja cijene života u gradu, problemi praznih gradskih prostora, itd. U cilju preokretanja trendova, odnosno ravnomjernog razvoja područja UAS i šireg gravitacijskog područja, nužno je promišljati o boljem prometnom povezivanju (osiguranje mogućnosti dnevnih migracija iz zaobalja, ali i otoka i obale), osiguranju obrazovanja, zdravstvene zaštite i ostalih društvenih funkcija u širem području UAS.

3.1.2. Socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi

Socijalna sigurnost smatra se razvojnim faktorom koji ljudima otvara mogućnost da budu aktivni, čime se pozitivno utječe na socijalnu klimu i društveni razvoj. Da bi se mjerama socijalne skrbi djelovalo u tom smjeru, nužno je identificirati ugrožene skupine stanovništva, s posebnim naglaskom na siromaštvo i njegove uzroke, te na temelju analize stanja identificirati i stvoriti kvalitetnu ponudu socijalne skrbi, koja će biti dostupna svim stanovnicima i koja će rezultirati aktivnim uključivanjem pojedinaca u društvo i visokim stupnjem socijalne kohezije.

Uz ograničenje oskudne podatkovne osnove na razini UAS, a posebno unutar nje, koja onemogućuje detaljniju i temeljitiju analizu stanja sustava socijalne skrbi, generalno se može reći da dostupni podaci ukazuju na relativno zadovoljavajuću razinu sustava socijalne skrbi na analiziranom području, ali s izraženim potrebama za poboljšanje s jedne strane te mogućnošću poboljšanja s druge strane. Navedeno se se posebno odnosi na rastuće potrebe za socijalnom skrbi stanovništva UAS zbog različitih uzroka (npr. demografskog starenja stanovništva) te na jačanje procesa deinstitucionalizacije.

Socijalno stanje društva predstavlja složeni fenomen kojeg nije moguće promatrati samo kroz prizmu jednog pokazatelja. Stoga su analizirane dvije skupine pokazatelja za RH – prva, koja upućuje na razinu siromaštva i socijalne isključenosti te druga, koja govori o nejednakosti distribucije dohotka u društvu. Sukladno odabranim pokazateljima identificiran je određeni broj potencijalno potrebitih (siromašnih) stanovnika UAS, pri čemu se ne može ustanoviti njihova konkretna struktura po spolu, dobi, obrazovanju, uzrocima koji su do siromaštva doveli i slično. Ako bi pak preslikali rezultate analize sa razine RH na područje UAS, onda se kao najugroženije skupine detektiraju nezaposleni (nezaposlenost kao uzrok siromaštva) te stariji od 65 godina, s naglaskom na one koji žive sami u kućanstvu, te posebice žene. Naime, broj ovih potonjih kao i korisnika zajamčene minimalne naknade na području UAS raste i aspolutno i u odnosu na ukupan broj stanovnika, a posebno na području Splita, Kaštela i Omiša. Dobna struktura stanovništva također ukazuje na velik udio osoba koje trebaju pomoć druge osobe u kategoriji iznad 60. godine života, a posebno je uočljiv udio takvih osoba u ukupnom broj osoba s teškoćama u obavljanju svakodnevnih aktivnosti na području Općina UAS (77,46%). Na području općina Klis, Dugopolje i Muć izrazito je potrebna kategorija „pomoć za njegu u kući“ (brojna samačka staračka domaćinstva). Na području grada Solina iznadprosječno su zastupljeni problemi obiteljske pravne zaštite – postupci vezani za razvod braka, nasilje u obitelji te maloljetničke delikvencije.

Među javnim institucijama najvažniji su centri za socijalnu skrb, te njihove podružnice. Na području UAS Centri za socijalnu skrb (CZSS) nalaze se u Splitu, Omišu, Sinju i Trogiru. U Kaštelima i Solinu podružnice su centra za socijalnu skrb grada Splita. Općine Klis, Dugopolje i Muć pripadaju podružnici Solin, a Lećevica podružnici u Kaštelima. Općina

Dicmo spada pod ingerenciju CZSS Sinj, dok se Dugi Rat nalazi pod nadležnošću CZSS Omiš. Tako se na području UAS nalazi 6 centara, što je polovina od ukupnog broja svih centara na području SDŽ. Uzevši u obzir da se na području UAS nalazi 71,55% stanovništva, naslućuje se nerazmjer po pitanju pokrivenosti UAS u odnosu na SDŽ. Na razini RH djeluje 117 centara. Dakle, oko 5% njih pokriva područje UAS, što opet ukazuje na nerazmjer, jer se na području UAS nalazi 7,59% stanovništva RH (prema podacima iz 2011.). Kada je u pitanju prostorna distribucija Centara unutar UAS, svi se nalaze u gradovima. Uz iznimku Sinja, centri se nalaze u priobalnom području UAS, što logično odgovora distribuciji stanovništva.

Uz Centre značajnu ulogu po pitanju državnih (županijskih) ustanova imaju Domovi za starije i nemoćne, kojih zajedno sa privatnim, na području SDŽ djeluje 20. Što se tiče ostalih oblika ustanova na županijskoj razini, decentraliziranih domova za starije i nemoćne osobe ima 58, organizacija civilnog društva 4870, a od toga 4859 udruga, dok ostale organizacije civilnog društva čine vjerske organizacije, zaklade i fondacije. Od spomenutih udruga 113 ih je socijalne naravi, 56 zdravstvene, 37 humanitarne, dok je 38 udruga proizašlo iz Domovinskog rata. U usporedbi sa državnom razinom na području SDŽ djeluje 9,11% organizacija civilnog društva odnosno 9,13% udruga, pri čemu je otprilike riječ o 10% udruga po spomenutim područjima djelovanja. S obzirom na broj stanovnika SDŽ, može se govoriti o adekvatnoj razini pokrivenosti udrugama.

Trenutno stanje ukazuje na potrebe za većom kvalitetom uslugašto se u prvom redu odnosi na širenje područja pružanja pojedinih oblika usluga kroz mobilne timove (trenutno ih na području UAS djeluje pet i to tri preko Udruge MI u Splitu i dvije preko Udruge Agape u Omišu, a potrebe su višestruko veće, posebno u zaobaljnom području), te ulaganje u oskudan, a nepresušno potreban stručan kadar (rehabilitatori, učitelji djece s teškoćama u razvoju, defektolozi, dječji psiholozi, dječji psihijatri, njegovatelji, socijalni radnici, radnici za pomoć u kući, logopedi, pedagozi itd.), za koji je potražnja višestruko veća od ponude što potvrđuju podaci HZZ Split, a javljaju se i potrebe za novim oblicima zanimanja (npr. poput gerontodomaćica i animatora za starije).

Treba naglasiti potrebu za stambenim jedinicama radi procesa deinstuticionalizacije svih navedenih oblika, a pogotovo zato što je Hrvatska 2008. godine potpisala međunarodnu konvenciju koja je obvezuje da svim osobama s invaliditetom i psihički bolesnima omogući život i rad u zajednici, a ne život u ustanovama. Pored toga, nedostatak prostornih kapaciteta u vidu organiziranih dnevnih i/ili poludnevnih boravaka zabrinjava i starije i nemoćne (dva boravka), kao i skupine roditelja djece s invaliditetom (usluga poludnevnih boravaka u trajanju 4-6 sati za osobe s invaliditetom i intelektualnim teškoćama nisu dovoljne da roditelji stignu djelovati u ostalim aspektima života, pri čemu su obje udruge koje pružaju ovu uslugu u gradu Splitu), te psihičke bolesnike i dementne osobe (ne postoje dnevni boravci, a 2014. godine 50 322 osobe prema podacima Nastavnog zavoda za javno zdravstvo SDŽ ima određeni oblik Mentalnog poremećaja i poremećaja ponašanja). Uz spomenuto kapaciteti smještajnih jedinica za žrtve obiteljskog nasilja (trenutno na području UAS djeluje jedino Caritasovo sklonište koje može primiti samo pet žena i četvero djece) također ne udovoljavaju potrebama, dok su smještajni kapaciteti za beskućnike granični.

Posebnu podgrupu u Hrvatskoj čine branitelji iz Domovinskog rata koji su zbog svoje dobi, obrazovanja, zdravstvenih problema suočeni su sa znatnim preprekama pri nalaženju posla, što višestruko doprinosi njihovom nepovoljnom položaju. Uz to dio braniteljske populacije ima poteškoća s prepoznavanjem emocija kod sebe i drugih ljudi što može dovesti do neadekvatnih socijalnih odnosa u društvu posljedica čega su niži stupanj zadovoljstva vlastitim društvenim životom, veći broj incidenata i pokušaja suicida. Identificiran je i nedostatak educiranosti stanovništva o sustavu socijalne skrbi, kako o potrebama tako i o mogućnostima sustava. Nužno je raditi na svim ovim elementima kako bi se ostvario veći stupanj socijalne kohezije društva u cjelini.

Nadalje, trend starenja stanovništva ukazuje i na potrebu povećanja broja domova za starije i nemoćne u državnom/županijskom vlasništvu, jer je trenutna ponuda nedovoljna s obzirom na potražnju (otprilike 2 540 osoba nalazi se na listi čekanja za županijske domove, a dužina čekanja na smještaj ovisi o tipu smještaja i kreće se od najmanje dvije godine do osam godina; s druge strane privatni domovi nisu cjenovno dohvatni za sve tražitelje ove usluge, što ukazuje i na potrebu definiranja kriterija kod dodjeljivanja prava na smještaj u županijske domove), kao i na veće potrebe koje će se tražiti na osnovi socijalne usluge pomoći i njege u kući, posebno u zaobalnim područjima. Zbog nedostatka adekvatne ponude, starije stanovništvo se identificira kao skupina kojoj prijeti rizik od marginalizacije i isključenosti. Kao mogućnost pojavljuju se programi aktivnog starenja, koji se mogu financirati iz projekata EU – program „EU za građane“, za koji za razdoblje od 2014. do 2020. godine predviđen iznos od 185,47 milijuna eura, od čega je za potprogram „Aktivno civilno društvo u Europi“ predviđeno približno 31% sredstava. Broj roditelja sa statusom roditelja njegovatelja također raste, a u nadolazećem petogodišnjem razdoblju ne bi smio iznenaditi dodatan broj takvih korisnika, jer je riječ o relativno novom pravu socijalne skrbi. Isto vrijedi i za korisnike zajamčene minimalne naknade.

Analiza stanja, s obzirom na (ne)dostupne podatke, nije urodila i potpunim detektiranjem područja unutar aglomeracije, koje karakterizira veći stupanj socijalne isključenosti i deprivacije. Velika koncentriranost ustanova u gradu Splitu (posebno onih socijalne i zdravstvene naravi) te nedostatak mobilnih timova pokazuje da je zaobalje UAS manje pokriveno uslugama, te se tako može karakterizirati kao zona unutar UAS obilježena nejednakim uvjetima deprivacije. Pri tome je nužno istaknuti da problem nije u zaposlenju u mobilnim timovima, već u visokim troškovima obilaska kućanstava u zaobalju. Na tom tragu nalazi se i problem troška osiguravanja prilagođenog prijevoza za djecu s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom.

Konačno, treba pozdraviti trend opadanja evidentiranih kaznenih djela, kako u PU Splitsko-dalmatinskoj, tako i na razini cijele Hrvatske. Ipak, treba preventivno djelovati na devijantna ponašanja, posebice među mlađom populacijom, te usmjeriti rad postojećih udruga na taj segment.

3.1.3. Društvena i zdravstvena infrastruktura

3.1.3.1. Zdravstvena infrastruktura

Zdravstvena djelatnost u Hrvatskoj obavlja se na primarnoj, sekundarnoj i tercijarnoj razini te na razini zdravstvenih zavoda. Analiza zdravstvene infrastrukture za UAS fokusira se na dostupnost zdravstvenim uslugama (liječnički timovi) i ustanova na razini općina i gradova UAS. Naglasak analize je stoga na dostupnosti (a time i kvaliteti) primarne zdravstvene zaštite tj. primarne medicine (PM).Slijedi analiza djelatnosti hitne medicinske pomoći i zdravstvene njege u kući, s obzirom na specifičnosti područja UAS, gdje u turističkoj sezoni djelatnost HMP postaje temeljna u primarnoj zdravstvenoj zaštiti posjetitelja bez ugovorenih liječnika PM. Nezaobilazni segment PM je i njega u kući na što upućuju suvremeni demografski trendovi izneseni u prethodnim poglavljima.Neizostavna je i analiza higijensko-epidemiološka zdravstvene zaštite.

S obzirom na specifičnost zdravstvene djelatnosti, dostupnost bolničkih usluga, kao segmenta na razini sekundarne i tercijalne zdravstvene zaštite, u ovom se dokumentu analizira na razini SDŽ, a ne isključivo na razini UAS. Naime, za stanovnike UAS ove dvije razine zdravstvene zaštite dostupne su u centru UAS, odnosno Splitu. Međutim, i za sve ostale stanovnike SDŽ zdravstvena zaštita sekundarne i tercijalne razine nalazi se u Splitu. Važno je istaknuti i činjenicu da Splitu na ovoj razini zdravstvene zaštite gravitiraju i stanovnici susjednih županija Hrvatske, ali i stanovnici izvan granica Hrvatske (rvenstveno stanovnici susjedne Bosne i Hercegovine). Nadalje, potrebno je napomenuti da se analiza ne odnosi na kretanja u određenim vremenskim razdobljima, već prvenstveno na određeno

stanje u godini promatranja, što je vezano uz dostupnost podataka za analizu, ali i uz ne tako naglašenu dinamičnost sektora.

Primarna zdravstvena zaštita:[2] Statistički podaci na razini Hrvatske ukazuju na još uvijek nedostatni broj liječnika primarne medicine usporedbi sa EU. Analizirajući pojedinačno temeljne djelatnosti primarne medicine, na razini područnih ureda (odnosno županija) u Hrvatskoj, područni ured Split (tj. SDŽ) ima 5,78 liječnika opće medicine na 10.000 stanovnika što je iznad prosjeka Hrvatske (5,4) (sa još 9 područnih ureda), ali je još uvijek ispod prosjeka EU (7,9) u 2013. godini. Pokazatelj broja liječnika opće/obiteljske medicine na 10.000 stanovnika je za UAS ispod prosjeka područnog ureda Split (SDŽ), Hrvatske i EU i iznosi 5,38.

Uspoređujući s prosjekom SDŽ i Hrvatske, sve općine i gradovi UAS po broju liječnika opće/obiteljske medicine zaostaju za njihovim prosjecima (osim Lećevice, Trogira i Sinja). Pritom je općina Lećevica sa 17,15 liječnika opće medicine na 10.000 stanovnika izrazito iznad prosjeka kako UAS, SDŽ i RH (3 puta više) tako i EU (2 puta više). Uzrok navedenom visokom odstupanju Lećevice je u relativno malom broju stanovnika i prisutnom jednom liječničkom timu opće medicine (na 583 stanovnika). Izrazito ispod prosjeka UAS, SDŽ i Hrvatske po ovom pokazatelju nalaze se općine Klis, Dicmo, Podstrana i Dugi Rat.

Općenito se može zaključiti da dostupnost usluga djelatnosti primarne medicine na području UAS, ako se analizira najčešći pokazatelj temeljnih djelatnosti primarne medicine u međunarodnim usporedbama, a to je broj (dostupnost) liječnika (liječničkih timova) opće/obiteljske medicine po stanovniku, nije ujednačeno razmještena te da je ispod prosjeka EU, Hrvatske i SDŽ. Prisutnost liječnika PM naglašena je u gradovima i priobalju UAS, tako da primjerice 7 jedinica JLS nema dostupnu uslugu zdravstvene zaštite žena (sve općine UAS), a 6 općina (bez Podstrane) nemaju zdravstvenu uslugu zaštite djece predškolske dobi. Zbog navedenog stanja, dostupne usluge pedijatara u gradovima osjećaju pritisak potreba(potražnje) za ovim tipom zdravstvene zaštite i iz okolnih općina UAS (navedeno se može konstatirati i za zdravstvenu zaštitu žena).

Zavod za hitnu medicinu SDŽ (ZHMSDŽ) je zdravstvena Ustanova za obavljanje poslova na području hitne medicine SDŽ sa sjedištem u Splitu, i spada u kategoriju primarne zdravstvene zaštite. Na području SDŽ u 2013. godini bilo je 85 timova HMP (od toga 40 timova na području UAS) s 97 vozila, što je izniman porast u broju timova u odnosu na godinu prije kada je bilo svega 68 timova s 93 vozila HMP. Jedan tim HMP tipa 1 dolazi u RH na 7,5 tisuća stanovnika, a u SDŽ na 5,4 tisuće stanovnika. Iako je SDŽ prema ovom pokazatelju u povoljnijem položaju, treba uzeti u obzir da je od svih intervencija HMP u RH u 2013. godini jedna petina obavljena u SDŽ (što pokazuje svu složenost organizacije zdravstvene usluge u kontekstu sezonskih pritisaka i porasta broja stanovnika u to vrijeme, i sl.). Nadalje, promatra li se samo UAS vidljivo je da je jedan tim HMP tipa 1 na 8,1 tisuću stanovnika pokazuje nepovoljniju situaciju u UAS u odnosu na SDŽ i Hrvatsku. Navedeno je posebno naglašeno i predstavlja izrazitu nepovoljnu situaciju u periodu porasta broja stanovnika UAS u turističkoj turističke sezone, kada se svim posjetiteljima UAS zdravstvena zaštita pruža putem hitne medicine, a koja je već u kontekstu dostupnosti timova HMP na broj stalnih stanovnika niska i ispod prosjeka SDŽ i RH.

Zdravstvenu njegu u kući pruža ugovoreni broj medicinskih sestara. , U 2014. SDŽ je po broju sestara obuhvaćala 11% ugovorenih sestara Hrvatske. Od toga je 72% ugovoreno na području UAS. Ugovoreni broj medicinskih sestara na području Splita predstavlja 57% svih ugovora zdravstvene njege u kući na području UAS. Slijede Kaštela, Sinj te Omiš. Pri tome se prema broju stanovnika broj medicinskih sestara za njegu u kući na 100.000 stanovnika

[2] Temeljne djelatnosti obuhvaćaju opću/obiteljsku medicinu, demtalnu medicinu, pedijatrijsku zaštitu djece i zdravstvenu zaštitu žena.

prosječno kreće oko 30 na razini UAS, SDŽ i RH. Unutar UAS, ispod prosjeka UAS po ovom pokazatelju nalaze se samo Podstrana i Klis.[3]

Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije (NZJZSDŽ) je javnozdravstvena ustanova, okrenuta suvremenoj javnozdravstvenoj problematici, znanstveno-istraživačkom radu i edukaciji. NZJZ je ujedno i nastavna baza Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Splitu od 01. lipnja 2006. godine. Djelatnost NZJZSDŽ razgranata je u SDŽ (tri otoka i 9 gradova), a svi gradovi UAS pokriveni su uslugama NZJZSDŽ.

Sekundarna i tercijarna zdravstvena zaštita: Klinički bolnički centar (KBC) središnja je zdravstvena ustanova Splitsko-dalmatinske županije, smještena na tri lokacije: Firule, Križine i središte grada Splita. KBC Split ima i funkciju opće bolnice što je treba imati na umu prilikom interpretacije brojčanih pokazatelja koji slijede. Analiza bolničkog sustava daje se kroz analizu regionalne distribucije bolnica (svih vrsta) u Hrvatskoj i SDŽ. U tom pogledu u odnosu na prosjek Hrvatske, SDŽ se nalazi u nepovoljnom položaju. Naime, u Hrvatskoj na 100.000 stanovnika u 2012. godini dolaze 1,4 bolnice, a SDŽ je s 0,4 bolnice na 100.000 stanovnika. u najnepovoljnijem položaju među hrvatskim županijama.Na razini Hrvatske prosječno na 10.000 stanovnika ima 13,5 liječnika specijalista. Pritom, iznadprosječnu pokrivenost liječnicima ima tek šest županija koje predvode Grad Zagreb i Zagrebačka županija s 18,3 liječnika na 10.000 stanovnika. Ispodprosječna pokrivenost liječnicima prisutna je u čak 14 županija, a među njima je i SDŽ u kojoj na prosječno 10.000 stanovnika dolazi 9,7 liječnika specijalista. Iako se Hrvatska s 56 bolničkih postelja na 10.000 stanovnika (DZS, 2014) nalazi iznad prosjeka zemalja članica EU, primjetne su značajne međužupanijske razlike. Tako je sa 32 bolničke postelje na 10.000 stanovnika (DZS, 2014.) SDŽ ispod prosjeka Hrvatske i EU. U posljednjih nekoliko godina prisutan je trend porasta broja zdravstvenih djelatnika u zdravstvenom sustavu Hrvatske, ali ipak je to još nedovoljno da se Hrvatska i SDŽ približe prosjeku EU.

Zdravstveno stanje stanovništva: Za pravilno ocjenjivanje zdravstvene infrastrukture potrebno je uvažiti i ocjenu postojećeg zdravstvenog stanja stanovništva SDŽ. Zdravstveno stanje stanovništva SDŽ prati i o njemu izvještava Nastavni zavod za javno zdravstvo (NZJZ) SDŽ. Prema posljednjim podacima NZJZ SDŽ o utvrđenim bolestima i stanjima u primarnoj zdravstvenoj zaštiti u SDŽ za 2013. godinu za stanovnike oba spola svih dobnih skupina osnovni zdravstveni problemi ukupnog stanovništva na razini SDŽ su u skupinama Bolesti dišnog sustava, zatim slijedi skupina Bolesti cirkulacijskog sustava te potom skupina Bolesti mišićno-koštanog sustava i vezivnog tkiva.

Nadalje, područje UAS-a, pa tako i SDŽ, ima manju smrtnost od mediteranskih zemalja u skupinama bolesti gdje ne prevladava primarna prevencija već veći značaj ima sekundarna i tercijarna prevencija, odnosno intervencija od strane zdravstvene struke. Međutim ondje gdje stanovnici mjerama primarne prevencije, koje su vezane uz životne navike, mnoge bolesti mogu sami spriječiti ili njihov nastanak odgoditi za što stariju životnu dob, tu su smrtni ishodi značajno češći na području UAS-a i SDŽ nego u mediteranskim zemljama. To se prvenstveno odnosi na bolesti sustava za cirkulaciju, novotvorine, bolesti organa za probavu, mentalne bolesti i poremećaje ponašanja, ozljede i druge vanjske uzroke smrti.

[3] Važno je spomenuti i palijativnu skrb kao dio sustava primarne zdravstvene zaštite. Ona funkcionira temeljem mobilnih palijativnih timova koji su u nadležnosti JLS. Podaci za sve JLS UAS nisu dostupni, a njena organizirana primjena od 2015. godine funkcionira za grad Split. Svi liječnici obiteljske medicine u Splitu obaviješteni su o uspostavi i radu mobilnih palijativnih timova. Stoga, građani koji boluju od teških i neizlječivih bolesti, odnosno njihove obitelji kojima je potrebna dodatna pomoć oko skrbi u njihovom domu, mogu putem svojih obiteljskih liječnika aktivirati usluge mobilnih palijativnih timova. Mobilni palijativni timovi osnovani su s ciljem da se neizlječivo bolesnim pacijentima (neovisno od životne dobi, a najčešće su to osobe koje boluju od raka, demencije, posljedica moždanog udara, autoimunih bolesti i sl.) osigura što kvalitetniji život u njihovom vlastitom domu, a njihovim obiteljima da se olakša skrb za takvog bolesnika. Mobilni palijativni tim u svom sastavu ima liječnika, medicinske sestre, te fizioterapeuta s edukacijom i iskustvom iz palijativne medicine. Nadalje, u svezi deinstitucionalizacije u zdravstvu, jedinice lokalne samouprave, sukladno Zakonu o zdravstvenoj zaštiti, imaju ograničenu nadležnost (koja je isključivo u nadležnosti resornog ministarstva i županija). Sukladno ovlastima koje ima, primjerice Grad Split, svake ljetne sezone financira zdravstvene mobilni timove zbog povećanog broja korisnika za vrijeme turističke sezone (Slatine).

Razlike u stopama smrtnosti između gradova UAS-a i općina UAS-a nisu značajne. Značajnije razlike opažaju se između Priobalja UAS-a i Zaobalja UAS-a poglavito kod muškog spola. Zaobalje ima značajno veće stope smrtnosti kod Svih uzroka smrti kod muškog spola i Bolesti sustava za cirkulaciju kod oba spola, dok je kod ženskog spola značajno manja smrtnost od novotvorina.

Posebno se ističe Općina Podstrana koja ima značajno manje prosječne stope smrtnosti od svih uzroka smrti i većine skupina bolesti i odabranih pojedinačnih bolesti uzroka smrti od Splita, Solina, Kaštela i susjedne Općine Dugi Rat. Općina Podstrana, koja po procjeni ima jedanaest tisuća stanovnika, sa standardiziranim stopama smrtnosti koje isključuju razlike u dobnim strukturama stanovništva, može se zasnovano uspoređivati s drugim područjima. Značajnost razlika nije slučajna. Kod gotovo podjednake dostupnosti sekundarnih i tercijarnih razina zdravstvene zaštite uzrok razlikama treba potražiti u različitim gospodarskim prilikama, znatno povoljnijim kod stanovnika u Podstrani sa značajno većim udjelom srednješkolskog i visoko obrazovanog stanovništva. Također je od značaja sastav kućanstava po kojem Općina Podstrana ima značajno više članova nego druge jedinice lokalne samouprave (pozitivni međugenercijski utjecaj višečlanih kućanstava/obitelji u odnosu na samčaka kućanstva). Bitno je spomenuti izvrsne rezultate kod zdravstvene zaštite djece i zaštite od zaraznih bolesti zahvaljujući visokim javnozdravstvenim mjerama sanitacije naročito na području vodoopskrbe i procijepljenosti djece od dječjih zaraznih bolesti.

Zaključno, bolji pokazatelji mogu se postići kod bolesti gdje je primarna prevencija prioritet u njihovom nastanku. To se najvećim dijelom odnosi na veći dio bolesti sustava za cirkulaciju, zloćudnih novotvorina, bolesti organa za probavu, mentalnih poremećaja i poremećaja ponašanja i ozljeda. I kod ovih bolesti pojedina područja UAS-a imaju manje stope smrtnosti nego mediteranske zemlje što je potvrda da su niske stope smrtnosti dostižne i na drugim područjima i ukupno za čitavu UAS.

3.1.3.2. Sport i tjelesna aktivnost korisni za zdravlje

Područje sporta razumijeva se i definira u najširem smislu, prvenstveno s aspekta prevencije bolesti, te unaprjeđenja i očuvanje zdravlja u skladu s definicijom sporta koju je preporučilo Vijeće Europe (Council of Europe, 1992, p.2): „Sport podrazumijeva sve oblike tjelesnoga vježbanja kojima je cilj, neobaveznim ili organiziranim sudjelovanjem, izražavanje ili poboljšavanje tjelesnih sposobnosti i mentalnoga blagostanja, sklapanje društvenih veza ili ostvarivanje rezultata na svim razinama natjecanja. Od 2007 godine kada je objavljena "Bijela knjiga o sportu" (eng. White paper on sport), prvi strateški dokument Europske unije (EUR-Lex, 25/04/2016, url) iz područja sporta i tjelesne aktivnosti korisnih za zdravlje, objavljeni su brojni strateški dokumenti koji prepoznaju društvenu, zdravstvenu, obrazovnu i ekonomsku ulogu sporta. I u Hrvatskoj je prepoznata važnost sporta jer se u najvažnijim strateškim dokumentima kao što su Zakon o sportu (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH, 2007) i nacionalna strategija za razvoj zdravstva 2012-2020 (Ministarstvo zdravlja i socijalne skrbi Republike Hrvatske, 25/04/2016, url) ističe da je tjelesna aktivnost jedan od temeljnih načina poboljšanja fizičkog i duševnog zdravlja ljudi. Međutim, u projektnoj studiji koju je Kineziološki fakultet u Zagrebu 2011. izradio za potrebe MZOS-a (Čustonja et al, 2011) naglašava se da trenerske poslove u Hrvatskoj obavlja oko 11 500 osoba odnosno svega 2,2 osobe po klubu, što ukazuje na nedovoljan broj trenera i nedovoljnu pozornost koja se posvećuje stručnom radu u sportu. Osim toga u Hrvatskoj nedostaju i programi i aktivnosti koji bi doprinijeli povećanju razine tjelesne aktivnosti građana. Nije izrađena strategija “Sport za sve”, ne postoje nacionalne smjernice o tjelesnoj aktivnosti, kao ni nacionalna ili lokalne strategije aktivnog transporta (World Health Organisation 25/04/2016, url).

Tjelesna neaktivnost je četvrti po redu globalni faktor rizika smrti. Njen udio se u Europi procjenjuje na 500 000 smrtnih slučajeva godišnje koji se mogu spriječiti poticanjem svih stanovnika na dovoljnu (preporučenu) razinu tjelesne aktivnosti (Nacionalna strategija

razvoja zdravstva 2012-2020, 25/04/2016, url). Prema podacima SZO iz 2010 (Ministarstvo zdravlja i socijalne skrbi, 25/04/2016, url) preporučenu minimalnu razinu bavljenja sportom i tjelesnom aktivnošću od 150 minuta tjedno umjereno intenzivne ili 75 minuta jako intenzivne tjelesne aktivnosti ne dostiže oko trećina odrasle populacije EU. Za djecu i mlade u dobi od 5-17 godina SZO preporučuje minimalno 60 minuta umjerene do visokointenzivne tjelesne aktivnosti dnevno. Te preporučene standarde ostvaruje u prosjeku samo oko 20 % djece i mladih u svijetu (Nacionalna strategija razvoja zdravstva 2012-2020, 25/04/2016, url). Isti trendovi zabilježeni su i u istraživanju Kineziološkog fakulteta u Splitu (2016) na području UAS. Utvrđeno je da se samo 47% dječaka i 26% djevojčica u osnovnim školama, te 36% mladića i 14% djevojaka u srednjim školama bavi sportom odnosno kineziološki je angažirano 5 puta tjedno ili više. Na razini UAS Službe za sport pri JLS i lokalne sportske zajednice skrbe prvenstveno o provedbi natjecateljskog segmenta sporta. Nije uspostavljen umreženi sustav skrbi o sportu i tjelesnoj aktivnosti u funkciji zdravlja u kojem bi se između ostalog prikupljali i analizirali podaci o korisnicima sustava, vodila briga o unaprjeđenju sportske infrastrukture, edukaciji kadrova, provedbi i dostupnosti programa različitim skupinama korisnika itd. Analizirana sportsko-rekreacijska infrastruktura UAS bazirana na broju javnih sportskih građevina izgrađenih u sklopu osnovnih i srednjih škola, a dostupnih za zadovoljavanje potreba za sportsko-rekreativnim aktivnostima na razini pripadajućih općina i gradova ukazala je na nezadovoljavajuće stanje u usporedbi s prosjekom RH, a naročito u usporedbi s drugim zemljama EU. Postojeća analizirana infrastruktura namijenjena sportu i tjelesnom vježbanju nije prilagođena djeci s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom, tako da je od 42 376 osoba sa invaliditetom na području UAS samo 1177 ili 2,8% uključeno u bavljenje sportom i tjelesnim vježbanjem u funkciji očuvanja i unaprjeđenja zdravlja. Postojeći javni kapaciteti u UAS ne osiguravaju stanovnicima kontinuirano i kvalitetno korištenje sportsko-rekreacijskih sadržaja. To se naročito odnosi na mlađu i socijalno ranjivu populaciju. Na području UAS samo jedna sportska dvorana namijenjena je zadovoljavanju potreba 22.000 studenata tj. nastavi tjelesne i zdravstvene kulture na Sveučilištu i studentskom sportu. Sustav školskog sporta je u još lošijoj situaciji s obzirom na to da nijedna dvorana nije namijenjena i dostupna isključivo za provedbu školskih sportskih natjecanja. Prema rezultatima istraživanja koje je proveo Kineziološki fakultet u Splitu 2016. god. nijedna JLS u UAS nije donijela strateški dokument kojim bi se planski uredilo ovo područje. Stanje sportsko-rekreacijske i sportsko-edukacijske infrastrukture s ciljem objedinjenog njenog korištenja u kulturne, turističke i komercijalne svrhe također je loše, s obzirom na neiskorištenost atraktivnih klimatoloških uvjeta (prosječno 2600 sunčanih sati godišnje) povoljnih za sportske aktivnosti na otvorenom. Nasuprot klimatološkim i geolokacijskim prednostima, nedovoljna razvijenost javne sportsko-rekreacijske infrastrukture i nedovoljna suradnja između JLS i različitih sektora, limitirajući su čimbenici korištenja atraktivnosti lokaliteta UAS za razvoj sportsko-rekreativnog i pustolovnog turizma. Temeljem analize Splitskog saveza sportova iz 2015. utvrđena je nezadovoljavajuća razina educiranosti trenerskog kadra u Gradu Splitu u kojem 64% osoba koje obavljaju stručne trenerske poslove ne ispunjavaju zakonske uvjete (trener prvostupnik) odnosno smatraju se nekvalificiranima za samostalan rad u sustavu sporta. Može se pretpostaviti da stanje nije bolje ni na razini čitave UAS. Na razini UAS također ne postoji ni umreženi sustav zdravstvene skrbi u području kineziologije i sporta. Od 6 gradova u sastavu UAS samo u Splitu (14) i Sinju (1) postoje specijalisti medicine rada i sporta - sportske medicine koji su osposobljeni za pružanje zdravstvene skrbi sportašima i osobama koje se bave tjelesnim aktivnostima korisnim za zdravlje. Zabrinjavajući podatak je da u zaobalju UAS postoji samo jedan liječnik specijalist medicine rada i sporta koji skrbi o 40.363 stanovnika.

Zaključak analize upućuje da UAS mora kroz planski razvoj sustava sporta i tjelesnog vježbanja, kao i izgradnju javne sportske infrastrukture, pružiti cjelovitu i objedinjenu dostupnost sportsko-rekreacijskih sadržaja u funkciji očuvanja i unaprjeđenja zdravlja cjelokupnoj populaciji, a posebice ranjivim skupinama stanovništva. Planiranje i uspostava sustava, putem provedenih mjera trebala bi rezultirati promocijom UAS kao područja zdravog i kvalitetnog življenja.

3.1.3.3. Temelji kulturnog identiteta UAS

Kultura prostora UAS-a konglomerat je povijesno-baštinskih kulturnih elemenata usidrenih u svakodnevnu kuturu življenja u okviru kojega daju impulse suvremenim umjetničkim izričajima. Pretežite karakteristike mediteranske kulture prožete su i oplemenjene različitim kulturnim utjecajima na razdjelnici istočne i zapadne civilizacijske matrice, koje su svaka za sebe, a najčešće isprepletićući se, dale prilog u oblikovanju današnjeg kulturnog identiteta prostora UAS-a, s napomenom da njegova profilacija nije i nikada ne može biti dovršena jer se radi o stalnom i dinamičnom procesu prožimanja brojnih čimbenika koji u konglomeratu sačinjavaju kulturu u najširem, već spomenutom antropološkom smislu.

Baštinska komponenta kulture UAS-a jedan je od najvažnijih segmenata kulture koji počiva na dugom trajanju i stalnom preoblikovanju uključujući nove vrijednosti. Nemoguće je razumijeti kulturni indetitet prostora UAS-a bez trajnog iščitavanja i uvijek nove interpretacije kako kulturnog identiteta tako i još više kulturnog potencijala prostora UAS-a. Zbog pretežito neiskorištenih kulturnih potencijala, potrebno je stalno i nanovo ispitivanje, analiza i tumačenje kulturnog konglomerata kako bi se na ispravan način koristio kao održivi duhovni i materijalni izvor unaprjeđenja kvalitete života.

Upravo ti baštinski elementi bili su temelj prepoznavanju, a u okviru uvriježene podjele na materijalnu i nematerijanu kulturnu baštinu, povijesnog kompleksa Splita i Dioklecijanove palače te povijesnog grada Trogira kao najvrijednijih kulturnih resursa uvrštenih na UNESCO-vu reprezentativnu listu materijalne kulturne baštine čovječanstva. Ne manje važno je kako se u istom prostoru UAS-a prepoznala i nemjerljiva vrijednost bogate i stoljećima čuvane nematerijalne baštine od koje su Sinjska alka, Nijemo kolo s područja Dalmatinske zagore, Klapsko pjevanje i Mediteranska prehrana na hrvatskom Jadranu, njegovoj obali, otocima i dijelom zaleđa, također upisana na UNESCO-vu reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva. Upravo je to najveća vrijednost i snaga kulturnog konglomerata prostora UAS-a, neprekinuti kulturni niz koji je tisućljećima temeljni oblikovatelj kulturnog indetiteta ljudi i prostora, ali i trajna inspiracija za suvremene i inovativne kulturne izričaje koje u suvremenom društvu na sebi svojstvene načine, u dinamičnom interaktivnom procesu i same postaju dio baštine.

Na području UAS-a djeluju mnogobrojni čimbenici kulturnog života koje možemo podijeliti na institucionalne i neinstitucionalne. Institucionalnim oblicima osnivači su različita tijela državne i javne uprave i samouprave, a neinstitucionalni oblici variraju od pojedinaca, udruga civilnog društva, neprofitnih organizacija i sl.

Institucionalni oblici kulturnog djelovanja mogu se diferencirati na one s nacionalnim predznakom koji se u najvećem dijelu financiraju iz državnog proračuna. Usporedno s njima djeluju institucije koje se financiraju iz lokalnih i regionalnih proračuna.

Pretežiti oblici institucionalnog kulturnog djelovanja provode se kroz muzejske i knjižničarske djelatnosti s izuzetkom Sveučilišne knjižnice u Splitu te državnih srednjih umjetničkih škola i sastavnica Sveučilišta u Splitu koji se financiraju isključivo iz proračuna Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, a koji i te kako doprinose kulturnom razvitku prostora UAS-a. Nasuprot tome u sedam JLS-ova nema nikakvog institucionalnog oblika kulturnih aktivnosti pa tako ni financiranja. Pojam redovne djelatnost podrazumijeva pokriće troškova plaća zaposenika i osnovnih materijalnih troškova održavanja ustanove. Dakle, na prostoru UAS-a, a prema podatcima iz 2012. godine kroz 32 institucije bilo je 1233 zaposlena, ne računajući zaposlenike gradskih i općinskih administracija te spomenutog srednjoškolskog i sveučilišnog segmenta. Snaga tih institucija je u visokostručnom kadru s velikim iskustvom i dostignućima, koju bitno umanjuje tromost i spora prilagodba novim oblicima kulturnih praksi zbog čega se stvara privid kulturnog elitizma zatvorenog u znanstvene i kulturne institucije. S tim pod ruku ide i neshvaćanje kulture kao ekonomskog resursa koji može i mora biti održiv. Pri tome se nikako ne smije izgubiti iz vida kako je kultura sa svim svojim pojavnim duhovnim i materijalnim oblicima neraskidivo vezana uz pojam javnog dobra kojega je kroz različite

oblike kulturnog djelovanja na području UAS-a uživalo 1.856.772 ljudi kroz usluge kulturnih institucija pri čemu prednjače muzeji i knjižnice. Značajan udio u toj brojci nosi i niz znančajnih manifestacija na području UAS-a koje se kreću od nacionalnog pa do lokalnog karaktera bilo da su provedeni kroz institucionalno ili neinstitucionalno financiranje.

Aktivnosti na učincima stvaranja novih kulturnih vrijednosti pokrivaju se uglavnom iz tzv. programske djelatnosti za koju se iz istih različitih proračunskih izvora odvajaju dodatna sredstva, a razvidno je kako se više od dvije tećine ukupnog proračuna namijenjenog kulturnim potrebama troši na plaće i materijalne rashode, a jedna trećina ide za stvaranje novih kulturnih vrijednosti.

U ovako postavljenom sustavu dolazi do latentnog sukoba između prikazane institucionalne i onih neinstitucionalno organiziranih kulturnih djelovanja koji nemaju osigurane stalne proračunske izvore, već se isključivo financiraju iz programskog dijela. Radi se o udrugama, neprofitnim organizacijama i pojedincima čije se djelovanje vrlo često vezuje i uz pojam kulturnog aktivizma zbog svoje usredotočenosti na pojedine kulturne probleme i aktivnosti koji su, u svojim pojavnim i izvedbenim oblicima, vrlo često sušta suprotnost načinu djelovanja proračunskih korisnika. U okviru gotovo 400 udruga koje djeluju na području kulture i umjetnosti postoji velika razlika u interesima, načinima ostavrivanja tih interesa, kao i stručnoj osposobljenosti provođenja programskih aktivnosti.

Prema dostupnim istraživanjima Ministarstva kulture iz 2011., postotak izdvajanja za kulturu iznosio je u državnom proračunu 0,71%, u lokalnim proračunima 6,18%, pri čemu je stanje na području UAS-a nešto povoljnije od 8,4%. U ukupnom javnom proračunu, državnom i lokalnom, financiranje kulture bilo je na razini od 1,49%. Postotak izdvajanja u ukupnom BDP-u iznosio je 0,69% te proizlazi kako je trošak za kulturno-umjetničke sadržaje po glavi stanovnika na godišnjoj razini u RH iznosio 545 kuna. Pretežito su financirane dramska (kazališna) sa 28%, muzejsko-galerijska sa 21% i knjižnična sa 19% udjela, a sve ostali oblici uključujući i nove kulturne prakse s ostatkom od 32%. Posljedično je vrlo slično i u prostoru UAS-a. U 2014. godini udio proračuna za kulturu u odnosu na državni proračun još se smanjio na 0,49 %.

Strateško planiranje temelj su za plansko i strateško ulaganje u kulturu koje je apsolutno nedovoljno, ali postoji veliki prostor za poboljšanjem uvođenjem učinkovitog analitičkog, provedbenog i izvještajnog sustava kojim bi se smanjili troškovi, a povećala kvaliteta kulturnih sadržaja.

Osim Grada Splita, ni jedan JLS nema strateški dokument o kulturnom razvoju. Posljedično tome, od 30 proračunskih institucija, tek ih 4 ima takve dokumente koji su javno dostupni. Istu analizu bi valjalo provesti i za sve udruge koje djeluju na području UAS-a, a koje su dužne imati takve dokumente, ako se prijavljuju na javne izvore programskog financiranja.

Uz već detektirane slabosti financijskog i organizacijskog sustava kulturnog razvitka prostora UAS-a, nužno je i poraditi na edukaciji svih dionika i čimbenika kulturnog konglomerata UAS-a. Samo znanjem i stalnim unaprjeđenjem kvalitete moguće je uspostaviti sustav javnih kulturnih politika temeljenih na znanju i kompetencijama. Likovni i glazbeni oblici umjetničkog obrazovanja na srednjoškolskoj razini na prostoru UAS-a imaju pokriće u redovitim privatnim ili državnim umjetničkim školama, dok se za sve ostale vidove nude neformalni i informalni oblici školovanja. Svi ti oblici nude otprilike stotinjak umjetničkih programa uključujući i 14 gimnazija. Trenutno se na području UAS-a na sveučilišnoj razini izvodi 36 umjetničkih i 20 humanističkih studijskih programa od čega su 3 poslijediplomska studija. Tomu valja pridodati i 3 prediplomska studija na stručnoj razini.

Educirani ljudi su temelj za nužne promjene ka decentralizaciji postojećeg sustava finaciranja i odlučivanja, njegova pametnog i odgovornog spuštanja na loklanu razinu te već spomenutom strateškom planiranju koje će na projektnoj osnovi razviti pametne specijalizacije, te uspostaviti mehanizme za suvremene i inovativne načine djelovanja u kulturi i umjetnosti. Sve se to mora odviti u okviru načela kako je kultura, kao javno dobro, a pogotovo njen baštinski dio, najvredniji resurs na prostoru UAS-a koji je usto organski

navezan na arhipelag koji je pred njim, a koji dodatno može obogatiti njegovu kulturnu i umjetničku ponudu u proširenom sinergijskom djelovanju. Pri tome je, usprkos globalnoj hibridizaciji kulture sa svim njenim dobrim i lošim stranama, imperativ zadržati autentičnost kulturnog indetiteta lokalne zajednice kao temelja njene tisućljetne opstojnosti, ali i budućnosti.

3.1.3.4. Ostala društvena infrastruktura

Od ostale društvene infrastrukture u svrhu zaštite stanovnika na području UAS djeluje i *Državni ured za zaštitu i spašavanje (DUZS) u Splitu (PUZS Split)* u okviru dva izdvojena sektora: sektora za civilnu zaštitu (CZ) i sektora za vatrogastvo. U okviru ovih sektora djeluju intervencijske postrojbe civilne zaštite (DIP CZ) Split i državna vatrogasna intervencijska postrojba (DVIP) sa područnim službama u Splitu (Divulje), Šibeniku, Dubrovniku i Zadru.[4]

3.1.3.5. Standard stanovanja

Stambeni fond (odnosno njegova struktura, način upotrebe i prosječne površine stanova) je temeljni pokazatelj standarda stanovanja. Standard stanovanja kao važna komponenta životnog standarda podrazumijeva fizičke pokazatelje stambenog fonda (stambeni status i vlasništvo, površinu, sobnost, starost, komunalnu opremljenost), a sve to u odnosu na demografske pokazatelje.

Prema podacima DZS 2011. godine UAS je brojila ukupno 151.060 stambenih jedinica od čega 139.786 za stalno stanovanje. To je udio od 59,33% u ukupnim stambenim jedinicama SDŽ i 67,8% u stanovima za stalno stanovanje SDŽ. Pri tome je prosječna površina nastanjenih stanova UAS u istoj godini iznosila 73,46 m^2, što je ispod prosjeka SDŽ i RH.

U Hrvatskoj je, prema Popisu 2011., prosječan broj osoba po nastanjenom stanu iznosio 2,84 (dok je prosječna površina stana po stanovniku 2011. iznosila 28,27 m^2), u SDŽ 2,97 m^2 (a prosječna površina po stanovniku iznosila je 25,52 m^2), dok je taj pokazatelj za UAS u 2011. iznosio isto kao i za SDŽ 2,97 m^2 (pri čemu je prosječna površina stana po stanovniku 24,54 m^2). Najmanji broj osoba po nastanjenom stanu unutar UAS imaju općina Muć i Lećevica, te gradovi Kaštela i Omiš. Osim spomenutih gradova i općina, i općina Dugi Rat ima povoljniji odnos broja osoba po nastanjenom stanu u odnosu na prosjek UAS. Po površini stana po stanovniku općina Podstrana je najbliža prosjeku Hrvatske (28,10 m^2), dok su ostali gradovi i općine UAS negdje između prosjeka SDŽ i UAS.

Nadalje, 2011. 10,16% ukupno nastanjenih stanova Hrvatske nalazi se na području SDŽ, odnosno 7,2% nastanjenih stanova Hrvatske nalazi se na području UAS. Podaci pokazuju visoku koncentraciju nastanjenih stanova u gradovima (90,6%) i priobalju (88,3%) UAS. Najveći je broj stanova za stalno stanovanje u Splitu (74.608), a slijede ga Kaštela (19.031) i Sinj (9.183). Od općina na prvom mjestu po broju stanova za stalno stanovanje je Podstrana (3.884), a slijedi je Dugi Rat (3.150).

Razdoblja između dva posljednja popisa stanovništva (2001. i 2011.) karakterizira izraziti porast stambenog fonda (broja stambenih jedinica) u Hrvatskoj. Ti su se trendovi prenijeli i na razinu SDŽ pa posljedično i na UAS. Uvelike je to rezultat pozitivne gospodarske klime i intenzivnih aktivnosti povezanih s građevinskim sektorom. Značajan porast stambenog fonda između dva posljednja popisna razdoblja u okviru UAS je postignut prvenstveno zahvaljujući *porastu stambenog fonda (većem od 50%) u Kaštelima i Solinu te općini Podstrana.* Jedino je Split ispod prosječne postotne promjene u Hrvatskoj i SDŽ. Promatrano u prostoru, intenzitet porasta stambenog fonda podjednak je u priobalju i zaobalju UAS, ali je i viši u

[4] Profesionalne javne vatrogasne postrojbe imaju status pravne osobe (upisom u sudski registar), a osnivaju se sukladno Zakonu o ustanovama (NN 35/08) kao javne ustanove jedinice lokalne samouprave. Javne vatrogasne postrojbe osniva poglavarstvo općine, grada ili Grada Zagreba sukladno svojim planovima zaštite od požara. U Hrvatskoj djeluje 65 (od 66 registriranih) profesionalnih javnih vatrogasnih postrojbi. U javnim vatrogasnim postrojbama uposlen je 2351 vatrogasac.

općinama u odnosu na gradove (što je posljedica i demografskih promjena te seljenja mlađih obitelji izvan gradskih središta, posebno u okolicu Splita).

Ukupni porast stambenog fonda, osim porasta stanova za stalno stanovanje, rezultirao je i porastom *stanova za odmor i rekreaciju*, odnosno stambenog fonda koji se koristi privremeno. Broj stanova za odmor i rekreaciju je porastao u međupopisnom razdoblju 2011. i 2001. za 36% na razini Hrvatske, za 34% u SDŽ i za 31% na području UAS. U pojedinim gradovima i općinama UAS porast stambenog fonda (stanova) koji se koristi za odmor značajno pridonosi ukupnom porastu stambenog fonda. Porast stanova za odmor u ovom međupopisnom razdoblju premašivao je 100% u Trogiru i Dugom Ratu, a oko 93% iznosio je u općini Klis. Najmanji porast dogodio se u Omišu (4%). Porast stanova za odmor u Splitu je iznosio 34%. Navedena kretanja rezultirala su visokim porastom udjela ukupnog stambenog fonda u stambenom fondu UAS Trogira (sa 16% na 25%) i Klisa (sa 16% na 22%). Ako se stanovima za odmor pridoda nova kategorija iz Popisa 2011. - stanovi koji se samo iznajmljuju turistima, tada je porast u Splitu znatno veći.[5] Na temelju tako grupiranih podataka može se reći da je broj stanova za odmor i iznajmljivanje turistima u Splitu u međupopisnom razdoblju porastao za dva puta. Većina stanova za odmor, kao i već spomenuti prostorni raspored cjelokupnog stambenog fonda, nalazi se u gradovima (75%) i priobalju (80%) UAS.

Standard stanovanja razlikuje se i po broju članova privatnih kućanstava. U Hrvatskoj najveći je udio dvočlanih kućanstava. Prema Popisu 2011., takvih je 26%, a u SDŽ i UAS 24%. Pri tome izrazitija razlika unutar gradova i općina UAS uočljiva je u općinama Muć i Lećevica gdje pretežu jednočlana kućanstva (39%), što izrazito odudara od prosjeka UAS, a u skladu je sa dobnom strukturom stanovništva ovih općina, gdje prevladava staro stanovništvo. Kaštela i Sinj imaju u ukupnom stambenom fondu 41% trosobnih stanova, dok je udio četverosobnih stanova najveći u Podstrani, 38,42%. Pri tome je prosječna površina trosobnih stanova u Hrvatskoj 2011. iznosila 78 m^2, u SDŽ 76 m^2, a za UAS 75 m^2. Najveća prosječna površina nastanjenih stanova UAS bila je u Podstrani (94 m^2). Općenito, općine i zaobalje UAS pokazuju veće prosječne površine stanova u odnosu na priobalje i gradove. Razlog tomu su zasigurno stanovi u obiteljskim kućama koji prevladavaju u općinama i zaobalju. Prosječan broj soba po članu kućanstva gradova i općina UAS (i SDŽ, također) iznosi 0,98. Sve navedeno vodi zaključku o nedostatku prostora i soba u stambenom fondu.

Posljednji popis stanovništva pokazao je i da je u privatnom vlasništvu 97% stambenog fonda kako Hrvatske, tako i SDŽ. Među gradovima i općinama UAS nema velike razlike u navedenom pokazatelju i on iznosi 98%.[6] Najveći broj hrvatskih građana živi u samostojećoj kući (71,7%), po čemu smo vodeća članica Europske unije, a 21,8% stanovništva živi u stanovima. Podataka na razini SDŽ i UAS o građanima koji žive u samostojećoj kući nema.

U pogledu komunalne opremljenosti stambenog fonda, usporedbom Popisa iz 2001. i 2011. vidljiv je napredak u stambenim prilikama i komunalnoj opremljenosti stanova (sa zahodom, kupaonicom i kuhinjom, te vodovodom, kanalizacijom, električnom energijom i plinom), što uvelike može biti rezultat visokog udjela novoizgrađenih stambenih jedinica u međupopisnom razdoblju. Naime, u deset godina između dva popisa stanovništva porasla je opremljenost stanova po svim analiziranim kategorijama sa prosječnih 90 na 97%, kako u Hrvatskoj, tako i u SDŽ te za UAS. Unutar UAS, ispod prosjeka UAS, u pogledu opremljenosti sa kupaonicom i zahodom, zaostaju jedino općine Lećevica i Muć. U Lećevici je još oko 20% nastanjenih stanova koji nemaju instalacije kanalizacije, a u Muću 7%.[7] UAS ne zaostaje za SDŽ ni za

[5]Do 2011. u kategoriju stanova koji se povremeno koriste za odmor ulazili su i stanovi koji se iznajmljuju turistima, dok se od 2011. razlikuju stanovi za odmor koji se koriste privremeno i stanovi u kojima se isključivo obavlja turistička djelatnost.

[6]Vlastiti stan ili kuću u Hrvatskoj ima 92 posto građana (prema EUROSTATU, 2013.), što nas svrstava na vrlo visoku, treću poziciju među državama članicama Europske unije. Tako velik udio vlasništva nad nekretninama specifičan je za manje razvijene i siromašnije članice EU, a razvijenije i bogatije članice, primjerice Njemačka, imaju znatno niži udio vlasništva nad nekretninama.

[7]Pri tome se može napomenuti da je na temelju ustavnih i zakonskih odredbi u Republici Hrvatskoj, komunalno gospodarstvo u prvom redu u nadležnosti lokalne samouprave odnosno općina i gradova, dok Država svojom intervencijom na određeni način

Hrvatskom po pogledu klimatiziranosti stanova, te sa 64% nastanjenog klimatiziranog stambenog fonda prednjači pred SDŽ (58%) i Hrvatskom (30%).[8]

Konačno, problemi koji prate kućanstva na razini SDŽ i Hrvatske[9] prisutni su i na razini UAS (iako podaci za UAS nisu dostupni), a očituju se u manjku stambenog prostora, lošoj kvaliteti prozora i vrata koja je nedostatak najvećeg broja kućanstava u Hrvatskoj, troškovima stanovanja (uzevši u obzir višegodišnju krizu u zemlji te ukupna primanja kućanstva - oni su za gotovo 60 % stanovnika izrazito visoki), lošem održavanju stanova[10], te porastu potreba pomnijeg planiranja budućih projekata stambenog prostora, posebno stambenog prostora namijenjenog socijalnom stanovanju.

3.1.4. Obrazovanje

Sustav redovnog obrazovanja u Hrvatskoj sastoji se od: predškolskog odgoja, osnovnog i srednjeg obrazovanja te visokog obrazovanja. Pri tome obvezno obrazovanje obuhvaća predškolski odgoj djece u dobi predškolaca te osnovnoškolsko obrazovanje. Srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje u sustavu redovnog obrazovanja nije obavezno. U ovom poglavlju će se redom analizirati sustavi obveznog te srednjoškolskog i visokoškolskog obrazovanja u kontekstu obrazovne djelatnosti UAS.

Predškolski odgoj obuhvaća odgoj, obrazovanje i skrb o djeci predškolske dobi, a ostvaruje se programima odgoja, obrazovanja, zdravstvene zaštite, prehrane i socijalne skrbi za *djecu od šest mjeseci do polaska u školu.*

Dječji vrtići jesu ustanove koje obavljaju djelatnost predškolskog odgoja i obrazovanja. Područni odjeli su dislocirani dijelovi matičnog vrtića koji uključuju jednu ili više odgojnih skupina, a osnivaju ih dječji vrtići prema potrebi. UAS broji 177 dječjih vrtića koji su obavljali programe predškolskog odgoja i obrazovanja (73,75% dječjih vrtića SDŽ), koje pohađa ukupno 12.041 djece (76,2% sve djece ukupne predškolske dobi koja pohađaju vrtiće na prostoru SDŽ), od toga 46,2% isključivo u predškolskoj dobi. Prostorna koncentracija vrtića na području UAS, te broj djece koja ih pohađaju naglašena je na području Splita, Solina i Kaštela. Ova tri grada čine 80,2% svih vrtića na području UAS, a pohađa ih 79% djece ukupne predškolske dobi UAS (od toga 60% u Splitu). Obuhvat djece u sustavu predškolskog odgoja i obrazovanja zaostaje za prosjekom EU, kako na razini RH tako i na razini SDŽ i UAS. U prosjeku je u Hrvatskoj svega nešto malo manje od 45% djece ukupne predškolske dobi (od 6 mjeseci do polaska u školu) uključeno u neke od programa ranog i predškolskog odgoja. Obuhvat djece predškolske dobi u vrtićima SDŽ iznosi oko 46%, a na području UAS 49% (i to isključivo zbog relativno visokog obuhvata na području Splita (55,7%) i Solina (54,36%)). Obuhvat djece jasličke dobi u vrtićima svih JLS UAS je ispod prosjeka SDŽ i Hrvatske, a jedino su Split i Solin iznad prosjeka. Manje od 12% djece jasličke dobi polazi program ranog i predškolskog odgoja u većini JLS UAS, što implicite sugerira na problematiku zapošljavanja članova obitelji s malom djecom, osiguravanja odgovarajuće skrbi djece te povratak majke/roditelja na tržište rada. Navedeno je posebno naglašeno u zaobalju UAS gdje, osim u Sinju, ne postoji ponuda i/ili korištenje usluga jasličkog programa.[11] Postotak djece u dobi 3 do 5 godina koji polaze dječje vrtiće pokazuje

stimulira i potiče razvoj komunalnog gospodarstva, financijski potpomažu i konkretne projekte vezane na izgradnju objekata i uređaja komunalne infrastrukture.

[8]U pogledu komunalne opremljenosti, a što se načelno ne odnosi na novoizgrađene stanove koji se grade prema svim suvremenim standardima građenja i opremanja već samo na postojeći stambeni fond, isti nije u cijelosti na zadovoljavajućoj razini, jer još uvijek u okviru starijeg stambenog fonda postoji određeni (ne zanemarivi) broj stanova koji nisu priključeni na komunalnu infrastrukturu i koji nemaju komunalnu opremljenost koja odgovara današnjim standardima suvremenog načina stanovanja.

[9]Kvartalni bilten Zagrebačkih nekretnina, broj 6, 2013, Zagreb.

[10]Prosječna starost stanova u Hrvatskoj je oko 40 godina, jer unatoč ekspanziji građevinskih aktivnosti u prošlom desetljeću, još je uvijek u ukupnom stambenom fondu veći udio onih sagrađenih tridesetak godina nakon Drugog svjetskog rata (od 1960. do 1990.).

[11] S tim da na području UAS usluge vrtića su dostupne djeci jasličke dobi, samo ne od 6 mjeseci i više, već tek od godinu dana i više.

manji prosječni obuhvat za UAS (56%) i SDŽ (58%) od Hrvatske (62%). Na razini UAS, obuhvat veći od 70% djece u ovoj dobi, a koja su u sustavu vrtićkog odgoja, prisutan je samo u Splitu i Solinu, dok je u Kaštelima i Trogiru obuhvat između 60-70%. Ostali JLS UAS su ispod prosjeka SDŽ i Hrvatske u postotku djece dobi od 3 do 5 godina koja pohađaju vrtiće. Jasno je da treba uložiti izrazite napore odgojno-obrazovne politike putem odgovarajućih mjera i instrumenata kako bi se rani i predškolski odgoj obuhvatom djece mogao približiti ciljanoj brojci strategije Europa 2020 (95% djece starije od 4 godine da bude obuhvaćeno programom predškolskog odgoja i obrazovanja do 2020.).

U Hrvatskoj kao i u većini drugih država Europske unije, poseban problem je manjak potrebnih kapaciteta, tako da se u vrtiće ne mogu upisati sva prijavljena djeca. Prema izvještaju Eurydice i Eurostata iz 2014. godine potražnja za subvencioniranim mjestima u dječjim vrtićima prelazi ponudu u skoro svim državama (ECEC, 2014). No taj podatak nije dostupan za Hrvatsku ili SDŽ (odnosno UAS) iz javnih statističkih izvora informacija, te se na razini UAS nije analizirao. Za bolji prikaz uvjeta u ranom i predškolskom obrazovanju na području UAS trebali bi detaljni podaci o stanju infrastrukture i opremljenosti pojedinih dječjih vrtića. Nedostatak ovih informacija prisutan je i kod ostalih razina obrazovanja (osnovnoškolsko, srednjoškolsko, te visoko obrazovanje).

Osnovno školstvo

U SDŽ djeluju 202 osnovne škole (od čega 88 u UAS), 91 srednja škola (od čega 63 u UAS) te Sveučilište sa odjelima.

Postojeća mreža **osnovnih škola** omogućuje svoj djeci na području Hrvatske mogućnost redovitog osnovnog školovanja. UAS obuhvaća 43,6% svih osnovnih škola SDŽ (4,2% osnovnih škola Hrvatske), koje pohađa 72,66% učenika SDŽ ili 8,4% učenika Hrvatske. U osnovnim školama UAS radi 31,65% učitelja zaposlenih u osnovnim školama SDŽ, odnosno 3,5% zaposlenih učitelja u osnovnim školama Hrvatske. U Hrvatskoj je broj sa 2.073 škole početkom školske godine 2010./2011. pao na 2055 škola početkom 2014./2015. Broj učenika u osnovnim školama UAS varira. Najmanji broj učenika je u školi u Lećevici (13 učenika) i Dicmu (19) na početku školske godine 2014./2015. Škole koje broje preko 1.000 učenika nalaze se u gradovima UAS, pri čemu je u splitskim osnovnim školama 50% učenika osnovnih škola UAS.[12] S tim je povezan i problem škola koje su prisiljene raditi u više smjena, pogotovo u gradovima. Većina matičnih škola UAS radi u dvije smjene. Samo je u gradu Splitu nastava u tri smjene organizirana u 4 matične škole (dok 5 matičnih škola radi samo u jednoj smjeni). U 6 osnovnih škola UAS (sve na području grada Splita) organiziran je produženi boravak (u jednoj od njih cjelodnevna nastava). Produženi boravak je organiziran za uzrast učenika od prvog do trećeg razreda i to u osam odjela prvog te po deset odjela drugog i trećeg razreda – ukupno u 28 odjela.

Prosječan broj učenika po školi u Hrvatskoj za školske godine 2009./2010. i 2014./2015. iznosio je 170 i 157. U SDŽ je prosječan broj učenika po školi 189 i 184, dok u UAS iznosi 339 i 307. Prema podacima za školske godine 2009./2010. i 2014./2015. ukupan broj učenika se smanjio za 3.727 u osnovnim školama SDŽ, odnosno 2.780 u osnovnim školama UAS, što je pad od 10%. Ovi su rezultati pokazatelj zabrinjavajućeg trenda kretanja broja učenika SDŽ i UAS u ovom razdoblju. Oni ujedno pokazuju, slikovito rečeno, da je u razdoblju od šest školskih godina u SDŽ „nestalo“ 7 škola sa po 500 učenika ili gotovo 186 razrednih odjeljenja po 20 učenika. Za područje UAS slikovito podaci znače „nestajanje“ 5 škola sa po 500 učenika ili 139 razrednih odjeljenja po 20 učenika. Situacija bi bila dodatno zabrinjavajuća ako se u obzir uzme podatak da je broj učenika u šk. g. 2008./2009. u nižim razredima osnovnih škola SDŽ i UAS u odnosu na više razrede bio znatno manji, što je tada upućivalo na nastavak trenda smanjenja broja učenika. Međutim, situacija je obrnuta za šk. god. 2014./2015. za sve općine i gradove UAS, osim Splita i Kaštela, što upućuje na

[12]Podstrana se približila tom broju i ima 900 učenika u osnovnoj školi, dok je u Dicmu osnovna škola organizirana samo za prva četiri razreda.

promjenu u demografskom kretanju, pogotovo u gradovima i općinama u kojima je ta razlika izraženija u korist broja učenika u prva četiri razreda osnovnih škola poput Solina, Podstrane ili Sinja. Navedeno je ujedno pokazatelj koji potvrđuje migracijska kretanja iz prvog dijela demografske analize.

Ukoliko se analizira *broj učenika na jednog učitelja* tada je situacija uravnoteženija. Prosječno u RH ima 10 učenika na jednog učitelja. Situacija u SDŽ je ujednačena s prosjekom za Hrvatsku, ali treba uzeti u obzir nerazmjer između područnih i matičnih škola i broja učenika prema područjima SDŽ, pa tako i UAS. Naime, prosječan broj učenika na jednog nastavnika u UAS iznosi 12 (ali 14 u Solinu, ili primjerice 8 na Klisu).

Škole za osnovno posebno obrazovanje na području UAS uključuju tri umjetničke škole (glazbene i baletne škole) u Splitu i jednu glazbenu u Omišu, a sufinancira ih SDŽ.

Osnovne škole za djecu i mladež sa poteškoćama u razvoju UAS razmještene su u Splitu i Solinu. U školskoj godini 2012./2013. od 11 škola njih 8 bilo je u Splitu, a dvije u Solinu. U Solinu je bio jedan razredni odjel sa sedam učenika i zaposleno je devet učitelja, dok je u Splitu bilo 12 razrednih odjela, ukupno 62 učenika i 34 učitelja. Osnovnoškolsko obrazovanje učenika s motoričkim oštećenjima provodi se u osnovnim školama koje su ušle u „Mrežu škola bez arhitektonskih barijera“ (njih 8 u Splitu). U Splitu je organizirana i nastava s posebnim odjelom na jeziku makedonske nacionalne manjine.

Srednjoškolskim obrazovanjem se svakome pod jednakim uvjetima i prema njegovim sposobnostima, nakon završetka osnovnog školovanja, omogućava stjecanje znanja i sposobnosti za rad i nastavak školovanja. Djelatnost srednjeg školstva obavljaju srednjoškolske ustanove i druge pravne osobe. Srednjoškolske ustanove su: srednje škole i učenički domovi. Pri tome, prema kategoriji vlasništva srednje škole mogu biti državne (D), privatne (P) i škole vjerskih zajednica (V). U SDŽ u privatnom vlasništvu u akademskoj godini 2013./2014. je 8 srednjih škola (od toga pet gimnazija i tri tehničke i srodne škole) te dvije gimnazije koje su u vlasništvu vjerskih zajednica. Privatne škole smještene su u Splitu, a vjerske u Splitu i Sinju, odnosno na području UAS. U razdoblju školskih godina 2009./2010.-2013./2014. može se uočiti porast broja nastavnika zaposlenih na puno radno vrijeme, porast broja razrednih odjela, ali i smanjenje ukupnog broja učenika na području SDŽ u srednjoškolskom obrazovanju, što je posljedica ranije spomenutih trendova u kretanju broja stanovnika.

U školskoj godini 2013./2014. UAS broji 63 srednje škole koje su u navedenoj školskoj godini upisale 17.635 učenika (odnosno 82,3% srednjoškolaca SDŽ). Prostorno su raspoređene na područjima gradova SDŽ. Srednje škole UAS pohađa u analiziranom razdoblju u prosjeku oko 80-81% srednjoškolaca SDŽ; od njih 61-62% pohađa srednje škole u Splitu, a oko 9% u Sinju. Unutar UAS prosječno 76% srednjoškolaca pohađa srednje škole u Splitu, 11% u Sinju, 6,9% u Trogiru, 3,8% u Omišu i oko 2,3% u Kaštelima. Ovisno o programu srednje škole tj. trajanju školovanja, broj učenika koji završavaju školovanje u ukupnim učenicima iste generacije varira od 24-25% za gimnazijske srednjoškolske programe, do 29-30% za industrijske i obrtničke škole (tablica 2.1.4.3.). Prosječno godišnje u razdoblju šk.god. 2009./2010.-2012./2013. srednješkolsko obrazovanje završilo je 4.851 učenika svih srednjih škola u SDŽ, odnosno 3.954 učenika unutar UAS.[13]

U strukturi prevladavaju strukovne škole (među njima tehničke i srodne škole) te gimnazije, kako u SDŽ, tako i na području koje obuhvaća UAS. Ako se gleda struktura upisa srednjoškolaca prema vrstama srednjih škola, tada se u razdoblju od posljednjih nekoliko godina prosječno najviše srednjoškolaca SDŽ i UAS upisuje u tehničke i srodne škole (45%) te gimnazije (31%), a zatim u industrijske i obrtničke škole (19%). Pri tome je trend broja

[13]Podaci Eurostata ukazuju da se ukupna razina obrazovanja stanovništva poboljšava. U 2011. godini je u EU-27 76,4 posto stanovništva 25-54 godine starosti imalo više srednjoškolsko obrazovanje. Za razliku od toga, više srednjoškolsko obrazovanje imalo je 57,3 posto stanovništva između 55 i 74 godine starosti. U usporedbi s prosjekom Europske unije, u 2011. godini je u Hrvatskoj je bilo znatno više stanovnika 25-54 godine starosti sa srednjoškolskim obrazovanjem (ISCED 3-4), ali i znatno manje s visokim obrazovanjem (ISCED 5-6 stupnjem obrazovanja).

upisa u pojedine škole u gradovima stabilan. Na razini UAS determiniran je kretanjima u gradu Splitu.

S obzirom da na nacionalnoj razini registar zanimanja i registar kvalifikacija nisu usklađeni, nije moguće precizno utvrditi potrebe tržišta rada na razini UAS. Neosporno je kako se obrazovni programi na svim razinama trebaju osuvremenjivati i unapređivati prateći suvremene tehnološke i gospodarske trendove.

Obrazovanje mladeži s teškoćama u razvoju organizira se uz primjenu individualiziranih postupaka u srednjoj školi u redovitim ili posebnim razrednim odjelima. Na području SDŽ u posljednjih nekoliko godina bilježi se porast škola i razrednih odjela za obrazovanje učenika sa poteškoćama u razvoju, porast broja učenika koji ih pohađaju i nastavnika koji rade u punoj satnici. Prostorni raspored na području UAS uključuje gradove Split (4 škole) i Kaštela (1) sa državnim školama koje imaju prilagođene programe, i ujedno su jedine takve škole i programi na razini SDŽ.

Srednjoškolsko obrazovanje odraslih obuhvaća posebne programe za stjecanje srednje školske ili stručne spreme, niže stručne spreme, programe prekvalifikacije i programe osposobljavanja i usavršavanja te je na razini UAS registrirano ukupno 40 ustanova koje ga nude. Prostorno su razmještene u gradovima i to Splitu (31), Sinju (3), Solinu, Kaštelima i Trogiru (po 2) te Omišu (1), što ukazuje na neujednačenu dostupnost programa svim geografskim područjima UAS-a. U razdoblju šk.god. 2009./2010.-2012./2013. ukupno je na području UAS ovaj vid cjeloživotnog obrazovanja završilo 1206 učenika, a prosječno je bilo zaposleno 17 nastavnika (u FTE).

Srednjoškolske ustanove su i učenički domovi. U razdoblju 2009./2010. do 2013./2014. broj učeničkih domova u Hrvatskoj je porastao sa 51 na 54, a u SDŽ su smještena 4. Od toga 3 na području UAS (i jedan u Pučišćima), i to dva u Splitu i jedan u Kaštelima. U školskoj godini 2013./2014. u Hrvatskoj je bilo ukupno 7.486 korisnika domova na 342 zaposlena odgojitelja (22 učenika na jednog odgojitelja). U SDŽ bilo je 694 korisnika ukupno, od čega na području UAS 571 korisnik u Splitu i 60 korisnika u Kaštelima.

Visokoobrazovanje

Djelatnost visokog obrazovanja obavljaju visoka učilišta. Visoka učilišta su sveučilište te fakulteti i umjetničke akademije u njegovom sastavu, veleučilišta i visoke škole. Republika Hrvatska ima 165 visokih učilišta. 110 ih je smješteno u Kontinentalnoj, a 55 u Jadranskoj Hrvatskoj. U Gradu Zagrebu se smjestilo 65 visokih učilišta. Slijede Splitsko-dalmatinska županija s 20 (u Splitu odnosno na području UAS) i Primorsko-goranska i Osječko-baranjska s po 17 visokih učilišta.

Ukupan broj studenata upisanih u zimski semestar se povećava na razini Hrvatske. Zimski semestar akademske godine 2012./2013. upisalo je ukupno 148.792 studenta, što je 13,9% više u odnosu na broj upisanih u zimski semestar akademske godine 2008./2009. Prema podacima DZS u Hrvatskoj je u ak.god. 2012./2013. studiralo 58,5% stanovnika u dobi 18-23 godine, u SDŽ 64%, a u UAS 68%. Na nekom od visokih učilišta Hrvatske studira najviše stanovnika Splita te dobi, a najmanje Dicma (26,68%). Hrvatska ima prosječno 35 upisanih studenata u zimski semestar na 1.000 stanovnika za promatrano razdoblje.[14]

Na području UAS u razdoblju promatranih akademskih godina 2008./09.-2013./14. broj studenata na visokim učilištima se povećao za 3,4%. To je rezultat porasta broja studenata na nekoliko visokih učilišta gdje se ističu Pomorski fakultet i Prirodoslovno-matematički

[14]Na razini SDŽ navedeni pokazatelj je prosječno za razdoblje promatranih akademskih godina 2008./09.-2013./14. iznosio 49 upisanih studenata na 1.000 stanovnika SDŽ. Za županijske razine navedeni pokazatelj ne otkriva porijeklo studenata, te je struktura studenata po porijeklu heterogenija nego ukupno na razini Hrvatske, tako da usporedba SDŽ sa Hrvatskom ne daje konkretne informacije o broju studenata koji stanuju na području UAS odnosno SDŽ za analizu (kao i za broj diplomiranih studenata na visokim učilištima i sveučilištima SDŽ na 1.000 stanovnika, podaci se nalaze u prilogu, tablica P 2.1.4.9. i P 2.1.4.10).

fakultet Upisi na Ekonomski fakultet, Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje, te Filozofski u kontinuiranom su opadanju za promatrano razdoblje.

Ukupan broj diplomiranih studenata smanjio se sa 36.073 u akademskoj godini 2012./2013. na 34.063 u akademskoj godini 2013./2014 u Hrvatskoj. Prema studiju koji završavaju u SDŽ je u ak.god.2013./2014. stručni studij pri Sveučilištu u Splitu završilo 33,9% ukupno diplomiranih studenata, zatim slijedi Ekonomski fakultet sa udjelom od 23,4% diplomiranih studenata u ukupnim te Pravni fakultet sa 16%. Nešto je drukčija situacija u promatranoj akademskoj godini bila za sveučilišne studije gdje po udjelu broja diplomiranih studenata u ukupno diplomiranim prednjače Ekonomski fakultet i Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje (21% i 19%). Slijede ih Filozofski fakultet (13,5%) i Pomorski fakultet (7,5%) i tek nakon njih Pravni sa oko 7% udjela u ukupnim diplomiranim studentima sveučilišnih studija. Prema prebivalištu, najveći broj diplomiranih je iz Grada Zagreba, a slijede Splitsko-dalmatinska, Primorsko-goranska, Osječko-baranjska i Zagrebačka županija (DZS; 2014b).[15]

Od ostale infrastrukture vezane za visokoškolsko obrazovanje na području UAS, u akademskoj godini 2013./2014. povećan je broj studentskih domova sa dva na tri pri čemu je broj korisnika više nego udvostručen i to sa 568 korisnika prethodne godine na 1158 u akademskoj godini 2013./2014.

Strategija EU Europe 2020 u području obrazovanja izdvaja dva osnovna pokazatelja te pripadajući (kvantitativni) cilj kojega bi na razini Unije trebalo ispuniti do 2020.: (i) udio onih koji rano napuštaju školovanje trebao bi biti ispod 10%,[16] dok bi (ii) najmanje 40% stanovništva u dobi između 30 i 34 godine starosti trebalo imati završeno tercijarno (visoko) obrazovanje. Hrvatska ima znatno niži postotak od većine država Europske unije. U 2011. godini je prosječni udio stanovništva 30-34 godine s visokim obrazovanjem u EU-27 dosegao 34,6%, dok je u Hrvatskoj iznosio samo 24,5%. Prema navedenim pokazateljima Hrvatska je definirala i svoju Strategiju razvoja znanosti i obrazovanja (SRZO, 2013.), te bi na razini UAS trebalo proučavati navedene kategorije.

Prema podacima Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih na dan 30. lipnja 2015.g., SDŽ ima 58 ustanova koje nude **programe za obrazovanje odraslih** (najvažnija komponenta cjeloživotnog obrazovanja), što je 10,5% u ukupnom broju ustanova Hrvatske. Ujedno na razini SDŽ broj programa za obrazovanje odraslih iznosi 1135, što je 12,7% udjela u ukupnom broju programa Hrvatske. Međutim, usprkos brojnosti ustanova i programa obrazovanja odraslih, u SDŽ i dalje postoji problem neujednačene dostupnosti ovih programa svim geografskim područjima SDŽ s obzirom na prostornu koncentraciju sadržaja na područje UAS (najčešće su to spomenuti programi u sklopu srednjih škola UAS i ustanovama na području gradova). Izražen je i problem nedovoljno razvijene svijesti poslodavaca o značaju ulaganja u daljnje obrazovanje ljudskih resursa, kao i financijska ograničenja poslodavaca. Uz to cjeloživotno učenje u smislu obrazovanje odraslih (prekvalifiakcija i dokvalifikacija), se uglavnom zasniva na postojećim programima srednjih škola, a vrlo malo programa se odnosi na stjecanje specijalističih znanja u neformalnom obrazovanju, što je ideja politika EU. Nije prepoznato ni od strane poslodavaca ni radnika potreba za programima cjeloživotnog učenja u cilju kontinuirane nadogradnje kompetencija. Dakle, potreban je kontinuirani rad sa svim dionicima u gospodarstvu i na tržištu o kontinuiranom cjeloživotnom učenju.

Nadalje, Hrvatska se nalazi ispod prosjeka EU, koja za cilj do 2020 definira da bi minimalno 15% stanovnika dobi od 24 do 64 godine trebalo imati završen ili sudjelovati u nekom vidu cjeloživotnog obrazovanja. Podataka na razini SDŽ i/ili UAS do danas nema, ali za Hrvatsku

[15]No podaci pokazuju da, promatrano prema prebivalištu, samo četiri županije imaju veći broj diplomiranih studenata po stanovniku od državnog prosjeka. To su Grad Zagreb (11 diplomiranih studenata na 1.000 stanovnika), Primorsko-goranska županija (10 diplomiranih studenata na 1.000 stanovnika), Splitsko-dalmatinska županija (10 diplomiranih studenata na 1.000 stanovnika), te Šibensko-kninska županija (9 diplomiranih studenata na 1.000 stanovnika).

[16]Podaci Eurostata ukazuju da je Hrvatska još u 2012. godini zadovoljavala kriterij iz Strategije EU Europe 2020 prema kojem udio onih koji rano napuštaju školovanje treba biti ispod 10 posto. U 2012. godini je u populaciji između 18 i 24 godine starosti udio onih koji rano napuštaju školovanje iznosio svega 4,2 posto.

su dostupni podaci na stranicama Eurostata[17]. U 2014. Je u Hrvatskoj samo 2,5% stanovištva navedene dobi bilo uključeno ili završilo neki program cjeloživotnog obrazovanja, što je izrazito ispod prosjeka EU 28 (10,7%).[18]

[17] Detaljnije pogledati na: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Lifelong_learning_statistics (pristupljeno 1.5.2016.).
[18] Danska, Finska, Švedska i Francuska premašuju i za dupli iznos ciljanu brojku.

3.2. Gospodarstvo

Gospodarstvo predstavlja *conditio sine qua non* ukupnog društveno-ekonomskog razvoja određenog područja. To analizi različitih aspekata gospodarske aktivnosti u kojoj treba uvažiti sve posebnosti područja promatrane Urbane aglomeracije Splita daje poseban značaj. Uspjeh navedene analize uvelike ovisi i o uvažavanju raznih relevantninh dimenzija promatranog fenomena, a to će u ovoj cjelini obuhvatiti sondiranje općih gospodarskih kretanja, kojeg slijedi analiza tržišta rada, poslovnog okruženja te turizma i međuodnosa turizma i kulture.

3.2.1. Opća gospodarska kretanja

Gospodarstvo Urbane aglomeracije Split predstavlja najznačajniji dio gospodarstva Splitsko-dalmatinske županije (NUTS III razina) te integralni dio gospodarstva Jadranske Hrvatske (NUTS II razina), Republike Hrvatske i, naposljetku, Europske unije. Sagledavanje općih gospodarskih kretanja zahtijeva uvažavanje specifičnosti općih gospodarskih kretanja te metodoloških ograničenja[19] koji, između ostalog, rezultiraju modificiranjem standardnog prostornog i vremenskog obuhvata analize stanja. Slijedom navedenog, prostorni obuhvat analize općih gospodarskih kretanja obuhvaća cijelu županiju Splitsko-dalmatinsku i to za razdoblje 2000. – 2012. s posebnim fokusom na razdoblje 2008(9).- 2012.

Negativna gospodarska kretanja na nacionalnoj razini[20] odrazila su se na gospodarstvo Urbane aglomeracije Split i promatranu poziciju gospodarstva Splitsko-dalmatinske županije. Dok je prema pokazatelju ukupne vrijednosti bruto društvenog proizvoda (BDP)SDŽ s udjelom od 8,15% (2012. godine) na trećoj poziciji u RH (iza Primorsko-goranske županije i grada Zagreba) i bilježi gotovo neznatnu promjenu u odnosu na udjel iz 2000. godine (8,19%)[21], prema pokazatelju vrijednosti BDP-a po stanovniku, uočljiv je relativan pad u odnosnu na nacionalni prosjek (od 78,88% nacionalnog prosjeka 2000.godine., na 76,48% 2012. godine)[22]. Slijedom navedenog, Splitsko-dalmatinska županija prema prethodnom pokazatelju zauzima 10. mjesto u Republici Hrvatskoj[23]. Ujedno, gospodarstvo Županije bilježi i veću razinu volatilnosti u odnosu na prosjek RH. U razdoblju od 2008. do 2012. godine SDŽ bilježi pad BDP-a od 13,08% (a što predstavlja izgubljenu vrijednost od više od 3,5 mlrd HRK), dok Republika Hrvatska bilježi pad od 8,67%[24].

U razdoblju od 2000. do 2012. godine prerađivačka industrija je smanjila svoj dio u gospodarskoj cjelini Splitsko-dalmatinske županije za 34,37% (RH je smanjila udio za 18,56%) otvarajući pri tom prostor prvenstvenu rastu udjela građevinarstva (rast u promatranom razdoblju od 52,60%), financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja (rast u promatranom razdoblju od 39,04%), poslovanju nekretninama (rast u promatranom razdoblju od 27,86%), ali i rastu stručnih, znanstvenih, tehničkih, administrativnih i pomoćnih uslužne djelatnosti (rast u promatranom razdoblju od 41,72%) i ostalim uslužnim djelatnostima od (rast u promatranom razdoblju od 55,36%) .

Analizirajući pokazatelj bruto dodane vrijednosti (BDV), Splitsko-dalmatinska županija s iznosom od 22,84 mlrd HRK sudjeluje s 8.1% u bruto dodatnoj vrijednosti RH.[25] S navedenim

[19]S obzirom da podaci o BDP-u na lokalnoj razini nisu raspoloživi iz relevantnih statističkih izvora, sukladno preporuci nadležnih tijela (Dodatak 3. Indikativni sadržaj analize stanja) koriste se dostupni statistički podatci za županije i to za razdoblje do 2012. godine.

[20]Od početka značajnijeg prelijevanja negativnih efekata globalne gospodarske krize na Europu do zadnjeg kvartala 2014. godine (kumulativno za cijelo razdoblje), rast BDP-a u zemljama članica EU-28 iznosioje0,2%, dok je nasuprot tome, pad BDP-a u Hrvatskoj bio 13,1%, a što je Republiku Hrvatsku svrstavalo odmah iza Grčke (-23,5%) po visini pada BDP-a

[21]SDŽ po tom pokazatelju bilježi drugu poziciju u Jadranskoj Hrvatskoj (s udjelom od 26,43% 2000. godine i 25,72% 2012.)

[22]U odnosu na prosjek Jadranske Hrvatske se također bilježi pad promatranog pokazatelja kod SDŽ (od 81,60% prosjeka Jadranske regije 2000.godine,na 79,67% 2012. godine).

[23]Više razine promatranog pokazatelja imaju Primorsko-goranska, Istarska, Dubrovačko-neretvanska i Zadarska, Varaždinska, Međimurska, Koprivničko-križevačka, Osječko-baranjska i Sisačko-moslavačka županija

[24]Jadranska regija u istom razdoblju bilježi pad promatranog pokazatelja od 9,51%.

[25]SDŽ predstavlja u promatranom razdoblju 25,55% BDV-a Jadranske Hrvatske.

vrijednostima, županija se nalazi na trećem mjestu (iza grada Zagreba i Primorsko-goranske županije), odnosno bilježi pad u odnosu na 2008. godinu kad je s 25,42 mlrd HRK (8.6% bruto dodatne vrijednosti RH[26]) bila ispred Primorsko-goranske županije i iza grada Zagreba.

Uzroke takvom stanju potrebno je potražiti, osim u nepovoljnom okruženju na nacionalnoj i globalnoj razini, i u gospodarskoj strukturi SDŽ[27]. Usporedi li se struktura bruto dodane vrijednosti SDŽ i RH, može se prepoznati dominantni položaj uslužnog sektora, ali i postojanje međusektorskih razlika. Dobar primjer navedenih razlika je sektor građevinarstva koji, usprkos velikim problemima tijekom razdoblja 2008.-2012., na području SDŽ bilježi rast udjela u BDV i time zauzima znatno veći udio nego što je slučaj na nacionalnoj razini. Nadalje, u SDŽ, za razliku od nacionalne razine, znatno su više zastupljene djelatnosti vezane za poslovanje nekretninama, trgovačka djelatnost te ostale uslužne djelatnosti, a znatno manje sektor informiranja/IT usluga i financijske usluge. Uzroke formiranju takve strukture gospodarstva treba potražiti i u izraženijoj nepredvidljivosti (nesigurnosti) pravnog i ekonomskog okvira djelovanja poslovnih subjekata na promatranom području te na nacionalnoj razini, a što je gospodarske subjekte usmjerilo na one djelatnosti koje omogućavaju brže stope povrata, te istodobno smanjio privlačnost ulaganja u istraživanje i razvoj.

Moguće posljedice takvog gospodarskog stanja valja promotriti i kroz iskustva sličnih regija u Europskoj uniji.[28]S obzirom na strukturu i trendove gospodarstva UAS i SDŽ,relevantna su iskustva regija specijaliziranih u turizmu.

U tim regijama bilježi se, s jedne strane, relativno brži rast BDP-a i zaposlenosti od prosjeka EU, a s, druge strane, i niz problema. Naime, turističke regije bilježe izraženije sezonske fluktuacije na tržištu rada, niže razine produktivnosti, niži povrat od ulaganja u ljudski kapital, niže razine ulaganja u istraživanje i razvoj te naposljetku i nepovoljnije demografske trendove. Posebice je bitno naglasiti da navedene regije bilježe značajne probleme u svezi diversifikacije gospodarske aktivnosti. Usprkos svim navedenim ograničenjima, turizam ima mogućnost izraženog horizontalnog učinka i na druge gospodarske djelatnosti, te stoga turizam može biti jedan od pokretača ukupnog razvoja određenog područja.

Prethodno navedeno istraživanje Europske komisije je prepoznalo i izazove regija koje nisu specijalizirane ni u jednoj djelatnosti, a koje su se u takvoj poziciji našle prvenstveno uslijed propadanja dominantnih industrija na njihovom prostoru. Takve skupine lokaliteta bilježe niže stope gospodarskog rasta, niže razine zaposlenosti i nižih investicija i ulaganja u istraživanje u razvoj te svoju priliku moraju tražiti u aktivaciji postojećih infrastrukturnih i ljudskih kapaciteta. Navedena iskustva su posebice relevantna uzimajući tranzicijsku prošlost UAS.

Naime, u razdoblju rata i poraća, procesa tranzicije, a kasnije i gospodarske krize, gospodarska struktura UAS bitno se izmijenila. U tim procesima gotovo su nestale djelatnosti koje su imale iznimno važnu ulogu tijekom procesa razvoja cijelog prostora UAS (npr. srednje niske i niske tehnološki intezivne djelatnosti prerađivačke industrije[29]), a koje nisu pak zamijenene djelatnostima koje imaju višu razinu tehnološke intezivnosti ili/i višu razinu dodatne vrijednosti. Promatrajući gospodarstvo UAS, ali i šireg područja (SDŽ), danas se može ustvrditi propulzivan rast djelatnosti vezanih prvenstveno za turizam, koje, dugoročno, bez razvitka djelatnosti koje odgovaraju kompetitivnim prednostima promatranog prostora, ne mogu osigurati održivi razvoj ovoga područja, jer izastaje ono najvažnije, a to su multiplikativni razvojni učinci. Zahtjev razvoja drugih djelatnosti naročito dolazi do izražaja s obzirom na potrebu ravnomjernog razvoja čitavog područja UAS i SDŽ (dakle, i zaobalja i otoka) te neospornih komparativnih prednosti ovog područja.

[26]SDŽ bilježi 2008. godine 26,88% BDV-a Jadranske Hrvatske

[27]Gospodarska struktura je analizirana prema podacima Državnog zavoda za statistiku o Strukturi bruto dodane vrijednosti za Republiku Hrvatsku prema NKPJS-u 2012. i prema djelatnostima NKD 2007.

[28]Predstavljenih u studiji Europske komisije iz 2012. godine pod nazivom: Analysisofthemainfactorsofregionalgrowth: Anin-depthstudyofthebestandworstperformingregions.

[29] Prema metodologiji OECD-a predstavljenoj u Industrijskoj strategiji Republike Hrvatske 2014.-2020.

3.2.2. Tržište rada

Za razliku od tradicionalnog tržišta rada koje se temelji na formalnom obrazovanju i sigurnosti radnog mjesta, moderno tržište rada stavlja naglasak na vještine, cjeloživotno učenje i održivo zaposlenje tijekom cijelog radnog vijeka. Održivo zaposlenje podrazumijeva brzu prilagodbu radnika promijenjenim uvjetima na tržištu. Umjesto nacionalnog i lokalnog tržišta rada, prema modernom pristup radnik konkurira ponudom rada na jedinstvenom europskom tržištu.

Uobičajeno je da se u analizi tržišta rada kreće od stope aktivnosti stanovništva, tj. radne snage. Broj radno aktivnog stanovništva u 2014. godini na području UAS iznosio je 157.580 stanovnika. Udio aktivnog stanovništva u radno sposobnom stanovništvu opada u posljednje tri godine, kako na razini SDŽ, tako i na razini UAS. Promatraju li se podaci po općinama/gradovima, najveći pad bilježe općine Muć i Lećevica, dok su trendovi suprotni u općinama Podstrana, Klis i Dugopolje. Takvo stanje djelomično se može objasniti većom koncentracijom mlađeg stanovništva u općinama koje su geografski bliže Splitu kao centru UAS (Podstrana i Klis) i porastu ekonomske aktivnosti u pojedinim rubnim dijelovima aglomeracije (Dugopolje).

Problemi koji se javljaju na tržištu rada UAS postaju razvidni ukoliko se radno aktivno stanovništvo podijeli na zaposlene i nezaposlene. Broj zaposlenih u aglomeraciji 2014. god. iznosio je 119.515, pri čemu se u promatranom razdoblju zaposlenost kontinuirano smanjivala (s iznimkom u 2014).

Razlozi takvom kretanju broja zaposlenih su različiti. Jedan od razloga svakako je prerano umirovljenje radno sposobnog stanovništva. Pad broja zaposlenih koji se dogodio u promatranom razdoblju može se, u kontekstu nepovoljnih ekonomskih okolnosti, opisati i efektom obeshrabrenog radnika. Razne studije ukazuju na to da se dio radno sposobnog stanovništva u promijenjenim okolnostima na tržištu rada pokazao praktički nezapošljivim (npr. niskokvalificirani industrijski radnici). Uslijed dugotrajne nezaposlenosti i bez prava na mirovinu, taj dio radne snage prestaje aktivno tražiti zaposlenje, osiguravajući egzistenciju putem sive ekonomije, socijalnih prava i sl.
Uvidom u kretanje broja zaposlenih po gradovima/općinama UAS mogu se potvrditi ranije doneseni zaključci. Naime, najveći rast zaposlenosti u petogodišnjem razdoblju bilježe općine Dugopolje (5,72%), Klis (5,62%) i Podstrana (5,56%). Najveći pad zaposlenosti prisutan je u općinama Lećevica (10,14%), Muć (6,67%) i Dicmo (2,58%). Navedeni trendovi se mogu pripisati ne samo gospodarskim kretanjima, već i razvoju prometne infrastrukture, dostupnosti i kvaliteti niza javnih usluga te kretanjima na tržištu nekretnina. Navedeno potvrđuju podaci o dnevnim migracijama unutar prostora UAS.
Promatraju li se stope zaposlenosti među jedinicama UAS u 2011. god., može se uočiti kako nema značajnijih razlika u odnosu na prosjek aglomeracije koji iznosi 54,71%, što je za 1,98% niže od stope zaposlenosti RH. Prema tome, jedan od osnovnih problema na tržištu rada UAS je relativno visoka stopa ekonomske neaktivnosti, koja proizlazi iz činjenice da je tek svaka druga radno sposobna osoba u aglomeraciji zaposlena. U tom smislu, stanje u aglomeraciji ne razlikuje se puno od stanja u Županiji kao ni od onoga na razini RH. Iako je padu zaposlenosti u proteklih nekoliko godina doprinijela svjetska ekonomska kriza, glavni uzrok takvom stanju treba potražiti u strukturnim problemima s kojima se suočava gospodarstvo.

U nekim djelatnostima na razini UAS udjeli zaposlenih bitno se razlikuju od onih na razini RH. Primjerice, u prerađivačkoj industriji na razini RH zaposleno je 18,6% ukupno zaposlenih, što predstavlja najveći udio od svih djelatnosti, dok na razini UAS taj udio iznosi tek 13%. Istodobno, u djelatnosti trgovine na veliko i na malo te popravaka motornih vozila i motocikla na razini RH je zaposleno 15% svih zaposlenih, a na razini UAS čak 19,1%. Navedeni podaci jasno upućuju na dominaciju i važnost uslužnih djelatnosti u aglomeraciji,

koje su za razliku od prerađivačke industrije, podložniji sezonskim oscilacijama. Zaposlenost je u razdoblju 2010.-2014. najviše pala u prerađivačkoj industriji i građevinarstvu, nešto manje u financijskim djelatnostima i djelatnosti osiguranja, dok je značajniji rast prisutan u djelatnostima obrazovanja, informacije i komunikacije te opskrbe električnom energijom, plinom i parom (DZS, 2010, 2014).

Promatrajući strukturu zaposlenih po JLS unutar UAS, uočljivo je nekoliko zakonomjernosti, koje su posljedica gospodarskih kretanja i promjena strukture tijekom zadnjih nekoliko desetljeća. Naime, djelatnosti koje zapošljavaju više od 10% ukupno zaposlenih u gradu Splitu su trgovina, javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje i obrazovanje, što odgovara položaju i funkciji grada kao centra UAS, Županije i šireg gravitacijskog područja. U nizu okolnih JLS (Kaštela, Trogir, Sinj, Omiš, Dugi Rat, Muć, Klis), zaposlenost je visoka u sektorima prerađivačke industrije, trgovine i obrazovanja, što upućuje na zaključak o relativno visokoj ovisnosti o preživjeloj industriji (brodogradnja, industrija cementa itd.), te o zapošljavanju u djelatnostima javnog sektora. Izuzetak, ali ne značajan, čine zaposleni u sektoru prijevoza u Kaštelima, djelatnosti smještaja i prehrane u Podstrani (hotel le Meridien Lav i usluge smještaja u privatnom sektoru), djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi u Muću (ali se ta zaposlenost realizira na drugim prostorima unutar područja UAS), te sektor stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti u Lećevici (zahvaljujući vjerojatno postojanju Centra za gospodarenje otpadom u toj oćini). Interesantno je da je ukupna zaposlenost stanovništva općine Dicmo ostvarena u prerađivačkoj industriji. Zaključno, uvažavajući sva ograničenja podatkovne osnove (zaposlenost se prikazuje s obzirom na mjesto prebivališta zaposlenih, a ne mjestu obavljanja djelatnosti), može se zaključiti o velikoj ekonomskoj ovisnosti cijelog područja o gospodarstvu na obalnom području i samome gradu Splitu, o čemu svjedoče i podaci o dnevnim migracijama.

Broj registriranih nezaposlenih osoba u UAS na kraju 2014. god. iznosio je 38.065, što u odnosu na 2011. god. predstavlja porast od 3,65%. Najveći porast nezaposlenosti UAS zabilježen je u 2012. god. u odnosu na prethodnu (12,78%), dok se najveći pad nezaposlenosti dogodio u 2014. godini (10,25%). Vrlo sličnu dinamiku pokazuje i kretanje na razini RH. Stoga se može zaključiti kako je nakon trogodišnjeg razdoblja pada zaposlenosti i porasta nezaposlenosti, u 2014. godini, uslijed blagog oporavka ekonomskih aktivnosti, došlo do promjene trendova. Međutim, valja biti oprezan s procjenama jer do porasta zaposlenosti može doći i zbog strože kontrole i suzbijanja sive ekonomije, dok se kod pada nezaposlenosti može raditi i o efektu obeshrabrenih radnika.

Stope nezaposlenosti u 2014. godini vrlo su heterogene među JLS promatranog područja UAS, te se kreću od 18,49% (Dugopolje) do 33,61% (Sinj), dok prosjek UAS iznosi 24,16%. Veće stope nezaposlenosti u izrazito turističkim gradovima (Trogir, Omiš) djelomično se mogu objasniti metodološkim ograničenjima statističkih pokazatelja . Zabrinjava podatak o tome kako su stope nezaposlenosti UAS, kao i SDŽ značajno veće od prosjeka RH, što znači da su problemi na tržištu rada koji postoje na nacionalnoj razini (neusklađenost ponude i potražnje za radom, nedostatak novih radnih mjesta, itd.) dodatno potencirani na razini UAS.

U strukturi nezaposlenih osoba prema spolu, dobi, stupnju obrazovanja i dužini čekanja ne uočavaju se značajne razlike između UAS i nacionalne razine. Promatra li se spol nezaposlenih, može se uočiti da većinu nezaposlenih u promatranom razdoblju čine žene. Nakon nešto većih razlika u 2011. godini uzrokovanih stečajem uslužnih tvrtki na području UAS, udio nezaposlenih žena u 2014. godini se smanjio na 56,4%, dok je taj postotak na razini RH 53,9%.

Najveći udio nezaposlenih osoba prema dobi odnosi se na mlade od 15 do 29 godina starosti. Taj podatak gotovo je identičan onome na razini RH, pri čemu je na obje razine vidljiv trend smanjenja udjela mladih u ukupnom broju nezaposlenih. Navedeno se

djelomično može objasniti različitim nacionalnim programima kojima se sufinancira zapošljavanja mladih (osposobljavanje pripravnika, tj. pripravnički staž, garancija za mlade). Dio objašnjenja za takvo smanjenje krije se u sve kasnijem uključivanju mladih na tržište rada. Naime, u razdobljima recesije mladi se nastoje što dulje zadržati u sustavu (besplatnog) visokog obrazovanja, koristeći beneficije studentskog statusa (Obadić, Majić, 2013). Razlozi nezaposlenosti mladih su različiti, međutim jedan od ključnih problema jest nedostatak radnog iskustva. Istodobno je prisutan trend rasta udjela starijih osoba (50 godina starosti i više) u ukupnoj nezaposlenosti. Strukturni problemi koji uzrokuju slabiju zapošljivost starijih dobnih skupina identični su, bez obzira je li riječ o aglomeraciji, županiji ili nacionalnoj razini. Riječ je o relativno zastarjelim znanjima i vještinama, nefleksibilnom tržištu rada i mirovinskog sustava, nepredvidljivosti (nesigurnosti) pravnog i ekonomskog okvira.

Struktura nezaposlenih osoba prema stupnju obrazovanja ne mijenja se značajno u analiziranom razdoblju, kako u UAS, tako ni na razini RH. Uobičajeno je da je udio nezaposlenosti u odnosu na udio u ukupnoj radnoj snazi viši za niže obrazovane, a niži za visokoobrazovane, jer oni imaju najveće šanse za zaposlenje. Zabrinjavajući je podatak o nešto većem i rastućem udjelu nezaposlenih koji imaju završen fakultet, akademiju, magisterij ili doktorat u UAS (9,2%) u odnosu na njihov udio na razini RH (7%). Dio objašnjenja leži u činjenici da gospodarstvo koje je zasnovano najvećim djelom na trgovini i pružanju usluga smještaja, nema djelatnosti koje mogu apsorbirati i aktivirati visokoobrazovno stanovništvo UAS, a gospodarske djelatnosi koje imaju potrebu za takvim kadrom se ne razvijaju. Trenutačno je jedina iznimka IT sektor. Jedan dio tog porasta može se objasniti većim brojem diplomanata u promatranom razdoblju. U velikim sveučilišnim središtima uobičajena je koncentracija obrazovanog mladog stanovništva,. Važno je uzeti u obzir činjenicu da, što je viša razina obrazovanja, to je geografski šire tržište potražnje za radom, kao što je i širi prostor s kojeg pristižu učenici i studenti.

U strukturi nezaposlenih prema trajanju najviše je osoba koje su nezaposlene do 6 mjeseci (40,1% u 2014.), što je posebno karakteristično za razdoblje krize kada se značajno povećava ulazak u nezaposlenost. U navedeni postotak spada i frikcijska nezaposlenost koja za gospodarstvo ne predstavlja značajniji izazov. Međutim, ozbiljan problem svakako predstavlja udio dugotrajno nezaposlenih osoba (tri godine i više) koji iznosi 23,1%, a koji je u UAS izraženiji nego na razini RH (21,2%). Naime, tehnološki napredak u svim djelatnostima, a ponajviše u industriji i pružanju usluga stvara nove poslove koji zahtijevaju nova i drugačija znanja i vještine. Stoga se visokoobrazovane osobe u manjoj mjeri susreću sa problemom dugotrajne nezaposlenosti od onih s nižim razinama obrazovanja. Posljedice takve strukturne nezaposlenosti su: trajni gubitak stečenih vještina te manja sposobnost za usvajanjem novih, gubitak samopouzdanja, neaktivnost u traženju posla. Sve navedeno osobu iz stanja nezaposlenosti vodi ka stanju nezapošljivosti, što predstavlja problem koji na razini društva može dovesti do ekonomske i socijalne nestabilnosti (Galić, Šverko, 2008).

Promatrajući relativne udjele zaposlenih dnevnih migranata u jedinicama UAS, može se prepoznati da navedene visoke stope dnevnih migracija ukazuju na postojanje iznimne prostorne međuovisnosti na tržištu rada. Posebice su vidljivi visoki pokazatelji udjela zaposlenih dnevnih migranata u ukupnom broju zaposlenih kod općina Klis (76,9%), Podstrana (72,9%) i Dicmo (71,3%). Većina zaposlenih dnevnih migranata u jedinicama UAS migrira u grad Split, što upućuje na zaključak kako su svi gradovi/općine UAS ekonomski ovisne o Splitu kao centru urbanog područja, a što je potrebno imati na umu prilikom sagledavanja i planiranja svih vidova infrastrukture i pripadajućih javnih usluga u svim sastavnicama UAS.

3.2.3. Poslovno okruženje

Koncentracija gospodarske aktivnosti u skupini malih i srednjih poduzeća je prevladavajuće obilježje poslovne dinamike kako na razini zemlje, tako u SDŽ, odnosno u prostornom obuhvatu jedinica UAS. Najveći udio (93%) aktivnih poduzeća u 2014. godini ima sjedište i poslovnu aktivnost u gradovima, dok je svega 7% ukupnog broja poduzeća aktivno u općinama. Većina poduzeća (95%) poslovno je aktivna u priobalju, a 5% u zaobalju. Mikro-poduzeća čine najveći dio ukupnog broja poduzeća, dok su srednje velika poduzeća nešto zastupljenija u općinama (11%) i zaobalju (16%).

Prihodi poduzeća registriranih u jedinicama UAS (u 2014. godini) čine 83% prihoda poduzeća SDŽ, te 5% ostvarenih prihoda svih poslovno aktivnih poduzeća u Hrvatskoj.

U jedinicama UAS, mjereno brojem poslovnih subjekata, prevladavaju mikro i mala poduzeća koja su relevantna i u pogledu ostvarenih ukupnih prihoda. Učestalost mikro i malih poduzeća u jedinicama UAS, te izostanak posebno poduzeća u kategoriji velikih, važno je u kontekstu dugoročnog gospodarskog razvoja područja. Naime, mikro i mala poduzeća, obzirom na obilježja dinamičnosti (učestalost nastanka novih poslovnih subjekata korištenjem ograničenih financijskih, kadrovskih i drugih resursa), važna su za ujednačen regionalni razvoj, te zadržavanje stanovništva na prostorima koja su inače orijentirana depopulaciji. Niske stope preživljavanja poduzeća u skupini mikro i malih, pak, upućuju na važnost njihova povezivanja, ili međusobno i/ili s velikim poduzećima.

Najveći broj poduzeća je koncentriran prema raspoloživim podacima (za 2014. godinu), u sektorima trgovine, stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti, te građevinarstva, te prevladavaju mikro-poduzeća. Posebno se ističe malen broj tvrtki koji u redovitim izvještajima naznačuju realizaciju I&R aktivnosti. Prema podacima porezne uprave za razdoblje 2010-2014., prosječno je godišnje svega 14 poslovnih subjekata koristilo poreznu potporu za I&R aktivnost, odnosno prosječno po poduzeću 374 tisuće kuna. Najveći prihodi poduzeća UAS ostvaruju u djelatnosti trgovine, prerađivačke industrije, te građevinarstva, te velika poduzeća blago dominiraju u dva vodeća sektora, trgovini i prerađivačkoj industriji.

Analiza pokrivenosti uvoza izvozom prema djelatnostima, prema raspoloživim podacima za 2014. godinu, ukazuje na najnižu stopu pokrivenosti u djelatnosti trgovine, svega 61%. Ukupno ostvareni prihodi poduzeća u većini djelatnosti su se povećali u 2014. u odnosu na 2010., ali su se u istom razdoblju smanjili u dominirajućim djelatnostima, trgovini, građevinarstvu i prerađivačkoj industriji.

Prisutna orijentiranost rubnih dijelova na prostornom obuhvatu UAS prema prerađivačkoj industriji može biti okosnica sustavnog, dugoročnog razvoja ovih djelatnosti u jedinicama UAS, te osnova procesa promjene gospodarske strukture. Dugoročna orijentacija prema mijenjanju gospodarske strukture UAS u smislu jačanja uloge industrije u povećanju zaposlenosti, uklapa se u aktualne trendove industrijske obnove zemalja EU.

Prosječna gustoća poduzeća iznosi 27,7 poduzeća na tisuću stanovnika u 2014. godini, s trendom povećanja u odnosu na 2010. godinu. Ipak, ovaj je pokazatelji i dalje izrazito nizak u općinama (18,9) i zaobalju (12,3). Na razini UAS-a je u 2014. godini bilo u prosjeku 7 poduzeća po km2, znatno više u gradovima (12,5) nego u općinama (1), te na priobalju (17) nego u zaobalju (0,6).

Split dominira s oko 47% registriranih obrta UAS-a u 2015. godini. Podaci ukazuju na izražen trend smanjivanja broja obrta. U strukturi obrta prema djelatnostima u obuhvatu UAS prevladavaju uslužno zanatstvo te ugostiteljstvo i turizam.

Određeni uvid o izravnim stranim ulaganjima na području UAS-a se može steći na temelju podataka izravnih stranih ulaganja u Splitsko-dalmatinsku županiju. Najveća izravna strana ulaganja (obveze) u SDŽ ostvarena su u obliku vlasničkih ulaganja u nekretnine, koja su iznosila ukupno 100,2 milijuna eura u razdoblju 2012.-2014. Zaključuje se kako na razini Splitsko-dalmatinske županije pored turizma (ili 35% ukupne vrijednosti ulaganja u

navedenom razdoblju), dominiraju izravna strana ulaganja u prerađivačku industriju (ili 16% ukupne vrijednosti stranih ulaganja).

Na području prostornog obuhvata UAS koncentrirana je aktivnost većine poduzetničkih zona. Ukupna površina poduzetničkih zona u obuhvatu UAS-a je 9% ukupne površine poduzetničkih zona u zemlji, odnosno 81% ukupne površine poduzetničkih zona u Županiji. Zone u obuhvatu UAS-a su, obzirom na veličinu, u skupini srednje velikih zona (prosječno 2,4 ha po aktivnom poslovnom subjektu). Obzirom na vrstu poslovne aktivnosti koja se realizira u zonama, zone u obuhvatu UAS-a su u skupini proizvodno-prerađivačkih. U zonama u obuhvatu UAS poslovno je aktivno 132 poslovna subjekta (ili 12% aktivnih poslovnih subjekata u zonama u zemlji, ili 91% aktivnih poslovnih subjekata u zonama u Županiji). Analiza pokazuje kako su poduzetničke zone relativno neiskorištene, odnosno raspoloživi kapacitet poduzetničkih zona omogućava značajno povećanje broja poslovnih subjekata. Naime, udio slobodnih parcela u zonama u odnosu na ukupan broj parcela je 55%. Udio srednje (djelomično) aktivnih zona u ukupnom broju zona je 58%, a potpuno aktivnih 31%. Obzirom na veličinu zona, relativno je veći udio mikro (44%) i malih (42%) zona. U zonama prevladavaju zone uslužno-mješovitih poslovnih aktivnosti (31%), te proizvodno-prerađivačke poslovne aktivnosti (28%). Također je relativno veliki udio poduzetničkih zona nerazvrstanih obzirom na tip poslovne aktivnosti (33%). Poduzetničke zone u obuhvatu UAS-a su, dakle, srednje aktivne zone s raspoloživim kapacitetom za ulaganje u razvoj (infrastrukturno opremanje), odnosno širenje poduzetničke aktivnosti na širi obuhvat poslovnih subjekata.

Ovi divergentni podaci sugeriraju da je riječ o ogromnom potencijalu kojeg tek treba staviti u funkciju. U tom smislu postoji prostor jačanja kapaciteta poduzetnika u korištenju raspoloživih oblika i sadržaja poduzetničke infrastrukture. Također postoji javni interes u istraživanju efekata uloženih javnih sredstava u razvoj pojedinih oblika poduzetničke infrastrukture, posebno poduzetničkih zona i poduzetničkih potpornih institucija u javnom vlasništvu.

Pojedini oblici poduzetničkih potpornih institucija, odnosno razvojne agencije, poduzetnički centri i poduzetnički inkubatori, predstavljaju učestalije oblike ovih institucija u zemlji i Županiji. Naime, ovi oblici čine 91% ukupnog broja potpornih institucija u zemlji i 82% potpornih institucija u Županiji. Na području UAS, prije svega grada Splita kao županijskog središta, djeluju potporne institucije poput HGK, HOK, HUP, županijska razvojna agencija RERAsd, ali i osam poduzetničkih centara i inkubatora. Prema podacima sudskog registra, 4 se nalaze u Splitu, te po 1 u Klisu, Kaštelima, Solinu i Sinju. Poduzetničkim inkubatorima u Sinju i Solinu osnovači su ti gradovi, osnivač Tehnološkog centra u Splitu je RH, SDŽ, HT, Dalma i Sveučilište u Splitu, dok su ostali privatni. Programi pružanja potpora i pomoći poduzetništvu prisutni su i na razini Županije i pojedinih JLS u UAS. Osim toga, brojne su inicijative za razvojem poduzetništva i u okviru civilnog sektora, a u posljednje vrijeme i na razini Sveučilišta u Splitu (program Postakademskog zapošljavanja Sveučilišta; Studentski inkubator na Ekonomskom fakultetu, Pravna poliklinika na Pravom fakultetu itd.)

Društveno poduzetništvo ili socijalno poduzetništvo predstavlja noviji fenomen u Republici Hrvatskoj. Ciljne skupine kojim je usmjereno društveno poduzetništvo u Hrvatskoj su: nezaposlene mlade osobe, osobe s invaliditetom, starije osobe i žene, dok je u segmentu opće populacije društveno poduzetništvo usmjereno na ekološki turizam i zaštitu okoliša (prirode) (EuropeanCommission, 2014). Procjenjuje se kako je na području obuhvata Urbane aglomeracije Split u posljednje 3 godine otvoreno oko 15 društvenih poduzeća, s ukupno 20-30 zaposlenika. Prema dostupnim podacima (jer još uvijek ne postoji sustavno praćenje sektora društvenog poduzetništva) evidentno je da je društveno poduzetništvo ponajviše zaživjelo u udrugama, posebno od kad im je zakonom dopuštena mogućnost obavljanja 'gospodarske djelatnosti', dok razvoj društvenih poduzeća i drugih institucija još čeka svoj puni zamah.

3.2.4. Turizam i međuodnos turizma i kulture

S obzirom na iznimno značenje u gospodarskoj strukturi UAS, turizam se u dokumentu zasebno analizira, a poseban naglasak stavlja se na ulogu kulture kao potencijalno ključnog resursa u njegovu razvoju. Uvažavajući ograničenja vezana uz (ne)raspoloživost podataka, analiza stanja slijedi uobičajeni metodološki pristup sagledavanja turističke ponude tj. smještajnih kapaciteta UAS, turističkog prometa, sezonalnosti, prometa ugostiteljstva, uloge kulturnih resursa kao razvojnog potencijala te turističke potražnje.

3.2.4.1. Turizam

Analiza smještajnih kapaciteta u razdoblju 2010.-2014. pokazuje povećanje raspoloživog broja kreveta za 88,1%. Gledano po vrstama smještaja, najveći kapacitet i rast uočava se u skupini soba i apartmana (povećani 2,5 puta, sa 7.819 na 19.054), a značajan rast kapaciteta uočava se i u kućama za odmor (sa 0 u 2010. na 112 postelja u 2014.godini). To ukazuje na brz razvoj ovog, za promatrano područje novog oblika ponude, koji se razvija iza već značajno opterećenog uskog obalnog pojasa (Solin, Kaštela, Klis, Sinj). Hotelski smještaj, koji daje najveći doprinos turističkoj potrošnji, prihodima i zaposlenosti u destinaciji, u danom razdoblju povećao se tek za 14,2 % dok smještaj u kampovima stagnira. Stoga je u navedenom 5-godišnjem razdoblju struktura smještaja promatranog područja relativno pogoršana, primarno povećanjem udjela privatnog smještaja (sa 53,28% na 69,03%) te smanjenjem udjela hotelskog smještaja (sa 27,36% u 2010. na 16,62% u 2014.). Unatoč brojnosti, privatni iznajmljivači i mali podruzetnici nisu dovoljno dobro organizirani i povezani s ostalim dionicima turističke ponude odredišta te iz tog razloga TZ SDŽ, ali i lokalni TZ-i, kontinuirano ciljano provode programe besplatne edukacije. Također, prepoznata je velika neujednačenost kvalitete u privatnom smještaju.

Većina turista dolazi osobnim vozilom, a mnogi zrakoplovni gosti unajmljuju vozila, što dijelom sugerira da su hrvatske prometnice kvalitetne i razvijene, iako postoje dionice koje treba unaprijediti (više o ovoj temi može se doznati u dijelu dokumenta koji se bavi prometom). Nadalje, značajan porast dolazaka turista zrakoplovom i broja zračnih prijevoznika potvrđuju važnost i prednost postojanja međunarodne zračne luke. Istovremeno, podatci o predviđenom kapacitetu i stvarnom broju korisnika svih vidova prometne infrastrukture ukazuju na značajnu podkapacitiranost i nekomplementarnost iste potrebama turizma.

Uslijed različitih načina klasifikacije i praćenja, usporedbu stanja i dinamike strukture ukupnog smještaja UAS sa istom na razini SDŽ i RH nije moguće metodološki ispravno provesti te je ista provedena samo za smještaj iz skupine Hoteli. Ona pokazuje kako je udio hotelskih kreveta u promatranom dijelu UAS veći od onog kojeg hotelski kapaciteti imaju na razini SDŽ (11,68%) i RH (13,61%). I sama struktura hotelskog smještaja je u promatranom dijelu UAS povoljnija, sa značajno većim udjelom kreveta u hotelima sa 4 i 5 zvjezdica (69,9%) nego li se nalazi na razini SDŽ (41,63%) i RH (47%). Posljedica je to primarno trenda povećanja broja i udjela kreveta u hotelima sa 4 zvjezdice. U domeni smještajnih kapaciteta u lukama nautičkog turizma, slaba statistička i podatkovna osnova ograničava detaljnu analizu za UAS dok raspoloživi, nepotpuni podaci indiciraju pad broja vezova te njihova udjela u nautičkim kapacitetima SDŽa i RH.

Glede pokazatelja turističke potražnje, prema podatcima Turističke zajednice Splitsko – dalmatinske županije (TZ SDŽ), u razdoblju 2010.-2014., UAS bilježi kontinuiran rast broja dolazaka i noćenja turista te blag rast udjela u ukupnom broju dolazaka i noćenja, kako na razini Hrvatske tako i na razini SDŽ. Uspoređujući UAS i RH, UAS bilježi zamjetno viši prosječan godišnji rast ukupnih (domaćih i stranih) te stranih dolazaka i noćenja od RH. Istovremeno, broj domaćih gostiju u UAS lagano opada, dok, gledano u terminima noćenja, UAS ostvaruje porast, a RH pad ukupnog broja noćenja u promatranom razdoblju. Uspoređujući UAS i SDŽ, oboje karakterizira stalni rast ukupnih i stranih dolazaka i noćenja,

pri čemu UAS bilježi viši prosječan godišnji rast od SDŽ. Broj domaćih dolazaka blago opada u UAS i SDŽ (potonji nešto blaže), dok broj noćenja u UAS blago raste a na razini SDŽ lagano opada.

Uspoređujući zaobalje i priobalje UAS, priobalje ostvaruje stalni rast ukupnih i stranih dolazaka i noćenja tijekom 2010.-2014., dok zaobalje bilježi značajniji porast tek u 2013. i 2014. Pritom, zaobalje bilježi viši prosječan godišnji rast ukupnih i stranih dolazaka i noćenja od priobalja. Uspoređujući općine i gradove UAS, gradovi bilježe postojaniji rast ukupnih i inozemnih dolazaka i noćenja od općina, dok je kod domaćih turista stanje obrnuto. Uspoređujući grad Split i ostatak UAS, oboje karakterizira neprekidan rast ukupnih i stranih dolazaka i noćenja, s tim da su navedeni pokazatelji u Splitu ipak nešto viši.

Raščlamba udjela domaćih i stranih turista u sveukupnim dolascima i noćenjima na području Splita i ostatka UAS, općina i gradova UAS, te njenog zaobalja i priobalja, kao i usporedba UAS sa SDŽ i RH otkriva kontinuiran pad udjela domaćih i rast udjela stranih dolazaka i noćenja na svakom od promatranih područja. Uspoređujući rast broja dolazaka i noćenja s rastom broja kreveta u ukupnim smještajnim kapacitetima UAS, razvidno je kako su u razdoblju 2010.-2014. dolasci porasli 77,5%, noćenja 90,27% a ukupni smještajni kapaciteti 88,10%, što sugerira veću iskorištenost kapaciteta. Ipak, detaljnija analiza podataka pokazuje da je broj noćenja i dolazaka po krevetu rastao do 2012., a nakon toga, ubrzanim rastom raspoloživih kreveta, u prvom redu u kategoriji soba i apartmana, iskorištenost kapaciteta ponovno opada. S druge strane, u cijelom periodu, osim u zadnjoj godini promatranja, uočava se pozitivan trend povećanja prosječne duljine boravka gostiju.

Analiza sezonalnosti turizma pokazuje visoku i rastuću sezonalnost UAS uzorka sličnog onom na nacionalnoj razini te ipak nešto manje izraženog nego na razini SDŽ. Unutar UAS, Grad Split ima manje izraženu sezonalnost što je, s obzirom na njegovu poziciju urbanog, gospodarskog, kulturnog i inog centra, očekivano.

U nedostatku podataka o financijskom poslovanju svih temeljnih segmenata poduzeća u turizmu , izvršena je analiza podataka o poslovanju poslovnih subjekata u ugostiteljstvu UAS . Ona u promatranom 5-godišnjem razdoblju pokazuje kontinuiran rast njihova broja kao i najvažnijih financijskih pokazatelja – ukupnih prihoda, ukupnih rashoda, prosječnog broja zaposlenih na bazi sati rada, prihoda po zaposlenom i dobiti razdoblja dok gubitak opada.Djelatnost je ipak sveukupno u gubitku koji je, uz oscilacije, sa 137,5 milijuna kuna u 2010. pao na 24,7 milijuna kuna u 2014. Iako sav promet ugostiteljstva nije „turistički“ nego uključuje i promet rezidenata, navedeni rast broja poduzeća i realiziranog prometa može se prvenstveno pripisati turizmu jer rezidenti zbog svoje brojnosti i pada kupovne moći nisu mogli biti generator navedenog rasta. Udio ugostiteljskih poslovnih subjekata UAS u promatranom razdoblju povećava svoj udio u ugostiteljstvu i u ukupnom gospodarstvu SDŽ i RH. S druge strane, ostvareni prihod po zaposlenom ugostiteljstva UAS ispod je istog u ukupnom gospodarstvu UAS, ali iznad onog na razini gospodarstva RH. Na razini ugostiteljstva kao grane, prihod po zaposlenom u UAS je ispod prosjeka ugostiteljstva SDŽ (uz oscilacije se kreće u rasponu 88,46% do 97,29%), a još više ispod prosjeka ugostiteljstva RH (u rasponu od 73,77% do 87,7%), što ukazuje na slabije performanse/produktivnost ugostiteljstva UAS. Unutar UAS, po svim promatranim pokazateljima najvažnija jedinica je Grad Split koji u promatranom razdoblju povećava svoj udio u gotovo svim promatranim pokazateljima. Isto tako ugostiteljstvo u priobalnom dijelu UAS u odnosu na zaobalje realizira većinski, relativno stabilni udio svih promatranih agregata (preko 90% ukupnih prihoda, rashoda i ukupne zaposlenosti ugostiteljske djelatnosti u UAS) a gradovi ostvaruju veći i rastući udio u odnosu na općine UAS, ukazujući na tendenciju urbanizacije i u ovoj djelatnosti.

Na području UAS-a postoji kvalitetna baza obrazovnih ustanova s tradicijom za obrazovanje za potrebe turističke industrije, kako na srednjoškolskom nivou (strukovne turističko-ugostiteljske škole u Omišu, Splitu, Sinju, Trogiru), tako i na visokoškolskoj razini. Nadalje, ta

baza ima potencijala, mogućnosti, znanja i kompetencija za obrazovanje kadra koji odgovovara novim potrebama tursitčkog tržišta poput turstičke niše kulturnog turizma i sl.

Raspoloživi podaci te vremenska i resursna ograničenja nisu omogućila detaljniji uvid u resursnu osnovu razvoja turizma te sve razvojne potencijale i oblike turizma koji su važni za područje UAS kao što su kulturni turizam, međunarodni i domaći turizam krstarenja, zdravstveni turizam te ruralni turizam. Iz istih razloga izostala je analiza učinaka koje različiti oblici turističke aktivnosti produciraju na prostoru UAS, u ekonomskom, ali i socio-kulturnom i prostorno- ekološkom smislu. To je značajno ograničenje ove analize. Osim tih analiza/podataka, u promišljanju daljnjeg razvoja turizma na području UAS svakako treba uzeti i niz ostalih uočenih razvojnih problema, i to: potrebu poboljšanja prometne i komunalne infrastrukture; potrebu boljeg prometnog povezivanja unutar UAS uz veću upotrebu modernih, čistih tehnologija; neadekvatnu razinu znanja pružatelja usluga u turizmu, posebice iznajmljivača; brojne administrativne i političke barijere koje usporavaju projekte; nesređenu vlasnička struktura kao problem za investicije; nepostojanje baze podataka iz sfere turizma ali i kulture kao nužne analitičke osnove planiranja budućih aktivnosti; potrebu za informativnim centrom u gradu Splitu za promociju ostalih destinacija UAS; potrebu za boljom i učinkovitijom intersektorskom suradnjom svih dionika u razvoju te nedostatak artificijelnih turističkih atrakcija.

3.2.4.2. Analiza kulturnih resursa kao potencijala razvoja turizma

Cjelovita analiza resursne osnove složen je i dugotrajan posao koji uključuje identifikaciju svakog pojedinačnog potencijalnog resursa, zatim njegovu evidenciju i sistematizaciju te u konačnici vrednovanje sukladno projektnim ciljevima. S druge strane, gospodarska, odnosno turistička valorizacija kulturno-turističkih resursa ovisi o stupnju njihove tržišne spremnosti (fizička i vremenska dostupnost, interpretacija, upravljanje), prirodi potražnje kojoj se moraju prilagoditi, te o umreženosti i suradnji dionika kulturnog i turističkog sektora, kako na razini UAS, tako i na razini svake pojedinačne jedinice lokalne samouprave (TZSDŽ, 2009).

Područje UAS prepoznato je kao prostor s najvećom koncentracijom kulturno-povijesnih i zaštićenih spomenika u zemlji. Zahvaljujući prije svega izuzetno vrijednim lokalitetima pod zaštitom UNESCO-a (Povijesni kompleks Splita i Dioklecijanova palača te Povijesni grad Trogir), značajna je kulturno turistička destinacija Mediterana. Analiza kulturnih resursa te njihovih potencijala za uključivanje u turističku ponudu pokazala je kako UAS ima bogatstvo kompaktnih urbanih povijesnih cjelina, arheoloških lokaliteta, sakralnih građevina, tvrđava i utvrda, kaštela i ljetnikovaca, koncentraciju kvalitetnih kulturnih institucija (muzeji, knjižnice, arhivi, kazališta, kina i druge) i bogatstvo nematerijalnog kulturnog dobra među kojima i dobra upisana na UNESCO-vu Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva.

Važno je napomenuti da UAS raspolaže znatnim potencijalima za razvoj suvremene kulturne produkcije, te kulturnih i kreativnih industrija – obrazovanim na srednjoškolskom i visokoškolskom obrazovanju. Zaključno, postoji značajan institucionalni, ali i vaninstitucionalni potencijal za razvoj kulture i različitih vidova umjetnosti.

Unatoč bogatstvu resursa i relativno dobro razvijenoj turističkoj infrastrukturi te turističkoj tradiciji, nisu iskorištene sve mogućnosti u razvoju kulturnog turizma. S obzirom na šire aspekte provedene analize uočeni su problemi u području:

- *Urbanog upravljanja i planiranja* razvoja kulturnog turizma, poglavito u odnosu na pitanja prostorne koncentracije kulturnih resursa na području UAS i njihovog odnosa s općom i turističkom infrastrukturom, utjecaja turističkog razvoja na prostorne, ekonomske i društvene nosive kapacitete povijesnih urbanih središta (u kojima je evidentan trend razvoja turističke monokulture i gentrifikacije) te upravljanja razvojem različitih međusobno kompatibilnih turističkih proizvoda (npr. kulturni i 'party' turizam).

- *Dostupnosti* kulturnih sadržaja i kulturne baštine koja se očituje u lošoj prometnoj dostupnosti brojnih resursa baštine, fizičkoj dostupnosti osobama s invaliditetom, informacijskoj dostupnosti s obzirom na nepostojanje službenih informacija o brojnim resursima na web stranicama relevantnih kulturnih i/ili turističkih institucija te tržišnoj dostupnosti koja se očituje u nemogućnosti mrežne rezervacije i kupnje ulaznica.
- *Marketinške prezentacije* kulturnih sadržaja i kulturne baštine: suvremeni načini interpretacije i prezentacije se rijetko i nedostatno koriste što za posljedicu ima statičan i pretežito izložbeni karakter prezentacije kulturnih sadržaja i resursa, bez interakcije s posjetiteljima.
- *Nedostatne (horizontalne i vertikalne) povezanosti i suradnje ključnih razvojnih dionika iz sfera kulture, turizma i javnog sektora*, koja rezultira međusobnim nerazumijevanjem potreba i načina djelovanja subjekata iz različitih interesnih skupina, a što u konačnici vodi, s jedne strane ka izolaciji kulture u kulturnim ustanovama i njenom ne-približavanju korisnicima, a s druge, turističke strane, ka pretjeranoj eksploataciji resursa, komodifkaciji i stvaranju pseduoautentičnih kulturno-turističkih proizvoda.
- *Nedostatnih znanja o mogućnostima gospodarske/turističke valorizacije kulture i baštine*, što posljedično vodi ka niskom stupnju razvijenosti poduzetnišva, odnosno tzv. kreativnih industrija temeljenih na kulturnim resursima.

Konačno, potrebno je istaknuti da se velik broj gore navedenih problema neće moći riješiti ukoliko država ne počne, osim na deklarativnoj razini i stvarno raditi na decentralizaciji vlasti i njenom spuštanju na JLS, kako bi iste mogle upravljati vlastitim resursima i razvojem. To se prije svega odnosi na rješavanje problema vlasništva i nadležnosti nad nekim dijelovima javnih resursa, kako prirodnih (npr. pomorskog dobra) tako i kulturnih (posebice kad je riječ o lokalitetima sa statusom nacionalne ili međunarodne (UNESCO-ve) zaštite. To će, dakako, zahtijevati izmjene i dopune brojnih zakona i zakonskih akata, ne samo iz područja kulture i turizma već i lokalne uprave, poreznih politike, itd.

3.3. Urbano okruženje

3.3.1. Kvaliteta urbanog okruženja, izloženost ekološkim rizicima i klimatskim opasnostima

Onečišćenje zraka

Najveća količina emisija onečišćujućih tvari u zrak iz stacionarnih izvora na području UAS za razdoblje 2010.-2013. odnosi se na ugljikov dioksid (CO2)>99%. Od ostalih onečišćujućih tvari zabilježene su emisije NO2, SO2, CO, a u manjim količinama nemetanskih hlapivih organskih spojeva (NMHOS), lebdeće čestice PM10, fluorovodici i klorovodici, policiklički aromatski ugljikovodici te teški metali (arsen, kadmij, krom, bakar, živa, nikal, olovo i cink). Uočen trend smanjenja u prijavljenim količinama onečišćujućih tvari u zrak posljedica je smanjenih gospodarskih aktivnosti, ali i provedbi mjera zaštite zraka. Pri tom je djelatnost proizvodnje cementa najznačajniji izvor gotovo svih mjerenih emisija onečišćujućih tvari u zrak iz stacionarnih izvora. Količine oborina te ukupno godišnje taloženje iona sulfata (SO42--S), nitrata (NO3--N) i amonija (NH4+-N) ukazuje na padajući trend zakiseljavanja i eutrofikacije oborinskim taloženjem. Kakvoća zraka na području UAS prema podacima iz lokalne i državne mreže je ocijenjena kao zrak I. kategorije, izuzev postaje Split–Poljud koja u čitavom razmatranom razdoblju (osim 2014.) bilježi rezultate niže kvalitete te je ocijenjena kao zrak II. kategorije. Uzrok povišenih koncentracija na ovoj postaji su lokalni izvori onečišćenja poput zahvata u građevinarstvu, cestovnog prometa, energetskog postrojenja smještenog u luci Lora i blizina brodograđevne industrije, no njihov utjecaj u 2014. godini je bio zanemariv.

Onečišćenje vode

Najveći teret onečišćenja voda dolazi od organskih i anorganskih tvari (izražene preko BPK5 i KPK), ukupne suspendirane tvari te spojeva dušika i fosfora, a isti uglavnom dolaze u vodne sustave putem komunalnih otpadnih voda i iz sustava javne odvodnje. Znatan dio onečišćenja vodnih sustava dolazi iz domaćinstva koja problem odvodnje rješavaju "propusnim" sabirnim jamama, od turističkih i sličnih aktivnosti, iz sektora industrije s neadekvatno zbrinutim vodama, od prometa, kemijskih sredstva za zaštitu bilja te nesanitarnih i neadekvatnih odlagališta otpada. Prema količinama hranjivih i organskih tvari te teških metala unesenih vodotocima u priobalni dio mora u obuhvatu UAS, ekološko stanje u promatranom razdoblju varira od "umjerenog", "dobrog" do "vrlo dobrog" - ovisno o pokazateljima prema kojima je vršena ocjena ekološkog stanja. Uočen je trend poboljšanja u odnosu na 2010. godinu. Utjecaj mora odražava se na visoke vrijednosti električne vodljivosti. Unos opterećenja/tereta rijekom ovisi o količini oborina, a u 2014. godini je uočen porast unosa cinka u odnosu na prethodne godine. Onečišćenje morskog sedimenta opasnim tvarima-pesticidima (DDT-diklor difenil-trikloretan, HCH-lindan i PCB-poliklorirani bifenil) ukazuju općenito na odsustvo lindana u okolišu, još uvijek su prisutni DDTx izvori onečišćenja, dok su poliklorirani bifenili prisutni u znatno većim količinama od kloriranih pesticida. Analiza onečišćenja morskog sedimenta teškim metalima ukazuje da se cink, bakar, krom i kadmij, olovo i arsen nalaze u koncentracijama pri kojim ne mogu imati utjecaj na morski okoliš. Koncentracije žive očekivano odskaču za područje Kaštel Sućurca, a što je posljedica poznatoga višegodišnjeg nekontroliranog ispuštanja različitih tvari u more iz bivšeg “Jugovinila”. Pomorskom prometu kao najznačajnijem izvoru onečišćenja s mora pripisuju se ilegalna ispuštanja onečišćenih kaljužnih voda, otpadnih ulja i zauljenih voda, ispiranje tankova, izmjena balastnih voda. Ekološko stanje prema trofičkom indeksu na svim postajama u obuhvatu UAS se za razdoblje 2010.-2014. opisuje se kao vrlo dobro (oligotrofno), osim na postaji u Vranjicu (poluzatvoreno područje estuarija rijeke Jadro) na kojoj je stanje bilo između vrlo dobrog i dobrog stanja. Zamijećen trend stalnog poboljšavanja ekološkog stanja ukazuje da u ekološkom smislu više nema tzv. vrućih točaka, te nisu zabilježeni problemi vezani uz posljedice eutrofikacije. Od ukupno 37 vodnih tijela priobalnih

voda na području UAS, vrlo dobro i dobro ekološko stanje nije zabilježeno na ukupno osam vodnih tijela, dok sva vodna tijela imaju dobro kemijsko stanje. Od ukupno šest vodnih tijela prijelaznih voda na području UAS, četiri vodna tijela nemaju dobro ekološko stanje, dok vodno tijelo (P2_2-CE) nema dobro ni kemijsko stanje. Među vodnim tijelima priobalnih voda na području UAS vodna tijela oznake O313-KASP (sjeverni rub Kaštelanskog zaljeva, Trogirski zaljev, Marinski zaljev) i O413-STLP (luka Split) karakterizira loše ekološko stanje, te ukupno procijenjeno stanje nije dobro. Ukupno stanje svih grupiranih vodnih tijela podzemnih voda na području UAS je dobro Kakvoća priobalnog mora je duž cijele obale UAS najviše kvalitete, s izuzetkom nekoliko zatvorenijih, slabije prostrujnih dijelova akvatorija, opterećenih otpadnim vodama urbanog ili industrijskog porijekla, riječnim donosima te lučkim prometom.

Onečišćenje tla

Podaci o stanju tla na nacionalnoj razini, razini županije i razini UAS u ovom izvještajnom razdoblju nisu bili dostupni. Stoga se temeljem prikupljenih podataka o izvorima onečišćenja može dobiti samo djelomičan uvid u stanje ove ključne sastavnice okoliša. Problemi vezani za onečišćena tla tijesno su povezani s prenamjenom tla uslijed urbanizacije, izgradnje infrastrukture (prometnice), eksploatacije mineralnih sirovina (nesanirani kamenolomi i tupinolomi), intenzivne poljoprivrede (plastenici), vidljivih odlagališta otpada. Evidentirani su ispusti i prijenosi onečišćujućih tvari u tlo, vode/more i zrak iz djelatnosti proizvodnje i prerade metala, industrije minerala, gospodarenja otpadom i otpadnim vodama, intenzivne stočarske proizvodnje i akvakulture. Otpad je jedan od značajnih onečišćivaća tla. Količine proizvedenog neopasnog otpada imaju trend opadanja, dok količine istog otpada predanog sakupljaču, na zbrinjavanje i na oporabu pokazuju trend rasta. Količine opasnog otpada pokazuju stagnaciju u količini prijavljenog opasnog otpada, opasnog otpada predanog sakupljaču, na zbrinjavanje i na oporabu. Posljedica dugotrajnog neprimjerenog gospodarenja proizvodnim otpadom su lokacije u okolišu visoko opterećene otpadom. U okviru UAS dva onečišćena lokaliteta su od interesa za sanaciju, i to Jugovinil i Salonit d.d. S obzirom na činjenicu da u RH još uvijek nema sustavnog praćenja stanja i promjena kakvoće tala, a noviji podaci znanstvenih i stručnih istraživanja nam nisu bili dostupni, konkretnije o stanju tala na području UAS, pritiscima na njega kao i posljedicama trenutno nije moguće govoriti.

Onečišćenje bukom

Vezano za II. Krug izvješćivanja prema Europskoj komisiji pokrenuta je Izrada strateške karte buke grada Splita s ocjenskom godinom 2011. godinu u izradi DARH 2 d.o.o. U tijeku je javni uvid i javna rasprava o Prijedlogu Strateške karte buke grada Splita.

Svjetlosno onečišćenje

Urbanizirano područje grada Splita je, uz Zagrebačku regiju i riječko područje, najjači izvor svjetlosnog onečišćenja u Republici Hrvatskoj.

Javne zelene površine

Prostor urbane aglomeracije obilježavaju raznolike klimatske i topografske karakteristike, samim time one su raznolike i po karakteru vegetacije. Specifična područja šuma, vodotoka i obalnih područja nerijetko su dio naseljenih područja aglomeracije te predstavljaju integralni dio urbane morfologije gradova i općina. Zaštićene zone suočene su s neadekvatnim provođenjem regulative o zabrani i ograničenjima izgradnje. Unatoč postojećim inicijativama, neadekvatan je angažman oko splitskog Botaničkog vrta i Zoološkog vrta koji su važni u kontekstu čitave aglomeracije. Duž obalnih zona i plaža postoji veliki potencijal za izgradnju šetnica, parkovnih elemenata i urbanog opremanja.Slaba je integracija značajnijih pješačkih ruta uz riječne vodotoke - izletničkih staza, odmorišta i biciklističkih ruta kroz raznovrsne krajolike. Za povijesne perivoje i parkove nedostaje potpora za njihovu obnovu i revitalizaciju. Novu izgradnju prati nedostatno provođenje regulative vezano za obavezne zelene dijelove površine parcela kao i nedostatno planiranje javnih zelenih površina u okviru novih naselja.

Veliki potencijali mogu se ostvariti njegovanjem arhitektonsko-urbanističkih tipologija s krovnim terasama, vrtovima ili zelenim prodorima u prizemlju koje poboljšavaju kvalitetu stanovanja i života. Revidiranje stanja zelenih površina u postojećim naseljima, sprječavanje njihovog osipanja, poboljšavanje komunalne higijene te dodatno ozelenjivanje i opremanje može znatno poboljšati kvalitetu ukupnog fonda. Provođenje projekata obnove već postojećih parkova čak i u slučaju već provedenog natječajnog postupka ili već izrađene dokumentacije je izrazito sporo. Nedostaje registar prometnica s planom uređenja i ozelenjivanja njihovog profila u svrhu stvaranja mikroklimata koji potiče pješačku komunikaciju.

Zaštićena područja, prirodna baština i bioraznolikost

Zaštita prirode obuhvaća očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti te zaštitu prirodnih vrijednosti u koje spadaju zaštićena područja, zaštićene svojte te zaštićeni minerali, sirovine i fosili. Na području UAS nalazi se 13 lokaliteta zaštićenih područja prirode u okviru 5 kategorija zaštite. Područje UAS odlikuje se velikom raznolikošću flore i faune s velikim brojem endemskih, ugroženih i zaštićenih vrsta, šumske vegetacije i vegetacije mediteranskih travnjaka i pašnjaka, vegetacije pukotina stijena, vegetacije točila, obalne pjeskovite šljunkovite sipine te vegetacije stjenovitog pojasa u zoni prskanja mora. Bogata je i podmorska fauna, a posebno područja morskih cvjetnica. Specifičnost faune očituje se u bogatstvu različitih podzemnih staništa, špilja i jama te podzemnih voda, osobito u području krša bogatih reliktnim oblicima. Dobar primjer obnove i očuvanja vrijednih vrsta mediteranske flore i bioraznolikosti je Botanički vrt PMF-a na Marjanu. U novije vrijeme zabilježeni su veći zahvati u prirodi, koji se negativno odražavaju na bioraznolikost. Negativne pojave u zaštićenim područjima su: sječa stabala, nasipavanje obale, bespravna izgradnja, pritisak na rubna područja s intencijom sužavanja područja zaštite, neprimjerena izgradnja, neprimjereno korištenje i onečišćenje otpadom, onečišćenje otpadnim vodama i dr. Posljedica neodgovarajućeg sustava upravljanja zaštitom prirode je smanjena krajobrazna i bioraznolikost vrsta i staništa. U novije vrijeme postoji unos alohtonih i invazivnih vrsta, nestaju autohtone i domaće svojte i pasmine. Ne postoji kontinuirani sustav praćenja stanja ugroženosti vrsta i staništa, jedan od razloga je nedostatak i stručnost istraživača. Nedovoljno je razvijena svijest o značaju očuvanja prirode i okoliša. U okviru područja UAS nalaze se određeni stanišni tipovi kao i vrste obuhvaćene ekološkom mrežom Natura 2000. Na širem području UAS postoji ekološka mreža za međunarodno važna područja za ptice. Naturom 2000 očuvana su i staništa obalnog područja mora kao i morska staništa i odlikuju se velikim bogatstvom flore i faune. Unatoč tome negativan trend koji smanjuje bioraznolikost je preizgrađenost obale, antropogena devastacija obale u obliku nasipa, preoblikovanja u plaže i betoniranja tako da su neka staništa trajno promijenjena.

Gospodarenje otpadom

Učinkovito gospodarenje otpadom, definirano u Planu gospodarenja otpadom RH, na području UAS nije uspostavljeno, ali postoji organizirano sakupljanje i odvoz otpada, koje obavljaju tvrtke Čistoća doo Split (područje Splita, Solina, Kaštela, Klisa, Podstrane i Dugopolja), Trogir Holding (područje Trogira), Peovica doo (Omiš i Dugi Rat), Čistoća Cetinske krajine doo (Sinj i Dicmo), Jasenik doo (Lećevica) i Vlastiti izdvojeni pogon općine Muć.

Sav prikupljeni otpad odlaže se na 2 službena odlagališta, odlagalište Karepovac i odlagalište Mojanka. Na području Grada Splita u istočnom dijelu postoji službeno odlagalište otpada I. kategorije - Karepovac na koje se odlaže komunalni otpad i iz sljedećih gradova i općina: Omiš, Kaštela, Solin, Dugi Rat, Dugopolje, Klis, Marina, Podstrana, Šestanovac, Zadvarje. Odlagalište otpada Karepovac koristi se od 1964. godine, te je pod upravom tvrtke Čistoća d.o.o Split.Odlagalište „Mojanka“ se nalazi na 6 km južno od Sinja na lokalitetu Kukuzovac. Odlagalište je pod upravom tvrtke Čistoća Cetinske krajine d.o.o., a vlasnik zemljišta su Hrvatske šume.

Odlagališta Karepovac i Mojanka su tipična nesanirana odlagališta koja je potrebno hitno sanirati, posebno odlagalište Karepovac koje predstavlja ograničavajući faktor razvoja grada Splita i UAS u cjelini. Međutim postoji i veliki broj ilegalnih odlagališta za koje nije moguće dobiti podatke, a njihova sanacija predstavlja prioritet. Za sve gradove i općine na području UAS su izrađeni planovi gospodarenja otpadom koji su usklađeni s planovima viših razina, ali do njihovih ostvarenja će doći tek izgradnjom ŽCGO „Lećevica“. Najveći problem koji se javlja je nedostatna edukacija, odnosno neosviještenost građana o odvajanju otpada.

Brownfield područja

Na području urbane aglomeracije Split nalazi se više od četrdeset lokacija koje pripadaju brownfield kategorijama, a najviše ih je smješteno na teritoriju gradova Split i Solin. Premda su lokaliteti locirani, a za neke postoje planovi uređenja potrebno je locirane lokalitete katalogiziorati te razviti bazu podataka brownfield lokaliteta. Brownfield lokaliteti predstavljaju vrijedne prostorne resurse jer mnoge zauzimaju značajne površine i najčešće su dobro infrastrukturno povezane. Kao takve pogotovo su značajne za one dijelove aglomeracije koji uslijed geografskih determinanti nemaju dovoljno prostora za širenje. Također, izgrađena ostavština brownfield područja ima potencijal valoriziracije kao graditeljska, tehnička i povijesno-kulturna baština te,uz obnovu, uspješne integracije u nove namjene. Pritom je specifična vojna ostavština bunkera i podzemnih skloništa koji predstavljaju jedinstvene prostorne senzacije ili velike infrastrukturne zone poput ranžirnog kolodvora. Nekadašnja eksploatacijska polja, kontaminirana industrijska područja i komunalna odlagališta zahtjevaju pak posebne mjere sanacije u sklopu budućih zahvata i preinaka. Potencijal tu počiva u primjeni novih tehnologija te povezivanju s gospodarstvom i znanstveno-edukacijskim poljem. Mnoga brownfield područja imaju neriješene ili složene vlasničke odnose, a dio se nalazi u područjima zaštićenih kulturno-povijesnoj cjelina što usporava procese preinake. Objekti posebne kategorije napuštenih, zapuštenih i nedovršenih područja odnosno područja bez adekvatne namjene najčešće su već prepoznati od strane gradova i općina. Poneki se nalaze i u djelomičnoj funkciji no za njihovu obnovu potreban je učinkovitiji mehanizam financiranja, donošenja i provođenja planerskih regulativa te usklađivanja privatnih i javnih interesa. Prenamjene brownfield područja u okviru prostorno planske dokumentacije trebaju proizaći iz šireg interesa zajednice te postati značajan aspekt održivog razvoja aglomeracije, anticipirajući i usmjeravajući pri tom tržišne silnice.

3.3.2. Primarna infrastruktura

Vodno-komunalna infrastruktura

Područje UAS pripada vodoopskrbnom području «Vodoopskrbna zona Split - Sinj - Omiš - Otoci», odnosno može se svesti na 6 aglomeracija većih od 2.000 ES na koje se odnose zahtjevi Direktive o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda. Djelatnost opskrbe pitkom vodom, odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda, na području UAS, obavljaju 3 komunalna poduzeća koja su uskladila svoj pravni status i predmet poslovanja s Zakonom o vodama, a to su: Vodovod i kanalizacija d.o.o. Split, Vodovod d.o.o. Omiš i Vodovod i odvodnja Cetinske krajine d.o.o. Sinj.

Za stanje vodoopskrbe može se zaključiti kako trenutno postoji dovoljno raspoloživih količina i odgovarajuće opremljenih zahvata. Međutim, situacija na području UAS nije u cjelosti tehnički zadovoljavajuća. Razlog za takvo stanje je činjenica da Regionalni sustav Split-Solin-Kaštela-Trogir temeljen na zahvatu izvora rijeke Jadro uzima više vode od trenutno dopuštene količine propisane vodopravnom dozvolom. Zahvat izvora rijeke Žrnovnice je zahvat za koji nije izdana vodopravna dozvola, dok za zahvat Šilovka isto tako ne postoji vodopravna dozvola unatoč tome što čini sastavni dio vodoopskrbnog sustava (Hrvatske vode, 2008.). Isto tako, problem postojećih sustava je starost, nedovršenost (postojanje neopskrbljenih područja) te iznimno veliki gubici vode. Ocjena zdravstvene ispravnosti vode za piće za većinu voda na području UAS koje služe za vodoopskrbu (Jadro, Žrnovnica,

Kosinac, Cetina, Ruda) povoljnog su kemijskog i mikrobiološkog sastava . Na području UAS stupanj vodoopskrbljenosti je iznimno visok (93%), s vidljivim razlikama između vodoopskrbljenosti gradova i općina UAS (94% u gradovima, 87% u općinama). Gubici na vodoopskrbnim sustavima na razini UAS su značajni, a iznose 57,75 %.

Opće obilježje sustava odvodnje (prikupljanja i pročišćavanja otpadnih voda) velik je zaostatak usluge u odnosu na vodoopskrbu, tj. izgrađenost sustava nije na zadovoljavajućoj razini. Sustavom kanalizacije pokriveno je 58% stanovništva UAS, uz velike razlike među gradovima i općinama. Grad Split ističe se s pokrivenošću od 78%, dok na području Općine Muć, Općine Lećevica, Općine Klis i Općine Dicmo ne postoji izgrađen sustav odvodnje Cjelokupno područje UAS ima u funkciji 6 uređaja za pročišćavanje otpadnih voda, od kojih niti jedan nije usklađen s potrebnom propisanom razinom pročišćavanja.

Općenito, za vodno-komunalni sektor može se reći kako se trenutno provode značajna ulaganja, a isto tako potrebni su i dodatni radovi na rekonstrukciji, dogradnji i modernizaciji sustava vodoopskrbe, odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda, a sve u svrhu ostvarivanja ciljeva Okvirne direktive o vodama (2000/60/EZ), odnosno Direktive o pitkoj vodi (98/83/EZ), Direktive o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda (91/271/EZ), Direktive o podzemnoj vodi (2006/118/EZ), te Direktive o kakvoći vode za kupanje (2006/7/EZ).

Javni sustavi grijanja, pokrivenost i karakteristike

Najveći javni sustavi grijanja u UAS, po kapacitetu, se nalaze na području grada Splita sa ukupno instaliranom snagom od 32 MW (te starosti preko 30 godina), gdje je loživo ulje primarni pogonski energent. Navedeni sustavi su trenutno van funkcije zbog dotrajalosti te ekonomske neodrživosti rada. Ostali sustavi javnog grijanja na području UAS su uglavnom centralnog tipa (prosječne starosti preko 15 godina i više), sa relativno malim instaliranim snagama (između 200 kW do najviše 800 kW) gdje je primarni pogonski energent ekstra lako loživo ulje i, u nekim slučajevima, električna energija.

Infrastruktura za distribuciju plina

Trenutno, plinska infrastrukutra na području UAS je u fazi intezivne izgradnje pri čemu je magistralna visokotlačna plinska trasa izvedena do Dugopolja. U tijeku su radovi izvedbe visokotlačne plinske mreže tj., glavnog plinovoda Dugopolje-Klis-Kaštela, kao i realizacije srednjetlačne plinske mreže na području općine Dugopolje gdje su već i spojeni određeni potrošači manjeg kapaciteta. Dolazak mreže prirodnog plina na šire područje UAS te realizacije srednjetlačne mreže grada Splita, a time i spajanje većih i manjih potrošača, očekuje se najranije tijekom 2017. godine. Općenito, potrošnja plina na području UAS trenutno se realizira u najvišem dijelu korištenjem UNP-a u spremnicima manjeg i srednjeg kapaciteta, pri čemu je najviša potrošnja plina u urbanim sredinama (gradovi Split, Kaštela, Omiš i dr., preko 50%), a zatim u zaobalju (ruralna područja oko 20%) te u konačnici na otocima i priobalju. Za prethodno navedena specifična područja UAS ukupna prosječna potrošnja UNP-a na godišnjoj razini kreće se oko 10.000.000 kg/god. Službeni koncesionar za izgradnju plinske mreže na području UAS je tvrtka EVN Croatia plin d.o.o.

Elektroenergetska infrastruktura

Na područjuUAS primarno napajanje električnom energijom osigurava se preko 110 kV dalekovoda iz smjera TS 400/220/110 kV Konjsko i HE Zakučac, te ostalim 110 kV vezama u prijenosnoj mreži. Preko TS 110/x kV se iz prijenosne mreže napaja srednjenaponska distribucijska mreža 35 kV i/ili 10 kV, te dalje niskonaponska distribucijska mreža 0.4 kV. Vlasnik i operater prijenosne mreže je tvrtka Hrvatski operator prijenosnog sustava d.o.o. (HOPS d.o.o.), odnosno lokalna ispostava Prijenosno područje Split. Vlasnik i operater distribucijske mreže je tvrtke HEP – Operator distribucijskog sustava d.o.o. (HEP ODS d.o.o.) odnosno lokalno distribucijsko područje Elektrodalmacija Split.

Primarno napajanje iz prijenosne mreže je na cijelom području generalno dobro rješeno, sa određenim kritičnim točkama u gradu Splitu (TS 110/10 kV Visoka i TS 110/35/10 kV Sućidar) u kojima je opterećenje blizu instaliranog kapaciteta. Na razini mreže 35 kV i trafostanica 35/10 kV situacija je nešto lošija, pogotovo na perifernim područjima na kojima je veći broj takvih trafostanica vrlo visoko opterećeno (TS 35/10 kV Kaštela, Miljevac, Trogir i Čiovo). Na razini 10 kV mreže treba izdvojiti nepovoljne pogonske prilike po pitanju napona i sigurnosti napajanja u udaljenim naseljima u zaleđu (zaleđe Trogira i Kaštela, rubna naselja na otoku Čiovu, te udaljena naselja napajana iz TS 35/10 kV Muć i na širem sinjskom području.

Temeljne značajke opskrbe električnom energijom na području UAS vezane su na karakteristične cjeline:

- Područje grada Splita ima relativno najmanje oscilacije u potrošnji električne energije tijekom godine, sa stagnacijom potrošnje zbog ograničene mogućnosti širenja.

- U ostatku priobalnog područja se javljaju veće oscilacije u vršnom opterećenju, koje je tijekom zime slabo, a tijekom ljeta visoko zbog potrošnje vezane za turistički sektor.

- U zaobalju je gustoća opterećenja niska, sa dominantno malim i prostorno disperziranim potrošačima.

U proteklih 10-tak godina na području UAS bilježi se relativno niski porast vršnog opterećenja, te pad ukupne potrošnje električne energije (pogotovo u 2008. i 2009.g.), nakon čega potrošnja stagnira, uz manje godišnje varijacije uvjetovane klimatskim prilikama. Pad potrošnje je primarno uvjetovan smanjenom industrijskom aktivnošću. Porast potrošnje se bilježi samo u turističkom sektoru, koja ima značajan udio u ukupnoj potrošnji. Vršno opterećenje u zadnjih desetak godina također stagnira. Prema strukturi potrošnje električne energije na UAS području dominira potrošnja kućanstava koja čini više od 50% ukupne potrošnje, te više od 90% ukupnog broja potrošača.

Na području UAS od objekata za proizvodnju električne energije instalirani su samo obnovljivi izvori energije (OIE), čija se ukupna godišnja proizvodnja električne energije procjenjuje na 123.000.000 kWh, što čini cca. 12% ukupne potrošnje električne energije na UAS području, a dominantno se realizira iz vjetroelektrana Pometeno brdo i Ogorje, a ostatak iz malih sunčanih elektrana. U prostornom planu Splitsko-dalmatinske županije na području UAS označeno je dodatnih 12 lokacija za izgradnju velikih vjetroelektrana i 7 lokacija za velike sunčane elektrane. Također su predviđene i 3 lokacije za male hidroelektrane na vodotoku Jadro.

Energetska učinkovitost i postojeća infrastruktura

Glavni energent u urbanim područjima (i gradovima i općinama) UAS je električna energija (oko 47%), dok je u zaobalju (u pravilu općinama) primarni energent ogrjevno drvo (oko 38%) a ostatak su UNP (oko 8,6%) te loživo ulje (oko 7%). Prema ukupnoj strukturi potrošnje energije na području UAS, najviši udio opada na sektor prometa (oko 39%), zatim na sektor opće potrošnje (oko 31%) te ostatak od 30% na sektor industrije. Glavni energent u sektoru prometa su diselska goriva (oko 55%), a zatim benzinska goriva (oko 33%), pri čemu je zabilježen značajan porastu potrošnje mlaznih goriva. U sektoru industrije primarni energent je električna energija, a zatim slijede dieselska goriva te loživo ulje. U prethodno navedenim sektorima prometa te industrije nema značajnijih ulaganja u mjere povećanja energetske učinkovitosti za područje UAS. Značajnija ulaganja u mjere povećanja energetske učinkovitosti na području UAS su ostvarene u sektoru zgradarstva obzirom na državne poticaje koji se realiziraju putem sufinaciranja od strane FZOEU. Glavni energent u kućanstvima na području UAS je električna energije pri čemu se u urbanim područjima UAS kao i u priobalju za potrebe grijanja i hlađenja prostora najčešće koriste dizalice topline (split-klima uređaji), dok se za pripremu potrošne tople vode koriste akumulacijski bojleri sa elektrootpronim grijačima na električnu energiju. U zaobalju se najčešće koristi kombinacija peći na ogrjevno drvo (zimi) sa klima uređajem za prijelazno te ljetnorazdoblje (za potrebe

PTV-a isto tako se koriste bojleri sa elektrootpornim grijačima). Većina zgrada na području UAS (preko 80%) ne zadovoljava trenutne propise vezano za toplinsku zaštitu zgrada te racionalnu potrošnju energije, a što predstavlja veliki potencijal za buduća ulaganja.

3.3.3. Infrastruktura za mobilnost i internetsku povezanost

Promet

Analiza indikatora dostupnosti prometne infrastrukture je pokazala kako je na području UAS najrazvijenija infrastruktura *cestovnog prometa*. Ta vrsta infrastrukture, zbog nepovoljne prostorne lokacije mreže ostale prometne infrastrukture (prvenstveno željezničke) je jedina koja prometni sustav aglomeracije tvori cjelinom, odnosno jedina je koja međusobno povezuje ostale oblike prometa. To se posebno odnosi na prometne pravce koji vode iz priobalja u unutrašnjost UAS.

Na dionicama državnih cesta propusnost je znatno ispod prometnih potreba. Ovo je naročito izraženo na potezu D8 Trogir-Split-Omiš. Posebno treba naglasiti raskrižja Solin i Stobreč koja su najopterećenija u Republici Hrvatskoj. Jedan od važnijih problema je otežan pristup gradskoj trajektnoj luci Split, posebno na državnoj cesti DC-410 koja ima ograničenu propusnu moć pa se posebno tijekom ljetne sezone javljaju zastoji na prilazu i izlazu iz Gradske luke koja je prometom najopterećenije područje grada i ujedno je jedna od najopterećenijih putničkih luka na Sredozemlju. Državna cesta D8 prolazi kroz središte grada Omiša što u turističkoj sezoni stvara velike zastoje u prometu. Slično je i s prolazom D1 kroz grad Sinj. Općenito najveći problem u cestovnom prometu na prostoru UAS je veliko neravnomjerno prometno opterećenje (ljeto-ostali dio godine).

Sa autocestom A1 loše je povezana cijela UAS a posebno središnji grad Split jer jedinoj pravoj poveznici, brzoj cesti Split-Dugopolje, nedostaje rekonstrukcija ceste Solin-Klis na koju se skreće opasan teret zbog ekološke zaštite rijeke Jadro, nedostaje poveznica na najbliži čvor Vučevica kroz Kozjak i dalje do središta za gospodarenje otpadom Lećevica, poveznice Plano-Prgomet i Omiš-Blato na Cetini također treba rekonstruirati kao i poveznicu čvora Bisko i graničnog prijelaza Kamensko.

Pristupne županijske ceste gradu Splitu i autocesti ne zadovoljavaju prometne i razvojne potrebe šireg područja te ih je potrebno rekonstruirati kao poticaj regionalnog razvoja šireg područja UAS.

Na dionicama državnih cesta kapaciteti su znatno ispod prometnih potreba. Ovo je naročito izraženo na potezu D8 Trogir-Split-Omiš. Posebno treba naglasiti raskrižja Solin i Stobreč koja su najopterećenija u Republici Hrvatskoj.

Analiza indikatora mobilnosti ukazuje na sve veće opterećenje prometne infrastrukture, posebno u priobalju, odnosno na području grada Splita. Govoreći o gradu Splitu treba naglasiti njegovu ulogu centralnog naselja UAS i šireg područja, zbog koje dolazi do sve izraženijeg intenziteta svih vrsta prometa. Tome dodatno doprinosi veliki broj turista, kako stacionarnih, tako posebno onih u tranzitu, za vrijeme turističke sezone.

Jedan od velikih problema koji se javlja je nedostatak parkirnih mjesta na području UAS.

Biciklistička infrastruktura na području UAS-a je nedostatna, nepovezana i neintegrirana sa drugim vidovima mobilnosti. Bez obzira na navedeno određeni broj građana koristi bicikle kao prijevozno sredstvo prilikom odlaska na posao. Ipak to je još uvijek daleko ispod europskog prosjeka.

Željeznička infrastruktura postoji samo na sjeverozapadnom dijelu aglomeracije te kao takva pokriva tek manji dio analiziranog prostora (gradovi Solin, Kaštela, Split). Osnovni problem ovog prometnog sustava je neefikasnost i njegova zastarjelost infrastrukture (pruga izgrađena početkom 20.stoljeća). Pruga ima suženo gravitacijsko područje. Uslijed navedenog došlo je do znatnog pada rada (teretnog prometa) u lukama. Prosječni troškovi

prijevoza po jedinici rada izraženi u brtkm veći su za 35% nego prosječni na ostalim prugama u Hrvatskoj. Ipak, postojanje željeznice otvara mogućnost nove kvalitete interurbanog povezivanja najfrekventnijeg urbanog područja obale (Split-zračna luka Resnik).

Pomorski promet je vrlo značajan za urbanu aglomeraciju Splita s obzirom na nezaobilaznu ulogu u prometnom i gospodarskom razvoju. Prometna važnost splitskog područja ponajprije je determinirana njegovom pomorskom komponentom, u okviru koje su Split kao županijsko središte i srednje-dalmatinski otoci strukturno povezani. No pomorski promet i djelatnosti koje su vezane uz more istovremeno su generatori razvoja gospodarstva u čemu Split nije iznimka. Luka Split je najprometnija putnička luka u Hrvatskoj i na Jadranu, 22. najprometnija putnička luka u EU, te druga najprometnija teretna luka u Hrvatskoj. U luci Split ima 6 lučkih bazena. Bazen Gradska luka određen je za promet putnika i teretnih kamiona koje prevoze trajekti. Vranjičko-solinski bazen određen je za teretne brodove. Kaštelanski A, B i C bazeni su teretni bazeni određeni za potrebe industrije. Kaštelanski D bazen određen je za promet putnika.

Povezanost s kopnom preko luke Split preduvjet je održavanja gospodarstva i kvalitete života na otocima Brač, Hvar, Šolta, Vis, Lastovo, Korčula i Drvenik Veli, te na manjim otocima koji gravitiraju navedenim otocima. Ukupno je 43.829 stanovnika tih otoka povezano sa kopnom isključivo ili pretežito preko luke Split, odnosno navedeni otoci prometno su međusobno povezani pretežito preko luke Split.

Važnost luke Split ogleda se i u servisiranju velikog broja turista bilo da se radi o njihovom tranzitu ili o krajnjem odredištu. Zbog toga što u putničkom prometu dominira domaći promet s oko 90% udjela, od čega se preko 40% ukupnog prometa ostvaruje tijekom srpnja i kolovoza, luka je osjetljiva na sezonske promjene kao posljedica turističkog gospodarstva. Uz to se vezuju i određeni problemi koji se manifestiraju kroz velike gužve na prstupnim prometnicama u vršnim opterećenjima, nedostatan broj vezova za mega jahte i kruzere, nedostatne površine za ukrcaj vozila, te nedostatne površine za odvajanje za odvajanje prostora za ukrcaj automobila, kamiona, pješaka i osoba smanjene pokretljivosti. U bazenu Gradske luke Split cestovne prometnice imaju ograničenu propusnu moć.

Pomorski (luke Split i Trogir) i zračni (zračna luka Split i aerodrom Sinj) promet prate trendove, odnosno rast potražnje prijevoza putnika, posebno u priobalju. Jedan od važnijih problema u pomorskom prometu je otežan pristup trajektnoj luci (Gradskoj luci Split), posebno na državnoj cesti DC-410 koja ima ograničenu propusnu moć pa se posebno tijekom ljetne sezone javljaju gužve na prilazu i izlazu iz Gradske luke.

Potrebno je naglasiti dva trenda, onaj u svezi putničkog i onaj u svezi teretnog prometa. Dok putnički promet stalno raste (zračna luka, plovila na kružnim putovanjima, ostali vidovi nautičkog turizma, stacionarni, tranzitni i izletnički turizam; domaće stanovništvo u tranzitu prema/od otoka i talijanske obale), dotle promet roba konstantno opada. To je i posljedica lošeg stanja željeznice odnosno loše povezanosti s kontinentom. Potonji trend dovodi u pitanje opstanak teretne luke Split, ali i razvoj gospodarskih djelatnosti vezanih za pomorski promet.

S druge pak strane, na području Zagore, indikatori mobilnosti ukazuju na kontinuiran proces smanjenja prometa na pojedinim pravcima. Ta dva oprečna procesa po pitanju intenziteta prometa zahtijevat će i drugačije razvojne politike kojima bi s jedne strane trebalo povećati ukupnu količinu prometa, a s druge strane smanjiti udio cestovnog prometa, a povećati udio svih ostalih prometnih sustava, prvenstveno željezničkog (što je sukladno zahtjevima održivog transporta i modalnih oblika prometa i transporta prema strategiji Europa 2020).

Širokopojasni pristup internetu

Važnost širokopojasnog pristupa internetu i odgovarajuće infrastrukture kao i smjernice budućeg razvitka iskazane su u dokumentu Digitalna agenda za Europu (engl. DigitalAgenda for Europe – DAE) koji predstavlja jednu od sedam strateških inicijativa u sklopu krovne europske strategije Europa 2020.

Javno dostupni izvori podataka za područje urbane aglomeracije Split su dokumenti na web stranici Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukture (MPPI) i Hrvatske regulatorne agencije za mrežne djelatnosti (HAKOM). Stanje raspoloživosti podataka o dostupnosti i korištenju širokopojasne infrastrukture na području urbane aglomeracije Split ukazuje na potrebu sustavnog pristupa prikupljanju i analizi odgovarajućih podataka sa svrhom potpore u postupcima donošenja strategijskih i planskih dokumenata u razvoju ove sve važnije infrastrukture.

Temeljem dostupnih podataka analizirani su pokazatelji dostupnosti i korištenja širokopojasnog pristupa internetu za urbanu aglomeraciju Split i za njezine pojedine dijelove posebice za dva osnovna segmenta: osnovnu širokopojasnu infrastruktura i NGA (NextGeneration Access) širokopojasnu infrastrukturu.

Može se zaključiti da je ukupna pokrivenost osnovnim širokopojasnim pristupom u Hrvatskoj usporediva s prosjekom EU-a (95,5% krajem 2012.), odnosno da najviše 5,9% stanovništva nema pristup do osnovnog širokopojasnog pristupa.

Dostupni podaci putem web stranice MPPI o dostupnosti osnovnog širokopojasnog pristupa internetu iskazanoj trobojnom kategorizacijom u okviru urbane aglomeracije Split pokazuju da je osnovni širokopojasni pristup internetu dostupan u 109 naselja, a nije dostupan u 9 naselja. Pokrivenost je bolja u gradovima u odnosu na općine te u priobalju u odnosu na zaobalje. Dostupnost je u većini naselja (87) djelomično zadovoljavajuća jer je usluga dostupna samo putem infrastrukture jednog pružatelja usluga. U naseljima u kojima ne postoji dovoljna komercijalna isplatljivost ulaganja ukazuje se potreba za dodatnim ulaganjima i provedbom programa usmjerenih u poticanje izgradnje širokopojasnih mreža.

Pokazatelji dostupnosti NGA širokopojasnog pristupa internetu ukazuju na nezadovoljavajuće stanje na području urbane aglomeracija Split i zaostajanje u odnosu na EU. Samo u dijelu područja gradova urbane aglomeracije Split dostupan je NGA širokopojasni pristup internetu. Stoga se ukazuje potreba za dodatnim ulaganjima i provedbom programa usmjerenih u poticanje izgradnje NGA širokopojasnih mreža.

Podaci o broju kućanstava s pristupom internetu za određena područja dostupni su putem HAKOM-ove interaktivne karte Prikaza područja dostupnosti širokopojasnog pristupa (u nastavku skraćeno PPDŠP).

Postoci kućanstava s osnovnim širokopojasnim pristupom u gradovima (63,74%) značajno su veći u odnosu na općine (49,05%). Također postoci kućanstava s osnovnim širokopojasnim pristupom u priobalju (65,17%) značajno su veći u odnosu na zaobalje (41,18%). Navedeni podaci ukazuju na značajne razlike i neujednačenost u razini korištenja osnovnog širokopojasnog pristupa internetu među pojedinim dijelovima urbane aglomeracije Split. Posebice se može uočiti potreba za povećanjem korištenja osnovnog širokopojasnog pristupa internetu u područjima općina te u području zaobalja.

Postotci kućanstava s NGA širokopojasnim pristupom internetu su niski, posebice u zaobalju (0,04%) i u općinama (0,23%) u okviru aglomeracije. Najviši je postotak u gradu Splitu (2,62%) i u ostalim gradovima (1,72%). Navedeni podaci ukazuju na potrebu za značajnim povećanjem dostupnosti i korištenja NGA širokopojasne infrastrukture za pristup internetu na području urbane aglomeracije Split.

Geodemografske značajke koje su izrazito neujednačene na području urbane aglomeracije Split značajno utječu na neujednačenost dostupnosti i korištenja infrastrukture za širokopojasni pristup internetu. Stoga je važna mogućnost iskorištavanja sredstava iz europskih i strukturnih fondova, za sufinanciranje izgradnje NGN širokopojasne infrastrukture u područjima u kojima ne postoji tržišna isplativost izgradnje.

Također je važna mogućnost korištenja postojeće izgrađene infrastrukture za razvoj širokopojasne NGN mreže, te uvođenja novih e-sadržaja u obrazovanje, zdravstvo i javnu upravu.

Potrebno je značajno povećati ulaganja u razvitak infrastrukture za širokopojasni pristup internetu na području urbane aglomeracije Split kako bi se dosegle razine dostupnosti i korištenja iskazane u ciljevima Digitalne agende za Europu.

3.3.4. Urbani prijevoz

Na području Grada Splita prometuje ukupno 64 linije, od čega 24 lokalno – komunalne linije cestovnog prijevoza. Na urbanom području (područje zahvata) prometuje 40 županijskih linija i 1 međužupanijska linija koje održava Promet d.o.o. Split. Sve lokalne i županijske linije imaju komunalni karakter jer prometuju na području suvlasnika Društva.

Uvidom u postojeće stanje pokrivenosti prometnim mrežama, slabu pokrivenost imaju Trogir, Dugopolje; Muć i Podstrana. Na području UAS uočava se povećanje prosječne starosti voznog parka. Glavnina javnog putničkog prijevoza na području UAS-a odvija se putem tvrtke Promet d.o.o. u suvlasništvu više JLS UAS. Njihovi kapaciteti su nedostatni kako u pogledu infrastrutkure (posotojeće garaže) tako i u pogledu voznog parka – vozila su starija od 23 godine, tepredstavljaju opasnost za sve sudionike u prometu. vozila imaju visoku emisiju CO_2. Također, već duže razdoblje kapaciteti urbanog prijevoza ne zadovoljava potrebe lokalnog stanovništva, a posebno nisu zadoaljvajući u turističkoj sezoni. putnika u vršnim satima.

Na području aglomeracije postoji intermodalna infrastruktura. Na istočnom dijelu Gradske luke postoje pomorski, autobusni i željeznički terminal, autobusni terminal za prijevoz do zračne luke i taksi stajalište. To je jedino područje u ovom dijelu gdje se susreću svi vidovi putničkog prometa. Postoji još i u zračnoj luci Resnik terminal pomorskog prometa.

Prometni sustav za osobe s invaliditetom je u razvojnoj fazi i dosta je neujednačen.

Mora se konstatirati kako se more ne koristi dovoljno za prijevoz putnika, ovo se posebno odnosi na prijevoz turista u ljetnim mjesecima kada na relaciji D8 Trogir-Split-Omiš dolazi do većih zastoja.

Javni putnički promet na području Urbane aglomeracije Split ne karakterizira međusobna usklađenost više vrsta prometa. Autobusne linije međusobno nisu dovoljno dobro usklađene, nit su integrirane u cjelinu s brodskim prometom, a inteligentni prometni sustav ili jedinstveni tarifni sustav ne postoji. Tijekom turističke sezone, povećanje broja korisnika u prometu ukazuje na nedostatne kapacitete prometne infrastrukture.

3.4. Okvir upravljanja razvojem

Administrativni ustroj i kapaciteti

UAS u svom užem obuhvatu broj 13 JLS, od čega 6 gradova (od toga su dva, Split i Kaštela, veliki gradovi) i 7 općina, s ukupno 118 naselja.

Unutarnja organizacija JLS provedena je sukladno važećim zakonskim odredbama, pa su u gradovima ustrojeni upravni odjeli i službe, a u općinama mahom jedinstveni upravni odjeli (s izuzetkom općina Podstrana - 4 upravna odjela). Vlastiti pogon imaju općine Podstrana i Dugi Rat.

Dostupne sistematizacije radnih mjesta ukazuju da gradovi imaju potrebu za 965 radnih mjesta (od čega samo grad Split 676), a općine ukupno 76 radnih mjesta. Drugim riječima, na jednog zaposlenika u općini dolazi 418 stanovnika, a na svakog „gradskog“ službenika 304 stanovnika grada. Podaci o popunjenim radnim mjestima nisu dostupni za sve JLS, ali je sasvim jasno da značajni dio radnih mjesta nije popunjen.

Ljudski kapital kao dio institucionalnog kapaciteta može se analizirati i kroz iskustvo provođenja projekata. Analiza podataka dostavljenih od JLS u UAS upućuje na opći zaključak da je ovo iskustvo na razini UAS relativno skromno, te da značajno varira među JLS, kako po visini sredstava, tako i po izvorima sredstava. Naime, većina općina javlja se na natječaje županijske i nacionalne razine za razne potpore u svom djelokrugu rada. Gradovi pak, imaju iskustva projekata financiranih i iz sredstava EU. Međutim, ono što treba istaknuti je činjenica da JLS najčešće u projekte ulaze same, ili pak u partnerstvu sa udrugama sa svog područja. Rijetke su situacije kad više JLS iz UAS zajednički sudjeluju na projektu, a to se u pravilu dešava kad je nositelj projekta županijska razvojna agencija RERAsd.

Institucije upravljanja u UAS (u vlasti i izvan vlasti)

Na području UAS djeluju sve važne institucije razvojnog upravljanja nacionalnog i županijskog značaja, s obzirom da UAS obuhvaća grad Split kao županijsko središte. Međutim, detaljnija analiza upućuje da su institucije prisutnije u priobalnom dijelu, dok su one u zaobalju izuzetno rijetke. To se odnosi i na županijsku i na nacionalnu institucionalnu razinu.

Što se tiče samih JLS unutar UAS, gradovi osnivaju trgovačka društva za obavljanje određenih funkcija na svom području (posebno komunalnih djelatnosti) i institucije (u području kulture, obrazovanja i sl). U pogledu komunalnih djelatnosti (prikupljanje i odvoz otpada, vodoopskrba i odvodnja) uočava se visoki stupanj suradnje među JLS i njihovim poduzećima.

Na području UAS djeluju 4 Lokalne akcijske grupe: Adrion – Omiš, Dugi Rat (sjedište Makarska), Cetinska krajina – Sinj, Zagora – Dugopolje, Klis, Lećevica, Muć, Dicmo, te Kamen i more – Trogir, Kaštela, Solin, ruralno područje Splita, Podstrana.

Prema podacima iz državnog Registra udruga, na području UAS je aktivno ukupno 3.345 udruga (70,45% aktivnih udruga SDŽ). Sukladno prostornoj distribuciji stanovništva, većina ih je u gradovima i obalnom području.

Dokumenti prostornog uređenja i razvojni dokumenti

Prema dostupnim podacima, sve JLS u obuhvatu UAS imaju urednu prostorno-plansku dokumentaciju na razini JLS, kao i za većinu prostora od posebnog interesa (npr. poslovne zone).

Međutim, ono što se kod svih JLS javlja kao problem je uređenje vlasničkih odnosa na nekretninama, odnosno sređivanje i usklađivanja katastra i zemljišnih knjiga u sudovima.

Prema dostupnim podacima s mrežnih stranica JLS-a, od razvojnih dokumenata dostupna je Kulturna strategija grada Splita 2015.-2015., PUR grada Omiša, Strategija razvoja grada Sinja za razdoblje 2015.-2020., strategija grada Kaštela u izradi, te Plan razvoja općine Klis 2014.-2020.

Na županijskoj razini, postoji Regionalna razvojna strategija Splitsko-dalmatinske županije, te Strategija razvoja ljudskih potencijala 2014. - 2020.

LAGovi su u procesu izrade svojih lokalnih razvojnih strategija.

Analiza budžeta i fiskalni kapaciteti

Analiza institucionalnog kapaciteta odnosi se kako na fiskalni kapacitet tako i na kapacitet ljudskog kapitala za provođenje projekata. U praksi se razlikuju mnogobrojni načini mjerenja fiskalnog kapaciteta. Kao mjere koriste se veličina prikupljenih prihoda, veličina ukupnih poreznih prihoda, iznos pojedinog oblika prihoda po stanovniku i slično. Pri tome je izuzetno važan indikator fiskalnog kapaciteta veličina ukupnih prihoda umanjenih za pomoći. Tada se dobije fiskalni kapacitet kao odnos vlastitih i ukupnih prihoda. Analizom proračuna za razdoblje 2010-2014 može se ustanoviti kako gotovo svi gradovi UAS imaju relativno visok fiskalni kapacitet, s obzirom da udio pomoći u nijednom od gradova (osim Sinja) ne prelazi više od 10% ukupnih prihoda. U strukturi prihoda u svim gradovima, prema podacima za 2014., dominiraju porezni prihodi (od 42,08% u Trogiru do 74,17% u Sinju), dok je unutar strukture poreznih prihoda posebno značajan prihod od poreza i prireza na dohodak (od 74% do 90%), a slijedi ga porez na imovinu. Osim poreznih prihoda jako su bitni i prihodi od pristojbi (26,49% u Omišu do 43,06% u Solinu, uz iznimku Sinja gdje iznose samo 8,97%), pri čemu se najveći dio odnosi na prihode od komunalnih doprinosa i naknada, koji čine 84,04% ovih prihoda u Splitu odnosno 95,81% u Solinu. Pokazatelji ukupnih prihoda per capita kreću se od 2221,53 u Sinju do 4095,19 u Splitu i ukazuju na određenu disproporciju u kapacitetima.

Promatraju li se podaci na razini općina UAS uočava se velika heterogenost. Visok fiskalni kapacitet ostvaruju općine Podstrana i Dugi Rat u kojima udio pomoći ne prelazi 10% ukupnih prihoda. U svim ostalim općinama udio pomoći prelazi razinu od 10% prihoda i značajno varira u promatranom razdoblju. Ekstremno nizak fiskalni kapacitet bilježi općina Lećevica u kojoj je u 2014. god. udio pomoći iznosio 68% ukupnih prihoda. Gotovo u svim općinama je prisutan trend porasta prihoda od poreza, među kojima dominiraju porez i prirez na dohodak, dok se istovremeno smanjuju prihodi od pristojbi, tj. komunalni doprinosi i naknade. Nešto viši udio poreza na imovinu u poreznim prihodima bilježi jedino općina Dugopolje (12,75% u 2014.), koja također ima relativno visok udio prihoda od prodaje nefinancijske imovine u ukupnim prihodima. Iznadprosječno visok udio prihoda od pristojbi ostvaruju općine Dugopolje (63,84%) i Podstrana (31,78%).

Analizom rashodne strane može se konstatirati da u ukupnim rashodima dominiraju rashodi za zaposlene i materijalni rashodi, koji zajedno zauzimaju od 56% svih rashoda poslovanja u Kaštelima do 76% u Trogiru. Struktura prema funkcijskoj klasifikaciji po pojedinim gradovima dosta je heterogena. Sumarno, rashodi su usmjereni ka općim javnim uslugama i obrazovanju.

Promatrajući rashode prema ekonomskoj klasifikaciji može se zaključiti kako je u svim općinama relativno visok udio materijalnih rashoda, i to pogotovo rashoda za usluge kao što su tekuće i investicijsko održavanje. Materijalni rashodi u prosjeku iznose 40 do 50% ukupnih rashoda, sa Dugopoljem kao donjim (26,8% u 2014.) i Lećevicom kao gornjim ekstremom (61,85%). Rashodi za zaposlene također imaju visok udio u gotovo svim općinama (osim Dugopolja), a po iznadprosječnom udjelu ističe se općina Dugi Rat (29,73%). Rashodi prema funkcijskoj klasifikaciji potpuno su heterogeni među općinama. Dok u općinama kao što su Muć (46,89% u 2014.) i Dicmo (41,16%) najveći udio imaju rashodi za opće javne usluge, općine Klis (49,94%) i Dugopolje (27,18%) bilježe najveći udio ekonomskih poslova. Rashodi za usluge unapređenja stanovanja i zajednice imaju visok udio jedino u općini Lećevica (59,38%).

Po pitanju planiranih prihoda i rashoda poslovanja u nadolazećem razdoblju gradovi Solin i Omiš planiraju značajniji rast prihoda poslovanja (naglasak je na stavci Pomoći), pri čemu grad Omiš planirani blagi porast rashoda. Grad Trogir planira veći rast prihoda u odnosu na rashode. Grad Kaštela nakon smanjivanja prihoda i rashoda u 2016, planira porast tijekom 2017. godine. Konačno grad Split ne planira značajnije promjene kako prihodovne tako ni rashodovne strane (otprilike rast prihoda 1-2%, stabilni rashodi).

4.

PREPOZNAVANJE RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA

4. PREPOZNAVANJE RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA

4.1. Analiza prednosti, slabosti, prilika i prijetnji za društvo

Pokazatelji demografskih kretanja i dostupnosti usluga društvenih djelatnosti u području UAS upućuju na razvojne potrebe. Razvojne potrebeidentificirane su na temelju slabosti i prijetnji područja UAS. Ishodište im je u starenju i neravnomjernom razmještaju stanovništva koje se koncentrira u priobalju te neadekvatno razvijenim i dostupnim socijalnim, zdravstvenim, odgojno-obrazovnim, sportskim i kulturnim uslugama na području UAS. Tako određene razvojne potrebe upućuju na određivanje politike politike razmještaja stanovništva i unaprijeđenje usluga društvenih djelatnosti.

Potencijali UAS očituju se eu pozitivnom prirodnom priraštaju, povoljnoj strukturi obrazovanosti stanovništva, postojanju tradicije i organiziranosti socijalne i zdravstvene skrbi, različititm sportskim i kulturnim sadržajima, visokom standardu stanovanja, te u potencijalnim ljudskim i materijalnim kapacitetima dostupnih obrazovnih ustanova.Kvalitetu života stanovništva UAS je stoga moguće unaprijediti nizom aktivnosti koje će udovoljiti razvojnim potrebama, a trebaju biti razvijene i usustavljene na razini jedinica lokalne samouprave.

Te aktivnosti se trebaju osloniti na navedene prednosti područja i iskoristiti prilike u okruženju koje se uočavaju u novim izvorima sredstava za financiranje usluga u društvenim djelatnostima i postojanju strateških dokumenata i planova na nacionalnoj razini. Navedene prilike uvelike pridonose poboljšanju potencijala za unaprjeđenje usluga u području društvenih djelatnosti, a time i kvalitete života na cijelom području UAS.

SWOT DRUŠTVO

SNAGE - Društvo	**SLABOSTI - Društvo**
• Kvalitetnija obrazovna struktura UAS prema stupnju obrazovanja u odnosu na SDŽ i RH • Pozitivan stav zajednice prema pružanju pomoći za socijalno ugrožene osobe • Broj i aktivnost OCV • Pozitivni trendovi u području suzbijanja kriminaliteta • Tradicija postojanja zdravstvene infrastrukture i zdravstvenih usluga svih razina zdravstvene zaštite • Prisutna organiziranost (dostupnost) njege u kući • Djelovanje obrazovnih institucija u području zdravstva • Tradicija i interes za bavljenjem sportom u UAS • Veći broj sportskih udruga i organizacija na području UAS koje aktivno doprinose sustavu sporta i tjelesne aktivnosti • Sportaši koji kontinuirano postižu vrhunske sportske rezultate • Prostorni uvjeti za provedbu sportsko-rekreativnih aktivnosti na otvorenom • Postojanje Visokoškolske odgojno obrazovne institucije u području	• Izrazita koncentracija stanovništva na obalnom području • Slaba imigracijska privlačnost zaobalja UAS • Emigracija mladog i obrazovnog stanovništva • Relativno visoka razina siromaštva i dohodovne nejednakosti • Nedostatak prostornih kapaciteta, posebno u procesu deinstitucionalizacije pružanja socijalnih usluga i integracije, te nedostatak dnevnih boravaka za starije i nemoćne • Nedostatak prostornih kapaciteta za skupinu roditelja djece s invaliditetom, žrtve obiteljskog nasilja, osobe Mentalnog poremećaja i poremećaja ponašanja i beskućnike • Nedostatak stručnog kadra • Nedovoljan broj mobilnih timova koji se održava na nedovoljnu i neadekvatnu dostupnost usluga (posebice na prostora naselja u zaobalju) • Nedostatak smještajnih jedinica u županijskim domovima za starije i nemoćne

kinezioiologije i sporta • Autentično življenje lokalne zajednice s brojnim elementima baštinjenih kulturnih i umjetničkih elemenata koji daju impulse suvremenim umjetničkim izričajima • Veliki broj kulturnih i obrazovnih institucija sa školovanim kadrom na području kulture i umjetnosti • Organizirana služba zaštite kulturnih dobara koja ima svoju dugogodišnju tradiciju • Dostatan broj kulturnih i umjetničkih udruga i pojedinaca koji kroz tzv. izvaninstitucionalne oblike kulturnog i umjetničkog izražavanja daju poticaj inovativnim rješenjima i temelj su pokretanja kreativne industrije • Visok obrazovni i znanstveni potencijal • Trend rasta standarda stanovanja • Postojanje kapaciteta za osmišljavanje i provođenje programa cjeloživotnog učenja na svim razinama obrazovanja	• Nedovoljna informiranost građana o svim mogućnostima sustava socijalne skrbi • Neadekvatna i nedostatna resocijalizacija pripadnika braniteljske populacije • Manjak zdravstvenih djelatnika na svim razinama zdravstvene zaštite • Deficit bolničkih usluga • Nepovoljna prostorna distribucija usluga zdravstvene zaštite • Nepovoljni pokazatelji zdravstvenog stanja stanovništva UAS • Nedostatak suradnje između JLS onemogućuje donošenje provedbu strategija i politika • Nedovoljna sportska infrastruktura na razini UAS • Mali broj osoba s invaliditetom uključen u organizirane sportske aktivnosti • Nedovoljno održavanje sportske infrastrukture • Nepostojanje strategija i planskih dokumenata koje rezultira neučinkovitim strateškim upravljanjem i planiranjem, te netransparentnim i neplanskim trošenjem sredstava • Piramidalni sustav bavljenja sportom • Volontiranje u sportu nije razvijeno u dovoljnoj mjeri • Nedovoljan broj kvalificiranih stručnjaka - trenera u sustavu sporta i tjelesne aktivnosti korisnih za zdravlje • Nedovoljno razvijeni apsorpcijski kapaciteti (ljudski potencijali, projekti) za privlačenje sredstava iz fondova EU • Nepostojanje Umreženog sustava skrbi o sportu i tjelesnoj aktivnosti korisnima za zdravlje • Nepovoljan odnos ulaganja u profesionalni i natjecateljski sport u odnosu na «sport za sve» u funkciji zdravlja • Nepostojanje sveobuhvatnih strateških dokumenata kulturnog razvitka • Nepostojanje javnih kulturnih politika • Nedovoljno i neplansko ulaganje u kulturni sektor • Nekoordiniranost djelovanja različitih kulturnih institucija, udruga i pojedinaca • Slaba svijest o potrebi i važnosti osmišljavanja i razvoja tzv. kreativne industrije • Nedostatna i necjelovita edukacija • Nedostatan obuhvat djece ranog i

	predškolskog odgoja u vrtićima UAS • Nedovoljna razvijenost (ponuda) usluga produženog boravka i/ili cjelodnevne nastave osnovnoškolskih programa • Neadekvatni srednjoškolski obrazovni programi • Nedovoljan broj i neravnomjerna dostupnost programa cjeloživotnog učenja na području UAS-a • Nedostatnost programa cjeloživotnog obrazovanja i neadekvatno praćenje programa i završenih polaznika • Nedovoljno razvijena i profilirana suradnja sustava obrazovanja i gospodarstva • Neadekvatna fizička infrastruktura obrazovnih objekata (vrtića i osnovnih škola) za djecu sa motoričkim oštećenjima • Koncentracija specijaliziranih osnovnih škola za djecu s poteškoćama u razvoju na području Splita i Solina, te nedostatan broj specijaliziranih učitelja na području UAS • Razmještaj stambenih jedinica u prostoru nepovoljan • Nedovoljno i neodgovarajuće održavanje stambenog fonda •
PRILIKE - Društvo • Pozitivan prirodni prirast na području UAS • Povećanje udjela mlađe populacije u tercijarnom obrazovanju posebno • Raspoloživi izvori financiranja programa aktivnog starenja • Raspoloživi izvori financiranja Socijalnog poduzetništva • Rastuća ponuda socijalnih usluga • Mogućnosti financiranja ulaganja u ljudske resurse u zdravstvu i u poboljšanje dostupnosti zdravstvene skrbi iz EU fondova • Mogućnosti financiranja uključivanja civilnog društva u nacionalne zdravstvene programe iz EU fondova • Preporuke Svjetske zdravstvene organizacije (WHO) o važnosti sporta i tjelesne aktivnosti • Definicija sporta koju je preporučilo Vijeće Europe • Sport je u R. Hrvatskoj djelatnost od posebnog nacionalnog interesa	**PRIJETNJE - Društvo** • Nepovoljni demografski trendovi na razini države • Nedostatni sustav prevencije pojedinih oblika ovisnosti • Nedovoljna baza podataka u sustavu socijalnih usluga • Porast broja korisnika socijalnih usluga • Nepovoljna gospodarska kretanja • Suvremeni trendovi tehnološkog razvoja u društvu odvraćaju građane od kontinuiranog bavljenja sportom i tjelesnom aktivnošću • Nedovoljno razvijena svijest o važnosti bavljenja sportom i tjelesnim aktivnostima u funkciji očuvanja i unaprjeđenja zdravlja • Neplansko trošenje dostupnih sredstava • Otpor dionika prema reformi sustava sporta i tjelesnog vježbanja i neuvažavanje kompetencija i mišljenja stručnjaka iz područja kineziologije i sporta • Mali udio privatnog kapitala i ulaganja u sport u odnosu na Javne izvore

• Novi oblici valorizacije sportske infrastrukture • Povoljna geostrateška lokacija i klimatski uvjeti za cjelogodišnje sportske aktivnosti na otvorenom • Veliki interes javnosti i medija za sportske rezultate, aktivnosti i same sportaše • Marketinška i promidžbena iskoristivost bogate sportske baštine i sportaša koji kontinuirano postižu vrhunske sportske rezultate • Mogućnost korištenja turističkog potencijala za razvoj sporta • Velika koncentracija kulturno-povijesnih i zaštićenih dobara materijalne i nematerijalne baštine te kulturne raznolikosti • Dva povijesno urbanistička kompleksa pod zaštitom UNESCO-a (Dioklecijanova palača, Trogir) • Četiri dobra nematerijalne baštine pod zaštitom UNESCO-a, (Sinjska alka, Nijemo kolo dalmatinske zagore, Klapsko pjevanje, Mediteranska prehrana) • Prostori otoka i zaobalja izvan UAS-a koji nude dodatne autentične kulturne i umjetničke sadržaje • Novi izvori i načini financiranja – EU fondovi • Postojanje temeljnih nacionalnih strateških dokumenata • Aktualan nacionalni proces usklađivanja sustava obrazovanja prema potrebama gospodarstva, a sukladno smjernicama EU • Mogućnosti financiranja energetske obnove stambenih jedinica iz nacionalnih i EU fondova • Pojačan interes učenika za upis u strukovne srednje škole	sredstava • Pogrešna predodžba o sportu u društvu • Nepostojanje nacionalne definirane javne kulturne politike • Centralizacija sustava odlučivanja i financiranja u području kulture i umjetnosti • Vertikalna i horizontalna nepovezanost upravljanja i provođenja kulturnih sadržaja • Nedovoljno razvijena svijest dionika tržišta rada o potrebi cjeloživotng učenja

4.2. Analiza prednosti, slabosti, prilika i prijetnji za gospodarstvo

Analizirajući gospodarstvo urbane aglomeracije Split uočljive su razvojne potrebe koje se prvenstveno ogledaju u potrebi za višom prosječnom razinom gospodarske aktivnosti i višom razinom otpornosti na negativne gospodarske šokove u odnosu na prosjek RH. Aktivnosti usmjerene na zadovoljenje navedenih potreba trebaju biti dobro koordinirane.

U prvom redu treba ukloniti uzroke koji se ogledaju, osim u nepovoljnom okruženju na nacionalnoj i globalnoj razini, i u gospodarskoj strukturi UAS. Slijedom navedenog potrebe

zahtijevaju aktiviranja potencijala u djelatnostima koje imaju višu razinu tehnološke intezivnosti ili/i višu razinu dodatne vrijednosti.

Navedeno je moguće ostvariti koristeći razvojne potencijale UAS, u prvom redu korištenjem raspoloživih istraživačko-razvojnih potencijala akademske zajednice te značajnog broja visokoobrazovanih mladih osoba u povezivanju s poslovnim subjektima na prostornom obuhvatu UAS-a radi razvoja inovativnih, brzorastućih i visokotehnoloških oblika poduzetničke aktivnosti. Razvoju poduzetničkih i inovativnih potencijala može doprinijeti i unaprjeđenje poduzetničke infrastrukture, a koja bi trebala omogućiti pokretanje novih poslovnih subjekata, odnosno rast i razvoj malih i srednjih poduzeća prisutnih na promatranom prostoru.

Nadalje, za potpuno aktiviranje poduzetničkog i inovativnog potencijala prepoznata je potreba daljnjeg razvoja poduzetničkih potpornih institucija, ali i prilagodbe obrazovnog sustava potrebama suvremenog i jedinstvenog europskog tržišta rada. Posebice je važna i potreba aktiviranja radno sposobnog stanovništva i pojedinaca koji nisu ni u sustavu obrazovanja (osposobljavanja), niti su zaposleni.

Promatrajući gospodarstvo UAS, može se prepoznati i razvojni potencijal koji omogućuje propulzivan rast djelatnosti vezanih za i komplementarnih s turizmom. Navedeno je moguće ostvariti ukoliko se osim korištenja potencijala prepoznatih u bogatstvu resursa, relativno dobro razvijenoj turističkoj infrastrukturi te turističkoj tradiciji ostvare i određene specifične razvojne potrebe i to u području urbanog upravljanja, dostupnosti kulturnih sadržaja, marketinške prezentacije i povezanosti i suradnje ključnih razvojnih dionika iz sfera kulture, turizma i javnog sektora.

Konačno, potrebno je istaknuti da se velik broj gore navedenih razvojnih potreba i potencijala neće moći biti adekvatno iskorišteno ukoliko središnja država ne ojača institucionalne kapacitete na lokalnoj i regionalnoj razini.

SWOT GOSPODARSTVO

SNAGE - Gospodarstvo	**SLABOSTI - Gospodarstvo**
• Iskustvo i prepoznatljivost u djelatnostima obalne ekonomije • Postojanje značajnog potencijala među mladom populacijom • Veliki broj mikro, malih i srednjih poduzeća i njihov udio u ukupnom broju aktivnih poslovnih subjekata na prostoru UAS-a • Raspoloživost poduzetničke infrastrukture (zone i potporne institucije) • Propulzivan rast poduzetništva u turizmu i ugostiteljstvu • Proaktivna uloga TZ-a u obrazovanju privatnih iznajmljivača i malih poduzetnika u turizmu • Postojanje ustanova na svim razinama obrazovanja za poticanje razvoja turističkog kadra • Veliki broj kulturnih institucija predstavljaju značajnu podlogu za daljnji razvoj turizma • Relativno dobro razvijena suvremena	• Visoka razina ranjivosti gospodarstva promatranog područja • Potenciranje isključive ovisnosti gospodarstva UAS-a o turizmu otežava daljnji gospodarski razvoj • Niska stopa radne aktivnosti stanovništva (Sve značajnije djelovanje efekta obeshrabrenog radnika) • Visoka stopa nezaposlenosti na područja UAS • Neravnomjerna prostorna distribucija zaposlenosti i radne aktivnosti • Koncentracija poslovno aktivnih subjekata (mjereno brojem poduzeća) u uslužnim djelatnostima (trgovina, ugostiteljstvo i smještaj), te prostorna koncentracija na pojedinim dijelovima prostornog obuhvata UAS-a • Imobilizacija značajne vrijednosti javnih sredstava u nezavršenim i neiskorištenim poslovnim zonama. Neusklađena je ponuda i potražnja ostalih oblika potpornih institucija, obzirom na sadržaj i

kulturna produkcija omogućava dobru podlogu za daljnji razvoj turizma • Kvalitetni ljudski resursi za razvoj kulturnih industrija	vrstu usluga koje osiguravaju poduzetnicima u UAS-u • Apsolutna i relativna malobrojnost aktivnih poslovnih subjekata u UAS-u u skupinama inovativnih, brzo-rastućih i visoko-tehnoloških poduzeća • Kontinuirano visoka sezonalnost • Nepovoljna struktura smještajnih kapaciteta • Neujednačenost kvalitete u privatnom smještaju • Niska razina kompetentnosti pružatelja usluga u turizmu, posebice iznajmljivača • Ograničena ponuda i potrošnja u sferi posebnih oblika turizma • Nedostatna turistička valorizacija prirodnih i kulturnih resursa u zaobalju • Nedostatak turističke suprastrukture u ruralnim područjima • Nepostojeće i nepotpune baze podataka o svim relevantnim pojavama/aktivnostima u turizmu • Nedostatna razina suradnje i zajedničkih aktivnosti TZ-a • Nedostatna (horizontalna i vertikalna) povezanosti i suradnje ključnih razvojnih dionika iz sfera kulture, turizma i javnog sektora • Loše urbano upravljanje i planiranje s aspekta razvoja turizma • Slaba dostupnost kulturnih sadržaja i kulturne baštine • Neadekvatna i nedostatna prezentacija kulturnih sadržaja i kulturne baštine • Nedostatak kapaciteta za promet u mirovanju (parkirališta) za potrebe razvoja turizma, posebice u priobalnim destinacijama • Nepostojanje jedinstvene statističke baze sa pokazateljima o tržištu rada na razini gradova i općina
PRILIKE - <u>Gospodarstvo</u> • Integracija gospodarstva UAS u EU gospodarstvo • Mogućnost korištenja multiplicirajućeg potencijala dominantne djelatnosti UAS-a – turizma • Mogućnost financiranja aktivacije radno sposobnog stanovništva kroz EU fondove • Raspoloživost sredstava EU namijenjenih poticanju poduzetničke aktivnosti i razvoju poduzetničke infrastrukture	**PRIJETNJE - <u>Gospodarstvo</u>** • Nepovoljno institucionalno okruženje ima negativan utjecaj na strukturu gospodarstva UAS • Postojeći gospodarski trendovi i struktura gospodarstva otežava iskorištavanje potencijala ljudskog kapitala UAS • Percepcija prostora UAS-a, od strane investitora (domaćih i vanjskih), kao područja na kojem je održivo samo ulaganje u turizam i trgovinu

(primjerice u turizmu, prerađivačkoj industriji, za ruralni razvoj) te za razvoj inovativnih, brzo-rastućih i visoko-tehnoloških poslovnih subjekata • Raspoloživost sredstava potpore iz nacionalnih izvora (primjerice namijenjenih MSP, za poticanje izvoza, za ulaganja u poljoprivredu, odnosno dugotrajnu imovinu općenito) te poticajni izvori financiranja poslovnih subjekata • Trendovi na tržištu turističke potražnje • Sve značajnija uloga države u poticanju razvoja turističke ponude • Bogata materijalna kulturno povijesna baština • Bogata nematerijalna kulturna baština • Dobra prometna dostupnost UAS kao destinacije	• Negativna percepcija poduzetništva, nesklonost statusu poslodavca – samozapošljavanja, u odnosu na status posloprimca • Nepovoljno gospodarsko okruženje u RH za razvoj turizma • Problem vlasništva i nadležnosti nad nekim dijelovima javnih resursa • Preizgrađenost i vizualna devastacija obalnog pojasa • Nedovoljna povezanost turističke politike s drugim sektorima (posebice kultura, sport…)na razini države i regije • Rastući problemi (ne)sigurnosti, klimatskih i zdravstvenih prijetnji/incidenata na globalnoj razini • Nedostatni kapaciteti prometne infrastrukture za potrebe turizma

4.3. Analiza prednosti, slabosti, prilika i prijetnji za urbano okruženje

Analizirajući urbano okruženje UAS uočene su razvojne potrebe koje se prvenstveno ogledaju u potrebi praćenja potencijalnih izvora onečišćenja okoliša i njihove prevencije te poboljšanja svih vidova infrastrukture za ostvarivanje što bolje kvalitete života. Aktivnosti usmjerene na zadovoljenje navedenih potreba trebaju biti dobro koordinirane.

U prvom redu treba uspostaviti sustav monitoringa sastavnica okoliša, koji će biti temeljem planiranja razvoja urbanog okruženja. Prepoznata je potreba za uspostavom održivog sustava gospodarenja otpadom koji predstavlja gorući problem na razini cijele RH. Slaba razvijenost sustava odvodnje ukazuje na potrebe za daljnjom nadogradnjom, rekonstrukcijom i sanacijom sustava. Nezadovoljavajuće razine pročišćavanja otpadnih voda predstavljaju opasnost za postizanje minimalno dobrog stanja vodnih tijela, zbog čega je prioritet izgradnja uređaja s propisanim razinama pročišćavanja otpadnih voda. Prometna infrastruktura ne zadovoljava potrebe korisnika, iz čega proizlaze potrebe za njenom dogradnjom i rekonstrukcijom. Nepostojanje adekvatne infrastrukture širokopojasnog pristupa internetu ukazuje na potrebu za povećanjem dostupnosti. Slijedom navedenog potrebe idu u smjeru aktiviranja potencijala za podizanje razine kvalitete života na području UAS.

Promatrajući urbano okruženje UAS, može se prepoznati i razvojni potencijal poboljšanja infrastrukture (prometne, internetske, vodoopskrbne, kanalizacijske, energetske). Razvoj i podizanje kvalitete svih oblika prometne i komunalne infrastrukture, efikasnije gospodarenje otpadom te razvoj ukupnog energetskog sustava, s posebnim naglaskom na korištenje obnovljivih izvora energije, preduvjet su ukupnog razvoja. Isto tako, podizanje kvalitete gospodarenja prostorom i učinkovitije očuvanje i zaštita okoliša jačanjem različitih institucija te svijesti lokalnog stanovništva i gospodarstva, garancija su održivog rasta.

Zaključno, potrebno je istaknuti kako glavnina gore navedenih razvojnih potreba i potencijala neće biti adekvatno iskorištena ukoliko se ne ulože napori u jačanju institucionalnih kapaciteta na lokalnoj i regionalnoj razini.

SWOT URBANO OKRUŽENJE

SNAGE - Urbano okruženje	**SLABOSTI - Urbano okruženje**
• Dobra infrastrukturna povezanost brownfield područja s okolnim područjima • Većim dijelom sanirana divlja odlagališta • Briga o kakvoći pojedinih sastavnica okoliša (zrak, vode, priobalno more) okoliša • Postojanje planova gospodarenja otpadom • Dobro razvijena vodoopskrbna mreža s dovoljno odgovarajuće opremljenih zahvata • Uspješno realizirani projekti iz područja ENU u zgradama (primjeri dobre prakse) • Postojanje bazne organizacijske strukture u većini članica UAS za primjenu sustavnog gospodarenja energijom • Pokrivenost osnovnim širokopojasnim pristupom usporediva s prosjekom EU-a • Znanje i kompetencije u području telekomunikacija na Sveučilištu u Splitu • Dobro razvijena elektroenergetska infrastruktura • Povoljni klimatski uvjeti za izgradnju elektrana na obnovljive izvore energije, primarno sunčanih elektrana i vjetroelektrana • Velika raznolikost staništa • Proglašena zaštićena područja • Obnova botaničkog vrta na Marjanu • Velika raznolikost flore i faune • Natura 2000 – ekološka mreža • Utvrđeni su dijelovi ribolovnog mora kao posebno vrijedna područja • Znanje i kompetencije na Sveučilištu u Splitu • Postojanje mreže javnog gradskog prijevoza na području UAS-u • Postojanje planova za uređenje jednog broja brownfield lokacija na području UAS-a. • Postojeća infrastruktura za toplinarstvo	• Nepostojanje sustavnog monitoringa tla • Propusne septičke jame - potencijalni izvor onečišćenja okoliša • Nepostojanje sustavnog evidentiranja i lokalnog registra brownfielda na području UAS. • Nepostojanje planova obnove i stavljanja u funkciju dijela brownfield područjau UAS. • Nepostojanje detaljnijih planova za uređenje brownfield područa • Neriješeno dugoročno upravljanje otpadom-potreba za sanacijom odlagališta Karepovac i Mojanka • Nedostatna edukacija građana o selekciji otpada • Slaba razvijenost sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda • Stara vodoopskrbna mreža s velikim gubicima vode • Neinformiranost i needuciranost stanovništva o alternativnim načinima grijanja • Nedostatak kapacitiranosti i educiranosti osoblja u javnim ustanovama na području UAS za pitanja energetike i energetske učinkovitosti (ENU) • Nepostojanje planova i programa za ulaganja u mjere ENU na području UAS • Dotrajali javni sustavi grijanja sa loživim uljem kao primarnim energentom • Postojeći sustavi javnih grijanja (velikih instaliranih snaga) zbog ekonomske neodrživosti trenutno nisu u funkciji • Negativna iskustva bivših korisnika sustava javnog grijanja, otežava uvođenje novih sustava. • Cestovna mreža još uvijek ne zadovoljava potrebe UAS • Neriješena najopterećenija križanja na području UAS (Solin i Stobreč) koji povezuju grad Split s ostatkom UAS • Nedostatak javnih parkirnih mjesta s naglaskom na središnja naselja

	gradova i općina priobalja UAS što je posebno izraženo u razdoblju turističke sezone • Nedostatak kapaciteta za promet u mirovanju (parkirališta) za potrebe razvoja turizma, posebice u turističkim središtima (posebice centralnih naselja Splita, Trogira, Omiša, Podstrane, Kaštela) • Nedovoljan broj uređenih biciklističkih staza posebice na području gradova priobalja UAS • Sustav javnih biciklala ne postoji • Nepostojanje mehanizama upravljanja prometnom infrastrukturom • Neadekvatna infrastruktura za javni prijevoz • Zastarjelost voznog parka javnog prijevoza, visoke emisije C02 • Neorganiziranost i nekoordiniranost javnog prijevoza, te neiskorištene mogućnosti koordinacije s drugim vidovima prometa (intermodalnost), kao i prometa u mirovanju (park and ride sustav) • Utvrđena potreba za uvođenjem inteligentnog prometnog sustava • Ograničenost raspoloživosti podataka o dostupnosti i korištenju širokopojasne infrastrukture • Nezadovoljavajuće stanje dostupnosti NGA širokopojasnog pristupa internetu. Visoko opterećenje i starost opreme u dvije TS 110/x kV u gradu Splitu (Sućidar, Visoka) i nekoliko TS 35/10 kV izvan Splita (Čiovo, Trogir, Kaštela, Miljevac). • Na razini 10 kV mreže nepovoljne pogonske prilike po pitanju napona i sigurnosti napajanja u udaljenim naseljima u zaleđu. Trenutne poticajne mjere za obnovljive izvore energije su vrlo ograničene. • Loša informiranost o mogućnostima ulaganja u obnovljive izvore energije za vlastite potrebe i nedostatak poduzetničke inicijative • Nepostojanje sustavnog monitoringa praćenja stanja • Neusklađenost prostornih planova zaštićenih područja • Unošenje alohtonih vrsta u prirodne

	ekosustave • Nedostatak i stručnost istraživača • Devastacija i gubitak prirodnih staništa • Manji postotak zaštićenih područja • Izlov nedoraslih morskih organizama i uništavanje i degradacija njihovih staništa • Nedostatna razina educiranosti postojećeg osoblja u javnim ustanovama na području UAS • Nedovoljno razvijena svijest građanstva o očuvanju bioraznolikosti i zaštite prirode
PRILIKE - <u>Urbano okruženje</u> • Uspostavljen sustav praćenja pojedinih sastavnica okoliša (zrak, vode, priobalno more) • Uspostavljen sustav praćenja pojedinih sastavnica okoliša (zrak, vode, priobalno more) • Izvrsna kakvoća mora za kupanje • Ekološko stanje prema trofičkom indeksu vrlo dobro (oligotrofno) • Izvrsna kakvoća zraka • Veliki prostorni kapaciteti brownfield područja • Povoljni položaj većine brownfield lokacija unutar gusto naseljenih urbanih područja.Mogućnost promoviranja industrijskog graditeljskog i tehničkog naslijeđa. • Mogućnost integracije tehnološki inovativnih procesa u procese sanacije (mogućnost razvoja znanstveno-edukacijskih poligona u okviru tih procesa). • Skora dostupnost plinske mreže na području UAS • Slobodni kapaciteti u razvoju pomorskog prometa • Mogućnost korištenja postojeće komunalne infrastrukture za razvoj širokopojasne NGA infrastrukture • Rast potražnje za uslugama temeljenim na širokopojasnom pristupu internetu • Mogućnost korištenja sredstava ESI fondova za opremanje centra za gospodarenje otpadom, reciklažnih dvorišta i pretovarnih stanica, te za rješavanje pitanja zaštite okoliša i	**PRIJETNJE - <u>Urbano okruženje</u>** • Mogućnost incidentnih situacija i potencijalnih havarija u okolišu • Mogućnost onečišćenja okoliša kao posljedica nesaniranih otpadnih materijala na lokalitetima napuštenih tvornica na području Kaštel Sućurca i Solina te nesaniranih odlagališta otpada • Povišena koncentracija žive i pesticida u morskom sedimentu na području Kaštel Sućurca i Vranjica • Složenost vlasničkih odnosa pojedinih brownfield lokacija • Dugotrajan postupak izrade dokumentacije • Kompleksnost obnove brownfield lokacija koje su zaštićeni spomenici kulture • Loša koordinacija udruga za zaštitu okoliša i lokalne uprave • Nezadovoljavajuće razine pročišćavanja otpadnih voda predstavljaju rizik za okoliš • Nedovoljni državni poticaji za primjenu prirodnog plina. Značajna potrebna financijska ulaganja za prilagodbu, tj. prelazak postojećih energetskih sustava na prirodni plin. Upitna dinamika primjene prirodnog plina na području UAS • Nerealizirana izgradnja državnih cesta (D8 i D1) i ključnih cestovnih prometnica na području UAS (D8) • Zastarjelost željezničke infrastrukture • Cestovna povezanost gradske luke Split s okolinom je otežana te negativno utječe na pomorski promet • Lokacija zračne luke Resnik je prostorno

okolišnu infrastrukturu • Daljnja realizacija sredstvima ESI fondova projekata vodno-komunalne infrastrukture do potpunog usklađenja s direktivama EU • Značajan potencijal energetskih ušteda uvođenjem prirodnog plina • Značajan potencijal ušteda realizacijom projekata povećanja ENU u sektoru prometa i zgradarstva • Mogućnost korištenja ESI te domaćih fondova za realizaciju većih energetskih projekata u kojima je predviđen prirodni plin • Mogućnost korištenja ESI te domaćih fondova (FZOEU) za realizaciju projekata energetske učinkovitosti u sektoru zgradarstva i prometa • Značajne mogućnosti energetskih ušteda rekonstrukcijom javnih sustava grijanja prelaskom na prirodni plin • Mogućnost korištenja sredstava iz ESI fondova za sufinanciranje izgradnje širokopojasne infrastrukture u područjima u kojima ne postoji tržišna isplativost izgradnje • Postojeći potencijali za razvoj intermodalnog javnog prijevoza • Dobra prometna dostupnost UAS kao destinacije. • Mogućnost boljeg povezivanja cestovnog i ostalih oblika prometa. • Usklađivanje sa EU direktivama u pogledu standarda vozila, potaknuti će modernizaciju voznog parka javnog prijevoza u UAS-u i time povećati standard putovanja i sigurnost u prometu. • Postojanje zakonskog okvira koji omogućava realizaciju biciklističke infrastrukture. • Povećani interes za korištenje bicikla u dnevnim migracijama i kao alternativa javnom gradskom prijevozu. • Uvođenje novih e-sadržaja u obrazovanje, zdravstvo i javnu upravu. • Povoljni klimatski uvjeti za izgradnju elektrana na obnovljive izvore	ograničena • Nedostatni kapaciteti prometne infrastrukture za potrebe turizma • Pad broja putnika u javnom gradskom prijevozu na nacionalnoj razini • Nedostatak zakonskog regulatornog okvira za integrirani promet • Velika devastacija javnih bicikla • Neujednačene geodemografske značajke na području Urbane aglomeracije Split • Područja u kojima ne postoji dovoljna komercijalna isplativost ulaganja • Neujednačenost u razini korištenja osnovnog širokopojasnog pristupa internetu među pojedinim dijelovima urbane aglomeracije Split • Nedostatni financijski kapaciteti stanovništva UAS za financiranje uvođenja alternativnih izvora • Visoki troškovi uvođenja plinskog grijanja za potrošače u zgradama • Ovisnost o opskrbi plina iz uvoza • Nedovoljna ulaganja u razvoj infrastrukture za širokopojasni pristup internetu u budućnosti. • Nedovoljna učinkovitost u pripremi i provedbi programa za povećanje ulaganja u razvoj infrastrukture za širokopojasni pristup internetu. • Na područjima koja se napajaju iz TS 110/x kV Sućidar, Visoka) i TS 35/10 kV (Čiovo, Trogir, Kaštela, Miljevac), ograničena je mogućnost priključenja na mrežu novih većih potrošača do rekonstrukcije istih ili izgradnje zamjenskih TS. • U sljedećih nekoliko godina nije za očekivati otvaranje novih poticaja za obnovljive izvore energije (vjetroelektrane i sunčane elektrane). • Mogućnost incidentnih situacija u zaštićenim područjima koja obiluju vrijednim biljnim i životinjskim vrstama. • Negativne pojave unutar zaštićenih i vrijednih područja. • Nekontinuiranost praćenja stanja nakon određenih zahvata. • Praćenje stanja unošenja alohtonih i invazivnih vrsta u prirodne ekosustave područja UAS. • Očuvanje područja definiranih ekološkom mrežom od negativnih utjecaja.

energije (sunčane elektrane i vjetroelektrane) i predviđene lokacije za vjetroelektrane i velike sunčane elektrane u županijskom prostornom planu, dugoročno pružaju priliku za velika ulaganja i pokrivanje većeg dijela ukupne potrošnje električne na UAS području iz obnovljivih izvora energije. Također, očekivano daljnje smanjenje cijena opreme za male sunčane elektrane omogućiti će potpuno komercijalno korištenje takvih sustava za pokrivanje vlastite potrošnje • Mogućnost korištenja sredstava ESI fondova za potrebe daljnjih istraživanja na područjima UAS	• Opasnosti od požara.

5.
STRATEŠKI OKVIR

5. STRATEŠKI OKVIR

5.1. Vizija

Vizija za urbano područje UAS:

URBANA AGLOMERACIJA SPLIT PREDNJAČI U OMOGUĆAVANJU SVOJIM STANOVNICIMA AKTIVIRANJE NJIHOVIH POTENCIJALA S CILJEM OSTVARIVANJA VISOKE KVALITETE ŽIVOTA.

Pojašnjenje:

Urbana aglomeracija Split tijekom definiranog razdoblja u potpunosti je okrenuta aktivaciji svojih razvojnih potencijala i suočavanju s razvojnim potrebama. Kao rezultat navedenih nastojanja Urbana aglomeracija Split postaje prepoznatljiva po svom nastojanju da svojim stanovnicima omogući aktiviranje njihovog potencijala i visoke kvalitete života.

Ostvarivanje navedene vizije počiva na predanosti u ostvarivanju ciljeva s pripadajućim prioritetima i mjerama.

5.2. Ciljevi

5.2.1. Cilj 1: UNAPRIJEĐENA KVALITETA ŽIVOTA NA PODRUČJU UAS

Relevantnost

Područje UAS karakterizira depopulacija zaobalja i opće starenje stanovništva, rast potreba za socijalnim uslugama čija je dostupnost i kvaliteta financijski i prostorno ograničena), deficitarnost usluga zdravstvene zaštite u pogledu zdravstvenih djelatnika i materijalnih te prostornih kapaciteta u zdravstvenoj zaštiti na primarnoj, sekundarnoj i tercijalnoj razini, manjak programske diverzificiranosti usluga predškolskog odgoja i osnovno-školskog odgoja i obrazovanja, nezdrave životne navike stanovništva i nedovoljna informiranosti stanovništva o svim uslugama koje su im sa socijalnog, zdravstvenog, obrazovnog, sportskog te kulturološkog aspekta dostupne. Također je uočen i veliki udio nezaposlenih mladih osoba u rasponu od 15 do 29 godina starosti. Sve ovo narušava kvalitetu života stanovništva UAS, pa je unaprjeđenje kvalitete života jedan od ciljeva razvoja na području UAS.

Očekivani načini ostvarenja

Uspostava sustavne politike razmještaja stanovništva, poboljšanje dostupnost i kvalitete usluga socijalne skrbi, unaprjeđenje sustavnog interdisciplinarnog pristupa zdravstvenoj zaštiti, unaprjeđenje sustava sporta i tjelesne aktivnosti, poboljšanje kvalitete odgojno-obrazovnih usluga te afirmiranje kulturne i umjetničke autentičnosti i prepoznatljivosti UAS, unaprijediti će kvalitetu života na području UAS. Unaprjeđenje kvalitete života na području UAS koje će se odražavati u rastu indeksa razvijenosti područja i u porastu očekivanog životnog vijeka pri rođenju moguće je ostvariti jasnim definiranjem razvojnih prioriteta koji će ostvarivati sinergijeske učinke i svojom komplementarnošću doprinijeti unaprijeđenju kvalitete života na području UAS.

Dosljednost

Navedeni cilj u skladu je sa strateškim dokumentima na lokalnoj, regionanoj i nacionalnoj razini. U prvom redu, navedeni cilj je usklađen s prijedlogom Strategije razvoja Splitsko-dalmatinske županije, kao i s nizom specifičnih sektorskih strategija dostupnih na razni RH. Tu se prvenstveno radi o sljedećim strateškim dokumentima: Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine, Nacionalna strategija razvoja zdravstva 2012.-2020., Nacionalna strategija stvaranja poticajnog

okruženja za razvoj civilnog društva od 2012. do 2016. godine, Nacionalni plan razvoja kliničkih bolničkih centara, kliničkih bolnica, klinika i općih bolnica u RH 2014.-2016. (prijedlog), Operativni plan deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2014. - 2016., Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u RH 2014.-2020., te Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije 2014.-2020., i brojni drugi. Cilj je ujedno usklađen i sa ciljevima strategije Europa 2020.

POKAZATELJI CILJA:

CILJ: UNAPRIJEĐENA KVALITETA ŽIVOTA NA PODRUČJU UAS		
	Pokazatelj .1	Pokazatelj 2
Pokazatelj - definicija	Indeks razvijenosti UAS	Očekivano trajanje života pri rođenju1
Jedinica	Ponderirana postotna vrijednost u odnosu na prosjek RH (RH = 100)	Broj godina očekivanog trajanja života
Opis	Indeks razvijenosti je kompozitni pokazatelj koji se računa kao ponderirani prosjek više osnovnih društveno-gospodarskih pokazatelja radi mjerenja stupnja razvijenosti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te se na temelju odstupanja vrijednosti pokazatelja od državnog prosjeka jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave razvrstavaju u skupine razvijenosti. Za UAS vrijednost se može dobiti na temelju pojedinačnih vrijednosti JLS i ponderiranjem tih vrijednosti udjelima stanovništva svake JLS u ukupnom stanovništvu UAS.	Broj godina koje pojedinac u određenoj dobi može očekivati da će doživjeti uz trenutne razine smrtnosti.
Početna vrijednost	99,3 (2013.)	77,2 (2013.)
Ciljana vrijednost	105,0 (2020.)	79 (2020.)
Učestalost praćenja	Trogodišnji izvještaji	Godišnja razina za WHO, DZS povremeni izvještaji
Izvor	Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU	DZS - povremeni izvještaji, baze podataka WHO

1 Očekivano trajanje života jedan je od pokazatelja razvijenosti društva. Tijekom prethodnih pola stoljeća povećalo se oko 12 godina za muškarce i oko 15 godina za žene i prema podacima DZS za 2013. godinu, u Hrvatskoj je očekivano trajanje života pri rođenju za oba spola iznosilo 77,2 godine, za žene 80,2 godine(78,08 u 2004.), a za muškarce 74,2 godina (71,13 u 2004.) Prema „Zdravlje za sve" bazi podataka Svjetske zdravstvene organizacije (travanj 2014.) za 2012. godinu, prosjek očekivanog trajanja života pri rođenju za zemlje EU-a je za oba spola zajedno 80,33 godine, samo za muškarce 77,37 godina, a za žene 83,19 godina (travanj 2014, za 2011. godinu). Praćenje na razini UAS i očekivano trajanje života pratiti će se na temelju podataka za RH, odnosno pretpostavljaju se iste vrijednosti.

5.2.2. Cilj 2: KONKURENTNOST GOSPODARSTVA PODIGNUTA NA RAZINU KOJA OSIGURAVA ODRŽIVI GOSPODARSKI RAST I POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI NA JEDINSTVENOM EUROPSKOM TRŽIŠTU

Relevantnost

Uvažavajući rezultate analize stanja gospodarstva, koja je komplementarna s postojećim indikatorima konkuretnosti, vidljivo je značajno zaostojanje UAS ne samo u odnosu na relevatno europsko stanje, već i na druga urbana područja u RH. Preciznije, mjerenja konkuretnosti županija u RH je jasno odredilo i konkuretnost UAS kao područja koje obuhvaću glavninu gospodarske aktivnosti županije. Naime, navedeno istraživanje pozicioniralo je SDŽ na 9 mjesto u RH u 2013. godini, Prema istraživanjima iz 2010. i 2007.SDŽ se nalazila na 8. mjestu. Izazovnost prosječne konkuretnosti prostora kojem pripada UAS se dodatno potencira ako u isto vrijeme konkuretnost cijele države nije na zadovoljavajućoj razini.

Dakako, nedovoljna konkuretnost se reflektira na ključne gospodarske pokazatelje UAS, od kojih posebno treba istaknuti gospodarski rast i zaposlenost. Naime, navedeni pokazatelji su

osnovica promatranja dugoročne uspješnosti gospodarstva UAS, uvažavajući ne više samo nacionalni, nego i europski kontekst promatranja.

Slijedom navedenog, niska razina gospodarske aktivnosti i rasta i niska stopa zaposlenosti navedene u analizi stanja jasno su uporište za isticanje potrebe podizanja konkuretnosti UAS.

Očekivani načini ostvarenja

Višu razinu konkuretnosti gospodarstva UAS koja će se odraziti bržim gospodarskim rastom i višoj razini zapošljivosti moguće je ostvarivati samo jasnim definiranjem prioriteta na tragu detektiranih razvojnih potreba i potencijala gospodarstva. Njihovo ostvarivanje zahtijeva holistički pristup i komplementarnost pojednih napora.

Slijedom navedenog, u prvom planu je potrebno jačati inovativni i poduzetnički potencijal promatranog prostora, što treba osnažiti i nastojanjima okrenutim povećanju održive zaposlenosti i unaprjeđenju kompetencija potrebnih na modernom tržištu rada. Dakako, jedan od najvažnijih preduvjeta je podizanje razine ljudskog kapitala osnaživanjem usluga srednjoškolskog i visokoškolskog obrazovanja i obrazovanja odraslih.Uz to treba prepoznati potencijal unaprjeđenja turističke djelatnosti, ali i svih drugih djelatnosti koji počivaju na inovativnosti, održivoj zapošljivosti i visokoj razini ljudskoh kapitala.

Dosljednost

Usklađenost cilja s ključnim lokalnim, regionalnim i nacionalnim strateškim dokumentima je vidljiva ui nizu primjera.Navedeni cilj je usklađen s prijedlogom Strategije razvoja Splitsko-dalmatinske županije, i s nizom specifičnih sektorskih strategija dostupnih na razni RH. Primjerice, komplementaran je s općim ciljem i s osnovnim mjerama Strategije razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj 2013.-2020 , zatim s Industrijskom strategijom Republike Hrvatske 2014.-2020, sa Strategijom poticanja inovacija Republike Hrvatske 2014. – 2020 , Strategijom razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020 godine te Strategijom obrazovanja, znanosti i tehnologije .

Posebno treba istaknuti usklađenost cilja s ciljevima strategije EUROPA 2020. Navedeni cilj je komplementaran ciljevima zapisanim u strateškom europskom dokumentu, a u prvom redu vezanim za ostvarivanje visoke stope zaposlenosti, viših ulaganja u istraživanje i razvoj te boljih rezultata na polju obrazovanja.

POKAZATELJI CILJA:

CILJ: KONKURENTNOST GOSPODARSTVA PODIGNUTA NA RAZINU KOJA OSIGURAVA ODRŽIVI GOSPODARSKI RAST I POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI NA JEDINSTVENOM EUROPSKOM TRŽIŠTU		
	Pokazatelj 1	Pokazatelj 2
Pokazatelj - definicija	Regionalni indeks konkurentnosti RH	Raspoloživi ekvivalent dohotka kućanstva UAS (Raspoloživi prosječni dohodak kućanstva UAS)
Jedinica	Pozicija u rangiranju županija po konkurentnosti	HRK
Opis	Istraživanje regionalnog indeksa konkurentnosti daje uvid u profil konkurentnosti na podnacionalnoj razini upravnog ustrojstva. Metodološka konzistentnost istraživanja konkurentnosti na podnacionalnoj razini i korištenje vrlo široke baze pokazatelja (116 statističkih indikatora i 68 perceptivnih indikatora) daju mogućnost horizontalne (među županijama) i vertikalne (u vremenu) usporedbe, čime se jača osviještenost gospodarske,političke i znanstvene javnosti o problemima regionalnih razvojnih razlika i djelotvornosti politika za njihovo smanjivanje.	Očekuje se rast raspoloživog ekvivalent dohotka kućanstva za svih deset skupina (decila stanovništva)
Početna vrijednost	9 mjesto (2013.)	1.
Ciljana vrijednost	6 mjesto (2019.)	Ukupni kumulativni rast za 20 % u 2020. u odnosu na 2014. godinu
Učestalost praćenja	Svake tri godine (Objava RIK za 2016. se očekuje tijekom 2017., a za 2019. tijekom 2020. godine)	DZS - Jednom godišnje (Anketa o potrošnji - provedena 2014. i s obvezom provođenja svakih 5 g.)
Izvor	Nacionalno vijeće za konkurentnost	DZS - Anketa o dohotku stanovništva (dostupna na zahtjev) (Anketa o potrošnji (provedena 2014. i s obvezom provođenja svakih 5 g.) i podaci Porezne uprave

5.2.3. Cilj 3: RAZVIJENI UČINKOVITI INFRASTRUKTURNI SUSTAVI ZA ODRŽIVO KORIŠTENJE PRIRODNIH RESURSA

Relevantnost

Analiza stanja urbanog okruženja, pokazuje značajno zaostajanje svih segmenata infrastrukturnih sustava. Brojni problemi nastaju zbog različite i nedosljedne provedbe zakonom propisanih obaveza u cilju očuvanja zaštite okoliša. Ključni problemi su: nedovoljna financijska moć, nedovoljna ekipiranost stručnih djelatnika koji se bave određenim segmentima u upravnim odjelima JLS, nedovoljna organizacijska osposobljenost za samostalno obavljanje tih poslova, niski stupanj sudjelovanja građana u upravljanju lokalnim poslovima, veliki broj napuštenih, nekorištenih i zapuštenih starih industriskih i vojnih objekata čije je sanacija, revitalizacija i dekontaminacija nužna, stara i dotrajala infrastruktura javnog urbanog prijevoza, toplane koje su zbog dotrajalosti izvan funkcije i nedovoljno promicanje zaštite okoliša u odgojnom i obrazovnom procesuPrioriteti su određeni s namjerom cjelovitog upravljanja infrastrukturnim sustavima uz trajno uvažavanje izvornosti, biološke raznolikosti i ekološke stabilnosti, racionalno korištenje prirodnih izvora i energije na najpovoljniji način za okoliš, kako bi se očuvao i smanjio rizik za život i zdravlje ljudi, te ostvario osnovni uvjet zdravog i održivog razvoja.

Očekivani načini ostvarenja

Očekivani opći ekonomski razvoj UAS potaknut će razvitak svih infrastrukturnih sustava koje je moguće poboljšati jasno definiranim prioritetima i mjerama na tragu detektiranih razvojnih potreba i potencijala urbanog okruženja.

Slijedom navedenog, treba ostvariti minimalne uvjete svih segmenata infrastrukture u skladu sa zakonskim odredbama na razini RH.

Dosljednost

Usklađenost cilja s ključnim lokalnim, regionalnim i nacionalnim strateškim dokumentima vidljiva je u nizu primjera.Navedeni cilj je usklađen s prijedlogom Strategije razvoja Splitsko-dalmatinske županije, i s nizom specifičnih sektorskih strategija dostupnih na razni RH. Primjerice, navedeni cilj je komplementaran s općim ciljem i s osnovnim mjerama Strategije prometnog razvoja u Republici Hrvatskoj 2014.-2030 , zatim sa Strategijom upravljanja vodama, sa Strategijom održivog razvitka RH, , sa Strategijom gospodarenja otpadom RH te sa Strategijom i akcijskim planom zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti .

Navedeni cilj komplementaran je i ciljevima zapisanim u Direktivi o vodama, Direktivi o upravljanju otpadom te Direktivom o standardima kvalitete okoliša.

POKAZATELJI CILJA:

CILJ: Razvijeni učinkoviti infrastrukturni sustavi za održivo korištenje prirodnih resursa		
	Pokazatelj 1	**Pokazatelj 2**
Pokazatelj - definicija	Vodna tijela površinskih i podzemnih voda s dobrim i vrlo dobrim ekološkim i kemijskim stanjem	Smanjene emisije stakleničnih plinova (CO_2)
Jedinica	Broj	t/god
Opis	Stanje svih sastavnica okoliša može se očitati kroz stanje vodnog okoliša. Jedan od glavnih ciljeva zaštite vodnog okoliša je postizanje ili održavanje barem dobrog ekološkog i kemijskog stanja svih vodnih tijela (površinskih i podzemnih voda). Podaci o vodnim tijelima dostupni su u registru vodnih tijela s njihovim značajkama kao pratećim dijelom plana upravljanja vodnim područjima. Prema dobivenim podacima, 29 vodnih tijela površinskih voda (ukupne duljine 243,84 km), dva vodna tijela prijelaznih voda, dva vodna tijela priobalnih voda te tri grupirana vodna tijela podzemnih voda karakterizirana su s dobrim i vrlo dobrim ekološkim i kemijskim stanjem	Podaci o količinama ispuštanja CO_2 u zrak u Splitsko-dalmatinskoj županiji gotovo u cijelosti predstavljaju ispuštanja na području UAS. Predmetni podaci dostupni su u godišnjim izvješćima o stanju okoliša Agencije za zaštitu okoliša.
Početna vrijednost	32 (2014.)	902.757.193,15 t/god (2014.)
Ciljana vrijednost	33 (2020.)	722.205.754,5 t/god (2020.)
Učestalost praćenja	Jednom godišnje	Jednom godišnje
Izvor	Hrvatske vode, Ministarstvo poljoprivrede (godišnje izvješće o praćenju)	Godišnja izvješća o stanju okoliša (AZO)

5.3. Razvojni prioriteti i mjere

UKLJUČIV RAST:

CILJ 1: UNAPRIJEĐENA KVALITETA ŽIVOTA NA PODRUČJU UAS

PRIORITET 1.1. USPOSTAVLJENA SUSTAVNA POLITIKA RAVNOMJERNOG RAZMJEŠTAJA STANOVNIŠTVA

Cilj: Navedeni prioritet treba povećati imigracijsku privlačnost zaobalja UAS te umanjiti emigraciju mladog i obrazovanog stanovništva s ovog područja. Predmetni se prioritet oslanja na sljedeće razvojne dokumente: Strategija regionalnog razvoja RH 2011.-2013.; Županijska razvojna strategija Splitsko-dalmatinske županije 2011.-2013.; Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.; Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.

Opravdanje: Neravnomjeran razmještaj stanovništva, gdje prosječna naseljenost u zaobalju iznosi 51,26 stanovnika na km^2, a u priobalju 591,29 stanovnika na km^2 posljedica je suboptimalnog razmještaja proizvodnih čimbenika koji ograničava ukupni razvoj. Takav negativni slijed ubrzava demografsko starenje zaobalja UAS (indeks starenja iznosi 126,7% (UAS 104,6%), a koeficijent starosti 25,1%. (UAS 22,5%)). Nepovoljnija obrazovna struktura koja se ogleda u niskom udjelu osoba sa završenim tercijarnim obrazovanjem (10,00% u odnosu na 20,38% UAS) dodatno potencira predočene probleme.

Opis: Demografski izazovi se izravno i neizravno isprepleću u različitim sferama društvenog i gospodarskog života na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. Mjere i aktivnosti za ostvarivanje prioriteta u sklopu demografske obnove bit će stoga prvenstveno horizontalnog karaktera. Naime, da bi se navedeni prioritet mogao ostvariti i da bi njegovo ostvarenje bilo moguće prikazati odgovarajućim indikatorima potrebna je koordinacija i provedba niza aktivnosti u domeni različitih politika usmjerenih na: (i) provođenje i jačanje mjera obiteljske politike iz djelokruga rada JL(R)S (npr. novčana potpora za rođenje djeteta), (ii) podizanje kvalitete i dostupnosti usluga odgojno-obrazovnog sustava iz djelokruga rada JL(R)S (npr. izgradnja infrastrukture za skrb o djeci, sufinanciranje udžbenika za djecu, subvencioniranje pohađanja vrtića, sufinanciranje prehrane u osnovnim školama i vrtićima), (iii) podizanje kvalitete i dostupnost prometne, komunalne i urbane infrastrukture iz djelokruga rada JL(R)S (npr. sufinanciranje županijskog javnog prijevoza, doprinos izgradnji širokopojasnog interneta, izgradnja osnovne komunalne i urbane infrastrukture).

Pokazatelji: Stopa nataliteta, indeks starenja

POKAZATELJI PRIORITETA

PRIORITET 1. Uspostavljena sustavna politika ravnomjernog razmještaja stanovništva		
	Pokazatelj 1	Pokazatelj 2
Pokazatelj – definicija	Stopa nataliteta u području zaobalja UAS	Indeks starenja u području zaobalja UAS
Jedinica	Stopa	Udio
Opis	Broj živorođene djece na 1000 stanovnika u jednoj godini	Udio dobne skupine 60 i više godina u dobnoj skupini 0-19
Početna vrijednost	11,59 (2014.g.)	126,7 (2011.g.)
Ciljana vrijednost	13 (2020.)	125 (2021.)
Učestalost praćenja	Jednom godišnje	Prema popisima stanovništva RH
Izvor	Statističko izvješće Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske, DZS	Popis stanovništva, kućanstava i stanova RH, DZS

Mjera 1. Izgradnja računalnog sustava potpore (sustav za podršku odlučivanju) politici ravnomjerne raspodjele stanovništva na području UAS

Opravdanje: Izrada analize stanja UAS ukazala je na nedostatak osnovnih podataka. U kontekstu demografije, primjer takvog nedostatka su migracijska kretanja, čija je analiza bez definiranog ishodišta migracija tek djelomična. Stanovništvo se tako ne može analizirati prema dobnim skupinama, vrsti i najvećem stupnju obrazovanja, spolu itd. Nadalje, ustanovljene su manjkavosti podatkovne osnove i u drugim područjima istraživanja. Primarna pretpostavka sustavnog planiranja jest upravo podatkovna osnova, kao i mogućnost simulacije razvojnih odluka i njihovih posljedica, kako bi se osigurala konzistentnost svih razvojnih mjera u ostvarivanju zadanih ciljeva. U tom smislu, postavlja se zahtjev izgradnje, održavanja i stalnog unaprjeđenja sustava za podršku odlučivanja. Dakako, u dijelu baze podataka (povijesni i podaci tekućeg monitoringa), kao i u dijelu praćenja trendova kretanja određenih parametara, dio sustava mora biti otvoren i za širu javnost.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Definiranje arhitekture sustava i nabavka software-a
2. Izrada funkcionalnih specifikacija i glavne projektne dokumentacije
3. Razvoj i testiranje tehničkih rješenja (baze podataka, baza analitičkih modela i modela simulacije, sustav izvještavanja, usluge korisnicima)
4. Operacionalizacija sustava i post-projektna analiza
5. Definiranje korisnika podataka, vrste i opsezi pristupa

***Pokazatelji ishoda za Prioritet 1.1. /Mjeru 1**: Izgradnja računalnog sustava potpore (sustav za podršku odlučivanju) politici ravnomjerne raspodjele stanovništva na području UAS*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Sustav za podršku odlučivanja u funkciji sustavne politike ravnomjernog razmještaja i kvalitete života stanovništva na području UAS	Sustav za podršku odlučivanju	Operativan sustav (izgrađene i dinamički popunjavane baze podataka, operativni sustav simulacija, aktivno korisničko sučelje po strukturi korisnika)	1	2023.	Na kraju promatranog razdoblja	Izvješće nositelja izrade

Mjera 2. Uspostava sustava monitoringa

Opravdanje: Za kvalitetno i odgovorno planiranje nisu dostatni podaci koji mogu ukazivati na određene pojave, nego trebaju podaci koji ih jasno definiraju. Paralaleno s procesom definiranja korisnika informacijskog sustava definirat će se i pokazatelji koji će govoriti o smjeru i jačini pojedinih socio-ekonomskih pojava. Na temelju njih će se definirati razvojni scenariji te izabrati one razvojne politike koje daju najbolje rezultate uz najmanje utrošenih sredstava. Definirani pokazatelji odredit će kojim podacima će se puniti baza podataka, a kako bi se zadržala metodološka konzistantnost potrebno je pristupiti kontroli kvalitete podataka. To u konačnici znači kako je potrebno definirati vremenske nizove za različite podatke koji nemaju istu metodološku slijednost. Npr., podaci o ukupnom broju stanovništva prema popisu iz 1991. i 2011. nisu prikupljani, niti obrađeni prema istim metodološkim pravilima. Za određene podatke postoje i dvojna analitika, prema prethodnoj i tekućoj metodologiji kako bi se olakšala statistička tranzicija. Nadalje, mnogi podaci nisu zapisani u istoj formi. Nakon izvršenih radnji vezanih za kontrolu kvalitete podataka može se govoriti o funkcionalnoj bazi podataka, odnosno o uspostavljenom sustavu monitoringa.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Definiranje pokazatelja prema potrebama različitih razvojnih politika
2. Definiranje podataka na temelju kojih se dolazi do potrebnih pokazatelja; definiranje izvora podataka, učestalosti i formata podataka

Pokazatelji ishoda za Prioritet 1.1. /Mjeru 2: *Uspostava sustava monitoringa*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Uspostavljen monitoring sustavne politike ravnomjernog razmještaja stanovništva na području UAS	Funkcionalna baza podataka	Organizirani skup podataka pripremljen na način da se može jednostavno koristiti, tj. pregledavati, pretraživati, sortirati, uspoređivati, itd.	1	2023.	Na kraju promatranog razdoblja	Izvješće nositelja izrade

Mjera 3. Koordinacija politika razvoja i mehanizama provedbe na razini UAS-a

Opravdanje:

Koordinacija politika razvoja i mehanizma provedbe kroz jačanje kapaciteta i suradnje među svim akterima iz javnog, civilnog i poslovnog sektora te poboljšanje učinkovitosti ljudskih kadrova i interakcije svih razvojnih dionika na području Urbane aglomeracije Split. Na ovaj način će u proces koordinacije politika razvoja i mehanizama provedbe biti uključeni svi važni akteri u prostoru, a navedenim aktivnostima se planira postići kvalitetnija provedba razvojnih politika.

Mjera će se ostvariti kroz aktivnosti koje će poticati i unaprijediti komunikaciju između građana i javnog sektora i pružanje korisničkih usluga na lokanoj razini. Pri tome se također inzistira i na stalnoj komunikaciji i suradnji sa Županijom. Sinergija aktivnosti u okviru ove mjere ukazuje na jasno postavljen okvir kojim će se u potpunosti povećati efikasnost javne uprave u provođenju politika razvoja u UAS.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Osnaženje kapaciteta i suradnje među svim akterima razvoja UAS-a
2. Jačanje kapaciteta za provedbu SRUAS-a
3. Organizacija redovitih tematskih radnih sastanaka relevantnih sektorskih predstavnika
4. Uspostava platformi za umrežavanje subjekata iz javnog, privatnog i civilnog sektora
5. Jačanje suradnje javnog i civilnog sektora na području UAS-a
6. Jačanje unutarsektorske i međusektorske suradnje među institucijama i organizacijama (horizontalna i vertikalna, uključujući županijsku razinu)
7. Organizacija i potpora obrazovanju za korištenje sredstava EU i strateško planiranje u javnom, privatnom i civilnom sektoru

Pokazatelji ishoda za Prioritet 1.1. /Mjeru 3: *Koordinacija politika razvoja i mehanizama provedbe na razini UAS-a*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Provedba projekata iz SRUA	%	Udio uspješno provedenih projekata iz SRUA od strane javne uprave		2023.	Kraj razdoblja provedbe SRUA	SRUA
Povećanje sustava upravljanja kvalitetom i provedbom aktivnosti SRUP-a	1	Uspostavljen sustav nadzora provedbe i evaluacije aktivnosti SRUA	1	2023.	Kraj razdoblja provedbe SRUA-a	SRUA

Mjera 1. Izgradnja računalnog sustava potpore (sustav za podršku odlučivanju) politici ravnomjerne raspodjele stanovništva na području UAS

Opravdanje: Izrada analize stanja UAS ukazala je na nedostatak osnovnih podataka. U kontekstu demografije, primjer takvog nedostatka su migracijska kretanja, čija je analiza bez definiranog ishodišta migracija tek djelomična. Stanovništvo se tako ne može analizirati prema dobnim skupinama, vrsti i najvećem stupnju obrazovanja, spolu itd. Kako bi se stvorila osnova za sustavno planiranje, potrebno je stvoriti informacijski sustav, odnosno bazu podataka. Informacijski sustavi današnjice nezamislivi su bez računalne podrške, a njihova je svrha zapisivanje različitih informacija na jedinstveno mjesto. Znači da je njihova uloga prikupljanje, pohrana, obrada i prijenos do različitih krajnjih korisnika kojima kao takvi postaju potpora pri odlučivanju.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

6. Definiranje arhitekture sustava i nabavka software-a
7. Izrada funkcionalnih specifikacija i glavne projektne dokumentacije
8. Razvoj i testiranje tehničkih rješenja (baze podataka, baza analitičkih modela i modela simulacije, sustav izvještavanja, usluge korisnicima)
9. Operacionalizacija sustava i post-projektna analiza
10. Definiranje korisnika podataka, vrste i opsezi pristupa

Pokazatelji ishoda za Prioritet 1.1. /Mjeru 1: *Izgradnja računalnog sustava potpore (sustav za podršku odlučivanju) politici ravnomjerne raspodjele stanovništva na području UAS*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Sustav za podršku odlučivanja politike ravnomjernog	Baza podataka	Definirana arhitektura sustava za podršku odlučivanju	1	2023.	Na kraju promatranog razdoblja	Izvješće nositelja izrade

razmještaja stanovništva na području UAS						

Mjera 2. Uspostava sustava monitoringa

Opravdanje: Za kvalitetno i odgovorno planiranje nisu dostatni podaci koji mogu ukazivati na određene pojave, nego trebaju podaci koji ih jasno definiraju. Paralaleno s procesom definiranja korisnika informacijskog sustava definirat će se i pokazatelji koji će govoriti o smjeru i jačini pojedinih socio-ekonomskih pojava. Na temelju njih će se definirati razvojni scenariji te izabrati one razvojne politike koje daju najbolje rezultate uz najmanje utrošenih sredstava. Definirani pokazatelji odredit će kojim podacima će se puniti baza podataka, a kako bi se zadržala metodološka konzistantnost potrebno je pristupiti kontroli kvalitete podataka. To u konačnici znači kako je potrebno definirati vremenske nizove za različite podatke koji nemaju istu metodološku slijednost. Npr., podaci o ukupnom broju stanovništva prema popisu iz 1991. i 2011. nisu prikupljani, niti obrađeni prema istim metodološkim pravilima. Za određene podatke postoje i dvojna analitika, prema prethodnoj i tekućoj metodologiji kako bi se olakšala statistička tranzicija. Nadalje, mnogi podaci nisu zapisani u istoj formi. Nakon izvršenih radnji vezanih za kontrolu kvalitete podataka može se govoriti o funkcionalnoj bazi podataka, odnosno o uspostavljenom sustavu monitoringa.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

3. Definiranje pokazatelja prema potrebama različitih razvojnih politika
4. Definiranje podataka na temelju kojih se dolazi do potrebnih pokazatelja; definiranje izvora podataka, učestalosti i formata podataka

Pokazatelji ishoda za Prioritet 1.1. /Mjeru 2: *Uspostava sustava monitoringa*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Uspostavljen monitoring sustavne politike ravnomjernog razmještaja stanovništva na području UAS	Funkcionalna baza podataka	Organizirani skup podataka pripremljen na način da se može jednostavno koristiti, tj. pregledavati, pretraživati, sortirati, uspoređivati, itd.	1	2023.	Na kraju promatranog razdoblja	Izvješće nositelja izrade

Mjera 3. Koordinacija politika razvoja i mehanizama provedbe na razini UAS-a

Opravdanje:

Koordinacija politika razvoja i mehanizma provedbe kroz jačanje kapaciteta i suradnje među svim akterima iz javnog, civilnog i poslovnog sektora te poboljšanje učinkovitosti ljudskih kadrova i interakcije svih razvojnih dionika na području Urbane aglomeracije Split. Na ovaj način će u proces koordinacije politika razvoja i mehanizama provedbe biti uključeni svi važni akteri u prostoru, a navedenim aktivnostima se planira postići kvalitetnija provedba razvojnih politika.

Mjera će se ostvariti kroz aktivnosti koje će poticati i unaprijediti komunikaciju između građana i javnog sektora i pružanje korisničkih usluga na lokanoj razini. Pri tome se također inzistira i na stalnoj komunikaciji i suradnji sa Županijom. Sinergija aktivnosti u okviru ove mjere ukazuje na jasno postavljen okvir kojim će se u potpunosti povećati efikasnost javne uprave u provođenju politika razvoja u UAS.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Osnaženje kapaciteta i suradnje među svim akterima razvoja UAS-a
2. Jačanje kapaciteta za provedbu SRUAS-a
3. Organizacija redovitih tematskih radnih sastanaka relevantnih sektorskih predstavnika
4. Uspostava platformi za umrežavanje subjekata iz javnog, privatnog i civilnog sektora
5. Jačanje suradnje javnog i civilnog sektora na području UAS-a
6. Jačanje unutarsektorske i međusektorske suradnje među institucijama i organizacijama (horizontalna i vertikalna, uključujući županijsku razinu)
7. Organizacija i potpora obrazovanju za korištenje sredstava EU i strateško planiranje u javnom, privatnom i civilnom sektoru

Pokazatelji ishoda za Prioritet 1.1. /Mjeru 3: *Koordinacija politika razvoja i mehanizama provedbe na razini UAS-a*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Provedba projekata iz SRUA	%	Udio uspješno provedenih projekata iz SRUA od strane javne uprave		2023.	Kraj razdoblja provedbe SRUA	SRUA
Povećanje sustava upravljanja kvalitetom i provedbom aktivnosti SRUP-a	1	Uspostavljen sustav nadzora provedbe i evaluacije aktivnosti SRUA	1	2023.	Kraj razdoblja provedbe SRUA-a	SRUA

PRIORITET 1.2. POBOLJŠANA DOSTUPNOST I KVALITETA USLUGA SOCIJALNE SKRBI

Cilj: Povećati integraciju svih detektiranih ranjivih skupina.

Opravdanje: Hrvatska je 2008. godine potpisala međunarodnu konvenciju koja ju obvezuje da svim osobama s invaliditetom i psihički bolesnima omogući život i rad u zajednici, a ne u ustanovama. Na području UAS za to nedostaju prostorni, kadrovski i financijski kapaciteti za unaprjeđenje usluga socijalne skrbi, posebno kada se radi o spomenutom procesu deinstitucionalizacije i integracije, te izvaninstitucionalnoj skrbi. Navedeni nedostaci odnose se na sve kategorije korisnika socijalne skrbi, a posebno su izraženi u području pružanja usluga dnevnih boravaka za kategorije starijih i nemoćnih, za roditelje-njegovatelje djece s poteškoćama u razvoju, zatim psihičke bolesnike te dementne osobe. U proces integracije potrebno je intenzivnije uključiti i branitelje iz Domovinskog rata koji su suočeni s brojnim preprekama u socijalnoj inkluziji i na tržištu rada. Zbog svega navedenog treba naglasiti i potaknuti korištenje uloge društvenog poduzetništva, koja bilježi trend rasta i razvoja, a gdje se korisnici socijalnih usluga radno aktiviraju, a time i rehabilitiraju. Potrebno je spomenuti i nedostatak institucionalnih smještajnih kapaciteta (s obzirom na identificirane potrebe i rastuće trendove), posebno u domovima za starije i nemoćne osobe u županijskom (državnom) vlasništvu, te smještajnih jedinica potrebnih ženama žrtvama nasilja i beskućnicima. Neadekvatnost postojećeg stanja očituje se i u nedostatku stručnog kadra i mobilnih timova socijalne naravi, što za posljedicu ima upitnu kvalitetu i dostupnost pruženih usluga. Nadalje, na području UAS nedovoljno je prepoznata problematika ovisnosti (posebice educiranosti i informiranosti javnosti). Ovako definiran prioritet je i u skladu sa „Strategijom razvoja sustava socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011. - 2016.“, „Strategijom borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj (2014. - 2020.), „Operativnim programom učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.“, „Strategijom društvenog poduzetništva 2014-2020“ i ciljevima Strategije EU 2020.

Opis: Ostvarenju prioriteta mogu doprinijeti skupine aktivnosti usmjerene na:

- osiguravanje fizičkih i financijskih resursa resursa za pružanje socijalnih usluga,
- povećanje stručnog kadra za pružanje socijalnih usluga,
- poboljšanje sustavnog pristupa uključivanju različitih ranjivih skupina u društvo,
- unaprjeđenje pružanja socijalnih usluga u kućanstvima,
- poboljšanje sustava prevencije pojedinih oblika ovisnosti.

Pokazatelji: Osobe obuhvaćene procesima deinstitucionalizacije i integracije, Korisnici usluga boravka

POKAZATELJI PRIORITETA

PRIORITET 2. POBOLJŠANA DOSTUPNOST I KVALITETA USLUGA SOCIJALNE SKRBI		
	Pokazatelj 1	Pokazatelj 2
Pokazatelj - definicija	Osobe obuhvaćene procesom deinstitucionalizacije i integracije	Korisnici usluga boravaka
Jedinica	Broj osoba	Broj osoba
Opis	Broj osoba koji koriste sljedeće oblike socijalne skrbi: smještaj, organizirano stanovanje, integracija, pomoć u kući i druge izvaninstitucionalne usluge.	Broj osoba koji koriste usluge boravka (dnevni ili poludnevni)
Početna vrijednost	340 (2014.)	556 (2014.)
Ciljana vrijednost	440 (2020.)	730 (2020.)
Učestalost praćenja	Jednom godišnje	Jednom godišnje
Izvor	Ministarstvo socijalne politike i mladih (CZSS UAS)	Ministarstvo socijalne politike i mladih (CZSS UAS)

Mjera 1. Podrška razvoju deinstitucionaliziranih usluga socijalne skrbi

Proces deinstucionalizacije podrazumijeva pružanje socijalnih usluga potrebnim osobama u lokalnim zajednicama (osobe s invaliditetom, djeca i mladi bez odgovarajuće skrbi, djeca i mladi s poremećajima u ponašanju, starije osobe, beskućnici, žrtve obiteljskog nasilja i sl.) , neposredno u njihovim kućanstvima i u prostorijama "dnevnih boravaka", kao i organiziranje stambenih zajednica. Na području UAS nedostaju prostorni, kadrovski i financijski kapaciteti za praćenje procesa deinstucionalizacije pa aktivnosti trebaju biti usmjerene ka povećanju prostornih kapaciteta, prilagodbu, adaptaciju novih prostora, uređenje i unaprjeđenje stambenih zajednica, dnevnih ili poludnevnih centara za skrp, opremanje sadržaja, kupnja vozila, te razvoj socijalnih usluga u kućanstvima, razvoju mobilnih timova socijalne naravi te popunjavanju deficitarnog stručnog kadra za pružanje socijalnih usluga.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Razvoj izvaninstitucionalnih oblika skrbi u zajednici podupiranjem osnivanja centara dnevnog boravka, organiziranog stanovanja, klubova, mobilnih timova, osobnih asistenata za osobe s posebnim potrebama i invaliditetom
2. Razvoj podrške deinstitucionalizaciji putem razvoja usluga podrške organiziranom stanovanju i kroz razvoj metodologije transformacijskih procesa

3. Razvoj rehabilitacijskih programa, savjetodavnih usluga, i centara za djecu i mlade bez roditeljske skrbi, mlade s poremećajima u ponašanju, osobe s invaliditetom i njihove obitelji/ udomitelje
4. Ulaganje u infrastrukturu i prijevozna sredstva potrebna za uspješnu provedbu deinstitucionalizacije – adaptacija i/ili rekonstrukcija, opremanje stambenih jedinica i dnevnih / poludnevnih centara za skrb, kupnja vozila
5. Financijska potpora lokalnim pružateljima usluga kućanstvima s osobama kojima je potrebna skrb.
6. Unaprjeđenje kapaciteta stručnjaka za pružanje izvaninstitucionalnih oblika socijalne i psihofizičke skrbi te potpora aktivnostima jačanja i razvoja kapaciteta za provedbu i praćenje nacionalnih politika
7. Podrška organizacijama civilnog društva koje zajedno sa stručnjacima pružaju izvaninstitucionalne usluge braniteljima i civilnim žrtvama Domovinskog rata
8. Razvoj obrazovnih programa za ranjive skupine

Pokazatelji ishoda za Prioritet 1.2. /Mjeru 1: *Podrška razvoju deinstitucionaliziranih usluga socijalne skrbi*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Prostorni kapaciteti namijenjeni procesu deinstitucionalizacije	Prostorna jedinica	Broj prostornih jedinica namijenjenih procesima deinstitucionalizacije	30	2023.	Godišnje	Organizacije civilnog društva (OCD) u suradnji sa JLS UAS
Dnevni boravci	Dnevni boravak	Broj usluga cjelodnevnih i poludnevnih boravaka	30	2023.	Godišnje	OCD u suradnji sa JLS UAS
Programi podrške	Program	Broj donesenih programa koji promoviraju socijalnu integraciju ranjivih skupina od strane JLS i OCD	25	2023.	Godišnje	JLS UAS i OCD
Mobilni timovi	Mobilni timovi	Broj mobilnih timova socijalne naravi koji djeluju na području UAS	20	2023.	Godišnje	OCD u suradnji sa JLS UAS
Žrtve nasilja	Kreveti	Broj kreveta za žrtve nasilja	15	2023.	Godišnje	CARITAS
Beskućnici	Kreveti	Broj kreveta dostupan za beskućnike	55	2023.	Godišnje	OCD u suradnji sa JLS UAS
Broj stručnjaka osposobljenih u području socijalnih usluga	broj	Broj stručnjaka (ili prekvalificiranih pojedinaca za zanimanja u području socijalne skrbi odnosno osposobljenih u području socijalnih usluga s posebnim naglaskom na deficitarna zanimanja)	30	2023.	Godišnje	JLS UAS
Povećanje broja pružatelja socijalnih usluga u zajednici	broj	Broj pružatelja socijalnih usluga u zajednici	7	2023.	Godišnje	JLS UAS
Povećanje broja osoba koje su primile pomoć kroz socijalne usluge u zajednici, pružene kroz projekte	broj	Broj osoba koje su primile pomoć kroz socijalne usluge u zajednici, pružene kroz projekte	300	2023.	Godišnje	JLS UAS

Mjera 2. Jačanje socijalne uključenosti

Mjerom se pospješuje inkluzija, potiče aktivno sudjelovanje i poboljšanje zapošljivosti socijalno ranjivih skupina. Mjera je primarno usmjerena ka osobama s invaliditetom i braniteljima iz Domovinskog rata, te pripadnicima nacionalnih manjina. U konačnici teži se uključivanju ranjivih skupina u društvo.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Razvoj novih i širenje postojećih socijalnih usluga aktivnog uključivanja i poboljšanja zapošljivosti nezaposlenih radno sposobnih korisnika socijalnih prava
2. Jačanje inkluzivnog volonterstva u zajednici
3. Podrška javnim kampanjama na temu provedbe aktivne politike zapošljavanja i obrazovanja hrvatskih branitelja i civilnih žrtava Domovinskog rata
4. Identifikacija potreba nacionalnih manjina
5. Izrada, provedba i vrednovanje provedbe lokalnih akcijskih planova uključivanja i integracije nacionalnih manjina
6. Podrška umrežavanju, podizanju svijesti i osposobljavanju pripadnika nacionalnih manjina
7. Pružanje podrške mrežama, organizacijama i inicijativama koje provode interkulturalne aktivnosti i promoviraju socijalnu integraciju ranjivih skupina

Pokazatelji ishoda za Prioritet 1.2. /Mjeru 2: *Jačanje socijalne uključenosti*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Sudionici koji imaju posao uključujući samozaposlene po prestanku sudjelovanja	Osoba	Broj novozaposlenih osoba pripadnika ranjivih skupina	50	2023.	Godišnje	HZZ
Broj nezaposlenih sudionika koji su završili program osposobljavanja	Osoba	Broj nezaposlenih sudionika koji su završili program osposobljavanja	300	2023.	Godišnje	JLS UAS i OCD

Mjera 3. Unaprjeđenje institucionalnih kapaciteta

Mjera je usmjerena na povećanje institucionalnih kapaciteta, kako smještajnih (domovi za starije i nemoćne osobe u županijskom (državnom) vlasništvu, smještajni kapaciteti za žrtve nasilja i beskućnike, centri za rehabilitaciju djece), tako i kadrovskih.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Ulaganje u podizanje kvalitete postojećih i izgradnja novih smještajnih kapaciteta npr. Domova za starije i nemoćne osobe, centara za rehabilitaciju djece, smještaja za žrtve nasilja i beskućnike
2. Unaprjeđenje kapaciteta stručnjaka za pružanje institucionalnih oblika socijalne i psihofizičke skrbi
3. Sustavna dodatna podrška individualnim korisnicima različitih kategorija

Pokazatelji ishoda za Prioritet 1.2. /Mjeru 3: *Unaprjeđenje institucionalnih kapaciteta i sustavna dodatna podrška individualnim korisnicima različitih kategorija*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Domovi za starije i nemoćne	Smještajne jedinice	Smještajni kapaciteti u domovima za starije i nemoćne	900	2023.	Godišnje	SDŽ
Stručni kadar	Stipendija	Broj stipendiranih studenata ili prekvalificiranih pojedinaca za zanimanja u području socijalne skrbi odnosno osposobljenih u području socijalnih usluga s posebnim naglaskom na deficitarna zanimanja	10	2023.	Godišnje	JLS UAS

Mjera 4. Poboljšanje educiranosti i informiranosti javnosti i poboljšanje sustava prevencije

Mjera je usmjerena na educiranje i informiranje javnosti o mogućnostima socijalnog sustava, educiranje mladih o rastućim pošastima i ovisnostima s ciljem preveniranja ovisnosti te konačno poticanju volonterstva u socijalnim i drugim društveno korisnim aktivnostima.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Podrška javnim kampanjama usmjerenim na informiranje javnosti o rastućim pošastima i ovisnostima s ciljem preveniranja ovisnosti
2. Podrška edukativnim programima za ciljane skupine o problemima različitih oblika ovisnosti
3. Poticanje koordinacije između svih dionika usmjerenih na rješavanje i prevenciju problema svih oblika ovisnosti u aktivnostima edukacije i informiranja javnosti

Pokazatelji ishoda za Prioritet 1.2. /Mjeru 4: *Poboljšanje educiranosti i informiranosti javnosti i poboljšanje sustava prevencije*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Edukacija	Edukacije	Broj održanih edukacija kako u osnovnim i srednjim školama te na fakultetima, tako i na javnim tribinama o mogućnostima sustava socijalne skrbi te ovisnostima	200	2023.	Godišnje	OCD u suradnji sa JLS UAS
Volonterstvo	Volonteri	Broj volontera u socijalnim aktivnostima udruga	100	2023.	Godišnje	OCD u suradnji sa JLS UAS

PRIORITET 1.3. UNAPRIJEĐENA SUSTAVNA INTERDISCIPLINARNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Cilj: Unaprijediti sustavni interdisciplinarni pristup svih razina zdravstvene zaštite na području UAS prvenstveno poticanjem kontinuiteta i podizanjem kvalitete rada na svim razinama počevši od primarne zdravstvene zaštite, zatim sekundarne i tercijarne te poticanjem razvoja pristupa radu u zajednici.

Opravdanje: Kvaliteta rada primarne zdravstvene zaštite na području UAS mjeri se dostupnošću zdravstvenih usluga primarne medicine (PM) u JLS UAS. Trenutno na području UAS između JLS-ova postoji nerazmjer u dostupnosti osnovnih usluga PM, poput zaštite djece predškolske dobi i zdravstvene zaštite žena, dok je pokazatelj broja liječnika opće medicine na 10.000 stanovnika ispod prosjeka EU, RH i SDŽ. Nadalje, zbog područja

na kojem u ljetnim razdobljima značajno poraste broj građana, upitna je i kvaliteta rada hitne medicinske pomoći kao dijela PM. Ne zadovoljava ni razina dostupnosti i kvaliteta pristupa zdravstvenoj zaštiti najranjivijih skupina, pa usluge palijativne skrbi, patronaže i zdravstvene njege u kući trebaju biti dostupnije. Iz deficita bolničkih kreveta proizlaze brojni javno-zdravstveni problemi na razini sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite: nema ustanova za palijativnu skrb, nema ustanova za skrb pedijatrijskih i odraslih bolesnika, ne postoji zdravstvena skrb za duševno zdravlje djece i adolescenata. Sve to uvelike smanjuje kvalitetu zdravstvene zaštite UAS.

Opis: Navedeni prioritet moguće je ostvariti aktivnostima koje su usmjerene na povezivanje u primarnoj zdravstvenoj zaštiti (osnivanjem grupnih praksi), poticanje kontinuiteta rada primarne medicine sustavnim poticanjem razvoja kadrova, razvijanje mogućnosti stručnih konzultacija i diferenciranje kliničke ekspertize među partnerima u grupnoj praksi na području UAS, sustavni razvoj interdisciplinarne suradnje za zaštitu bolesnika na području UAS s posebnim naglaskom na najranjivije skupine stanovnika, praćenje zdravstvenog stanja i iz toga proizašlih zdravstvenih potreba stanovništva na razini JLS-ova UAS, i sl.

Pokazatelj:Stopa smrtnosti, Dostupnost bolničkih usluga

PRIORITET 1.3. Unaprijeđen sustavni interdisciplinarni pristup zdravstvenoj zaštiti		
	Pokazatelj 1	Pokazatelj 2
Pokazatelj definicija	Stopa smrtnosti	Dostupnost bolničkih usluga
Jedinica	Broj umrlih po osnovi svih bolesti na 100.000 stanovnika	Broj bolničkih kreveta u UAS na 10.000 stanovnika UAS
Opis	Pokazatelj odražava razinu smrtnosti pa samim time i zdravstveno stanje stanovnika UAS	Povećanje broja bolničkih kreveta na 10.000 stanovnika pokazuje kvalitetu i dostupnost zdravstvene zaštite sekundarne i tercijarne razine
Početna vrijednost	1019 (2014.)	33,4 (2014.)
Ciljana vrijednost	917,1 (2023.)	36 (2023.)
Učestalost praćenja	Godišnje	Godišnje
Izvor	NZJZ SDŽ, pojedinačni izračuni	HZJZ, Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis

Mjera 1. Poboljšanje dostupnosti i kvalitete primarne zdravstvene zaštite

Mjerom će se potaći razvoj, reorganizacija i kvalitetnija provedba obuhvatnog sustava zdravstvene zaštite na primarnoj razini. Podrazumijeva ulaganje u fizičku infrastrukturu i ljudske resurse u PM, odnosno poticanje širenja mreže usluga PM. Navedeno vodi porastu broja liječnika, od ustanovljenih deficita liječnika opće medicine, pedijatrije, zdravstvene zaštite žena do poticanja daljnjeg razvoja sustava hitne medicinske pomoći i efikasnijeg ulaganja u infrastrukturne objekte.[30] Potrebno je i razraditi sustav koji će omogućiti dostupnost svih oblika PM za sve JLS UAS, premda JLS UAS nema nadležnost nad zdravstvenim sustavom; kvalitetnije povezati osnovne djelatnosti PM sa NZJZ SDŽ sa ciljem širenja nastavnih baza; poticati međusobnu suradnju i razviti grupne prakse, kao važan i svrhovit oblik povezivanja u primarnoj zdravstvenoj zaštiti.[31]

[30] Potrebno je i promišljanje unaprjeđenja povezivanja PM u zaobalju UAS sa sekundarnom i tercijarnom zdravstvenom zaštitom koja je dostupna u Splitu, te unaprjeđenje pružanja hitne medicine pomoći u tim područjima, što u konačnici zahtjeva materijalna (npr. dodatna vozila za hitni medicinski cestovni i zračni prijevoz pacijenata) i ljudska ulaganja (osnaživanje timova hitne medicinske pomoći).

[31] Grupnim praksama se može postići veća djelotvornost, kontinuitet i kvaliteta rada kroz zajedničku nabavku i korištenje prostora, kroz zajedničku nabavku dijagnostičke i terapijske opreme, kroz udruživanje ne-medicinskih djelatnosti (npr. računovodstvo, čišćenje), organizaciju dežurstava i zamjena, planiranje i provođenje dodatnih preventivnih i kurativnih programa

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Poticanje ulaganja u fizičku infrastrukturu i nove ljudske resurse u području PM
   a. Financijska podrška specijalizaciji, subspecijalizaciji i specijaliziranom osposobljavanju u područjima primarne medicine u domovima zdravlja
   b. Financijska podrška ulaganju u obnovu/adaptaciju infrastrukture primarne zdravstvene skrbi (prostorni kapaciteti, materijalna oprema, dijagnostička i terapijska oprema)
2. Poticanje otvaranja i opremanja grupnih praksi
3. Razvoj analitičkih kapaciteta Nastavnog zavoda za javno zdravstvo

Pokazatelji ishoda za Prioritet 1.3. /Mjeru 1: *Poboljšanje dostupnosti i kvalitete primarne zdravstvene zaštite*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*	*(8)*
Pokrivenost liječnicima opće/obiteljske medicine	Broj liječnika opće medicine u UAS na 10.000 stanovnika UAS	Broj liječnika OM pokazuje dostupnost usluga ovog tipa javno-zdravstvene zaštite (a time i kvalitetu (5,38 2014.)	7,0	2023.	Godišnje	HZZO, Mreža javne zdravstvene službe u djelatnosti opće medicine
Dostupnost zdravstvene skrbi	Broj mobilnih timova	Ukupan broj mobilnih timova na području UAS (min. 1 tim po JLS-u, za Split 3 tima)	15	2023.	Godišnje	JLS

Mjera 2. Poticanje djelotvornosti zdravstvenog sustava

Djelotvornost zdravstvenog sustava ovisi o nizu faktora koji djeluju na svim razinama zdravstvene zaštite. Suvremene zdravstvene potrebe i medicinske tehnologije zahtijevaju jačanje interdisciplinarne suradnje u zdravstvu i pristup radu u zajednici.[32] Osnaženje multidisciplinarnog pristupa treba poticati dodatno jačanjem uloge KBC Split kako u skrbi o pacijentima sa većim naglaskom na suradnju između PM i sekundarne i trcijalne razine zdravstvene skrbi, tako i u poticanju daljnje i potencijalno nove nastavne suradnje s bazama u primarnoj zdravstvenoj zaštiti i javnom zdravstvu te njihovim povezivanjem u funkcionalne obrazovne mreže. Na taj način bi se u potpunosti iskoristio i osnažio znanstveno-nastavni kapacitet s jedne, te interdisciplinarna suradnja i djelotvornija skrb o pacijentima s druge strane. Sve navedeno vodi porastu kapaciteta za skrb o pacijentima, bilo u vidu fizičke infrastrukture ili u broju liječnika-specijalista. U konačnici to će podići djelotvornost zdravstvenog sustava i smanjuje smrtnost i zdravstvenu ugroženost stanovništva.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Podrška interdisciplinarnoj suradnji u zdravstvu (timovi za rehabilitaciju u zajednici i zaštitu mentalnog zdravlja u zajednici, timovi za palijativnu skrb)
2. Podrška suradnji zdravstvenog sektora, lokalne uprave i civilnog društva (primjerice: suradnja hitne medicinske službe i Hrvatske gorske službe spašavanja u nabavci i korištenju helikoptera za hitan zračni prijevoz pacijenata, ulaganje i podrška specijalizaciji liječnika).
3. Financijska podrška izgradnji/rekonstrukciji i opremanju ustanova/odjela za posebne ranjive skupine bolesnika na bazi dnevne i bolničke skrbi (palijativna skrb, pedijatrijska skrb, skrb duševnih bolesnika)

(cijepljenje, kućno liječenje i dr.) te mogućnosti stručnih konzultacija i diferenciranja kliničke ekspertize među partnerima u grupnoj praksi (NSRZ, 2012.).

[32] Zdravstvena njega i rehabilitacija, zaštita mentalnog zdravlja i palijativna skrb neka su područja u kojima je potrebno poticati multidisciplinarni pristup u zajednici.

Pokazatelji ishoda za Prioritet 1.3. /Mjeru 2: *Poticanje djelotvornosti zdravstvenog sustava*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Broj kreveta palijativne skrbi[33]	Broj kreveta	Broj kreveta palijativne skrbi prema izvještaju NZJZ SDŽ u 2014. je 0, a neophodna je potreba za minimalno 35 kreveta.	35	2023.	Godišnje	NZJZ SDŽ
Pokrivenost liječnicima/specijalistima	Broj lij.spec. na 10000 stanovnika	Broj liječnika specijalista pokazuje dostupnost usluga ovog tipa javno-zdravstvene zaštite (a time i kvalitetu)	12	2023.	Godišnje	DZS – Statističko izvješće o zdravstvenim djelatnicima

Mjera 3. Promocija zdravlja snaženjem pristupa informiranja i educiranja javnosti o zdravstvenoj skrbi

Prema Nacionalnoj strategiji razvoja zdravstva 2012.-2020. investiranje u zdravlje počinje preventivnim aktivnostima i edukaciji javnosti u području zdravlja i poticanja promišljanja o ranom „ulaganju“ u zdrav osobni život. Preventivne aktivnosti treba poticati u svim područjima i razinama zdravstvene skrbi.[34] Postoji potreba za boljim upravljanjem preventivnim aktivnostima i programima kako bi se poboljšala pokrivenost stanovništva i evaluacija pojedinih programa te omogućila koordinacija, racionalno planiranje, poticanje i usmjeravanje preventivnih aktivnosti u zajednici. Navedeno znači i poticanje interdisciplinarnog djelovanja kroz sektorsku suradnju sustava socijalne i zdravstvene skrbi te sustava sporta u svrhu promocije zdravlja. Nadalje, veliki potencijal civilnog društva u promicanju zdravlja i prevenciji bolesti i ozljeda trebao bi se iskoristiti kroz multifunkcionalna savjetovališta koja bi se uspostavljala u domovima zdravlja, županijskim zavodima za javno zdravstvo, u prostorima područne (regionalne) i lokalne samouprave ili na drugim odgovarajućim mjestima, gdje bi educirani volonteri, uz potporu zdravstvenih profesionalaca, pružali najrazličitije oblike zdravstvene potpore i savjeta građanima (o sustavu zdravstvene zaštite, osiguranjima, njihovim pravima, i sl.).

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Razrada programa poticanja preventivnih aktivnosti zdravstvene zaštite na razini JLS-ova (edukacija građana o važnosti prevencije bolesti i zdravom načinu života)
2. Podrška suradnji zdravstvenog sektora, lokalne uprave i civilnog društva (organizacija centara za savjetovanje, preventivnih pregleda, i sl.).

[33] Prema izvještaju *Demografska slika i zdravstveno stanje stanovnika Splitsko-dalmatinske žup*anije za 2014. godinu procijenjuje se da je 35 kreveta minimalan broj potrebnih kreveta godišnje za bolničku palijativnu skrb stanovnike SDŽ, a time i UAS.

34 Osobito tamo gdje postoji veliki potencijal za jačanje preventivnog rada (timovi u PM, patronažna služba) i gdje preventivne aktivnosti dosad nisu bile dovoljno zastupljene (npr. ljekarništvo).

Pokazatelji ishoda za Prioritet 1.3. /Mjeru 3: *Promocija zdravlja snaženjem pristupa informiranja i educiranja javnosti o zdravstvenoj skrbi*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Broj edukacijskih kontakata sa stanovništvom	Predavanje,	Mjesečno minimalno jedna edukativna aktivnost na razini svih gradova i općina UAS	15	2023.	mjesečno	JLS
Prevencija bolesti	Broj preventivnih pregleda	Mjesečno minimalno jedna organizirana aktivnost preventivnih pregleda za određene dobne/spolne/i sl. skupine građana na razini svih gradova i općina UAS	100	2023.	mjesečno	JLS
Multifunkcionalno savjetovalište	Broj savjetovališta po JLS UAS	Savjetovalište predstavlja organiziranu jedinicu (organiziranu u prostoru i sa definiranim djelovanjem ljudskih kapaciteta) gdje bi volonteri i zdravstveni djelatnici pružali zdravstvenu potporu i savjete građanima	1	2023.	godišnje	JLS

PRIORITET 1.4. UNAPRIJEĐENJE SUSTAVA SPORTA I TJELESNE AKTIVNOSTI UAS

Cilj: Povećati udio građana UAS, a naročito djece i mladih koji se sustavno bave sportom i tjelesnom aktivnošću u funkciji očuvanja i unapriđenja zdravlja

Opravdanje: Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) je u dokumentu *Global recommendations on physical activity for helth* (2010.) istaknula da je tjelesna neaktivnost jedan od glavnih čimbenika koji utječu na mortalitet populacije na globalnoj razini. Prema podacima SZO broj pretilih osoba se u posljednjih 30 godina utrostručio, a u EU je 2010. svako treće dijete u dobi 6-9 godina imalo prekomjernu tjelesnu masu ili je bilo pretilo. Ako se trend porasta pretilosti nastavi, smatraju da će do 2025. godine svaka druga odrasla osoba biti pretila. Nedovoljna tjelesna aktivnost je povezana i s mnogim rizičnim čimbenicima koji povećavaju rizik obolijevanja od preko 20 kroničnih bolesti. Na području UAS kronične bolesti, a posebno bolesti cirkulacijskog sustava i maligne bolesti (novotvorine) vodeći su uzroci smrtnosti stanovništva. Te bolesti mogu se u značajnoj mjeri prevenirati mijenjanjem ili uklanjanjem različitih čimbenika rizika među kojima je svakako i nedovoljna tjelesna aktivnost. Za odrasle osobe SZO preporučuje minimalno 150 minuta umjereno intenzivne tjelesne aktivnosti tjedno. Za djecu i mlade u dobi od 5 do 17 godina preporučuje se svakodnevna, umjereno do visoko intenzivna tjelesna aktivnost, u minimalnom trajanju od 60 minuta. Međutim, rezultati najnovijeg eurobarometra u području sporta i tjelesne aktivnosti iz 2014. pokazuju da 59 % građana EU-a rijetko ili nikada ne vježba (rjeđe od jednom tjedno), dok je u Hrvatskoj taj postotak još veći i iznosi 65%. Također zabrinjava da samo jedna petina djece i mladih u EU udovoljava preporučenim standardima tjelesne aktivnosti. Pri tome su djevojčice u prosjeku manje aktivne od dječaka, a prisutan je i trend opadanja razine tjelesne aktivnosti na prijelazu iz osnovne u srednju školu. Isti trendovi zabilježeni su i u istraživanju Kineziološkog fakulteta u Splitu provedenog 2016. godine na području UAS. Utvrđeno je da se 47% dječaka i 26% djevojčica u osnovnim školama, te 36% mladića i 14% djevojaka u srednjim školama bavi sportom odnosno kineziološki je angažirano 5 puta tjedno ili više.

Opis: Da bi se ostvario postavljeni prioritet potrebno je provoditi aktivnosti koje su usmjerene na:

1. Izradu analitičke podloge i strateških dokumenata u području kineziologije i sporta na razini gradova i općina UAS.
2. Uspostavu umreženog sustava skrbi o sportu i tjelesnoj aktivnosti korisnima za zdravlje (USSS) UAS.
3. Jačanje svijesti o važnosti sporta i tjelesne aktivnosti korisnih za zdravlje i promoviranje UAS kao mjesta pogodnog za cjelogodišnji aktivni odmor.
4. Jačanje suradnje istraživačko-obrazovnih institucija i poslovnih subjekata na pripremi i realizaciji projekata i edukaciji stručnih kadrova u području sporta i tjelesnih aktivnosti korisnih za zdravlje
5. Unaprijeđenje i povećanje dostupnosti i raznovrsnosti sportsko-rekreacijske infrastrukture UAS u funkciji razvoja sporta, prevencije bolesti, unaprijeđenja zdravlja i cjelogodišnjeg aktivnog odmora.

Realizacija planiranih aktivnosti treba posredno rezultirati povećanjem poduzetničkih aktivnosti i poslovne dinamike u djelatnostima sporta, rekreacije, zdravlja i sportsko-pustolovnog turizma, kao i povećanjem broja novih poslovnih subjekata (bilo da se radi o start-up poduzetnicima ili novim poduzetnicima koji imaju ranije poslovno iskustvo u području sporta i tjelesnih aktivnosti korisnih za zdravlje)što bi u UAS-u smanjilo nezaposlenost. Sve ovo bi u konačnici trebalo dovesti do povećene gospodarske aktivnosti u predmetnom području. Primarni cilj, kao i specifično-parcijalni ciljevi su usklađeni s odrednicama Svjetske zdravstvene organizacije (WHO/SZO), strateškim dokumentima Europske komisije (EC) i tijela Republike Hrvatske (RH) na nacionalnoj razini koji prepoznaju društvenu, zdravstvenu, obrazovnu i ekonomsku ulogu sporta Ti dokumenti su: Strategija aktivnog transporta (WHO), "Bijela knjiga o sportu" (EC) Vodič programa Erasmus+ 2014.-2020. (EC), Studija o doprinosu sporta ekonomskom razvoju i zapošljavanju 2012. (EC), Radni plan za sport 2014.-2020. (EC), Ustav RH, Zakon o sportu (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH, Strategiju razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj 2013-2020, Nacionalna strategija za razvoj zdravstva 2012.-2020. (Ministarstvo zdravlja i socijalne skrbi Republike Hrvatske), Akcijski plan za suzbijanje kroničnih nezaraznih bolesti 2015.-2020. Akcijski plan za prevenciju i smanjenje prekomjerne tjelesne težine 2010-2012. Temeljena načela i smjernice razvoja sporta u RH 2011. (Nacionalno vjeće za sport). Ciljevi su također, naročito u u dijelu orijentacije prema istraživanju i razvoju, digitalnim tehnologijama i poticanju cjeloživotnog učenja), usklađeni sa Strategijom pametne specijalizacije, Strategijom Europa 2020.

Pokazatelji : (1) Postotak korisnika umreženog sustava skrbi o sportu i tjelesnoj aktivnosti korisnima za zdravlje na području UAS te (2) Postotak djece i mladih u UAS koji se barem 5 dana tjedno bave sportom ili vježbaju.

POKAZATELJI PRIORITETA

PRIORITET 1.4. Unaprjeđenje sustava sporta i tjelesne aktivnosti UAS		
	Pokazatelj 1	Pokazatelj 2
Pokazatelj - definicija	Korisnici umreženog javnog sustava skrbi o sportu i tjelesnim aktivnostima korisnima za zdravlje s područja UAS	Djeca i mladi koji se barem 5 dana tjedno bave sportom i tjelesnim vježbanjem
Jedinica	Postotak	Postotak
Opis	Standardiziranim upitnikom na reprezentativnom uzorku ispitanika s područja UAS prikupiti će se podaci o postotku osoba koji koriste umreženi sustav skrbi o sportu i tjelesnim aktivnostima korisnima za zdravlje UAS, s naglaskom na osobe s invaliditetom, djecu s teškoćama u razvoju i druge socijalno ranjive skupine. Umreženi sustav skrbi o sportu i tjelesnim aktivnostima korisnim za zdravlje objedinavao bi aktivnosti: 1) Regionalnog centra sporta osoba s invaliditetom i ostalih «ranjivih skupna» UAS, 2) Regionalnog centra za sportsku rekreaciju, školski i studentski sport UAS, 3) Regionalnog centra za vrhunski sport, sportsku dijagnostiku i zdravstvenu skrb sportaša UAS, 4) Regionalnog centra za volontiranje u sportu UAS, 5) Centra kompetencija za transfer znanja i tehnologije, online edukaciju i cjeloživotno učenje u području, sporta, sportskog turizma, i tjelesnih aktivnosti korisnih za zdravlje, 6) Regionalnog centra za prikupljanje podataka, analitku planiranje i administrativnu potporu sportu UAS. 7) Centra HGSS-a za trening i edukaciju u području sigurnosti sportsko-pustolovnog turizma.	Standardiziranim upitnikom na reprezentativnom uzorku od 1620 učenika osnovnih i srednjih škola s područja UAS prikupljeni su podaci o tome koliko često se učenici bave sportom i tjelesnim vježbanjem. Temeljem prikupljenih podataka izračunat je udio ispitanika (uzevši u obzir razinu obrazovanja i spol) koji se sportom i tjelesnim vježbanjem bave barem pet dana tjedno.
Početna vrijednost	0%	47% M osnovna škola; 26% Ž osnovna škola; 36% M srednja škola; 14% Ž srednja škola
Ciljana vrijednost	4%	50% M osnovna škola; 30% Ž osnovna škola; 40% M srednja škola; 20% Ž srednja škola
Učestalost praćenja	Jednokratno *(na kraju strateškog razdoblja)*	Jednokratno *(na kraju strateškog razdoblja)*
Izvor	Istraživanje *(Anketni upitnik)*	Istraživanje *(Anketni upitnik)*

Mjera 1. Izrada analitičke podloge, programa i akcijskih planova djelovanja u području kineziologije i sporta u funkciji unaprjeđenja i očuvanja zdravlja i razvoja sportskih sustava na razini gradova i općina UAS

Mjerom će se potaći izrada strateške dokumentacije koja će omogućiti sustavno i plansko prikupljanje podataka, razvoj, transparentno financiranje, praćenja učinaka i kontrolu namjenskog trošenja sredstava u sportu UAS. Pored same izrade dokumentcije mjera bi trebala pružiti potporu edukaciji svih dionika o važnosti strateškog i planskog djelovanja s ciljem poboljšanja apsorpcijskih i poduzetničkih kapaciteta za privlačenje sredstava EU. Mjera bi trebala rezultirati izradom analize stanja s mrežom sportskih građevina kao pretpostavkom za izradu strategije razvoja Sporta i na razini JLS u UAS. Obzirom da većina osoba koje su uključene u procese u okviru područja Sporta nema iskustva u izradi strateške dokumentacije, aktivnosti potpore trebale bi biti usmjerene na znanstveno-stručne institucije iz područja kineziologije i sporta koje imaju kapacitete i iskustvo u edukaciji stručnih kadrova i izradi strateških dokumenta.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Organizacija radionica na temu strateškog planiranja i poduzetištva u području sporta i tjelesnih aktivnosti korisnih za zdravlje na razini JL(P)S UAS (edukacija o: metodologiji izrade i važnosti strateškog planiranja s ciljem povećanja apsorpcijskih kapaciteta financijskih sredstava potpore iz različitih izvora - EU i nacionalni fondovi i zaklade itd.)
2. Izrada Analize stanja s mrežom sportskih građevina na razini JLS UAS (ispunjavanje zakonom propisane obveze, planskog i racionalnog korištenja, uređenja i izgradnje novih sporskih građevina, stvaranje preduvjeta za povlačenje sredstava iz različitih izvora).
3. Izrada programa i akcijskih planova u području sporta i tjelesnih aktivnosti korisnih za zdravlje na razini Gradova i općina UAS

Pokazatelji ishoda za Prioritet 1.4. /Mjeru 1: *Izrada analitičke podloge, programa i akcijskih planova djelovanja u području kineziologije i sporta u funkciji unaprjeđenja i očuvanja zdravlja i razvoja sportskih sustava na razini gradova i općina UAS*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Organizacija aktivnosti	broj	Broj organiziranih aktivnosti (predavanja/radionica) na temu strateškog planiranja u području sporta i tjelesnih aktivnosti korisnih za zdravlje na razini JL(P)S UAS	13/god.	2023.	Godišnje	Zapisnici/izvješća o održanim radionicama
Izrada Analize stanja s mrežom sportskih građevina za područja JLS UAS. Izrada Strategije razvoja u području sporta i tjelesnih aktivnosti korisnih za zdravlje na razini JLS UAS	broj	Broj izrađenih Strateških dokumenta razvoja sporta i tjelesnih aktivnosti korisnih za zdravlje na razini JLS UAS	6	2023.	Godišnje	Dokaz o predaji (urudžbiranju) Izrađene dokumentacije

Mjera 2. Uspostava umreženog sustava skrbi o sportu i tjelesnoj aktivnosti korisnima za zdravlje (USSS) UAS

Mjera se odnosi na uspostavu i implementaciju sustava povezivanja planskih i provedbenih aktivnosti koje realiziraju JLS, Sportske zajednice, udruge, obrazovne i istraživačke organizacije, te tržišno orjentirani poslovni subjekti u području Sporta i tjelesnih aktivnosti korisnih za zdravlje. Mjera također predviđa i aktivnosti u svrhu povećanja konkurentnosti u predmetnom području. Navedena mjera pretpostavlja prepoznavanje zajedničkog, dugoročnog interesa i projektni pristup u suradnji JLS i dionika uključenih u predmetno područje. Kompleksnost i interdisciplinarnost samih aktivnosti i veliki broj subjekata koje djeluju u području sporta iziskuje koordinirano djelovanje koje je moguće isključivo uspostavom jedinstvenog umreženog sustava skrbi o sportu i tjelesnim aktivnostima korisnim za zdravlje UAS pri znanstveno-obrazovnim institucijama koje imaju iskustvo i potencijal u radu u području kineziologije, sporta i tjelesnih aktivnosti korisnih za zdravlje. Sustav bi bio namjenjen sveobuhvatnoj koordinaciji i usklađenom pružanja potpore djelovanju JLS, sportskih zajednica, trgovačkih društava, udruga i ustanova, sportskih klubova, sportaša, djece i mladih, osoba s invaliditetom i drugih socijalno ranjivih skupina, stručnih udruženja, odnosno svekolike populacije i drugih organizacija koje djeluju na području sporta i tjelesnih aktivnosti korisnih za zdravlje UAS. Sustav bi bio centralno mjesto prikupljanja i analize podataka te koordiniranja i pružanja stručne i materijalno tehničke potpore u radu različitih poslovnih subjekata koje djeluju u predmetnom području.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. **Osiguravanje sredstava i izgradnja objekta za smještaj USSS**
2. **Uspostava Centralnog informacijskog sportskog sustava (CISS) za područje UAS** (s ciljem sustavnog prikupljanja podataka, analitike, planiranja i izvještavanja na razini JLS UAS)
3. **Osiguravanje sredstava za opremanje sustava i financiranja rada USSS** (s ciljem stvaranja pretpostvaki za kontinuirano funkcioniranje sustava potpore dionicima JLS UAS)

4. Uspostava Regionalnih centara za: sport osoba s invaliditetom i ostale «socijalno ranjive skupne», za sportsku rekreaciju, školski i studentski sport, vrhunski sport, sportsku dijagnostiku i zdravstvenu skrb, volontiranje u sportu, prikupljanje podataka, analitku planiranje i adminstrativnu potporu sportu UAS.

5.Formiranje mobilnih timova, osiguravanje sredstava, nabavka i opremanje pokretnih laboratorija (vozila) za sportsku dijagnostiku i zdravstvene preglede sportaša UAS (s ciljem osiguravanja dostupnosti usluga kvalitetne zdravstvene zaštite i sportske dijagnostike sudionika u sportskim aktivnostima svih JLS UAS)

Pokazatelji ishoda za Prioritet 1.4. /Mjeru 2: *Uspostava umreženog sustava skrbi o sportu i tjelesnoj aktivnosti korisnima za zdravlje stanovnika (USSS) UAS*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Izgradnja objekta USSS	m^2	Površina objekta namjenjenog umreženom sustavu skrbi o sportu i tjelesnim aktivnostima korisnim za zdravlje UAS	600	2023.	Na kraju razdoblja	Projektna dokumentacija
Uspostava Centralnog informacijskog sportskog sustava USSS	broj ugovora	Broj potpisanih ugovora sa JLS UAS o uspostavi , financiranju i modalitetima rada Centralnog informacijskog sportskog sustava USSS	6	2023.	Godišnje	Potpisani ugovori
Osiguravanje sredstava za opremanje i financiranja rada USSS	broj ugovora	Broj potpisanih ugovora sa JLS UAS o uspostavi , financiranju i modalitetima rada umreženog sustava skrbi o sportu i tjelesnim aktivnostima korisnim za zdravlje	6	2023.	Godišnje	Potpisani ugovori
Uspostava Regionalnih centara UAS	Broj regionalnih centara	Broj potpisanih ugovora sa JLS UAS o uspostavi , financiranju i modalitetima rada regionalnih centara	5	2023.	2023.	Potpisani ugovori
Formiranje mobilnih timova, za sportsku dijagnostiku, zdravstvene preglede sportaša UAS.	Broj mobilnih timova	Broj formiranih timova i opremljenih pokretnih laboratorija (vozila)	3	2023	Godišnje	Akti o formiranju timova

Mjera 3. Jačanje svijesti o važnosti sporta i tjelesne aktivnosti korisnih za zdravlje i promoviranje UAS kao mjesta pogodnog za cjelogodišnji aktivni odmor.

Mjera se odnosi na uspostavu sustavnog i planskog organiziranja događanja, uključivanja prepoznatljivih vrhunskih sportaša, korištenja bogate sportsko-kulturne baštine i vrhunskih rezultata u promidžbene kampanje i aktivnosti popularizacije sporta i tjelesnih aktivnosti korisnih za zdravlje. Mjera s provodi s ciljem jačanja svijesti o važnosti bavljenja sportom i tjelesnim aktivnostima u funkciji očuvanja i unaprjeđenja zdravlja, uključivanja socijalno ranjivih skupina i izgradnje prepoznatljivosti (brenda) UAS kao destinacije sportskog turizma i cjelogodišnjeg aktivnog odmora. Mjera bi trebala rezultirati povećanjem gospodarske aktivnosti, zapošljavanjem i samozapošljavnjem na područjima JLS UAS.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. **Organizacija edukacijskih radionica, kampova, usavršavanja iili predavanja s temama korisnosti tjelesne aktivnosti za zdravlje na razini područja UAS**

   (s ciljem jačanja svjesti o pozitivnim utjecajima sporta i tjelesnih aktivnosti korisnih za zdravlje na razini JLS UAS).

2. **Organizacija sportskih i rekreativnih događanja i aktivnosti s ciljem jačanja svijesti o važnosti sporta i tjelesnih aktivnosti za zdravlje na razini područja UAS**
   (s ciljem jačanja svjesti o pozitivnim utjecajima sporta i tjelesnih aktivnosti korisnih za zdravlje na razini JLS UAS).
3. **Promoviranje aktivnih načina transporta (pješačenja, koturaljkanje, vožnje biciklom) od kuće do škole/fakulteta, radnog mjesta, i sl.**
   (s ciljem jačanja svjesti o pozitivnim utjecajima sporta i tjelesnih aktivnosti korisnih za zdravlje, kao i edukacije o ekološkim učincima modela aktivnog transporta na razini JLS UAS).
4. **Organizacija promotivnih aktivnosti u funkciji izgradnje prepoznatljivosti (brenda) UAS kao destinacije sportskog turizma i cjelogodišnjeg aktivnog odmora**
   (s ciljem povećanja gospodarske aktivnosti, zapošljavanja i samozapošljavanja na razini JLS UAS).

Pokazatelji ishoda za Prioritet 1.4. /Mjeru 3: *Jačanje svijesti o važnosti sporta i tjelesnih aktivnosti korisnih za zdravlje i promoviranje UAS kao mjesta pogodnog za cjelogodišnji aktivni odmor*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Organizacija edukacijskih aktivnosti s temama korisnosti tjelesne aktivnosti za zdravlje na razini područja UAS Organizacija sportskih i rekreativnih događanja i aktivnosti s ciljem podizanje svijesti o važnosti sporta i tjelesnih aktivnosti za zdravlje na razini područja UAS Promoviranje aktivnih načina transporta (pješačenja, rolanje, vožnje biciklom) od kuće do škole/fakulteta, radnog mjesta, i sl. Organizacija promotivnih aktivnosti u funkciji izgradnje Prepoznatljivosti (Brenda) UAS kao destinacije sportskog turizma i cjelogodišnjeg aktivnog odmora	broj /god	Broj Aktivnosti (radionica, kampova, usavršavanja, predavanja, događanja, , promotivnih akcija)	60	2023.	Godišnje	Zapisnici s aktivnosti (događanja, radionica, promotivnih akcija)

Mjera 4. Povezivanje istraživačko-obrazovnih institucija i poslovnih subjekata na pripremi i realizaciji projekata i edukacije stručnih kadrova u području sporta i tjelesnih aktivnosti korisnih za zdravlje

Mjera se odnosi na uspostavu i implementaciju centralnog sustava povezivanja aktivnosti koje realiziraju obrazovne i istraživačke organizacije s aktivnostima u poslovnim subjektima radi povećanja konkurentnosti u području sporta, rekreacije, zdravlja i sportskog turizma. Mjera obuhvaća i potporu razvoju znanstvenog pristupa u sportu, kao i sustava cjeloživotnog obrazovanja i obrazovanja baziranog na inovativnim konceptima i modernim tehnologijama (učenje na daljinu-Online). Za realizaciju mjere pretpostavlja se prepoznavanje zajedničkog, dugoročnog interesa i projektni pristup u suradnji.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. **Uspostava Centra kompetencija za transfer znanja i tehnologije, online edukaciju i cjeloživotno učenje u području, sporta, sportskog turizma, i tjelesnih aktivnosti korisnih za zdravlje**

   (podrška potencijalnim korisnicima i regionalnim dionicima u uspješnom prijavljivanju i provedbi projekata s ciljem jačanja njihovih kapaciteta i uspostave kvalitetne zalihe budućih projekata,)

2. **Uspostava Centra za edukaciju i trening HGSS u području sigurnosti u sportsko-pustolovnom turizmu**

(s ciljem povećenja razine sigurnosti odnosno smanjenje broja nesreća u području sportsko-pustolovnog turizma na području UAS)

3. **Izrada i verifikacija programa koji se provode metodom učenja na daljinu (osposobljavanje, usavršavanje, visoko-školski programi) koji su namijenjeni za potrebe sporta, zdravlja i tjelesnih aktivnosti na području UAS**

   (s ciljem povećanja razine obrazovanja i broja stručnih osoba, te stjecanja dodatnih kompetencija i kvalifikacija nezaposlenih osoba koje mogu pronaći zaposlenje u brzo rastućem segmentu sportsko-pustolovnog turizma.)

Pokazatelji ishoda za Prioritet 1.4. /Mjeru 4: *Povezivanje istraživačko-obrazovnih institucija i poslovnih subjekata na pripremi i realizaciji projekata i edukacije stručnih kadrova u području sporta i tjelesnih aktivnosti korisnih za zdravlje*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Uspostava Centra kompetencija za transfer znanja i tehnologije, online edukaciju i cjeloživotno učenje u području, sporta, sportskog turizma, i tjelesnih aktivnosti korisnih za zdravlje	Broj Uspostavljenih Centar	broj centara kompetencija za transfer znanja i tehnologije, online edukaciju i cjeloživotno učenje u području, sporta, sportskog turizma, i tjelesnih aktivnosti korisnih za zdravlje koji su temeljem osnivačkog akta registrirani u trgovačkom sudu	1	2023.	Godišnje	registar trgovačkog susda
Uspostava Centra za edukaciju i trening HGSS-a pri KIFST u području sigurnosti u sportsko-pustolovnom turizmu	Broj Uspostavljenih Centar-a	broj centara za edukaciju i trening HGSS-a u području sigurnosti u sportsko-pustolovnom turizmu koji su temeljem osnivačkog akta registrirani u trgovačkom sudu	1	2023.	Godišnje	registar trgovačkog susda
Izrada i provedba programa svih razina koji su namijenjeni za potrebe sporta i tjelesne aktivnosti na području UAS	Broj programa	Broj izrađenih programa svih razina (osposobljavanje, usavršavanje , visoko školski programi, programi metodom učenja na daljinu (Online)	50	2023	Godišnje	Programi

Mjera 5. Unaprijeđenje i povećanje dostupnosti i raznovrsnosti sportsko-rekreacijske infrastrukture UAS u funkciji razvoja sporta, prevencije bolesti, unaprijeđenja zdravlja i cjelogodišnjeg aktivnog odmora

Mjera bi trebala osigurati infrastrukturne pretpostavke za proširenje ponude, unaprijeđenje i povećanje dostupnosti sportsko-rekreacijske infrastrukture UAS u funkciji prevencije bolesti, unaprijeđenja zdravlja, razvoja sporta i sportskog turizma. Pretpostavka i podloga za uspješnost provođenja aktivnosti planiranih u okviru mjere je izrada Analize stanja i Strateških dokumenta koji uključuju izradu mreže sportskih građevina UAS. Za realizaciju

mjere pretpostavlja se prepoznavanje zajedničkog, dugoročnog interesa i projektni pristup u suradnji JLS UAS.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. **Uređenje postojećih i izgradnja novih zatvorenih sportsko-rekreativnih građevina/objekata** (školskih sportskih dvorana, bazenske infrastrukture za obuku neplivača i sportsku rekreaciju, specijalizirane sportsko-rekreacijske infrastrukture za potrebe sustava natjecanja školskog i studentskog sporta, specijalizirane sportsko-rekreacijske infrastrukture za potrebe osoba s invaliditetom i ostalih socijalno ranjivih skupina.
2. **Uređenje postojećih i Izgradnja novih sportsko-rekreativnih građevina/objekata na otvorenom** (planinarskih domova, dječjih igrališta, biciklističkih staza, penjališta u prirodi, sportske infrastrukture za koturaljkanje i biciklizam (piste) , tematskih staza, teniskih terena i sl.

Pokazatelji ishoda za Prioritet 1.4. /Mjeru 5: *Unaprijeđenje, povećanje dostupnosti i raznovrsnosti sportsko-rekreacijske infrastrukture UAS u funkciji razvoja sporta, prevencije bolesti, unaprijeđenja zdravlja i cjelogodišnjeg aktivnog odmora*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Uređenje postojećih i izgradnja novih zatvorenih sportsko-rekreativnih građevina/objekata	broj	Broj uređenih, zatvorenih sportskih građevina/objekata	102	2023.	na kraju razdoblja	Rezultati istraživanja
Uređenje postojećih i izgradnja novih sportsko-rekreativnih građevina/objekata na otvorenom	broj	Broj i izgrađenih sportskih građevina/objekata na otvorenom	274	2023.	na kraju razdoblja	Rezultati istraživanja

PRIORITET 1.5. POBOLJŠANA KVALITETA ODGOJNO-OBRAZOVNIH USLUGA

Cilj: Osigurati jednake uvjete i mogućnosti kvalitetnog odgoja i obrazovanja djeci/učenicima na čitavom području UAS .

Opravdanje: Iz analize postojećih uvjeta rada odgojno-obrazovnih ustanova u sustavu redovnog obrazovanja Hrvatske proizlazi da ni postojeća mreža ni uvjeti rada nisu optimalni (stanje zgrada, opremljenost, broj odgojno-obrazovnih djelatnika, i sl.) (NSROZT, 2013.). Poseban problem je neujednačenost fizičke infrastrukture i broja odgojno-obrazovnih djelatnika što u konačnici ugrožava ostvarivanje jednakih mogućnosti za svu djecu. Izjednačavanjem uvjeta redovnog odgoja i obrazovanja djeci/učenicima će se osigurati jednake mogućnosti školovanja i stjecanje temeljnih kompetencija za nastavak obrazovanja i/ili pristup tržištu rada. Ujedno, na razini Hrvatske (pa tako i UAS) ne postoji koordinacija razvoja i upravljanja uslugama predškolskog odgoja i obrazovanja te osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja koja bi poboljšala kvalitetu odgojnih i obrazovnih usluga.

Reperkusije uočenog stanja se na području UAS očituju u malom broj osnovnih škola koje nude program cjelodnevne nastave ili produženog boravka (ima ih samo u Splitu), radu osnovnih škola u više smjena (pogotovo u tri smjene), nedovoljno razvijenoj mreži vrtića, nedostatnim kapacitetima za tjelesne aktivnosti djece, te u neprilagođenosti većine predškolskih i školskih ustanova za rad s učenicima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama kao i za praćenje i identifikaciju intelektualnih sposobnosti i usmjeravanje razvoja djeteta od rane dobi do završetka osnovno-školskog obrazovanja.

Opis: Ostvarivanje navedenog prioriteta treba očekivati podupiranjem aktivnosti usmjerenih na:

- optimiranje mreže svih odgojno-obrazovnih ustanova u skladu s postojećim i planiranim stanjem (npr. osiguravanje djeci na području UAS od jasličke do školske dobi jednaku dostupnost vrtićkih usluga, i dr.),

- unaprjeđenje programa za djecu rane dobi te za djecu sa posebnim odgojno-obrazovnim potrebama (npr. jačanje kapaciteta lokalnih zajednica za unaprjeđenje usluga potpore ranom razvoju djece (praćenje intelektualnog razvoja, kapaciteta i sl.), osmišljavanje dodatnih aktivnosti usmjerenih na odgoj i razvijanje otkrivenih potencijala djece u ranoj dobi do završetka osnovnog školovanja (pa i dalje), osmišljavanje dodatnih aktivnosti usmjerenih na odgoj i razvijanje nadarene djece, planiranje prostorne prilagodbe obrazovnih ustanova i razvoj kadrova za djecu sa teškoćama u razvoju, i sl.), te provođenje informatizacije sustava obveznog obrazovanja.

Pokazatelj: (1) Obuhvat djece u predškolskom odgoju te (2) Škole koje nude cjelodnevni i/ili produženi boravak

POKAZATELJI PRIORITETA

PRIORITET 1. 5. POBOLJŠANA KVALITETA ODGOJNO-OBRAZOVNIH USLUGA		
	Pokazatelj 1	Pokazatelj 2
Pokazatelj - definicija	Obuhvat djece u predškolskom odgoju i obrazovanju	Škole na području UAS koje nude cjelodnevnu nastavu i/ili produženi boravak u školi
Jedinica	Postotak djece ukupne predškolske dobi koja pohađaju dječje vrtiće	Broj osnovnih škola UAS koje nude cjelodnevnu nastavu i/ili produženi boravak
Opis	Vrtićka dob obuhvaća djecu od 6 mjeseci do 7 godina. Udio djece te dobi koja pohađaju vrtiće u ukupnoj djeci te dobi na području UAS omogućava uvid u uvjete kako predškolskog odgoja i obrazovanja tako i uvjete života i rada roditelja/skrbnika djece	Produženi boravak ili cjelodnevna nastava organizirana u osnovnim školama jedan je od oblika omogućavanja skrbi o djeci u okviru radnog vremena roditelja ali i način na koji je moguće uključiti roditelje za aktivno sudjelovanje na tržištu rada
Početna vrijednost	49% (2014.)	6+1 (2014.)
Ciljana vrijednost	60% (2020.)	6+5 (2020.)
Učestalost praćenja	Godišnje, po pedagoškim godinama (početak ili kraj)	Godišnje, po školskim godinama (početak ili kraj)
Izvor	DZS, Statistička izvješća o ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju	DZS – Statistički izvještaji po školskim godinama za predškolsko, osnovnoškolsko i srednješkolsko obrazovanje MZOŠ –Dokument: „Mreža osnovnih škola sa produženim boravkom“, 2012. UO Obrazovanje – SDŽ, Izvještaji o odlukama o mreži osnovnih škola za SDŽ

Mjera 1. Izgradnja sustava kvalitete obveznog odgoja i obrazovanja na području UAS

Mjerom 1 potiče se uspostava do sada zanemarivanog sustavnog pristupa odgoju i obrazovanju djece od rane dobi do odlaska u srednju školu. Navedenim bi se identificirala demografska slika područja JLS UAS s naglaskom na strukturu djece po dobnim skupinama, prepoznale bi se intelektualne potrebe i mogućnosti svakog pojedinog djeteta i usmjeravao njihov razvoj u odgojno-obrazovnom sustavu. Rezultat bi trebao dovesti do uspostave pravodobne, stručne i kontinuirane podrške odgoju i obrazovanju djeteta, koja uključuje ranu intervenciju, praćenje psihofizičkog razvoja djeteta i savjetovanje roditelja.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Uspostaviti standard kvalitete usluga u odgojno-obrazovnim procesima i ustanovama na razini UAS
2. Uspostaviti standardizirane mehanizme rane identifikacije i praćenja razvojnih potreba djece s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama od rane dobi
3. Izgradnja kapaciteta svih dionika odgojno-obrazovnog procesa i koordinacija njihovog djelovanja

Pokazatelji ishoda za Prioritet 1.5. /Mjeru 1. *Izgradnja sustava kvalitete obveznog odgoja i obrazovanja na području UAS*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Uspostava standarda kvalitete odgojno-obrazovnih usluga, procesa i ustanova UAS	Usvojeni standardi kvalitete usluga u odgojno-obrazovnim procesima i ustanovama UAS	Razrađeni standardi kvalitete usluga u odgojno-obrazovnim procesima i ustanovama UAS koji se prihvaćaju i korigiraju na temelju izvještaja sa terena početkom svake školske godine	1	2023.	Godišnje	Izvještaj radnog tijela
	Organizacijska jedinica	Formiranje radnog tijela UAS za donošenje i provođenje standarda kvalitete	1	2023.	Godišnje	
	Planovi provođenja standarda kvalitete usluga u odgojno-obrazovnim procesima i ustanovama UAS	Usvojeni ujednačeni planovi provođenja standarda kvalitete na godišnjoj razini za svaku JLS UAS	13	2023.	Godišnje	JLS/radno tijelo
Rana identifikacija i praćenje razvojnih potreba djece	Godišnje izvješće (sadržava analizu za svako djete (od 4 god.) na razini JLS UAS)	Izvještaji o identifikaciji razvojnih potreba i ocjeni intelektualnog razvoja obuhvaćene djece i učenika u svakoj JLS UAS	13	2023.	Godišnje	JLS/radno tijelo
Ulaganje u stručni kadar njihovu međusobnu suradnju/koordinaciju	Broj edukacija godišnje na kojima zajednički sudjeluju stručni timovi vrtića i OŠ	Ulaganje u dodatno obrazovanje i osposobljavanje stručnog kadra po posebnim temama za identifikaciju, odgoj i monitoring intelektualnog razvoja i usmjeravanja obrazovanja djece od rane dobi do kraja osnovne škole	Minimalno 5	2023.	Pedagoška/školska godina	JLS/vrtić-OŠ
	Udio stručnog kadra dodatno educiranog za područje	Broj odgajatelja i učitelja dodatno zajedno educiranih u području identificiranja i praćenja intelektualnih potreba djece od rane dobi u ukupnom broju odgajatelja i učitelja	60%	2023.	Pedagoška/školska godina	JLS/vrtić-OŠ

Mjera 2. Optimiziranje mreže i infrastrukture ustanova predškolskog odgoja

Navedena mjera trebala bi omogućiti jednaku dostupnost vrtićkih usluga svoj djeci na području UAS. Osim optimiranja infrastrukture i dostupnosti usluga poticati treba i održavanje postojećih objekata i njihova prilagodbu djeci s motoričkim oštećenjima. Navedena mjera bi trebala obuhvatiti sljedeće aktivnosti/programe/projekte:

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Ulaganje u dodatne infrastrukturne kapacitete za djecu izgradnja vrtića, izgradnja dječjih igrališta u sklopu vrtića, i sl.)
2. Prilagodba i obnova postojećih kapaciteta vrtića, igraonica i dvorišta

Pokazatelji ishoda za Prioritet 1.5. /Mjeru 2. *Optimiziranje mreže i infrastrukture ustanova predškolskog odgoja*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Dostupnost vrtića	Broj djece po vrtiću/ grupi bez obzira na dob djece	Izgrađeni dodatni infrastrukturni vrtićki objekti u jedinicama JLS i na područjima gdje se to pokazalo nužnim (u planovima, na temelju projekcija stanovništva, i sl.)	Max. 5	2023.	Godišnje	JLS/vrtići
Vrtići bez arhitektonskih ograničenja	% prilagođenih objekata na razini JLS UAS	Investiranje u prilagodbu postojećih građevinskih objekata vrtićkih ustanova u jedinicama JLS za djecu sa motoričkim poteškoćama	10 %	2023.	Godišnje	JLS/vrtići

Mjera 3. Unaprjeđenje programa predškolskog odgoja

Rano i predškolsko razdoblje izrazito je važno razdoblje u razvoju djeteta i zato je predmetom posebne društvene brige i zaštite. U ranom i predškolskom razdoblju stvaraju se temelji za cjelokupan kasniji razvoj pojedinca, pa tako i za kvalitetu njegovog odgoja i obrazovanja. Kako bi se osigurala sustavna podrška djeci i roditeljima u vrtićima i udovoljilo njihovim specifičnim potrebama (nadarena djeca, djeca sa poteškoćama u razvoju, i sl.) potrebno je prilagoditi i unaprijediti vrtićke programe.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Prilagodba programa vrtića djeci s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama (nadarena djeca, djeca sa poteškoćama u razvoju, i sl.)
2. Ulaganje u dodatno stručno usavršavanje zaposlenih za odgoj i intelektualni razvoj djece od rane dobi
3. Proširena ponuda usluga vrtićkog odgoja za djecu od 6 mjeseci starosti, i sl.

Pokazatelji ishoda za Prioritet 1.5. /Mjeru 3. *Unaprjeđenje programa predškolskog odgoja*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Prilagodba programa u vrtićima za djecu s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama	Udio vrtića u %	Udio vrtića koji nude posebne odgojno obrazovne programe/grupe za djecu s poteškoćama u razvoju i za nadarenu djecu	10%	2023.	Godišnje	JLS/vrtići
Rast dostupnosti usluga jasličkog programa (od 6 mjeseci starosti djeteta) na području UAS	Udio u %	Udio vrtića koji nude programe jasličkog odgoja u više od jedne grupei od 6. mjeseci djeteta	10%	2023.	Godišnje	JLS/vrtići
Jačanje kapaciteta odgajatelja za skrb o djeci rane dobi i identifikaciu njihovih intelektualnih sposobnosti	Udio odgajatelja u % svih odgajatelja	Broj zaposlenih odgajatelja sa dodatnom stručnom usavršenošću u praćenju intelektualnog razvoja djece od rane dobi	20%	2023.	Godišnje	JLS/vrtići

Mjera 4. Optimiziranje mreže i infrastrukture osnovnih škola

Na području UAS većina osnovnoškolskih ustanova radi u dvije ili tri smjene što dovodi do pokazatelja velikog broja učenika po OŠ u usporedbi sa prosjekom RH, odnosno na nedostatak građevina za odvijanje osnovnoškolske nastave. Osim navedenog nedostatak OŠ na području UAS je neprilagođenost infrastrukture za djecu sa motoričkim poteškoćama i olakšavanje pristupa školi i ostalim školskim objektima (učeničkim domovima, dvoranama, i sl.), ali i neprilagođenost sportskih dvorana zahtjevima obrazovnih programa, posebice tjelesnog odgoja i obrazovanja.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Prilagodba infrastrukture postojećih OŠ djeci s motoričkim poteškoćama
2. Modernizacija i opremanje postojećih prostornih kapaciteta OŠ UAS
3. Izgradnja osnovnih škola, dvorana, i sl.

Pokazatelji ishoda za Prioritet 1.5. /Mjeru 4. *Optimiziranje mreže i infrastrukture osnovnih škola*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
OŠ bez arhitektonskih ograničenja	% prilagođenih objekata na razini JLS UAS	Investiranje u prilagodbu postojećih građevinskih objekata OŠ u jedinicama JLS	20%	2023.	Godišnje	JLS/OŠ
Dostupnost OŠ usluga	Broj novoizgrađenih ili nadograđenih osnovnih škola na području UAS	Na području UAS izrazito je velik prosječan broj djece po OŠ, stoga bi izgradnja ili preraspodjela djece u postojeće odnosno nove škole povećala dostupnost usluga	3	2023.	Godišnje	JLS/OŠ
	Broj djece po osnovnoj školi		250	2023.	Godišnje	JLS/OŠ

Mjera 5. Unaprjeđenje programa u osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju

U sustavu osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja na razini RH, zbog demografskih kretanja, povećava se broj ustanova koje rade u jednoj smjeni. U osnovnim školama na području UAS koje rade u jednoj smjeni, potrebno je uvesti cjelodnevnu nastavu kako bi se omogućilo provođenje *novih programa* u skladu s interesima i potrebama učenika i roditelja (za učenike mlađe dobi moguća je organizacija u vidu ili produženoga boravka ili cjelodnevne nastave). U sufinanciranju i utvrđivanju potreba i mogućnosti uvođenja produženoga boravka i cjelodnevne nastave potrebna je suradnja s lokalnom zajednicom, tj. osnivačima školskih ustanova. Nadalje, potrebno je razviti obrazovne programe koji bi bili prilagođeni djeci i njihovim identificiranim intelektualnim sklonostima u ranoj dobi i na taj način poticati njihov daljnji razvoj i osnovnoškolsko obrazovanje.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Poticanje osnovnih škola za provođenje programa cjelodnevne nastave i/ili produženog boravka (posebice za one osnovne škole koje rade u jednoj smjeni)
2. Poticanje razvoja programa posebno prilagođenih djeci s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama

Pokazatelji ishoda za Prioritet 1.5. /Mjeru 5. *Unaprjeđenje programa u osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Prilagodba programa u OŠ za potrebe skrbi o učenicima kojih su roditelji/skrbnici u radnom odnosu	% djece	Udio djece koja su uključena u programe cjelodnevne nastave i/ili produženog boravka u ukupnoj djeci koja polaze OŠ UAS	20%	2023.	Godišnje	JLS/ OŠ
Prilagodba programa u OŠ za djecu s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama	Broj programa po OŠ	Broj programa po OŠ, a zahtjev je da one nude barem dva posebna odgojno obrazovna programa/grupe i to (i)za djecu s poteškoćama u razvoju i za (ii)nadarenu djecu, i to za sve dobne skupine	2/2	2023.	Godišnje	JLS/ OŠ
Jačanje kapaciteta za skrb o učenicima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama	Udio učitelja u %	Odgajatelji/učitelji koji imaju završen dodatni program usavršavanja u području posebne skrbi za djecu s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama u odnosu na ukupni broj odgajatelja/učitelja u svakoj OŠ	25% svih zaposlenih učitelja	2023.	Godišnje	JLS/OŠ

PRIORITET 1.6. AFIRMIRANA KULTURNA I UMJETNIČKA AUTENTIČNOST I PREPOZNATLJIVOST UAS-a ZASNOVANA NA POTENCIJALIMA KULTURNE BAŠTINE I POVEZANA SA SUVREMENIM KULTURNIM I UMJETNIČKIM PRAKSAMA

Vizija predmetnog područja: Urbana aglomeracija Split kao područje u kojemu kulturne i umjetničke prakse počivaju na strateški promišljenom i održivom razvoju kulturne ekonomije kao važnom segmentu kvalitete života svih njenih stanovnika

Cilj: Povećati uključenost građana UAS-a naročito djece i mladeži u raznovrsne oblike kulturnih i umjetničkih sadržaja temeljenih na zajedničkoj strategiji kulturnog razvitka i uspostavljenih javnih kulturnih politika.

Opravdanje: Osim na području grada Splita, u prostornom okviru UAS-a u drugim JLS ne postoje razrađene strategije kulturnog razvitka niti se temeljem takvih dokumenata kreiraju i provode javne kulturne politike. Posljednjih nekoliko godina u uvjetima recesije opaža se opadanje ulaganja u kulturno područje općenito. Prema dostupnim istraživanjima

Ministarstva kulture iz 2011., postotak izdvajanja za kulturu iznosio je u državnom proračunu – 0,71%, u lokalnim proračunima – 6,18%, u ukupnom općem proračunu države – 1,49%. Postotak izdvajanja u ukupnom BDPu iznosio je 0,69% te proizlazi kako je trošak za kulturno-umjetničke sadržaje po glavi stanovnika na godišnjoj razini u RH iznosio 545 kuna. U 2014. godini udio proračuna za kulturu u odnosu na državni proračun smanjio se na 0,49 %. Tako malim ulaganjima u sektor kulture pridružuju se brojni drugi problemi koji ga opterećuju na nacionalnoj razini na kojoj doduše postoje određeni strateški dokumenti, ali iz njih ne proizlaze definirane nacionalne javne kulturne politike koje bi morale biti popraćene akcijskim planovima praćene novčanim ulaganjima i izvješćima o provedbi, učincima i postignućima. Na razini UAS stanje je nešto bolje sa 8,4% izdvajanja za kulturne potrebe stavnovnika. Iako je u posljednje vrijeme primjetan veliki potencijal povezivanja kulturnih djelatnosti i turističkog sektora, kulturno-umjetnički sadržaji opterećeni su brojnim, uz financiranje, poglavito organizacijsko-upravljačkim problemima:

- Nedostatnost i nepristupačnost informacija - stvaranje privida kulturnog elitizma zatvorenog u znanstvene i kulturne institucije.

- Nedovoljna educiranost i nepoznavanje, uzrokuju pasivan odnos stanovništva prema kulturi i umjetnosti.

- Nedostatna vidljivost postojeće razmjene kulturnih i umjetničkih sadržaja, njihova nedovoljna afirmiranost i nejasna artikuliranost u društvu.

- Neravnomjerna raspodjela kulturnih zbivanja i nedostatak kulturnih i umjetničkih sadržaja u odnosu na gustoću naseljenosti pojedinih dijelova aglomeracije.

- Nedostatna briga oko promišljanja i stvaranja pretpostavki novih kulturnih i umjetničkih sadržaja koji bi rezultirali uključivanjem i privređivanjem lokalnog stanovništva u sektoru kulture (osobito mlađe i visokoobrazovane populacije).

- Sve manje kulturnih i umjetničkih događaja poradi nedostatnih financijskih potpora i nedovoljne obrazovne, kulturne, a ponegdje i prometne infrastrukture.

- Primjetan izostanak kulturnog djelovanja i umjetničke produkcije unutar kojih bi se ogledale potrebe i problematike suvremenog trenutka kako u centru tako i u perifernim zonama aglomeracije, odnosno izostanak veza među njima.

- Pokušaji obnove i revitalizacije tradicionalnog načina života i okoliša kroz oblike kulturnog i umjetničkog djelovanja potencijalno su samoodrživi, ali zahtijevaju prethodnu edukacije i inicijalnih ulaganja.

Opis: Pozitivni primjeri velike posjećenosti manifestacija poput Noći muzeja, Noći knjige i Noći kazališta, dobar odaziv na organizirana besplatna vođenja po povijesnim lokalitetima na području UAS-a, te dobra posjećenost stručnih javnih predavanja u svrhu popularizacije baštine i općenito umjetničkih sadržaja, pokazuju da postoji zanimanje stanovništva gradova i manjih sredina za kulturno-umjetničke sadržaje i osobito za kulturnu baštinu koja je velikim dijelom generator ideja za oblikovanje suvremenih kulturnih i umjetničkih praksi.

Promišljenim i dobro koordiniranim aktivnostima, odnosno donošenjem pojedinačnih i zajedničkih strategija kulturnog razvitka kao temelja usuglašavanja javnih kulturnih politika na prostoru UAS-a, pri čemu su dokumenti donešeni za Grad Split dobro polazište, potrebno je stvoriti podjednake uvjete dostupnosti, korištenja i sudjelovanja u kulturno-umjetničkim sadržajima stanovništvu čitavog prostora UAS-a. U tu svrhu treba:

- donijeti i usuglasiti strateške dokumente;

- izraditi zajedničku infrastrukturu planiranja, promoviranja, ponude i praćenja dostupnosti, uključenosti i iskoristivosti kulturno-umjetničkih sadržaja;

- povećati broj edukacijskih programa kroz oblike formalnog, neformalnog i informalnog obrazovanja kojima će se u dovoljnoj mjeri stimulirati uključenost lokalnog stanovništva u područje kulture i umjetnosti;

- poticati aktivno uključivanje stanovnika UAS-a očuvanju kulturne baštine putem različitih oblika edukacija, radionica, izložbi i manifestacija;

- poticati amatersko djelovanje i njegovanje lokalne baštinske tradicije;

- stvarati uvjete i poticati stanovništvo na aktivno uključivanje u kreativnu industriju utemeljenu na zasadama tradicije i kulturne baštine, ali i suvremenih umjetničkih praksi;

- uspostaviti mehanizme za suvremene i inovativne načine djelovanja u kulturi i umjetnosti.

Pokazatelji

1) Proračunsko i izvanproračunsko izdvajanje za kulturu i umjetnost temeljeno na strateškim dokumentima.

2) Posjetitelji i korisnici kulturno-umjetničkih sadržaja.

3) Formalni, neformalnih i informalni edukativni programi kulturnih i umjetničkih sadržaja.

POKAZATELJI PRIORITETA

PRIORITET 1.6.
AFIRMIRANA KULTURNA I UMJETNIČKA AUTENTIČNOSTI PREPOZNATLJIVOSTI UAS-a NA POTENCIJALIMA KULTURNE BAŠTINE I POVEZIVAJEM SA SUVREMENIM KULTURNIM I UMJETNIČKIM PRAKSAMA.

	Pokazatelj 1	**Pokazatelj 2**	**Pokazatelj 3**
Pokazatelj - definicija	Proračunsko i izvanproračunsko izdvajanje za kulturu i umjetnost temeljeno na strateškim dokumentima.	Posjetitelji i korisnici kulturno-umjetničkih sadržaja.	Formalni, neformalnih i informalni edukativni programi kulturnih i umjetničkih sadržaja
Jedinica	Postotak izdvajanja za kulturu i umjetnost/broj strateških dokumenata	Broj posjetitelja i korisnika kulturno-umjetničkih sadržaja.	Broj edukativnih programa
Opis	Standardiziranim upitnikom prikupiti će se podaci o proračunskim i izvanproračunskim ulaganjima u kulturne i umjetničke sadržaje s posebnim naglaskom na ulaganja temeljem prethodno donešenih javnih kulturnih politika i strategija razvoja kulture kroz instintucionalne i izvanistitucionalne oblike.	Standardiziranim upitnikom na reprezentativnom uzorku ispitanika s područja UAS-a prikupiti će se podaci posjećenosti i korisnicima kulturno-umjetničkih sadržaja.	Standardiziranim upitnikom na reprezentativnom uzorku ispitanika s područja UAS-a prikupiti će se podaci o broju edukativnih programa vezanih uz kulturne i umjetničke sadržaje.
Početna vrijednost	Sadašnje stanje 8,4 %	Sadašnje stanje 1.856.772	Sadašnje stanje 156
Ciljana vrijednost	Povećanje na 8,9%	1.950.000	170
Učestalost praćenja	Jednokratno *(na kraju strateškog razdoblja)*	Jednokratno (na kraju strateškog razdoblja)	Jednokratno (na kraju strateškog razdoblja)
Izvor	Istraživanje *(Anketni upitnik)*	Istraživanje *(Anketni upitnik)*	Istraživanje *(Anketni upitnik)*

Mjera 1. Izrada analitičke podloge i strateških dokumenata planskog i usklađenog djelovanja u području kulture i umjetnosti na razini gradova i općina UAS-a

Mjerom će se uspostaviti model–koji bi omogućio sustavno i plansko prikupljanje podataka, razvoj, transparentno financiranje, praćenja učinaka i kontrolu namjenskog trošenja sredstava u području kulture UAS-a. Pored same izrade dokumentacije, mjera treba pružiti potporu edukaciji svih dionika o važnosti strateškog i planskog djelovanja s ciljem poboljšanja apsorpcijskih i poduzetničkih kapaciteta za privlačenje sredstava, prvenstveno iz EU, ali i iz svih drugih izvora iz kojih se mogu financirati kulturni i umjetnički programi i

njihova infrastruktura. Izrada analize stanja institucionalnih i izvaninstitucionalnih oblika kulturnih i umjetničkih djelovanja pretpostavka je izrade strategije razvoja kulture i umjetnosti, odnosno vođenja javnih kulturnih politika na razini JLS-a u UAS-u. Većina osoba koje su uključene u procese u okviru područja kuture i umjetnosti nema iskustva u izradi strateške dokumentacije, odnosno oblikovanju javnih kulturnih politika, aktivnosti potpore trebale bi biti usmjerene na znanstveno-stručne institucije iz područja kulture i umjetnosti koje imaju kapacitete i iskustvo u edukaciji stručnih kadrova i izradi strateških dokumenta.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Organizacija radionica na temu javnih kulturnih politika, strateškog planiranja i poduzetištva u području kulture i umjetnosti na razini JLS-a UAS-a.

(edukacija o: metodologiji izrade i važnosti strateškog planiranja s ciljem povečanja apsorpcijskih kapaciteta financijskih sredstava potpore iz različitih izvora - EU i nacionalni, loklani fondovi i zaklade itd.)

2. Izrada Analize stanja institucionalnih i izvaninstitucionalnih oblika kulturnih i umjetničkih djelovanja na razini JLS-a UAS-a.

(organizacija, financiranje, infrastruktura, ljudski kapaciteti, obrazovanje).

3. Izrada Strategije kulturnog razvitka na razini JLS-ova UAS-a te donošenje zajedničke/umrežene javne kulturne politike.

(s ciljem identifikacije snaga, slabosti, prilika i prijetnji i izrade strategije kao preduvjeta vođenja javnih kulturnih politika na principu održivog razvoja)

Pokazatelji ishoda za Prioritet 1.6. /Mjeru 1: *Izrada analitičke podloge i strateških dokumenata planskog i usklađenog djelovanja u području kulture i umjetnosti na razini gradova i općina UAS-a*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Organizacija aktivnosti	broj	Broj organiziranih aktivnosti (predavanja/radionica) na temu strateškog planiranja i vođenja javnih kulturnih politika na razini JL(P)S UAS	5/god.	2023.	Godišnje	Zapisnici/izvješća o održanim radionicama
Izrada Analize stanja institucionalnih i izvaninstitucionalnih oblika kulturnih i umjetničkih djelovanja na razini JLS-a UAS-a.	broj	Broj izrađenih analitičkih dokumenta institucionalnih i izvaninstitucionalnih oblika kulturnih i umjetničkih djelovanja na razini JLS UAS	1	2023.	Godišnje	Dokaz o predaji (urudžbiranju) izrađene dokumentacije
Izrada Strategije kulturnog razvitka razini JLS-a UAS-a te donošenje zajedničke/umrežene javne kulturne politike	broj	Broj izrađenih Strategija kulturnog razvitka na razini JLS-a UAS-a te donošenje zajedničke/umrežene javne kulturne politike	1	2023.	Godišnje	Dokaz o predaji (urudžbiranju) izrađene dokumentacije

Mjera 2. Unaprjeđenje infrastrukture za područje kulture i umjetnosti UAS-a

Mjera se odnosi na uspostavu sustava povezivanja planskih i provedbenih aktivnosti koje realiziraju JLS-ovi, kulturne i obrazovne institucije, udruge iz područja kulture i umjetnosti i sva zainteresirana javnost na temelju usvojenih strateških dokumenata i javnih kulturnih politika. Navedena mjera pretpostavlja prepoznavanje zajedničkog, dugoročnog interesa i projektni pristup u suradnji JLS-ova i dionika uključenih u predmetno područje. Kompleksnost

i interdisciplinarnost samih aktivnosti i veliki broj subjekata koje djeluju u području kulture i umjetnosti iziskuje koordinirano djelovanje koje je moguće isključivo uspostavom jedinstvenog umreženog sustava s ciljem sustavnog prikupljanja podataka, analitike, planiranja i izvještavnja na razini JLS-a UAS-a o svim projekatima, programima i aktivnostima, a sve na temelju usklađenosti sa strateškim dokumentima i javnim kulturnim politikama. Također je potrebno ojačati postojeći sustav kontinuiranim podizanjem razine kulturne infrastrukture kao i izgradnju novih kapaciteta koji će bitno podignuti kvalitetu kulturnih aktivnosti. Isto tako je jednako važno dati poticaj i novim kulturnim praksama koje se obično provode kroz tzv. izvaninstitucionalne oblike i sadržaje pa je stoga potrebno dati snažnu potporu takvim aktivnostima. Sve je potrebno popratiti s jedinstvenim sustavom promidžbe i kontinuiranog medijskog praćenja cijelog sektora kulture.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Uvođenje sustava za efikasno i koordinirano upravljanje kulturnim programima i uslugama
   (s ciljem praćenja usklađenosti kulturnih i umjetničkih programa i aktivnosti sa strateškim dokumentima i javnim kulturnim politikama)
2. Izrada Centralnog informacijskog sustava u kulturi (CISUK) za područje UAS -a
   (s ciljem izrada tehničkog rješenja sustavnog prikupljanja podataka, analitike, planiranja i izvještavnja na razini JLS-a UAS-a)
3. Izgradnja, obnova i opremanje kulturnih ustanova i kulturno-informativnih centara
   (s ciljem podizanja razine postojećih i uvođenje novih infrastrukturnih kapaciteta u kulturi na području UAS-a s posebnim naglaskom na izgradnju nove zgrade Umjetničke akademije u Splitu, završetak koncertne dvorane u zgradi Hrvatskog doma u Splitu, te Multimedijalnog kulturnog centra/Dom mladih u Splitu i i drugih kapitalnih objekata u kulturi na području UAs-a)
4. Osnivanje izvaninstitucionalnog kulturnog centra
   (s ciljem stvaranja pretpostvaki za kontinuirano praćenje i potporu dionicima kulturne i umjetničke scene koja djeluje izvan proračunski financiranih institucija na području UAS-a s posebnim naglaskom na inovativne kulturne prakse)
5. Poticanje međusobnog umrežavanja dionika s područja kulture i umjetnosti
   (s ciljem da što više različitih dionika sudjeluje u zajedničkim kulturnim projektima i aktivnostima po principu održivog razvoja)
6. Podrška novim i postojećim kulturnim manifestacijama
   (cilj je osigurati dostatno financijsko praćenje postojećim i novim kulturnim i umjetničkim aktivnostima ako su u skladu s sa strateškim dokumentima i javnim kulturnim politikama JLS-ova i UAS-a)
7. Promocija kulturnih programa i sadržaja JLS-ova i UAS-a
   (s ciljem stvaranja pretpostvaki za jedinstveno, zajedničko i kontinuirano funkcioniranje sustava medijske promocije kulturnih programa i sadržaja JLS-ova i UAS-a)

Pokazatelji ishoda za Prioritet 1.6. /Mjeru 2: *Unaprjeđenje infrastrukture za područje kulture i umjetnosti UAS-a*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Uvođenje sustava za efikasno i koordinirano upravljanje kulturnim programima i uslugama	broj	Broj potpisanih ugovora sa JLS UAS o uspostavi i modalitetima rada umreženog sustava s ciljem praćenja usklađenosti kulturnih i umjetničkih programa i aktivnosti sa strateškim dokumentima i javnim kulturnim politikama	13	2023.	Na kraju razdoblja	potpisani ugovori
Izrada Centralnog informacijskog sustava u kulturi (CISUK) za područje UAS -a	broj	Izrada tehničkog rješenja sustavnog prikupljanja podataka, analitike, planiranja i izvještavnja na razini JLS-a UAS-a	1	2023.	Na kraju razdoblja	implementiran informatički program
Izgradnja, obnova i opremanje kulturnih ustanova i kulturno-informativnih centara	broj	Podizanja razine postojećih i uvođenje novih infrastrukturnih kapaciteta u kulturi na području UAS-a	3	2023.	Na kraju razdoblja	projektna dokumentacija
Osnivanje izvaninstitucionalnog kulturnog centra	broj	Novi Centar bi davao potporu dionicima kulturne i umjetničke scene koja djeluje izvan proračunski financiranih institucija na području UAS-a s posebnim naglaskom na inovativne kulturne prakse	1	2023.	Na kraju razdoblja	projektna dokumentacija
Financijska podrška novim i postojećim kulturnim manifestacijama	postotak	Osigurati dostatno financijsko praćenje postojećim i novim kulturnim i umjetničkim aktivnostima ako su u skladu sa strateškim dokumentima i javnim kulturnim politikama JLS-ova i UAS-a	70% Potrebnih sredstava za navedene manifestacije	2023.	na kraju razdoblja	financijski izvještaji JLS-ova
Promocija kulturnih programa i sadržaja JLS-ova i UAS-a	postotak	Uspostava jedinstvenog, zajedničkog i kontinuiranog funkcioniranja sustava medijske promocije kulturnih programa i sadržaja JLS-ova i UAS-a	0,5% od Proračuna za kulturu na području UAS-a	2023.	na kraju razdoblja	uspostavljen financijski izvještaji JLS-ova

Mjera 3. Formalni, neformalni i informalni edukativni programi kulturnih i umjetničkih sadržaja u svrhu povećanja uključenosti stanovništva UAS-a u kulturne programe i aktivnosti

Nužno je poraditi na edukaciji svih dionika i čimbenika kulturnog konglomerata UAS-a. Samo znanjem i stalnim unaprjeđenjem kvalitete moguće je uspostaviti sustav javnih kulturnih politika temeljenih na znanju i kompetencijama. Važno je u ranom formativnom razdoblju razviti senzibilitet prema umjetnosti i kulturi općenito. Važno je i osigurati kontinuirano unaprjeđenje znanja i spoznaja o kulturi i umjetnosti općenito i, još važnije, u okviru lokalnih, odnosno autentičnih kulturnih i umjetničkih vrijednosti prostora UAS-a. To se posebno odnosi

na stalne edukativne aktivnosti u svrhu čuvanja baštinske komponente kao dijela kolektivne memorije za koju je bitno da bude zabilježena, analizirana i valorizirana, ali isto tako ne manje važno unaprijeđenje kvalitete kulturnih sadržaja uvođenjem novih tehnika, tehnologija i metoda i inovativnih sadržaja u stare i nove kulturne i umjetničke izražajne oblike. Sve to u svrhu izgradnje prepoznatljivosti (brenda) UAS-a kao autentične kulturne destinacije koja uvažava elemente socijalne uključivosti posebno za osobe s posebnim potrebama. Mjera bi trebala rezultirati povećanjem gospodarske aktivnosti, zapošljavanjem i samozapošljavnjem na područjima JLS-ova UAS-a.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. **Kontinuirano osposobljavanje djelatnika u kulturi**
   (s ciljem podizanje razine osposobljenosti i stručnosti putem seminara, radionica, programa cjeloživotnog učenja ili studijskih programa svih razina s posebnim naglaskom na menadžment u kulturi)
2. **Uspostava novih formalnih edukativnih programa na području kulture i umjetnosti**

   (s ciljem povećanja broja osnovno, srednje i visokoškolskih edukativnih programa kojima će se podići razina i kvaliteta znanja i spoznaja o važnosti i održivom razvoju, ali i implementaciji tih sadržaja u autentičnu kulturu življenja na području UAS-a).
3. **Uspostava novih neformalnih i informalnih edukativnih programa na području kulture i umjetnosti**
   (s ciljem uključivanja što većeg broja građana, posebno mladih u stjecanje znanja i vještina na području kulture i umjetnosti, u svrhu čuvanja baštinske komponente, ali i usvajanja novih umjetničkih praksi).
4. **Uspostava centra kompentecija za područje kulture i umjetnosti (CEKOM).**
   (s ciljem formiranja centra u okviru kojega će se razvijati znanja, vještine i sposobnosti radi unaprjeđenja kvalitete kulturnih i umjetničkih praksi s posebnim naglaskom na primjenjene i inovativne metode u svrhu povećanja gosodarske aktivnosti, zapošljavnaja i samozapošljavanja na razini JLS-ova UAS-a, a posljedično i izgradnje prepoznatljivosti-brendiranja UAS-a kao autentične kulturne destinacije .
5. **Razvijanje svijesti o kulturi i umjetnosti kao mjestu socijalne i svake druge uključivosti**
   (s ciljem omogućavanja dostupnosti kulturnih institucija i destinacija osobama s posebnim potrebama).

Pokazatelji ishoda za Prioritet 1.6. /Mjeru 3: *Formalni, neformalni i informalni edukativni programi kulturnih i umjetničkih sadržaja u svrhu povećanja uključenosti stanovništva UAS-a u kulturne programe i aktivnosti.*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Kontinuirano osposobljavanje djelatnika u kulturi	broj /god	Pohađanje seminara, radionica, programa cjeloživotnog učenja ili studijskih programa svih razina	jedan djelatnik min. jedan edukativni oblik godišnje	2023.	Godišnje	Zapisnici s aktivnosti
Uspostava novih formalnih edukativnih programa na području kulture i umjetnosti	broj /god	Povećanje broja osnovno, srednje i visokoškolskih edukativnih programa	jedan program na svakoj razini obrazovanja u razdoblju	2023.	na kraju razdoblja	novi program
Uspostava novih neformalnih i informalnih edukativnih programa na području kulture i umjetnosti	broj /god	Uključivanja što većeg broja građana, posebno mladih u stjecanje znanja i vještina na području kulture i umjetnosti, u svrhu čuvanja baštinske komponente, ali i usvajanja novih umjetničkih praksi	Jedan formalni i jedan neformalni program godišnje	2023.	godišnje	novi programi
Uspostava centra kompentecija za područje kulture i umjetnosti (CEKOM)	broj	Broj JLS-ova i drugih dionika koji su potpisali ugovor o osnivanju i potpori CEKOM-u	13	2023.	na kraju razdoblja	uspostavljeni CEKOM
Razvijanje svijesti o kulturi i umjetnosti kao mjestu socijalne i svake druge uključivosti	broj	Omogućavanje dostupnosti kulturnih institucija i destinacija osobama s posebnim potrebama	2	2023.	na kraju razdoblja	institucionalna izvješća

CILJ 2: KONKURENTNOST GOSPODARSTVAPODIGNUTA NA RAZINU KOJA OSIGURAVA ODRŽIVI GOSPODARSKI RAST I POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI NA JEDINSTVENOM EUROPSKOM TRŽIŠTU

PRIORITET 2.1. SNIŽENA RAZINA RANJIVOSTI GOSPODARSTVA UAS KOORDINIRANIM JAČANJEM PODUZETNIČKOG I INOVATIVNOG POTENCIJALA

Cilj: Diversifikacija strukture gospodarstva na prostornom obuhvatu UAS-a, odnosno smanjivanje ovisnosti o isključivo jednom tipu uslužnih djelatnosti, doprinosi smanjenoj ranjivosti gospodarstva UAS-a. Realizacija cilja podrazumijeva ostvarivanje sljedećih specifičnih ciljeva: (1) unapređenje inovativnog kapaciteta aktivnih poslovnih subjekata potporom novim proizvodima/uslugama, novim tehnologijama i tržištu i unapređenju organizacije rada, (2) povećanje broja novih poslovnih subjekata (startup-ova, ponovljenih, istovremenih poduzetnika) posebno inovativnih te s potencijalom rasta sustavom potpora, uključujući suradnju s I&R i obrazovnim institucijama, povezivanje i umrežavanje, te (3) poticanje poduzetničke aktivnosti podržavajući prepoznavanje i iskorištavanje poduzetničkih prilika, pokretanje samostalnih poslovanja, uključujući podršku poduzetničkih potpornih institucija i korištenje kapaciteta poduzetničkih zona.

Realizacija utvrđenog skupa specifičnih ciljeva rezultira povećanjem poduzetničke aktivnosti i poslovne dinamike u djelatnostima (sektorima) koji su orijentirani internacionalizaciji poslovanja, među visoko-tehnološkim i inovativnim poslovnim subjektima. Takvi poslovni subjekti su prije svega oni koji se oslanjaju na horizontalna područja pametne specijalizacije, tj. na KET-ove i ICT, koji predstavljaju dio inovacijskog lanca proizašlog iz nekog od KET-ova, te koji imaju visok potencijal primjene i potpore inovacija KET-ova, te ICT-a. Također treba rezultirati povećanjem broja novih poslovnih subjekata (bilo da se radi o start-up poduzetnicima ili novim poduzetnicima koji imaju ranije poslovno iskustvo) radi smanjivanja broja nezaposlenih, posebno među populacijom visokoobrazovanih osoba na prostornom obuhvatu UAS-a. Sve ovo bi u konačnici trebalo dovesti gospodarske aktivnosti UAS na višu razinu (mjeren i BDP i BDV, BDP per capita i BDV per capita) te rjeđim (otpornijim) i kraćim (elastičnijim) intervalima pada razine gospodarske aktivnosti (mjereno pokazateljima BDP-a i BDV-a). Predmetni se cilj oslanja se na strategije: Europa 2020 (u dijelu orijentacije prema istraživanju i razvoju, digitalnim tehnologijama i poticanju cjeloživotnog učenja), Strategiju pametne specijalizacije, te Strategiju razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj 2013-2020.

Opravdanje: Gospodarstvo UAS predstavlja najznačajniji dio „ranjivog“ gospodarstva SDŽ. Ranjivost gospodarstva se ogleda kroz nižu prosječnu razinu BDP pc (76,48 prosječnog BDP pc RH) i izraženijem padu gospodarske aktivnosti tijekom recentne krize (50,87% veći pad od prosjeka za RH). Odgovarajuća upotreba i razvoj postojeće poslovne infrastrukture predstavlja potencijal koji može potaknuti inovativne aktivnosti poduzeća i time ojačati njihovu izvoznu orijentiranost. Takve aktivnosti su bitne kako bi se diverzificiralo gospodarstvo UAS-a kojim trenutno dominira trgovina. (Trgovina sudjeluje s najvećim udjelom u prihodima i broju zaposlenih UAS-a, te ostvaruje značajne prihode po zaposlenom. Ipak, trgovina je ujedno i djelatnost u UAS-u s najnepovoljnijim odnosom izvoza i uvoza čiji ostvareni prihodi poslovnih subjekata na prostornom obuhvatu UAS-a pokazuju trend smanjivanja u razdoblju 2010.-2014.). U UAS je u analiziranom razdoblju, utvrđeno povećanje broja trgovačkih društava, ali i smanjivanje broja obrta. Intenzivnija poslovna dinamika vezana uz trgovačka društva dijelom je posljedica pojednostavljenja postupaka osnivanja i pokretanja poslovanja u poduzetničkom obliku društva. Broj aktivnih obrta izrazito opada u razdoblju nakon 2008, što je posljedica gospodarske krize. Poticanje djelatnosti koje su važan čimbenik implementacije KET-ova bi omogućilo jačanje izvoznu orijentiranost poduzeća.

Inovacije su do sada u Hrvatskoj bile značajnije prisutne u velikim i starim poduzećima, te iako su mala poduzeća brojčano dominantni korisnici poticaja za inovacije, velika poduzeća još uvijek dobivaju većinu poticaja. Poboljšanjima poduzetničke infrastruktureu manjim kategorijama poduzeća može se olakšati uvođenje inovacija. Na taj način može se potaći i

njihov rast iz mikro-poduzeća, u mala, srednja, te dalje u velika. Naime, pokazalo se da su velika poduzeća više inovativna i konkurentnija na međunarodnom tržištu. Budući da UAS-om dominiraju mikro i mala poduzeća potrebno im je izgradnjom poduzetničke infrastrukture omogućiti umrežavanje, time i jačanje konkurentnosti.

Opis: Spomenuto povećanje intenziteta poslovne dinamike poslovnih subjekata općenito, a posebno inovativnih poduzeća treba se temeljiti na korištenju raspoložive poduzetničke infrastrukture, u dijelu potpornih institucija i poduzetničkih zona u UAS, te na korištenju znanstveno-istraživačkog kapaciteta. Osim korištenja raspoloživih materijalnih pretpostavki jačanja poduzetničkog i inovativnog kapaciteta poslovnih subjekata UAS, kvalitativni aspekt razvoja podrazumijeva: (1) poticanje samostalnog poslovanja i samozapošljavanja radi smanjivanja broja nezaposlenih, posebno u skupinama mladih, žena i osoba stalno nastanjenih u ruralnim dijelova UAS-a; (2) unaprjeđenje poduzetničkih sposobnosti, posebno u skupini mikro-poduzetnika (0-9 zaposlenih), razvojem sustava potpore različitim oblicima poduzetničkog obrazovanja (osposobljavanje ZA i U poduzetništvu) radi njihove tranzicije u mala (10-49 zaposlenih) i srednja poduzeća (50-249 zaposlenih); (3) poticanje povezivanja i umrežavanja, među poslovnim subjektima (horizontalno i vertikalno) posebno s istraživačkim i obrazovnim institucijama radi transfera znanja i vještina (radi pripreme, realizacije i implementacije projekata razvoja novih/unaprijeđenih proizvoda, tehnologija, poslovnih modela, i sl.).

Za ostvarivanje prioriteta potrebno je podupirati i aktivnosti koje će pospješiti: (4) kontinuiranu prilagodbu administrativnih procedura i propisa (u nadležnosti JLS) promjenama koje se događaju u okruženju s ciljem olakšavanja i stvaranja uvjeta za efikasnije poslovanje (ISRH 2014-2020), (5), razvoj instrumenata za jačanje pametnih vještina; provedbu mehanizma Hrvatskog kvalifikacijskog okvira za isporuku pravovremenih i standardiziranih programa obuke temeljenih na budućim i srednjoročnim potrebama za vještinama (SP3), (6) uspostavu zajedničkih komunikacijskih platformi, mreža i klastera između javnih i poslovnih dionika koji su relevantni za djelatnosti prepoznate u Strategiji (Strateške smjernice za KKI) i (7)razvoj sustava privlačenja i zadržavanja pojedinaca s visokom razinom ljudskog kapitala (npr. osigurati privlačnije uvjete za život za osobe s najvišom razinom obrazovanja) – horizontalna mjera. ISRH 2014-2020).

Oskudnost podatkovne osnove za praćenje različitih aspekata poslovne dinamike po jedinicama prostornog obuhvata UAS-a ističe potrebu izgradnje i razvoja odgovarajućeg načina evidentiranja i praćenja poslovnih subjekata (postojećih, novonastalih) općenito, te obzirom na ciljana obilježja (startup-ovi, nova poduzeća, inovativna, brzo-rastuća, visoko-tehnološka, izvozno orijentirana, poslovno aktivna u ruralnim područjima, u vlasništvu žena, mladih, osoba s umanjenim radnim sposobnostima…). Treba razviti i odgovarajući način praćenja povezivanja poslovnih subjekata, međusobno (horizontalno, vertikalno) u sustavu klaster-a, s I&R i obrazovnim institucijama, projektima, korištenim potporama (iz nacionalnih i EU izvora), financijskim (u obliku bespovratnih sredstava, financiranja po poticanim uvjetima, garancijama) i ne-financijskim, te efektima korištenih potpora, na razini obilježja poslovne dinamike UAS-a, odnosno na razini poduzeća – korisnika potpore (u smislu pokazatelja uspješnosti poslovanja).

Prethodno navedene skupine aktivnosti su većim dijelom već prepoznate u strateškim dokumentima višeg reda (Industrijska strategija RH 2014.-2020. i Strategija pametne specijalizacije RH 2014.-2020., Strateške smjernice za Kreativne i kulturne djelatnosti)

Pokazatelj: BDV per capita, Prirast broja trgovačkih društava i obrta u UAS-u, Učestalost inovativnih poduzeća u UAS-u.

POKAZATELJI PRIORITETA

PRIORITET 2.1.

SNIŽENA RAZINA RANJIVOSTI GOSPODARSTVA UAS KOORDINIRANIM JAČANJEM PODUZETNIČKOG I INOVATIVNOG POTENCIJALA

	Pokazatelj 1	Pokazatelj 2	Pokazatelj 3
Pokazatelj - definicija	Bruto domaći proizvod po glavi stanovnika	Prirast broja trgovačkih društava i obrta u UAS-u.	Učestalost inovativnih poduzeća u UAS-u.
Jedinica	HRK	Aktivni poslovni subjekt (trgovačko društvo, obrti).	Iznos (kn)
Opis	Vrijednost bruto domaćeg proizvoda na razini županija po stanovniku	Prirast broja trgovačkih društava i obrta iskazuje se kao razlika između broja novih i zatvorenih trgovačkih društava, odnosno obrta.	Iznos državnih potpora za istraživačko-razvojne projekte iskazane u prijavama poreza na dobit.
Početna vrijednost	59.200 HRK (2012.)	Na kraju 2014. godine broj otvorenih trgovačkih društava u UAS-u bio je 20% veći od broja zatvorenih. U prosincu iste godine, na razini SDŽ broj, bilo je 136 obrta manje nego godinu ranije ili 2%.	Prema podacima Ministarstva financija – RH – Porezna uprava, u 2014. godini iznos navedene potpore je bio 5,9 milijuna kuna
Ciljana vrijednost	78.000 HRK (2023.)	Povećanje broja otvorenih u odnosu na zatvorena trgovačka društva i obrte u omjeru 2:1, odnosno na svaki zatvoreni poslovni subjekt dva novootvorena (2023.)	Ciljana vrijednost je 10 milijuna kuna.
Učestalost praćenja	Jednom godišnje	Jednom godišnje.	Jednom godišnje.
Izvor	DZS – Godišnje priopćenje	DSZ, Obrtni registar, FINA-e; Trgovački sud. Istraživanje o faktorima utjecaja na uspješnost poslovanja na prostornom obuhvatu UAS-a.	MINFIN-Porezna uprava. Rezultati istraživanja faktora utjecaja na inovativno poduzetništvo UAS-a. Ex-ante i ex-post procjene učinaka pojedinog programa potpore inovativnim poduzetnicima.

Mjera 1. Razvoj sustava poduzetničke infrastrukture UAS[35]

Mjera obuhvaća razvoj i provedbu obuhvatnog sustava potpore i poticanja pokretanja samostalnih poslovanja kao načina smanjivanja broja nezaposlenih, posebno u ciljanim skupinama mladih općenito, visokoobrazovanih, žena, te samostalnih poslovanja na ruralnim područjima. Ovu populaciju poduzetnika (početnika) obilježava visoka razina poduzetničkog neiskustva. Stoga aktivnosti potpore trebaju biti usmjerene na osiguravanje dostupnih informacija o svim aspektima pokretanja samostalnog poslovanja, uključivanjem svih oblika poslovne podrške.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Izgradnja povezanog sustava PPI na razini UAS te Profiliranje PPI u okviru UAS, (razvoj komplementarnih usluga)
2. Izgradnja jedinstvene baze podataka o subjektima malog gospodarstva

[35] EU programski okvir: Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014-2020.; Europski socijalni fond (ESF).

3. Utvrđivanje metodologije i sustava za praćenje i procjenu učinaka mjera potpore.
4. Podrška razvoju fizičke infrastrukture poduzetničkih potpornih institucija (inkubatori, akceleratori, tehnološki parkovi)
5. Podrška razvoju različitih usluga poduzetničkih potpornih institucija (informiranja i savjetovanja poduzetnika-početnika; mentorski sustav, orijentiranost na post-akademsko zapošljavanje i inkubaciju)
6. Podrška jačanju kapaciteta djelatnika i suradnika poduzetničkih potpornih institucija
7. Financijska podrška unaprjeđenju infrastrukture u postojećim poduzetničkim zonama ukoliko se dokaže potreba

Pokazatelji ishoda za Prioritet 2.1. /Mjeru 1: *Razvoj sustava poduzetničke infrastrukture UAS*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Učestalost novog samozapošljavanja	Broj osoba	Broj osoba koje su pokrenule samostalno poslovanje.	1.000 novo samozaposlenih osoba	2023.	Godišnje	HZMO, Registar trgovačkih društava, Obrtni registar
Učestalost samozapošljavanja žena	Broj osoba	Broj žena koje su pokrenule samostalno poslovanje	500 novo samozaposlenih žena	2023.	Godišnje	HZMO, Registar trgovačkih društava, Obrtni registar
Učestalost samozapošljavanja mladih	Broj osoba	Broj mladih koji su pokrenuli samostalno poslovanje	300 novo samozaposlenih mladih	2023.	Godišnje	HZMO, Registar trgovačkih društava, Obrtni registar
Novozaposleni u MSP-ovima	broj	Broj novozaposlenih u MSP-ovima	100	2023.	godišnje	HZMO
Poduzeća u poduzetničkim zonama	broj	Broj novosmještenih poduzeća u poduzetničke zone	20	2023.	godišnje	UAS
Poduzeća u inkubatorima, akceleratorima i tehnološkim parkovima	broj	Broj poduzeća smještenih u navedene PPI-ove	50	2023	godišnje	UAS
Podržane organizacije za poslovnu podršku	broj	Broj podržanih organizacija za poslovnu podršku	5	2023.	godišnje	UAS
Pristup javnoj financijskoj potporu uključujući jamstva	broj	Broj MSP-ova koji su dobili javnu financijsku potporu uključujući jamstva	40	2023.	godišnje	UAS

Mjera 2. Razvoj sustava povezivanja istraživačko-razvojnih organizacija i poduzeća na pripremi, realizaciji i komercijalnom korištenju rezultata istraživačko-razvojnih projekata

Mjera se odnosi na utvrđivanje i implementaciju sustava povezivanja I&R aktivnosti koje realiziraju istraživačko-razvojne organizacije te I&R aktivnosti u poduzećima radi povećanja konkurentnosti poduzeća, posebno u skupinama visoko-tehnoloških, inovativnih i brzo-rastućih. Pretpostavlja se prepoznavanje zajedničkog, dugoročnog interesa i projektni pristup u suradnji.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Izrada analitičke podloge i sustava povezivanja istraživačko-razvojnih organizacija i poduzeća.

2. Poticanje mobilnosti istraživača između istraživačko-razvojnih organizacija i gospodarstva, kao i između gospodarskih subjekata (dio radnog vremena, određeno vrijeme).

3. Poticanje istraživačko-razvojnih aktivnosti kao zajedničkih projekata istraživačko-razvojnih organizacija, gospodarskih subjekata i javnog sektora (obuhvaća osiguranje potrebnih pretpostavki (resursa – laboratorija i sl.) za I&R aktivnosti na razvoju proizvoda, usluga, tehnologije, tržišta, inovativnog poslovnog modela. Odnosi se na sve I&R aktivnosti koje prethode komercijalnom korištenju rezultata I&R aktivnosti).

4. Povećanje kadrovskih kapaciteta istraživačko-razvojnih organizacija za potrebe transfera tehnologije i potporu inovacijama gospodarstvu.

5. Osiguranje tehničkih (prostora), te tehnoloških (oprema) pretpostavki razvoja i komercijalnog korištenja inovativnih proizvoda i usluga u suradnji s privatnim i javnim sektorom (gospodarstvom, javna uprava), uključujući razvoj institucionalnih znanstveno-inovacijskih i inkubacijskih kapaciteta UAS-a.

Pokazatelji ishoda za Prioritet 2.1. /Mjeru 2: *Razvoj sustava povezivanja istraživačko-razvojnih organizacija i poduzeća na pripremi, realizaciji i komercijalnom korištenju rezultata istraživačko-razvojnih projekata*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Učestalost I&R aktivnosti	Poduzeće	Broj poduzeća uključenih u I&R projekte.	50 poduzeća	2023.	Godišnje	Baza I&R projekata. Rezultati longitudinalnog istraživanja.
Učestalost inovativnih poduzeća	Poduzeća	Broj postojećih i novonastalih poduzeća temeljem korištenja rezultata I&R aktivnosti	10 poduzeća	2023.	Godišnje	Baza I&R projekata. Rezultati longitudinalnog istraživanja.
Učestalost razmjene istraživača	Broj osoba	Broj istraživača angažiranih u poduzećima na IU&R aktivnostima	50 istraživača	2023.	Godišnje	Baza I&R projekata. Rezultati longitudinalnog istraživanja.
Inkubacijski kapacitet	Površina	Površina prostora raspoloživog za inkubaciju inovativnih i visoko-tehnoloških poduzeća	2.500 m²	2023.	Godišnje	Baza I&R projekata. Rezultati longitudinalnog istraživanja.

Mjera 3. Razvoj alternativnih modela financiranja ciljanih skupina poduzenika

Mjera obuhvaća istraživanje glavnih faktora utjecaja na dostupnost aktualnih izvora financiranja poduzetnicima u pojedinoj fazi samostalnog poslovanja, te utvrđivanje načina i izvora financiranja poduzetničke aktivnosti koji su primjereni glavnim obilježjima poslovanja, posebno poduzetnika-početnika i ciljanih skupina visoko-tehnoloških, inovativnih i brzo-rastućih.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Utvrđivanje metodologije za procjenu dostupnosti izvora financiranja.

(u financiranju poduzetničke aktivnosti prevladavaju kreditni izvori koji su MSP otežano dostupni zbog brojnih razloga. Radi poticanja poduzetničke aktivnosti potrebno je istraživati postoji li raskorak između potražnje i ponude izvora financiranja, te poticati razvoj alternativnih izvora: vlasničko financiranje, kombinacija vlasničkog i kreditnog financiranja, savjetovanje za primjenu *bootstrapping* metode financiranja, *crowdfunding*…).

2. Stvaranje fonda za vlasničko financiranje ciljanih skupina poduzetnika.

(odnosi se prije svega na inovativna, visoko-tehnološka i brzo-rastuća poduzeća, posebno u početnim fazama poslovanja. Funkcioniranje fonda temelji se na osiguranju inicijalnog financiranja takvih ulaganja, upravljanju poduzećima ograničeno vrijeme, te prodaji udjela nakon određenog razdoblja – 5 ili 7 godina).

Pokazatelji ishoda za Prioritet 2.1. /Mjeru 4: *Razvoj alternativnih modela financiranja ciljanih skupina poduzetnika*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Učestalost vlasničkog financiranja	Udio poduzeća	Broj inovativnih, visoko-tehnoloških i brzo-rastućih poduzeća koja koriste vlasničko financiranje.	20% poduzeća	2023.	Godišnje	Baza podataka financijskog fonda. Rezultati longitudinalnih istraživanja.
Učestalost drugih oblika financiranja	Udio opduzeća	Broj poduzeća koja koriste neki od drugih oblika alternativnog financiranja	30% poduzeća	2023.	Godišnje	Rezultati longitudinalnih istraživanja.

PRIORITET 2.2. POVEĆANA STOPA ODRŽIVE ZAPOSLENOSTI UNAPREĐENJEM KOMPETENCIJA POTREBNIH ZA UKLJUČIVANJE U MODERNO TRŽIŠTE RADA

Cilj: Povećati zaposlenost putem aktiviranja i podizanja potencijala radno sposobnog stanovništva. Održivost u ovom kontekstu označava sigurnost zaposlenja (za razliku od sigurnosti radnog mjesta) tj. zapošljivost osobe tijekom cijelog radnog vijeka.

Opravdanje: Niska stopa radne aktivnosti koja se očituje u niskoj stopi zaposlenosti i visokoj stopi nezaposlenosti (osobito mladih visokoobrazovanih i dugotrajno nezaposlenih) onemogućava realizaciju gospodarskog potencijala UAS-a. Stopa aktivnosti iznosi tek 71%, što znači da je gotovo svaki treći radno sposoban stanovnik UAS-a neaktivan. Prosječna stopa zaposlenosti UAS iznosi 54,71%, iz čega proizlazi da je tek svaka druga radno sposobna osoba zaposlena. Udio dugotrajno nezaposlenih osoba (tri godine i više) u UAS iznosi 23,1%. Udio nezaposlenih visokoobrazovanih u UAS iznosi 9,2% u 2014. god. Navedeni prioritet komplementaran je prioritetu Pametan rast iz europske strategija Europa 2020, kao i prioritetnim osima 1 (Visoka zapošljivost i mobilnost radne snage) i 2 (Socijalno uključivanje) iz Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014-2020.

Opis: Prioritet će biti ostvaren aktivnostima koje doprinose zapošljavanju i zapošljivosti neaktivnih i nezaposlenih pojedinaca u ciljnim skupinama (prvenstveno iz redova mladih, starijih osoba, dugotrajno nezaposlenih s naglaskom na pripadnice ženskog spola). Aktivnosti će biti usmjerene na

-aktiviranje mladih na tržištu rada potporama stvaranju novih radnih mjesta i poticanju poduzetništva;

-povećanje sudjelovanja u cjeloživotnom učenju starijih i niskokvalificiranih neaktivnih i nezaposlenih osoba, te promicanje fleksibilnih načina učenja kroz profesionalna savjetovanja i potvrđivanja stečenih kompetencija;

- podršku modernizaciji ustanova kao što su javne i privatne službe za zapošljavanje te bolja usklađenost s potrebama tržišta rada, uključujući programe mobilnosti radne snage unutar područja UAS;

-poticanje i razvijanje suradnje između poduzeća, sveučilišta i lokalne samouprave kako bi se što bolje identificirali problemi s kojima se susreću određene ciljne skupine na tržištu rada kao i moguća rješenja.

POKAZATELJI PRIORITETA

PRIORITET 2. *Povećana stopa održive zaposlenosti unapređenjem kompetencija potrebnih za uključivanje u moderno tržište rada*		
	Pokazatelj 1	Pokazatelj 2
Pokazatelj - definicija	Stopa zaposlenosti	Stopa nezaposlenosti
Jedinica	Postotak	postotak
Opis	Stopa zaposlenosti predstavlja odnos između broja zaposlenih i radno sposobnog stanovništva. Podaci o broju zaposlenih prema mjestu prebivališta dobiveni su od Porezne uprave. Porezna uprava, preko Izvješća o primicima, porezu na dohodak i prirezu te doprinosima za obvezna osiguranja (tzv. JOPPD obrazac) vodi evidenciju o svim osobama koji tijekom godine primaju dohodak od nesamostalnog rada, kao i obrtnicima i slobodnim zanimanjima. U analizi stanja upravo se ti podaci koriste kao proxy varijabla za broj zaposlenih. Na taj način broj zaposlenih (kao i stope zaposlenosti) pokazuju maksimalne moguće vrijednosti koje ne odgovaraju uvijek prosječnoj zaposlenosti tijekom godine, s obzirom da su obuhvaćene sve osobe koje su registrirano zaposlene barem jedan dan u godini. Stoga se navedene stope razlikuju od onih koje mjeri DZS.	Stopa nezaposlenosti predstavlja odnos između broja nezaposlenih i ekonomski aktivnog stanovništva. Podaci o nezaposlenima se vode prema mjestu prebivališta, a pokazuju stanje nezaposlenih na datum 31.12. promatrane godine. Slično kao i kod zaposlenih, broj nezaposlenih odnosi se na (približno) maksimalne godišnje vrijednosti, s obzirom da je na kraju godine sezonska zaposlenost minimalna (ili je uopće nema).
Početna vrijednost	54,71 (2014.)	24,16 (2014.)
Ciljana vrijednost	60,00 (2023.)	17,00 (2023.)
Učestalost praćenja	Jednom godišnje	Jednom godišnje
Izvor	Porezna uprava, DZS	Porezna uprava, HZZ, DZS

Mjera 1. Održiva integracija osoba koje nisu zaposlene, ne obrazuju se niti osposobljavaju (NEET) na tržište rada kao i dugotrajno nezaposlenih osoba

Obrazloženje: Analiza stanja je pokazala kako je stopa radne aktivnosti na području UAS-a tek 71%, što znači da postoji veliki broj radno neaktivnih osoba koji se niti obrazuju niti osposobljavaju. Aktivnosti u okviru ove mjere usmjerene su upravo tim skupinama kako bi ih se aktiviralo na tržište rada. Analizom je također ustanovljeno kako su posebno ranjiva skupina dugotrajno nezaposlene osobe kakvih je čak 23,1% od ukupno nezaposlenih. S obzirom da su problemi s kojima se ta skupina susreće slični onima iz NEET skupine, aktivnom politikom zapošljavanja u okviru mjere obuhvaćene su i dugotrajno nezaposlene osobe. Aktivnostima se nastoji povećati razina stabilnog i održivog zapošljavanja te samozapošljavanja neaktivnih i dugotrajno nezaposlenih, povećati njihova zapošljivost i potaći stjecanje potrebnog radnog iskustva te nadogradnju znanja i praktičnih vještina.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata**:**

1. Izgradnja sustava praćenja mladih koji su nezaposleni;
2. Savjetovanje, osposobljavanje, razvoj radnih navika, vještina i kompetencija;
3. Usmjeravanje NEET-ova pri samozapošljavanju te podrška i mentorstvo tijekom prevođenja ideja u poslovne planove;
4. Podrška pokretanju novih tvrtki;
5. Financijske potpore poslodavcima za poticanje zapošljavanja NEET-ova i dugotrajno nezaposlenih osoba kao skupina koje su u nepovoljnom položaju na tržištu rada.
6. Provedba programa izravnog stvaranja novih radnih mjesta Stipendiranje NEET-ova za deficitarna zanimanja i obrte

Stipendiranje NEET-ova za stjecanje kompetencija u područjima nužnim za tehnološko restrukturiranje gospodarstva (uključujući STEM i IKT zanimanjima)

Pokazatelji ishoda za Prioritet 2.2. /Mjeru 1: *Održiva integracija osoba koje nisu zaposlene, ne obrazuju se niti osposobljavaju (NEET) na tržište rada kao i dugotrajno nezaposlenih osoba*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Neaktivni koji se ne obrazuju i ne osposobljavaju	postotak	Udio radno neaktivnih osoba (koji se ne obrazuju i ne osposobljavaju) u radno sposobnoj populaciji	25	2023	godišnje	HZZ
Dugotrajno nezaposlene osobe	postotak	Udio dugotrajno nezaposlenih osoba (tri godine i više) u ukupnom broju nezaposlenih	20	2023	godišnje	HZZ
Broj mladih koji su sudjelovali u programima osposobljavanja	broj	Broj mladih koji su sudjelovali u programima osposobljavanja	1000	2023.	godišnje	UAS
Stipendiranje NEET-ova za deficitarna zanimanja i obrte	broj	Godišnji broj NEET-ova koji su primili vaučere za deficitarna zanimanja i obrte	100	2023.	godišnje	UAS
Sudionici osposobljavanja koji imaju posao po prestanku sudjelovanja	Broj	Broj sudionika osposobljavanja koji imaju posao, uključujući samozaposlene, po prestanku sudjelovanja	250	2023.	godišnje	UAS
Dugotrajno nezaposleni sudionici koji dobiju ponudu za posao, naukovanje ili staž po prestanku sudjelovanja u osposobljavanju	broj	Dugotrajno nezaposleni sudionici koji dobiju ponudu za posao, naukovanje ili staž po prestanku sudjelovanja u osposobljavanju	300	2023.	godišnje	UAS
Dugotrajno nezaposleni sudionici koji se obrazuju/osposobljavaju, stječu kvalifikacije ili imaju posao po prestanku sudjelovanja u osposobljavanju	broj	Dugotrajno nezaposleni sudionici koji se obrazuju/osposobljavaju, stječu kvalifikacije ili imaju posao po prestanku sudjelovanja u osposobljavanju	250	2023.	godišnje	UAS

Mjera 2. Poticanje zapošljavanja mladih i olakšavanje njihovog prijelaza iz obrazovnog sustava na tržište rada

Obrazloženje: U analizi stanja je naglašeno kako su mladi (u dobi od 15 do 29) posebno ranjiva skupina na tržištu rada. Jedan od najvažnijih pitanja povezanih s nezaposlenošću mladih je nedostatak radnog iskustva. Istraživanja pokazuju kako do 40% evidentiranih nezaposlenih mladih nemaju formalno radno iskustvo, što je jedan od ključnih preduvjeta za poslodavce. Posebna ciljana skupina u okviru ove mjere također uključuje studente i one u tranziciji prema obrazovanju ili iz obrazovanja prema tržištu rada. Stoga je cilj ove mjere održiva integracije mladih na tržište rada.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata**:**

1. Aktivnosti poticanja prvog zapošljavanja za stjecanje radnog iskustva, odnosno mjere stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa, koji omogućuje izravno stjecanje radnog iskustva unutar struke za koju se mlada osoba obrazovala;
2. Razvoj studentskih inkubatora na Sveučilištu koji će omogućiti umrežavanje mladih i razmjenu informacija i podrške u stjecanju specifičnih vještina potrebnih za moderno tržište rada.

Pokazatelji ishoda za Prioritet 2.2. /Mjeru 2: *Poticanje zapošljavanja mladih i olakšavanje njihovog prijelaza iz obrazovnog sustava na tržište rada*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Mlade nezaposlene osobe	broj	Broj mladih u dobi od 15 do 29 godina koji su se zaposlili u roku od 6. mjeseci nakon isteka mjere	1000	2023	godišnje	UAS

PRIORITET 2.3. OSNAŽENE USLUGE SREDNJOŠKOLSKOG I VISOKOŠKOLSKOG OBRAZOVANJA TE CJELOŽIVOTNOG UČENJA

Cilj: Ostvarivanje kompetentnosti srednjoškolaca, studenata i ostalih odraslih sudionika cjeloživotnog učenja za izazove jedinstvenog europskog tržišta.

Opravdanje: Hrvatska treba, u skladu s trendovima drugih zemalja EU-a, do 2020. doseći udio od 35 % osoba u dobi od 30 do 34 godine sa završenim nekim oblikom tercijarnog obrazovanja, čime se osigurava socijalno pravedniji sustav, šira baza iz koje se regrutiraju budući stručnjaci, ali i veći ukupan broj visokoobrazovanih pojedinaca. Nadalje, sve najnovije rezolucije i smjernice EU naglašavaju potrebu implementacije načela i koncepta cjeloživotnog učenja u svim oblicima stjecanja znanja i vještina, uključujući što veći broj građana, bez obzira na dob. Cilj EU 2020 je minimalna uključenost 15% odraslih građana (od 25 do 64 godine) u neki od programa cjeloživotnog učenja (obrazovanja). U 2014. taj je postotak u prosjeku za EU 28 iznosio 10,7%, pri čemu je za Hrvatsku bio izrazito niskih 2,5%. Kako UAS broji za razdoblje 2010.-2014. godine oko 1206 odraslih koji su završili dodatno srednje školsko obrazovanje, i s obzirom da su to jedini dostupni podaci, to je na godišnjoj razini obuhvat od oko 0,37% građana UAS i znatno je ispod prosjeka EU (iako je obuhvaćen samo jedan vid cjeloživotnog obrazovanja ova nam brojka daje uvid u stanje kada drugih podataka nema) ukazuje nam na svrhu definiranja ovoga prioriteta. Obrazovna struktura stanovništva pokazuje da na području UAS 56,78% osoba starijih od 15 godina ima završeno srednješkolsko obrazovanje, a 20,38% visokoškolsko obrazovanje (nesrazmjer između gradova i općina očituje se u manjem postotnom udjelu osoba sa završenom VSS u zaobalju i općinama UAS nego u priobalju i gradovima, što je rezultat i veće mogućnosti zapošljavanja stanovnika sa VSS u gradovima što za posljedicu ima depopulaciju zaobalja i lošiju obrazovnu strukturu stanovnika zaobalja). Nadalje, samo Split prelazi prosjek UAS i SDŽ po udjelu stanovnika dobi 18-23 godine koje studira u ukupnom stanovništvu UAS. Navedeno ujedno dodatno potkrjepljuje ovakvo definiranje prioriteta.

Opis: Postizanje prioriteta je moguće jačanjem potpora srednjoškolskom i visokoškolskom obrazovanju te promoviranjem cjeloživotnog učenja. To će se postići somišljavanjem slijedećih aktivnosti:

(i) Pomaganje usklađivanja procesa cjeloživotnog obrazovanja s društvenim i gospodarskim potrebama specifičnim za područje UAS. Navedeno obuhvaća analizu potreba na tržištu rada i suradnju među lokalnim dionicima s ciljem promicanja važnosti cjeloživotnog učenja; podršku uvođenju novih programa cjeloživotnog učenja; podršku u redizajniranju

postojećih programa u skladu s ciljanim potrebama na tržištu rada te poticanje promotivnih aktivnosti radi motiviranja ljudi za cjeloživotno učenje.Osnaženje umrežavanja institucija srednjoškolskog i visokog obrazovanja sa dionicima gospodarskog i društvenog života čime se olakšava prepoznavanje stečenih kompetencija učenika i studenata na tržištu rada (npr. potpora razvoju modularnih programa i novih obrazovnih programa u skladu s ciljanim potrebama gospodarstva i stanjem na tržištu rada; potpora razvoju programa koji će u svojim ishodima imati elemente kao što su: vještine snalaženja, prepoznavanje prilika, poduzetnost, sposobnost učenja kao i ostale ključne kompetencije; provođenje istraživanja o potrebama poslodavaca, poboljšanje suradnje strukovnog obrazovanja i gospodarstva kroz razvoj modela naukovanja, prakse i obuke na poslu, i dr.)

Prema Strategiji EU 2020 jedino se sinergijom visokog obrazovanja, znanosti, inovacija i tehnologije može postići konkurentnost Europe u globalnim okvirima.

Pokazatelji: (1) Odrasli koji su obuhvaćeni nekim od programa cjeloživotnog učenja i obrazovanja i (2) Udio stanovnika koje studira u dobi 18-23 godine s prebivalištem u JLS UAS u ukupnom stanovništvu JLS UAS

POKAZATELJI PRIORITETA

PRIORITET 2.3.

OSNAŽENE USLUGE SREDNJOŠKOLSKOG I VISOKOŠKOLSKOG OBRAZOVANJA TE CJELOŽIVOTNOG UČENJA

	Pokazatelj 1	Pokazatelj 2
Pokazatelj - definicija	Obuhvat odraslih u programima cjeloživotnog učenja i obrazovanja.	Stanovništvo UAS u dobi 18-23 koje studira
Jedinica	Udio odraslih koji završavaju pojedini program srednjoškolskog obrazovanja odraslih (a sada postoje službeni podaci samo o strukovnom obrazovanju) u ukupnom stanovništvu UAS	Udio studenata sa prebivalištem u JLS UAS u ukupnom stanovništvu te dobi JLS UAS
Opis	Broj odraslih koji završavaju programe srednjoškolskog obrazovanja u UAS predstavlja pokazatelj kojim je moguće identificirati, izgraditi i razvijati sustav za cjeloživotno, osobno i profesionalno usmjeravanje uvažavajući specifičnosti pojedinih dijelova sustava.	Postotni udio stanovnika JLS UAS u dobi 18-23 godine koje studira
Početna vrijednost	0,37% (2014.)	68% (2014.)
Ciljana vrijednost	2% (2023.)	75% (2023.)
Učestalost pračenja	Godišnje (barem za srednješkolsko obrazovanje odraslih tj. strukovno obrazovanje)	Godišnje
Izvor	DZS - Statistička izvješća o obrazovanju	DZS - Statistička izvješća o studentima

Mjera 1. Usklađivanje sustava obrazovanja s potrebama gospodarstva

Opravdanje: Usklađivanje sustava obrazovanja s potrebama gospodarstva jedno je od ključnih područja unaprijeđenja hrvatskog odgojno-obrazovnog sustava. Prepoznata je kao vitalna i na području UAS, te nadopunjuje ostvarivanje prioriteta 2.2.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Izgradnja sustava za kontinuirano praćenje potreba gospodarstva (identifikacija potrebnih kompetencija na svim razinama obrazovanja/kvalifikacija)
2. Podrška razvoju obrazovnih programa na svim razinama s ishodima: vještine snalaženja, prepoznavanje prilika, poduzetnost, sposobnost učenja i jačanje ključnih kompetencija;
3. Podrška poboljšanju suradnje gospodarstva i obrazovanja u smislu osiguranja svih oblika praktične nastave i sudjelovanja praktičara u nastavi

Pokazatelji ishoda za Prioritet 2.3. /Mjeru 1: *Usklađivanje sustava obrazovanja s potrebama gospodarstva*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Identifikacija potrebnih kvalifikacija na tržištu rada	Sustav/izvještaji	Razrađen sustav koji će rezultirati izvještajima na razini svake JLS UAS na temelju kojega će se usklađivati obrazovni programi sa potrebama tržišta rada na području UAS	13	2023.	Godišnje	JLS
	Sustav-program	Razvijen mehanizam za predviđanje potrebnih vještina / i postojećih kapaciteta na tržištu rada za svaku JLS na temelju suradnje (triple-helix i/ili quad-helix model-projekt-program)	13	2023.	Godišnje	JLS
Organizirani sustav praktične nastave	Sustav/program evidencije	Razvijen sustav praćenja programa na razini JLS i polaznika praktične nastave na području UAS	13	2023.	Godišnje	JLS

Mjera 2. Unaprijeđenje kvalitete i relevantnosti ponude obrazovnih programa cjeloživotnog učenja

Opravdanje: Mjera predstavlja iskorak u programima kojima se nudi obrazovanje za odrasle kao i za sve sudionike cjeloživotnog učenja. Uočena je potreba kontinuiranog usklađivanja procesa cjeloživotnog obrazovanja s društvenim i gospodarskim potrebama specifičnim za područje UAS, kao i upoznavanje stanovništva UAS sa svim procesima obrazovanja od formalnog, neformalnog i informalnog obrazovanja. Poticanje stanovnika UAS na cjeloživotno učenje u konačnici vodi većem osobnom zadovoljstvu i većoj produktivnosti i zapošljivosti radne snage.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Analiza potreba na tržištu rada i suradnju među lokalnim dionicima s ciljem promicanjea važnosti i motiviranje na cjeloživotnog učenje među lokalnim dionicima;
2. Analiza i identifikacija svih postojećih programa cjeloživotnog učenja na području UAS kojih u trenutku pisanja ove strategije nedostaju, te posebno programa obrazovanja odraslih
3. Podrška uvođenju novih programa cjeloživotnog učenja i redizajniranju postojećih programa u skladu s ciljanim potrebama na tržištu rada; te posebno programa obrazovanja odraslih.
4. Razvoj i provedba kvalitetnih programa cjeloživotnog učenja za stjecanje djelomičnih kvalifikacija i programa za vrednovanje ranije stečenih znanja odraslih osoba.
5. Poticanje promotivnih aktivnosti radi motiviranja ljudi za cjeloživotno učenje, i sl.

Ciljano pružanje vaučera odraslim polaznicima pohađanja programa kojima stjeću kvalifikacija za jednu razinu više od dotadašnjih

Pokazatelji ishoda za Prioritet 2.3. /Mjeru 2: *Unaprijeđenje kvalitete i relevantnosti ponude obrazovnih programa cjeloživotnog učenja*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Novi programi cjeloživotnog učenja	% novih programa u postojećim	Razrađena ponuda programa cjeloživotnog učenja u skladu s identificiranim potrebama tržišta rada na području UAS	50%	2023.	Godišnje	JLS/SŠ, Učilišta, i sl.
Sudionici programa cjeloživotnog učenja	Broj sudionika za definirano razdoblje	Odrasli sudionici koji unaprijeđuju svoje stečene vještine i kompetencije na temelju povratnih informacija o potrebama tržišta rada	1000 (tercijalno obraz.)	2023.	Godišnje	JLS
			2000 (predterc.obr)	2023.	Godišnje	JLS
Organizirani sustav praćenja programa i polaznika cjeloživotnog učenja	Sustav/program evidencije	Razvijen sustav praćenja programa i polaznika cjeloživotnog učenja u JLS	13	2023.	Godišnje	JLS
Broj odraslih polaznika kojima su dodijeljeni vaučeri	broj	Broj odraslih polaznika kojima su dodijeljeni vaučeri	500	2023.	Godišnje	JLS

Mjera 3. Ulaganje u razvoj infrastrukture i podizanje kvalitete visokoškolskog obrazovanja

Opravdanje: Ulaganje u obrazovanje moguće je kroz razvoj infrastrukture za obrazovanje i osposobljavanje na svim razinama, pa tako i u području visokoškolskog obrazovanja.[36] Podizanje kvalitete života studenata moguće je kroz podizanje standarda stanovanja u studentskim domovima, rast dostupnosti i kvalitete sportske infrastrukture na području gdje se nalaze sastavnice Sveučilišta u Splitu te kroz ulaganje u napredovanje stručnog kadra. U konačnici navedeno dovodi do rasta kvalitete visokoškolskog obrazovanj.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Podrška modernizaciji, širenju i opremanju prostornih nastavnih kapaciteta (završetak izgradnje Kampusa Visoka)
2. Podrška osiguranju prostornih kapaciteta za sport i druge vannastavne aktivnosti studenata, kao i za rad studentskih organizacija
3. Podrška modernizaciji, unapređenju i povećanju infrastrukture smještaja u visokom obrazovanju (studentskim domovima).
4. Podrška unaprjeđenju sustava kvalitete u visokom obrazovanju na području UAS
5. Podrška projektima međunarodne suradnje visokoškolskih institucija

36 U vodećoj inicijativi strategije EU 2020., „Programu za nove vještine i poslove“, navodi se da je razvoj obrazovne infrastrukture potreban za ostvarivanje cilja razvoja vještina i njihove prikladnosti. Integriranim smjernicama EU poziva države članice na „poboljšanje kvalitete i rezultata sustava obrazovanja i osposobljavanja na svim razinama“. Strategijom EU 2020. utvrđeni su glavni ciljevi razvoja obrazovanja i cjeloživotnog učenja: (i) Smanjenje ranog napuštanja školovanja na manje od 10 %, (ii) Barem 40 % osoba u dobi od 30 do 34 godine treba dovršiti tercijarni ili istovrijedni stupanj obrazovanja.

Pokazatelji ishoda za Prioritet 2.3. /Mjeru 3: *Ulaganje u razvoj infrastrukture i podizanje kvalitete visokoškolskog obrazovanja*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Porast smještajnih kapaciteta u visokom obrazovanju	Broj ležaja	Broj ležajeva dostupnih na godišnjoj razini za studente na području UAS	2000	2023.	Godišnje	Sveučilište u Splitu
Ulaganje u sportsku infrastrukturu	Sportski objekti (igrališta, dvorane, bazeni, i sl.)	Broj projekata na godišnjoj razini koja ulažu u adaptaciju postojeće i/ili izgradnju nove studentske sportske infrastrukture na području UAS	2	2023.	Godišnje	Sveučilište u Splitu
Osiguranje prostornih nastavnih kapaciteta	m^3	Broj m^3 osiguranih za nastavne kapacitete sukladno standardima kvalitete u visokom obrazovanju	35000m^3	2023.	Godišnje	Sveučilište u Splitu

Mjera 4. Ulaganje u podizanje kvalitete strukovnog obrazovanja

Opravdanje: Kvaliteta strukovnog obrazovanja kao jedno od područja koje u dobro mjeri spaja obrazvoni sustav sa tržištem rada uvelike određuje gospodarske procese i kvalitetu radne snage. Stoga je bitno da se sustavno podržava unaprijeđivanje strukovnog obrazovanja u skladu sa tržištem rada i novim znanstveno-istraživačkim spoznajama.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Podrška informatizaciji i digitalizaciji srednjih strukovnih škola
2. Podrška razvoju modularnih programa i novih obrazovnih programa srednjih strukovnih škola u skladu s ciljanim potrebama gospodarstva i stanjem na tržištu radaPoboljšanje suradnje strukovnog obrazovanja i gospodarstva kroz razvoj modela naukovanja, prakse i obuke na poslu;
3. Podrška podizanju kompetencija srednjoškolskih nastavnika strukovnih škola;
4. Podrška uspostavi sveobuhvatnog sustava osiguranja kvalitete u strukovnom obrazovanju na području UAS izgradnjom potrebnih kapaciteta za razvoj i provedbu sustava
5. Podrška projektima međunarodne suradnje strukovnih škola putem financiranjema međunarodnih projekata i prijenosa iskustava

Pokazatelji ishoda za Prioritet 2.3. /Mjeru 4: *Ulaganje u podizanje kvalitete strukovnog obrazovanja*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Jačanje kapaciteta nastavnog osoblja	% nastavnika	Broj nastavnika obuhvaćenih nekim od programa profesionalnih usavršavanja po SŠ u %	40%	2023.	Godišnje	JLS/SŠ
Jačanje programa strukovnog obrazovanja	% programa	Udio prilagođenih postojećih programa strukovnog obrazovanja potrebama na tržištu rada u ukupnim postojećim programima	30%	2023.	Godišnje	JLS/SŠ
	% škola	Udio SŠ škola koje su primile podršku za unaprijeđenje digitalne zrelosti	50%	2023.	Godišnje	JLS/SŠ

PRIORITET 2.4. UNAPRJEĐENJE KVALITETE TURISTIČKE PONUDE U FUNKCIJI RAZVOJA KONKURENTNOG I ODGOVORNOG TURIZMA

Cilj: Razvoj cjelogodišnjeg turizma smanjene sezonalnosti i ravnomjernijeg razmještaja na području UAS-a

Opravdanje: Analiza stanja turizma i kulture u funkciji turizma ukazala je kako su ključni razvojni problemi turističke djelatnosti nepovoljna struktura smještajnih kapaciteta, neujednačenost kvalitete u dominantnom privatnom smještaju, nedostatna razina kompetentnosti pružatelja usluga u turizmu, niska razina suradnje dionika u turizmu i kulturi, nesustavan pristup upravljanju razvojem turizma, neadekvatna turistička valorizacija kulturne baštine i prirodnih resursa, te ograničena ponuda i nedostatna potražnja[37] i potrošnja u posebnim oblicima turizma. Kao posljedica spleta ovih i ostalih čimbenika, turistička ponuda UAS-a naglašeno je sezonalna, izrazito neravnomjerno razmještena i ostvaruje suboptimalne rezultate. Stoga je ključno podizati njegovu konkurentnost i to na načelima održivosti, suradnje i ravnomjernog razvoja, što je u funkciji podržavanja cilja Pametnog rasta. Navedeni prioritet komplementaran je s ciljevima definiranima u Strategiji razvoja turizma RH do 2020.

Opis: Prioritet će biti ostvaren aktivnostima koje doprinose:

- usmjeravanju i planiranju razvoja održivog turizma,
- razvoju turističke infrastrukture,
- diversifikaciji turističkih proizvoda,
- unaprjeđenju strukture i kvalitete smještaja,
- unaprjeđenju gospodarske/turističke valorizacije kulturnih i prirodnih resursa u skladu s načelima i praksom održivog razvoja,
- snaženju dionika za aktivno sudjelovanje u razvojnim procesima,
- unaprjeđenju kompetencija ljudskih resursa u turizmu.

Pokazatelji prioriteta:

1. Udio noćenja tijekom vršnih mjeseci u ukupnim godišnjim noćenjima UAS-a
2. Udio dolazaka u zaobalju u ukupnim dolascima u UAS

[37] S obzirom na nepostojanje zasebnih podataka o potražnji za posebnim oblicima turizma, rezultati TOMAS istraživanja o potrošnji turista snažno ukazuju da je potrošnja na vanpansionske usluge vrlo niska, iz čega proizlazi da je i potražnja za vanpansionskim uslugama (posebnim oblicima turizma) također vrlo niska.

POKAZATELJI PRIORITETA

PRIORITET 2.4. UNAPRJEĐENJE KVALITETE TURISTIČKE PONUDE U FUNKCIJI RAZVOJA KONKURENTNOG I ODGOVORNOG TURIZMA		
	Pokazatelj 1.	Pokazatelj 2.
Pokazatelj - definicija	Udio noćenja tijekom vršnih mjeseci u ukupnim godišnjim noćenjima UAS-a	Udio dolazaka u zaobalju u ukupnim dolascima u UAS
Jedinica	%	%
Opis	Udio noćenja ostvarenih u vršnim mjesecima (VI.-IX.) u ukupnim noćenjima na razini godine pokazatelj je sezonalnosti turizma te je cilj da se pokazatelj smanjuje	Udio zaobalja u ukupnom broju dolazaka turista na području UAS-a u promatranoj godini
Početna vrijednost	83,33 (2014.)	6,2 (2014.)
Ciljana vrijednost	78 (2023.)	8,1 (2023.)
Učestalost praćenja	Godišnje (podatci dostupni na mjesečnoj osnovi)	Godišnje
Izvor	TZ SDŽ, godišnja statistička analiza turističkog prometa, www.dalmatia.hr	DZS/TZ

Mjera 1. Usmjeravanje i koordiniranje održivog turističkog razvoja

Mjera obuhvaća splet aktivnosti kojima će se aktivno pratiti, promišljati, koordinirati i usmjeravati razvoj turizma na području pojedinih JLS i ukupnog UAS-a. Naime, iako turizam ima vrlo važnu ulogu u gospodarstvu i sveukupnom razvoju prostora UAS-a, analiza stanja pokazala je kako je ovaj ključan splet aktivnosti slabo razvijen i zanemaren. Svrha mjere je praćenje i usmjeravanje turističkog razvoja s ciljem optimalnog korištenja resursa, balansiranje pozitivnih i negativnih učinaka razvoja turizma te potenciranje pozitivnog utjecaja turizma na ukupnu kvalitetu života stanovnika UAS-a. Mjera predviđa i poboljšanje sustava upravljanja prirodnom i kulturnom baštinom izradom planova upravljanja te konzervatorskih smjernica kao i unaprjeđenje međusektorske suradnje te snaženje dionika za aktivno sudjelovanje u razvojnim procesima uz usklađivanje njihovih interesa.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Izrada i uspostava sustava prikupljanja, praćenja i diseminacije podataka o turističkoj ponudi i potražnji zajedničkog usporedivog standarda,
2. Izrada analitičkih podloga vezano uz učinke turizma (ekonomske, društvene, fizičke), te za pojedine vrste selektivnih oblika turizma,
3. Poticanje aktivnosti suradnje JLS-ova i lokalnih (TZ) na zajedničkim projektima turističkog razvoja i promocije,
4. Izrada strateških razvojnih planova razvoja turizma (ili njihovo adekvatno uključivanje u planove ukupnog razvoja) te praćenje njihove implementacije,
5. Marketinška istraživanja i aktivnosti na destinacijskoj razini,
6. Edukacija dionika o procesima upravljanja na razini destinacije,
7. Osnaživanje modela suradnje među dionicima različitih sektora (turizam, kultura, akademska zajednica, javna uprava, civilno društvo).

Rezultat provođenja ove mjere bit će usporavanje daljeg rasta broja turista u vršnom dijelu sezone uz istovremeno povećanje broja turista u ostalim dijelovima godine te optimiziranje učinaka turizma za lokalnu zajednicu.

Pokazatelji ishoda za Prioritet 2.4. /Mjeru 1: *Usmjeravanje i koordiniranje održivog turističkog razvoja*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Indeks turističke funkcionalnosti	Broj	Indeks turističke funkcionalnosti jest pokazatelj turističkoga značaja nekoga grada, regije ili države. Računa se kao broj ležajeva na 100 stanovnika te pokazuje omjer između maksimalnog broja turista u vršnoj sezoni i broja stalnih stanovnika. Dobiveni indeks može se, prema Defertovu pokazatelju turističke aktivnosti (PTA), grupirati u šest skupina s obzirom na opterećenost prostora uslijed koncentracije turista prema sljedećoj ljestvici: koeficijent turističke funkcionalnosti veći od 500 – vrlo značajna turistička aktivnost (PTA = 6); 100–500 – značajna turistička aktivnost (PTA = 5); 40–100 – pretežna turistička aktivnost (PTA = 4); 10–40 – važna turistička aktivnost, ali ne glavna (PTA = 3); 4–10 – turistička aktivnost od manje važnosti (PTA = 2) te manji od 4 – neznatna turistička aktivnost (PTA = 1)	O JLS s indeksom > 100; 4 JLS s indeksom 40-100;	2023.	godišnje	DZS
Postotak lokalnog stanovništva koje je zadovoljno utjecajem turizma	%	Provodi se kroz anketno istraživanje na reprezentativnom uzorku lokalnog stanovništva te se stavovi o učincima/utjecajima turizma mjere Likertovom skalom s neparnim brojem stupnjeva (5 ili 7)	>60 %	2023.	3-5 godina	Rezultati longitudinalnog istraživanja*

* longitudinalno istraživanje ovog tipa se na području UASa za sada ne provodi. Upravo iz razloga niske razine i neustavnosti dosadašnjeg podatkovnog praćenja turističkih pokazatelja, kao osnovna i ključna aktivnost u Mjeri 1 navedena je izrada i uspostava sustava prikupljanja, praćenja i diseminacije podataka o turističkoj ponudi i potražnji zajedničkog usporedivog standarda, koja svakako treba uključivati i ovakav oblik istraživanja

Mjera 2. Unaprjeđenje turističke infastrukture i suprastrukture

Mjera se odnosi na aktivnosti kojima će se postojeći objekti javne turističke infrastrukture i poduzetničke suprastrukture (smještaj, ugostiteljski objekti, ponuda drugih usluga) poboljšati, ali isto tako i proširiti i obogatiti novim objektima u obje skupine. Objekti iz obje skupine osnova su turističke ponude destinacije, a njihova kvaliteta, dostupnost i raznolikost utječu na sve elemente turističkog doživljaja destinacije – od samog odabira destinacije, postavljenih očekivanja te krajnjeg zadovoljstva korisnika.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Unaprjeđenje i podizanje opremljenosti postojećih objekta javne turističke infrastrukture,
2. Izgradnja, opremanje i uključivanje u turističke proizvode/promociju novih objekta javne turističke infrastrukture,
3. Izgradnja centara za posjetitelje,
4. Unaprjeđenje i razvoj novih TICova,
5. Podrška razvoju smještajne turističke suprastrukture s naglaskom na novim hotelskim objektima te stvaranju integriranih hotela u privatnom smještaju,
6. Podrška podizanju razine kvalitete postojećih objekata.

Kao rezultat navedene mjere očekuje se povećanje ukupne potrošnje posjetitelja na području UAS-a, povećanje duljine boravka gostiju i povećanje zadovoljstva posjetitelja elementima ponude.

Pokazatelji ishoda za Prioritet 2.4. /Mjeru 2: *Unaprjeđenje turističke infastrukture i suprastrukture*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Prosječna dnevna potrošnja posjetitelja	Euro	Prosječna dnevna potrošnja posjetitelja u destinaciji	95	2023.	3-5-godina	Rezultati longitudinalnog istraživanja*
Prosječan broj noćenja	Noćenje	Omjer ostvarenog broja noćenja i dolazaka pokazatelj je prosječne duljine boravka gostiju u destinaciji	3,8	2023.	Godišnje	DZS/ TZ SDŽ
Udio visoko ocijenjenih elemenata ponude destinacije	%	Zadovoljstvo posjetitelja različitim elementima ponude destinacije mjeri se terenskim istraživanjem primjenom Likertove skale s neparnim brojem stupnjeva (5 ili 7) . Pokazatelj mjeri udio onih elemenata koji su najčešće ocjenjeni visokim ocjenama u odnosu na ukupan broj ocjenjivanih elemenata	50	2023.	3-5-godina	Rezultati longitudinalnog istraživanja*

*ista napomena kao ispod tablice za Mjeru 1

Mjera 3. Razvoj integriranih turističkih programa baziranih na kulturnoj baštini i ostalim komparativnim prednostima

Mjera je usmjerena poticanju razvoja selektivnih oblika turizma i inovativnih turističkih proizvoda s ciljem podizanja kvalitete, raznolikosti i atraktivnosti turističke ponude, integrirano sa revitalizacijom kulturne baštine, a sve u svrhu produženja turističke sezone i ravnomjernijeg razvoja turizma na prostoru UAS-a. Mjera obuhvaća poticanje suradnje ponuditelja turističkih usluga sa subjektima iz drugih djelatnosti na području UAS-a i njihovo uvezivanje u nove turističke proizvode, intenzivniju suradnju subjekata u priobalju i zaobalju te snažniju podršku poduzetništvu u turizmu. Poseban naglasak je na poticanju poduzetništva u kulturi kroz osuvremenjivanje interpretacije i turističke valorizacije kulturnih

sadržaja te implementaciju suvremenih tehnologija. Mjera uključuje i aktivnosti jačanje ljudskih kompetencija u sferi kreiranja, marketinške prezentacije te pružanja usluga u sferi različitih selektivnih oblika turizma.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Izrada akcijskih planova za pojedine selektivne oblike turizma,izrada planova upravljanja, strateške i tehničke dokumentacije,
2. Poticanje suradnje poduzetnika u turizmu sa poduzetnicima iz ostalih gospodarskih aktivnosti u cilju stvaranja „novih“ turističkih proizvoda (kultura, zdravstvo, poljoprivreda, sport, priroda i druge atrakcije u obalnom i zaobalnom dijelu UASa),
3. Podrška kreiranju i promociji novih proizvoda s posebnim naglaskom na novim turističkim proizvodima povezanim s kulturnom i prirodnom baštinom,
4. Izgradnja sustava potpore proizvodima koji se baziraju na vansezonskom razdoblju,
5. Podrška podizanju standarda interpretacije i unaprjeđenje promocije i distribucije kulturno-turističkih proizvoda,
6. Poticanje uvođenja i korištenja ICT u kreiranju i promociji ponude, zajedničkim projektima s kulturnim institucijama te informiranju turista,
7. Edukacija kadrova za kreiranje, promoviranje i kvalitetno pružanje usluga u različitim selektivnim oblicima turizma kao i razvoj programa specijalizacije receptivnih turističkih agencija,
8. Financijska i projektna podrška obnovi i izgradnji infrastrukture za upravljanje, očuvanje i održivo turističko korištenje kulturne baštine.

Kao rezultat planiranih aktivnosti očekuje se porast dolazaka u periodu van glavne sezone i povećanje potrošnje na ostale usluge u destinaciji (bez smještaja).

***Pokazatelji Ishoda za Prioritet 2.4. /Mjeru 3**: Razvoj integriranih turističkih programa baziranih na kulturnoj baštini i ostalim komparativnim prednostima.*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Prosječna dnevna potrošnja posjetitelja na kulturne, sportske i rekreativne ostale usluge	Euro	Prosječna dnevna potrošnja posjetitelja na ostale usluge (bez smještaja) u destinaciji	45	2023.	3 -5 godina	Rezultati longitudinalnog istraživanja*
Broj dolazaka izvan sezone	Turist	Broj dolazaka turista izvan sezone na području UAS-a u promatranoj godini	440.000	2023.	Godišnje (podaci dostupni na mjesečnoj osnovi)	DZS/ TZ SDŽ
Povećanje broja posjeta	%	Povećanje broja posjeta podržanim mjestima i atrakcijama kulturne i prirodne baštine (nedovoljno valorizirane)	60%	2023.	godišnje	DZS/ TZ SDŽ
Novi integrirani programi vezani uz kulturnu baštinu, komparativne prednosti i turizam	broj	Broj novih integriranih programa vezanih za kulturnu baštinu i turizam	5	2023.	godišnje	DZS/ TZ SDŽ
Novozaposleni u turističkom sektoru	broj	Broj novozaposlenih u turističkom sektoru za cijelo razdoblje	500	2023.	godišnje	HZZ/HZMO/porezna uprava, DZS

CILJ 3: RAZVIJENI UČINKOVITI INFRASTRUKTURNI SUSTAVI ZA ODRŽIVO KORIŠTENJE PRIRODNIH RESURSA

PRIORITET 3.1. USPOSTAVLJEN CJELOVIT SUSTAV PRAĆENJA STANJA OKOLIŠA I PRIRODE TE INTEGRACIJA JAVNIH ZELENIH POVRŠINA

Cilj: Pravovremeno pružanje potrebnih informacija kreatorima i provoditeljima politike očuvanja i zaštite okoliša i prirode, razumno korištenje prirodnih dobara na principima održivosti te povećanje količine javnih zelenih površina na prostoru urbanih cjelina aglomeracije.

Opravdanje: Očuvani okoliš i priroda pridonose poboljšanoj kvaliteti života, bioraznolikosti kopnene, špiljske i morske flore i faune, te imaju značajan povoljni utjecaj na turistički/poduzetnički potencijal. Trenutno nije uspostavljen sustav monitoringa tla, buke i svjetlosnog onečišćenja, a uspostavljeni sustav praćenja pojedinih sastavnica okoliša (zraka, voda, priobalnog mora - http://www.azo.hr/) http://baltazar.izor.hr/azopub/bindex) zahtjeva unaprjeđenje i prilagodbu sustava praćenja kako bi se omogućio prostorni prikaz svih podataka o kvaliteti okoliša, emisijama i rezultatima modeliranja. te usporedivost podataka s Europskom bazom praćenja stanja okoliša. U cilju poboljšanja sustava zaštite i obnove biološke raznolikosti i ekološke mreže Natura 2000, potrebno je provoditi daljnja znanstveno-stručna istraživanja na tim područjima. Strategija i akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti RH (NN 143/2008) navodi ciljeve očuvanja i unaprjeđenja biološke i krajobrazne raznolikosti i razumno korištenje prirodnih dobara na principima održivosti te integriranje mjera zaštite i održivog korištenja prirode u sinergiji s održivim turizmom i gospodarstvom. Ulaganje u učinkovitije i obimnije planiranje javnih zelenih površina u sklopu nove izgradnje kao i unaprjeđenje brige za postojeće javne zelene površine, povijesne perivoje i zaštićene zone doprinijeti će poboljšanju kvalitete života.

Opis: Ostvarivanju prioriteta doprinose aktivnosti kojima će se uspostaviti cjeloviti sustav monitoringa okoliša u smislu integracije monitoringa tla, onečišćenja svjetlom i bukom u postojeći sustav monitoringa zraka, voda i priobalnog mora; osigurati transparentnost i javnost sustava; provesti znanstveno stručna istraživanja biološke raznolikosti kopnenih i morskih staništa, flore i faune, zaštićenih područja i izvan njih; istražiti stanišne tipove i vrste u funkciji ekološke mreže Natura 2000; osigurati adekvatnu brigu o postojećim javnim zelenim površinama, povijesnim perivojima i zaštićenim zonama; poduprijeti izgradnju novih javnih zelenih površina i restauraciju postojećih unutar gradova i općina aglomeracije.

Pokazatelj: Broj parametara koji se prate na mjernim postajama lokalne i državne mreže na području UAS za ocjenu kakvoće zraka; povećan broj kvalifikacijskih elemenata, stanišnih tipova i vrsta prema Natura 2000 mreži.

POKAZATELJI PRIORITETA

PRIORITET 3.1.
Uspostavljen i unaprđeđen sustav praćenja stanja okoliša i prirode te poboljšani uvjeti za integraciju javnih zelenih površina u život UAS

	Pokazatelj 1	Pokazatelj 2	Pokazatelj 3
Pokazatelj - definicija	Broj parametara (izražen u %) koji se prate na mjernim postajama lokalne i državne mreže na području UAS za ocjenu kakvoće zraka	Broj aktivnih sudionika procesa u kojima se očekuje sudjelovanje zainteresirane javnosti	Povećan broj prepoznatih stanišnih tipova kvalifikacijskih za Natura2000 mrežu
Jedinica	Postotak (%)	Prosječan broj sudionika po procesu	Broj kvalifikacijskih elemenata (stanišni tip, vrste)
Opis	Ocjena stanja kakvoće zraka na mjernim postajama u okviru državne i lokalne mreže zahtjeva poboljšanje i nadogradnju u smislu povećanja broja parametara koji se prate za ocjenu kakvoće zraka propisanih Uredbom NN 22/14, a koja će osigurati potpuniju ocjenu kakvoće zraka, usklađenost praćenja na mjernim postajama i s europskim normama i direktivama.	Sudjelovanje javnosti u raspravama rezultira kvalitetnijim procesom unaprđeđenja i zaštite prirode i okoliša kao i demokratičnosti društva i transparentnosti sustava.	Temeljem istraživanja i monitoringa predlažu se i utvrđuju novi stanišni tipovi i vrste pridružene Natura 2000 mreži.
Početna vrijednost	43 % (2014.) s naglaskom da je % parametara koji se prate na mjernim postajama neujednačen i kreće se 20 – 60 %	5 (2014.)	0 (2014.)
Ciljana vrijednost	70 % (2023.) s naglaskom na ujednačenost % parametara koji se prate na mjernim postajama	10 (2023.)	30 (2023.)
Učestalost praćenja	Jednom godišnje	jednom godišnje	4 puta godišnje
Izvor	Godišnja izvješća o stanju kakvoće zraka, Hrvatska agencija za zaštitu okoliša (AZO). Godišnja izvješća o kvaliteti zraka s mjernih postaja na području splitsko - dalmatinske županije, Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko dalmatinske županije. Izvješća o kvaliteti zraka s mjernih postaja u vlasništvu Cemex Hrvatska d.d.	Temeljni zakon o zaštiti prirodeNN80/2013; web stranice UAS	Strategija i akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti RH NN 143/2008; Temeljni zakon o zaštiti prirode NN80/2013; Uredba o ekološkoj mreži Natura 2000 NN124/13 i 105/15; Pravilnik o ocjeni prihvatljivosti za ekološku mrežu 146/14; EU direktiva 92/93/EEZ o zaštiti prirodnih staništa i divljih biljnih biljnih i životinjskih vrsta; Prostorni plan SDŽ i Prostorni plan grada Splita

Mjera 1. Unaprđeđenje postojećih sustava praćenja stanja okoliša

Mjera obuhvaća unaprđeđenje sustava praćenja stanja okoliša koja će osigurati potpuniji uvid u stanje okoliša te pravovremeno pružanje potrebnih informacija kreatorima i provoditeljima politike očuvanja i zaštite okoliša.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Uspostava odgovarajućeg javnog geoinformacijskog sustava za praćenje i izvješćivanje o kvaliteti tla, svjetlosnog onečišćenja i onečišćenja bukom
2. Nadogradnja, osuvremenjivanje i opremanje mreže za praćenje kakvoće zraka i vode
3. Izrada strateške karte buke
4. Poticanje građana na aktivan angažman u zaštiti okoliša te reagiranje u slučaju njegova narušavanja (primjena alata Zeleni telefon, mapa Sinjaj.hr)
5. Provedba aktivnosti (radionica, javnih događaja, dijeljenja promotivnih i edukativnih materijala, uspostave informacijskih portala) vezanih uz izgrađivanje svijesti o utjecajima i posljedicama prirodnih rizika i klimatskih promjena

Pokazatelji ishoda za Prioritet 3.1./ Mjeru 1: *Unaprjeđenje postojećih sustava praćenja stanja okoliša*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Uspostavljene mjerne postaja za trajno praćenje stanja tala na području UAS	broj	Trenutno nije uspostavljen sustav monitoringa tla te bi uspostava mjernih postaja na području UAS omogućila pravovremeno pružanje potrebnih informacija kreatorima i provoditeljima politike okoliša.	2	2023.	Jednom godišnje	Izvješća UAS Program trajnog motrenja tala Hrvatske (http://www.azo.hr)
Usvojena godišnja izvješća o kvaliteti zraka na području UAS	broj	Rezultati kontinuiranog praćenja kvalitete zraka i održavanje mjernih postaja se objedinjuju u godišnjim izvješćima, a koja osiguravaju uvid u stanje mreže za praćenje kakvoće zraka.	4	2023.	Jednom godišnje	Godišnja izvješća o kvaliteti zraka na području UAS

Mjera 2. Razvoj baze podataka postojećih javnih zelenih površina

Mjera se odnosi na poboljšanje upravljanja javnim zelenim površinama uspostavljanjem sustava klasifikacije i popisa pojedinačnih lokacija odnosno pojedinačnih objekata te uspostavljanjem baze podataka za javne zelene površine u okviru šireg geoinformacijskog sustava.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Prikupljanje podataka o postojećim javnim zelenim površinama
2. Definiranje kriterija za klasifikaciju i klasifikacija javnih zelenih površina
3. Izrada sekvence geoinformacijskog sustava za javne zelene površine
4. Održavanje i podatkovno ažuriranje sustava

Pokazatelj ishoda za Prioritet 3.1. / Mjeru 2: *Razvoj baze podataka postojećih javnih zelenih površina*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Izrada segmenta geoinformacijskog sustava koji obuhvaća klasifikaciju javnih zelenih površina	broj	Izrađena segmenta geoinformacijskog sustava koji obuhvaća klasifikaciju javnih zelenih površina osigurala bi cjelovit uvid u pozicije i karakteristike javnih zelenih površina na području UAS.	1	2023.	Na kraju promatranog razdoblja	JL(R)S na području UAS

Mjera 3. Uređenje, planiranje i izgradnja javnih zelenih površina

Mjera podrazumijeva poboljšanje kvalitete održavanja javnih zelenih površina, kvalitete stanja ukupnog postojećeg fonda kao i povećanje količine javnih zelenih površina kroz planiranje i izgradnju.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Obnova devastiranih javnih zelenih površina i botaničkog vrta
2. Opremanje javnih zelenih prostora u svrhu poboljšanja njihovog uređenja i održavanja
3. Planiranje i izgradnja novih javnih zelenih površina u okviru projekata nove izgradnje
4. Izgradnja zaštitne zelene infrastrukture za smanjenje štete od katastrofa
5. Izrada i javno objavljivanje programa održavanja javnih zelenih površina

Pokazatelji ishoda za Prioritet 3.1. / Mjeru 3: *Uređenje, planiranje i izgradnja javnih zelenih površina*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Povećanje broja uređenih javnih zelenih površina	broj	Pod uređenim javnim zelenim površinama podrazumijevaju se površine koje su ovisno o vrsti: rekonstruirane ili obnovljene, opremljene urbanom opremom te čije zelenilo je u održavanom stanju. Ciljana vrijednost izražavase brojem površina koje će se do kraja promatranog razdoblja urediti.	5	2023.	na kraju promatranog razdoblja	JLS na području UAS
Povećanje ukupne površine javnih zelenih površina izgradnjom novih	m^2	Ciljana vrijednost izražava se površinom novoizgrađenih javnih zelenih prostora.	200	2023.	na kraju promatranog razdoblja	JLS na području UAS
Izrađen i javno objavljen program održavanja javnih zelenih površina	broj	Program održavanja javnih zelenih površina osigurava transparentno upravljanje te doprinosi smanjenju devastacije javnih zelenih površina	1	2023.	na kraju promatranog razdoblja	JLS na području UAS

Mjera 4. Unaprjeđenje upravljanja zaštićenim područjima i prirodnim vrijednostima

Mjera obuhvaća niz aktivnosti za pravilno upravljanje zaštićenim područjima i očuvanje prirodnih vrijednosti.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Izrada detaljne kartografske i geodetske dokumentacije o zaštićenim područjima i vrijednim elementima prirode
2. Izrada konzervatorskih podloga i planova upravljanja prirodnom baštinom i zaštićenim prirodnim područjima (uključujući i područja Natura 2000) te akcijskih planova za očuvanje biološke i georaznolikosti
3. Unaprjeđenje geoinformacijskog web sustava za informiranje i promociju prirodnih vrijednosti i zaštićenih područja te ukupne krajobrazne, biološke i georaznolikosti
4. Aktivno uključivanje stanovništva i udruga u rasprave o zaštiti i očuvanju prirode
5. Aktivnosti za jačanje svijesti građana i tijela vlasti o važnosti očuvanja prirode, međuovisnosti čovjeka i prirode
6. Uspostava i provođenje sustava praćenja učinkovitosti upravljanja zaštićenim područjima i prirodnim vrijednostima

Pokazatelji ishoda za Prioritet 3.1/ Mjeru 4: *Unaprjeđenje upravljanja zaštićenim područjima i prirodnim vrijednostima*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Izrada detaljne kartografske i geodetske dokumentacije za zaštićena područja	broj	Izrada dokumentacije je bitan preduvjet za planove upravljanja prirodnom baštinom i zaštićenim prirodnim vrijednostima.	2	2023.	na kraju promatranog područja	JLS na području UAS
Izrada i unaprjeđenje geoinformacijskog sustava u funkciji u područjima s prirodnim vrijednostima i zaštićenim područjima	broj	Unaprijeđenjem geoinformacijskog sustava dobiva će se jasnu sliku o krajobraznoj raznolikosti , georaznolikosti i prirodnim vrijednostima.	1	2023.	na kraju promatranog razdoblja	JL(R)S na području UAS
Uključiti građane i udruge u rasprave o zaštiti i očuvanju prirode putem kampanja	broj	Edukacijom građana i udruga razviti svijest o očuvanju i zaštiti prirode te održivom razvoju te aktivnom uključivanju u rasprave o upravljanju i zaštiti biološke raznolikosti.	4	2023.	Jednom godišnje	JL(R)S na području UAS

Mjera 5. Povećana zaštita bioraznolikosti staništa i vrsta

Mjera podrazumijeva niz aktivnosti za zaštitu bioraznolikosti.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Provedba aktivnosti suzbijanja i iskorjenjivanja invazivnih vrsta iz područja Natura 2000
2. Povećati broj vrsta, poboljšati uređenost te ojačati interpretacijsku i edukacijsku ulogu botaničkog vrta na Marjanu
3. Aktivna participacija stanovništva i udruga u aktivnosti zaštite i očuvanja prirode

Pokazatelji ishoda za Prioritet 3.1/ Mjeru 5: *Povećana zaštita bioraznolikosti staništa i vrsta*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Provođenje aktivnosti suzbijanja i iskorjenjivanja alohtonih I invazivnih vrsta koje imaju utjecaj na vrste i staništa ekološke mreže (flore I faune)	broj aktivnosti	Inventarizacijom flore i faune u područjima ekološke mreže i zaštićenim područjima potrebno je locirati invazivne vrste i organizirati njihovo iskorjenjivanje, obzirom na njihov negativni utjecaj na stanišne tipove te autohtonu floru i faunu.	2	2023.	Jednom godišnje	Strategija i akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti republike Hrvatske i primjena Zakona za za zaštitu prirode na području UAS
Izrada strateškog programa pošumljavanja opožarenih područja	broj programa	Potrebno je izraditi plan pošumljavanja samo na opožarenim područjima koja su izložena većim erozijama tla. Pošumljavanje planirati samo authtonim vrstama koje mikroklimatski pripadaju definiranom području.	1	2023.	Na kraju promatranog razdoblja	Strategija i akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti republike Hrvatske i primjena Zakona za za zaštitu prirode na području UAS

PRIORITET 3.2. UVEDEN CJELOVITI I ODRŽIVI SUSTAV GOSPODARENJA OTPADOM

Cilj: Smanjenje negativnih utjecaja otpada na okoliš i poboljšana provedba prioritetnih mjera u gospodarenju otpadom; smanjenje ukupnih količina otpada i povećanje odvojeno prikupljenih različitih vrsta otpada..

Opravdanje: Zbog nastajanja velikih količina otpada i nemogućnosti prikladnog odlaganja, potrebno je što hitnije uspostaviti održivi sustav gospodarenja otpadom. Također, nekontrolirano odlaganje otpada predstavlja veliku opasnost za okoliš.

Okvirnom direktivom o otpadu i drugim direktivama vezanim za otpad utvrđeni su ciljevi uvođenja i/ili održavanja sustava gospodarenja otpadom. Dinamika usklađenja s navedenim direktivama utvrđena je Planom gospodarenja otpadom RH 2015.-2021. Direktivom je postavljen plan za ostvarenje dva nova cilja: do 2020. zemlje članice Europske unije trebale bi reciklirati 50% komunalnog otpada i 70% građevinskog otpada.

Opis: Ostvarivanju prioriteta doprinose mogući skupovi aktivnosti kojima će se educirati stanovništvo, sanirati sva odlagališta (legalna i ilegalna), izgraditi pretovarne stanice, kompostane, reciklažna dvorišta, adekvatno odlagati poljoprivredni otpad i otpad iz proizvodnje hrane (kapaciteti za preradu biootpada za proizvodnju energije/topline koja se može koristiti u staklenicima; proizvodnja komposta, goriva,…) te osigurati svu opremu potrebnu za funkcioniranje cjelovitog i održivog gospodarenja otpadom.

Pokazatelj: Broj provedenih kampanja vezanih uz informiranje javnosti o važnosti odvajanja otpada te broj saniranih odlagališta otpada.

POKAZATELJI PRIORITETA

PRIORITET 3.2. *Uveden cjeloviti i održivi sustav gospodarenja otpadom*			
	Pokazatelj 1	Pokazatelj 2	Pokazatelj 3
Pokazatelj - definicija	Broj kampanja vezanih za informiranje javnosti o važnosti odvajanja otpada	Broj saniranih službenih odlagališta otpada	Broj saniranih divljih odlagališta otpada
Jedinica	Postotak (%)	Broj	Postotak (%)
Opis	Sukladno Europskim direktivama te realnom stanju potrebno je osvijestiti stanovništvo o problemu otpada kroz kampanje o educiranom gospodarenju otpadom. Za početnu vrijednost je uzeta 0, s pretpostavkom da će nastupiti povećanje broja kampanja i ljudi uključenih u kampanje za 20%.	Broj saniranih službenih odlagališta otpada na području UAS za bolju kvalitetu života i zaštitu okoliša	Broj saniranih ilegalnih odlagališta otpada na području UAS za bolju kvalitetu života i zaštitu okoliša
Početna vrijednost	0 % (2014.)	0 saniranih službenih odlagališta otpada (2014.)	30 % sanirano divljih odlagališta otpada (2014.)
Ciljana vrijednost	20 % (2023)	3 sanirana službena odlagališta otpada na području UAS (2023.)	85 % sanirano divljih odlagališta otpada (2023.)
Učestalost praćenja	Svaka tri mjeseca	Jednom godišnje	Jednom godišnje
Izvor	Strateška studija o utjecaju prijedloga plana gospodarenja otpadom RH 2015.-2021. na okoliš; komunalne službe JLS na području UAS	Strateška studija o utjecaju prijedloga plana gospodarenja otpadom RH 2015.-2021. na okoliš; komunalne službe na području UAS	Strateška studija o utjecaju prijedloga plana gospodarenja otpadom RH 2015.-2021. na okoliš; komunalne službe JLS na području UAS

Mjera 1. Edukacija stanovništva o važnosti i načinu razvrstavanja otpada

Mjera se odnosi na edukaciju stanovništa putem kampanja sa svrhom jačanja održivog sustava gospodarenja otpadom.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Provedba kampanja o odvojenom prikupljanju i pravilnom odlaganju otpada u kućanstvima, poslovnim subjektima i javnim ustanovama
2. Provedba promotivnih i edukativnih aktivnosti vezanih za važnost i dobrobiti odvojenog prikupljanja otpada u vrtićima i školama te u visokoobrazovnim ustanovama
3. Provedba promotivnih i edukativnih aktivnosti vezanih uz važnost smanjenja stvaranja otpada i probleme ilegalnog odlaganja otpada
4. Edukacijom potaknuti građanstvo na izbjegavanje nastanka i smanjivanje otpada posebice onih sastavnica koje se nakon upotrebe mogu ponovno iskoristiti
5. Edukacijom i komunikacijom s javnošću putem letaka, radionica ili prikladnih brošura davati pravovaljane informacije za sve aktivnosti koje se planiraju poduzeti ili se poduzimaju s ciljem poboljšanja sustava gospodarenja otpadom te na taj način građanstvo pripremati na planirane promjene

Pokazatelji ishoda za Prioritet 3.2./ Mjeru 1: *Edukacija stanovništva o važnosti i načinu razvrstavanja otpada*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Prevedene kampanje u vrtićima od strane JLS	broj	Edukacija najmlađih o važnosti odvajanja i pravilnog odlaganja otpada	150	2023.	Svako tri mjeseca	Komunalna poduzeća, JLS
Provedene kampanje u školama od strane JLS	broj	Edukacija o važnosti odvajanja i pravilnog odvajanja otpada koja se provodi u školama	250	2023.	Svako tri mjeseca	Komunalna poduzeća, JLS

Mjera 2. Smanjenje negativnih učinaka otpada po okoliš

Mjera obuhvaća provedbu aktivnosti za smanjenje negativnih učinaka na okoliš, a sve u skladu s Direktivom o otpadu.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Sanacija prekapacitiranih i ilegalnih odlagališta otpada
2. Podrška projektima građana i civilnih organizacija u za prikupljanje otpada poput Zelene i Plave čistke
3. Izgradnja reciklažnih dvorišta i zelenih otoka
4. Obnova, izgradnja i opremanje postrojenja za reciklažu i oporabu otpada
5. Uspostava sustava odvojenog prikupljanja otpada „od vrata do vrata“

Pokazatelji ishoda za Prioritet 3.2. / Mjeru 2: *Smanjenje negativnih učinaka otpada po okoliš*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Izgradnja reciklažnih dvorišta	broj	Izgradnjom reciklažnih dvorišta dobiva se potrebna infrastruktura i na taj način se povećava udio odvojenog prikupljanja otpada, posebice papira, kartona, plastike i metala sa ciljem doprinosa nacionalnim kvantitativnim ciljevima u pogledu recikliranja i ponovne upotrebe navedenih sastavnica komunalnog otpada.	10	2023.	Jednom godišnje	Komunalna poduzeća, JLS
Izgradnja zelenih otoka	broj	Izgradnjom zelenih otoka omogućava se prostor za razvrstavanje otpada	450	2023.	Jednom godišnje	Komunalna poduzeća, JLS

PRIORITET 3.3. INTEGRACIJA ZAPUŠTENIH NEKRETNINA (BROWNFIELD PODRUČJA) U RAZVOJ GRADOVA I OPĆINA AGLOMERACIJE

Cilj: Cilj navedenog prioriteta je uspješnija integracija brownfield područja i objekata u razvoj gradova i općina aglomeracije. Iskoristiti potencijale zapuštenih nekretnina (brownfield područja) i osigurati uvjete za njihovo ponovno korištenje odnosno poboljšati postojeće uvjete.
Opravdanje: Brownfield objekti i područja predstavljaju vrijedne prostorne resurse koji su dobro infrastrukturno opremljeni u smislu prometne povezanosti. Njihov značaj počiva na raznovrsnim mogućnostima prenamjene i implementacije novih sadržaja što je naročito važno za one namjene za koje na području aglomeracije nema adekvatnih prostora. Potrebno je pridružiti nove namjene takvim područjima u okviru prostorno planske dokumentacije, implementirati nove sadržaje sukladno potrebama i razvojnim politikama aglomeracije odnosno dovršiti, obnoviti i urediti takva područja. Adekvatno korištenje brownfield lokacija može postati značajan aspekt održivog razvoja i rasta aglomeracije.
Opis: Ostvarivanju prioriteta doprinose aktivnosti kojima će se izraditi baza podataka za brownfield lokacije; učinkovitije provoditi prenamjenu *brownfield* podučja u prostorno planskoj dokumentaciji; učinkovitije provoditi dovršavanje, obnovu odnosno uređenje *brownfield* objekata i područja; poticati inovativne i suvremene tehnologije u procesima sanacije i obnove *brownfield* područja uz uključivanje znanstvene zajednice; adaptirati postojeći ili iskoristiti prostorne kapacitete za smještaj novih poduzetničkih inicijativa (istraživački, inovacijski, kulturni, edukacijski i drugi sadržaji); valorizirati i promovirati povijesno, kulturološko, graditeljsko i tehničko naslijeđe *brownfield* područja.

Pokazatelj: Smanjen broj brownfield područja; povećan broj brownfield područja kojima je pridružena nova namjena u prostorno planskoj dokumentaciji.

POKAZATELJI PRIORITETA

PRIORITET 3.3.
Integracija nekorištenih nekretnina (brownfield područja) u razvoj gradova i općina aglomeracije

	Pokazatelj 1.	Pokazatelj 2.
Pokazatelj - definicija	smanjen broj brownfield područja	povećani broj brownfield područja kojima je pridružena nova namjena u prostorno planskoj dokumentaciji
Jedinica	broj	broj
Opis	smanjeni broj brownfield područja odražava njihovo privođenje novoj svrsi i time aktivno uključivanje u razvoj i život aglomeracije	povećani broj brownfield područja kojima je pridružena nova namjena u prostorno planskoj dokumentaciji
Početna vrijednost	36	14
Ciljana vrijednost	33	17
Učestalost praćenja	na kraju promatranog razdoblja	na kraju promatranog razdoblja
Izvor	JLS na području UAS	JLS na području UAS

Mjera 1. Razvoj baze podataka brownfield objekata i područja i određivanje njihove namjene

Mjera obuhvaća razvoj i izradu baze podataka za brownfield objekata i područja u okviru šireg geoinformacijskog sustava.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Prikupljanje podataka o postojećim brownfield područjima
2. Klasifikacija brownfield područja
3. Izrada sekvence geoinformacijskog sustava za brownfield lokacije
4. Istraživanje i određivanje mogućih namjena brownfield lokacija na razini JLS
5. Odabira brownfield područja i izrada pilot projekta za tu lokaciju

Pokazatelji ishoda za Prioritet 3.3./Mjeru 1: *Razvoj baze podataka brownfield objekata i područja te određivanje njihove namjene*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Izrada segmenta geoinformacijskog sustava koji obuhvaća klasifikaciju brownfield područja	broj	Segment geoinformacijskog sustava koji obuhvaća klasifikaciju brownfield područja osigurao bi cjelovit uvid u pozicije i karakteristike svih brownfield lokacija na području aglomeracije.	1	2023.	na kraju promatranog razdoblja	JLS na području UAS
Izrada studija istraživanja i određivanja mogućih namjena brownfield područja	broj	izrada studija za određivanje mogućih namjena brownfield područja.	13	2023.	na kraju promatranog razdoblja	JLRS na području UAS
Izrada pilot projekta	broj	izrada pilot projekta za odabranu brownfield lokaciju kojoj je pridružena nova namjena dao bi uvid u proces pripreme i prezentirao aspekte i perspektive novih sadržaja.	1	2023.	na kraju promatranog razdoblja	JLRS na području UAS

Mjera 2. Revitalizacija nekorištenih objekata i zona - izgradnja, uređenje, dovršavanje i obnova

Mjera obuhvaća revitalizaciju nekadašnjih industrijskih, vojnih odnosno drugih nekorištenih nekretnina i područja. Pod revitalizacijom se podrazumijeva pridruživanje novih sadržaja i aktivnosti tim područjima odnosno objektima kako u okvirima prostorno planske dokumentacije tako i kroz modele realizacije njihove prenamjene. Revitalizacija također obuhvaća i uređenje, dovršavanje odnosno obnovu postojećih nekretnina koje se nalaze u prvobitnoj namjeni ili već imaju pridruženu novu namjenu, no nisu u adekvanom stanju sukladno toj namjeni.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Izrada projektne dokumentacije za brownfield područja i zapuštene nekretnine
2. Revitalizacija brownfield područja i zapuštenih nekretnina (podrazumijeva novu izgradnju ako se radi o brownfield područjima na kojima je porušena postojeća industrijska, vojna ili ostala izgradnja, zatim obnovu, adaptaciju, dovršavanje ili rekonstrukciju objekata koji u trenutačnom stanju nisu adekvatni za korištenje odnosno implementaciju novih sadržaja. Također podrazumijeva i uređenje nekorištenih područja na kojima nije predviđena nova gradnja, ali su im pridodane nove funkcije.)

Pokazatelji ishoda za Prioritet 3.3. / Mjeru 2: *Revitalizacija nekorištenih objekata i zona - izgradnja, uređenje, dovršavanje i obnova*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Izrada projektne dokumentacije	broj	Podrazumijeva izradu projektne dokumentacije za dovršavanje, obnovu, uređenje odnosno izgradnju na brownfield lokacijama	2	2023.	na kraju promatranog razdoblja	JL(R)S na području UAS
Površina obnovljenihn brownfield područja gradova	m^2	Površina obnovljenih brownfield područja u vlasništvu JLS	14.000 m^2	2023.	na kraju promatranog razdoblja	JL(R)S na području UAS

PRIORITET 3.4. USPOSTAVLJEN SUSTAV UČINKOVITE VODOOPSKRBE I OBRADE OTPADNIH VODA

Cilj: Osigurati dovoljne količine kvalitetne vode za potrebe javne vodoopskrbe te dugoročno dobro stanje voda na području UAS.

Opravdanje: Stanje vodoopskrbe na području UAS nije tehnički zadovoljavajuće zbog iznimno visokih gubitaka na sustavu. Sustav odvodnje na području UAS, karakterizira veliki zaostatak usluge u odnosu na vodoopskrbu. Njegova izgrađenost nije na zadovoljavajućoj razini (niti jedan uređaj za pročišćavanje otpadnih voda nije usklađen s potrebnom propisanom razinom pročišćavanja), a pokriva svega 58% stanovništva.

Okvirnom direktivnom o vodama i drugim vodnim direktivama utvrđeni su ciljevi postizanja i/ili održavanja dobrog stanja vodnih tijela, a potvrđeni Strategijom upravljanja vodama. Dinamika usklađenja s navedenim direktivama utvrđena je u dva prijelazna razdoblja u sklopu Plana provedbe (revidirani) vodno-komunalnih direktiva Poglavlje 27. Okoliš, odnosno Višegodišnjim programom gradnje komunalnih vodnih građevina.

Opis: Prioritet će biti ostvaren realizacijom aktivnosti/mjera prepoznatih u Planu provedbe (revidirani) vodno-komunalnih direktiva u sklopu Investicijskog Prioriteta 6ii «Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.», a iznimno u sklopu Mjere 07 «Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020.»

Pokazatelj: Ukupni gubici na vodoopskrbnim sustavima, dodatno stanovništvo obuhvaćeno uslugom poboljšane obrade otpadnih voda, izgrađeni UPOV-i (opterećenja jednakog ili većeg od 2.000 ES) s potrebnom propisanom razinom pročišćavanja.

POKAZATELJI PRIORITETA

PRIORITET 3.4. *Uspostavljen sustav učinkovite vodoopskrbe i obrade otpadnih voda*		
	Pokazatelj 1	Pokazatelj 2
Pokazatelj - definicija	Usklađenje sustava vodoopskrbe s Direktivom o kvaliteti vode namijenjene za ljudsku potrošnju	Usklađenje aglomeracija većih od 2.000 ES s Direktivom o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda
Jedinica	vodoopskrbno područje	aglomeracija (> 2.000 ES)
Opis	Prema Planu provedbe vodno-komunalnih direktiva, područje UAS pripada vodoopskrbnom području «Vodoopskrbna zona Split - Sinj - Omiš - Otoci».	Planom provedbe vodno-komunalnih direktiva, odnosno Višegodišnjim programom gradnje komunalnih građevina, na području UAS predloženo je 8 aglomeracija većih od 2.000 ES, a to su: Split - Solin, Kaštela - Trogir, Sinj, Podstrana, Omiš, Dugi Rat, Muć i Dicmo.
Početna vrijednost	0 (2014.)	0 (2014.)
Ciljana vrijednost	1 (2023.)	8 (2023.)
Učestalost praćenja	Na kraju promatranog razdoblja.	Na kraju promatranog razdoblja.
Izvor	Hrvatske vode, Središnji sustav za izvješćivanje	Hrvatske vode, Središnji sustav za izvješćivanje

Mjera 1. Unaprjeđenje sustava učinkovite opskrbe pitkom vodom

Mjera obuhvaća ulaganja u cjelokupni razvoj sustava vodoopskrbe, a sve u svrhu usklađenja s Direktivom o kvaliteti vode namijenjene za ljudsku potrošnju.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Izgradnja, sanacija i rekonstrukcija sustava vodoopskrbe (vodoopskrbna mreža sa pripadajućim objektima)
2. Nabava opreme potrebne za održavanje i funkcioniranje vodoopskrbnog sustava
3. Nabava i obnova uređaja i automatskih stanica za mjerenje kvalitete i zdravstvene ispravnosti vode te nabava opreme potrebne za njihovo održavanje
4. Izgradnja, sanacija, rekonstrukcija i dogradnja uređaja za pročišćavanje (kondicioniranja) pitke vode
5. Informiranje stanovništva i turista o štedljivom korištenju vode, naročito u ljetnom razdoblju

Pokazatelj ishoda za Prioritet 3.4. / Mjeru 1: *Unaprjeđenje sustava učinkovite opskrbe pitkom vodom*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Ukupni gubici na vodoopskrbnim sustavima UAS	Postotak (%)	Smanjenjem gubitaka količine vode sa postojećih vodozahvata bit će dostatne. Smanjenje gubitaka na prihvatljive vrijednosti istaknuto je u Strategiji upravljanja vodama. Početna vrijednost iznosi 57,75%.	20	2023.	Jednom godišnje	Vodovod i kanalizacija d.o.o. Split, Vodovod d.o.o. Omiš, Vodovod i odvodnja Cetinske krajine d.o.o. Sinj: Izvještaji o indeksu neuprihođene vode

Mjera 2. Unaprjeđenje sustava odvodnje i obrade otpadnih voda

Mjera obuhvaća ulaganja u cjelokupni razvoj sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda, a sve u svrhu usklađenja s Direktivom o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Izgradnja, sanacija i rekonstrukcija sustava odvodnje-kanalizacije
2. Izgradnja, sanacija, rekonstrukcija i dogradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda
3. Izgradnja, nadogradnja i rekonstrukcija uređaja za obradu mulja i nabava opreme potrebne za njegovo održavanje

Pokazatelji ishoda za Prioritet 3.4. / Mjeru 2: *Unaprjeđenje sustava odvodnje i obrade otpadnih voda*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Stanovništvo obuhvaćeno uslugom poboljšane obrade otpadnih voda	Broj stanovnika	Izgrađenost sustava odvodnje nije na zadovoljavajućoj razini, a pokriva svega 58% stanovništva, odnosno 189.836 stanovnika. Povećanje stupnja priključenosti stanovništva na sustave javne odvodnje istaknuto je u Strategiji upravljanja vodama.	260.326	2023.	Jednom godišnje	Vodovod i kanalizacija d.o.o. Split, Vodovod d.o.o. Omiš, Vodovod i odvodnja Cetinske krajine d.o.o. Sinj: Izvještaji o priključenosti na sustav odvodnje
Izgrađeni UPOV-i (opterećenja jednakog ili većeg od 2.000 ES) s potrebnom propisanom razinom pročišćavanja	Izgrađen UPOV (>2.000 ES)	Broj UPOV-a predložen je Planom provedbe (revidirani) vodno-komunalnih direktiva (Poglavlje 27. Okoliš), a potvrđen na razini komunalnih poduzeća. Njihova izgradnja predviđena je za potrebe usklađenja s Direktivom o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda (91/271/EZ).	6	2023.	Na kraju promatranog razdoblja.	Vodovod i kanalizacija d.o.o. Split, Vodovod d.o.o. Omiš, Vodovod i odvodnja Cetinske krajine d.o.o. Sinj: Završna izvješća projekata

PRIORITET 3.5. POBOLJŠANA ENERGETSKA UČINKOVITOST I OPSKRBA ENERGIJOM

Cilj: Smanjivanje potrošnje energije i energenata u zgradama i povećanje udjela proizvodnje električne energije iz OIE za vlastite potrebe, uz istovremeno smanjenje štetnih emisija, te povećanje razine informiranosti i educiranosti stanovništva, tvrtki, javnih ustanova i jedinica lokalne samouprave o mogućnostima implementacije obnovljivih izvora energije i mjera energetske učinkovitosti.

Opravdanje: Sektor zgradarstva je odgovoran za približno 40% ukupne potrošnje energije te približno isto toliko emisija CO2. RH zadovoljava oko 50% ukupnih energetskih potreba uvozom pa se samim ulaganjem u sektor zgradarstva očekuje smanjivanje količine uvozne energije, tj. povećanje stupnja energetske neovisnosti. Većina postojećeg fonda zgrada u RH (kao i u području UAS) trenutno ne udovoljava važećim propisima o racionalnoj uporabi energije i toplinskoj zaštiti u zgradama. Nadalje, sukladno političkim odlukama na razini EU od prosinca 2018. svaka nova zgrada će morati biti zgrada gotovo nulte energije, a od 2020.

svaka nova zgrada će morati biti izvedena kao zgrada nulte energije. RH se obvezala obnoviti na godišnjoj razini 3% od ukupne površine svih javnih zgrada po načelima energetske učinkovitosti. Ulaganja u sektor zgradarstva na razini UAS, pored ostvarivanja energetskih ušteda te povoljnog efekta na okoliš, predstavljala bi također važan impuls za građevinski sektor kao i ostale poslovne subjekte uključene u realizaciju projekata energetske učinkovitosti. Uz mjere racionalizacije potrošnje energije i povećanja energetske efikasnosti u zgradarstvu, nužne su i aktivnosti na suvremenim tehnološkim rješenjima proizvodnje toplinske energije (grijanje/hlađenje) u zgradarstvu i industriji, gdje fokus treba biti na korištenju OIE (biomasa i sunčeva energija) i prirodnog plina, kogeneracije i općenito novih tehnoloških rješenja visoke energetske efikasnosti u procesu proizvodnje toplinske energije za grijanje i hlađenje. Ulaganjima se svakako očekuje otvaranje dodatnih radnih mjesta te općenito poticanje gospodarske aktivnost na razini UAS. Važan segment predviđenog projekta je i edukacija građana iz područja energetski učinkovitih proizvoda i tehnologija čime će se potaknuti realizacija projekata u stambenom sektoru.

Ulaganje u „kućne“ elektrane ili toplinske sustave na obnovljive izvore energije čija je primarna namjena zadovoljenje vlastitih potreba za energijom, te u razne mjere za poboljšanje energetske učinkovitosti u stambenim, industrijskim, uslužnim i ostalim objektima, moguće je na komercijalnoj osnovi ili uz korištenje raznih poticajnih mjera. Troškovi proizvodnje električne energije iz vlastitih malih elektrana, primarno fotonaponskih elektrana koje koriste energiju sunčeva zračenja, općenito su u Hrvatskoj vrlo blizu tzv. „grid parity“ razine, tj. proizvodna cijena je vrlo blizu cijene električne energije koja se nabavlja iz mreže. To pogotovo vrijedi za UAS područje zbog cca. 10-15% bolje insolacije od hrvatskog prosjeka. Vjerojatno će već za nekoliko godina (a pogotovo dugoročno), zbog očekivanog povećanja cijena električne energije na veleprodajnom tržištu i istovremeno daljnjeg pada cijena opreme za male/srednje fotonaponske sustave, biti moguće na potpuno komercijalnim osnovama (bez poticaja) proizvoditi električnu energiju za vlastite potrebe. Otvorit će se velike mogućnosti za ulaganja u takve sustave na svim razinama. Naravno, u prijelaznom razdoblju još uvijek su potrebni razni oblici investicijskih ili operativnih poticajnih mjera.

U cilju poticanja, te boljeg razumijevanja tehničkih, ekonomskih i regulatorno-pravnih pretpostavki za realizaciju takvih projekata potrebno je na institucionalnoj razini osigurati edukaciju i tehničku pomoć u pripremi i realizaciji takvih projekata. Npr. prema istraživanju UNDP-a iz 2010.g., broj građana koji su upoznati sa dostupnim energetski učinkovitim tehnologijama i proizvodima iznosi 44%, iz čega je razvidno da postoji dodatni potencijal za poticanje primjene istih kroz nužnu edukaciju. Što se tiče obnovljivih izvora energije, situacija je još daleko lošija. Na području UAS ne postoji ured, služba, agencija i sl. preko koje je moguće osigurati edukaciju i tehničku pomoć zainteresiranim investitorima.

Opis: Navedeni prioritet ostvario bi se sljedećim koracima:

-energetski pregled i utvrđivanje postojećeg stanja u zgradama,

- definiranje prioritetnih projekata te specifičnih mjera sukladno rezultatima energetskih pregleda

-izrada trogodišnjih programa i jednogodišnjih planova ulaganja u mjere povećanja energetske učinkovitosti (ENU) sa naglaskom na prioritetne projekte,

-ulaganje u suvremena tehnološka rješenja grijanja/hlađenja prirodnim plinom i OIE,

- -osmišljavanje i realizacija tematskih edukacijskih radionica u sklopu demonstracijskih centara,

-tehnička podrška građanima, tvrtkama, lokalnoj samoupravi i javnim ustanovama u pripremi i realizaciji projekata energetske efikasnosti, sustava grijanja/hlađenja, izgradnje i korištenje kućnih elektrana na OIE za vlastite potrebe,

-monitoring ušteda (verifikacija projektiranih energetskih ušteda),

-osnivanje Energetskog centra pri Sveučilištu u Splitu, uz odgovarajuće sudjelovanje grada Splita, Splitsko-Dalmatinske županije i eventualno ostalih gradova i općina,

-realizacija ciljanih demonstracijskih centara na području UAS, primarno u okviru Sveučilišta u Splitu, te uz aktivnu participaciju tehnoloških tvrtki koje se bave obnovljivim izvorima energije i energetskom učinkovitošću.

Pokazatelj: Glavni pokazatelji učinaka predviđenih aktivnosti u području energetske efikasnosti su broj obnovljenih zgrada po načelima energetske učinkovitosti, energetske uštede kWh/god te smanjenje emisija CO_2, kg $C0_2$/god. U dijelu koji se odnosi na proizvodnju energije za vlastite potrebe, osnovni pokazatelj je količina proizvedene električne i toplinske energije za vlastite potrebe, te udio iste u ukupnoj potrošnji električne energije. Također, zajednički pokazatelji su provedene aktivnosti, edukacije i informiranje građana, tvrtki i ustanova od strane Energetskog centra i demonstracijskih centara.

POKAZATELJI PRIORITETA

PRIORITET 3.5.
Poboljšana energetska učinkovitost i opskrba energijom

	Pokazatelj 1	Pokazatelj 2	Pokazatelj 3
Pokazatelj - definicija	Broj obnovljenih zgrada38 po načelima energetske učinkovitosti	Broj elektrana na OIE za vlastite potrebe	Provedene aktivnosti edukacije i informiranja građana, tvrtki i ustanova od strane Energetskog centra i demonstracijskih centara
Jedinica	Broj zgrada	Broj elektrana	Broj provedenih edukacija
Opis	Sukladno EU Direktivama RH je dužna na godišnjoj razini obnoviti 3% ukupne površine javnih zgrada. Nadalje, RH je donijela programe obnove višestambenih te obiteljskih kuća uz potporu Fonda za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost.	U prijelaznom razdoblju, do pune komercijalizacije tehnologija za proizvodnju električne energije za vlastite potrebe (primarno sunčanih elektrana) koja se očekuje do cca. 2020.g., realizacija ovakvih projekata temeljiti će se primarno na investicijskim poticajima i regulatornom okviru koji propisuje novi Zakon o obnovljivim izvorima energije i visokoučinkovitoj kogeneraciji.	Kroz energetski centar i demonstracijske centre provodit će se radionice, predavanja i ostale edukativne aktivnosti za grupe građana, tvrtki i javnih ustanova u cilju edukacije i informiranja o mogućnostima ulaganja i načinu pripreme i realizacije projekata obnovljivih izvora energije i mjera energetske učinkovitosti
Početna vrijednost	10 zgrada (2014.)	0	0
Ciljana vrijednost	50 zgrada (2023.)	20 (2023.)	6 radionica/predavanja otvorenog tipa godišnje 6 radionica/predavanja za ciljane grupe
Učestalost praćenja	Jednom godišnje	Jednom godišnje	Jednom godišnje
Izvor	Evidencija koju će voditi Energetski centar	Evidencija koju će voditi Energetski centar	Evidencija koju će voditi Energetski centar

Mjera 1. Povećanje energetske učinkovitosti u zgradarstvu, industriji, uključivo korištenje obnovljivih izvora energije za vlastite potrebe

Mjera ima za cilj povećanje energetske učinkovitosti u oblastima zgradarstva, prometa i industrije.

[38] Prema Zakonu o gradnji (NN 153/13).

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Izrada planova za postizanje energetske učinkovitosti (ENU)
2. Podrška provedba energetskih pregleda zgrada i realizacija sustava monitoring potrošnje energije i energenata, tj. praćenja uspješnosti realiziranih mjera povećanja energetske učinkovitosti zgrada
3. Podrška obnovi i gradnji energetski učinkovitih zgrada i zgrada gotovo nulte energije
4. Podrška nabavi energetski učinkovite proizvodne tehnologije
5. Organizacija promotivnih aktivnosti i savjetodavnih usluga za povećanje energetske učinkovitosti u stambenom, proizvodnom i uslužnom sektoru i OI
6. Edukacija i informiranje građana, tvrtki, javnih ustanova i jedinica lokalne samouprave samouprave o mogućnostima korištenja OIE
7. Tehnička pomoć u pripremi i realizaciji projekata OIE
8. Podrška osnivanju Energetskog centra i demonstracijskih centara pri Sveučilištu u Splitu te obrazovanje energetskih savjetnika.
9. Izgradnja demonstracijskog postrojenja na OIE na Sveučilištu u Splitu
10. Povećanje energetske učinkovitosti javne rasvjete

Pokazatelji ishoda za Prioritet 3.5. / Mjeru 1: *Povećanje energetske učinkovitosti u zgradarstvu, prometu i industriji, uključivo korištenje obnovljivih izvora energije za vlastite potrebe*

Pokazatelj ishoda			**Ciljana vrijednost**		**Učestalost praćenja**	**Izvor**
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Provedba energetskih pregleda	Broj provedenih energetskih pregleda	Svaka jedinica JLS mora provesti energetske preglede za sve javne objekte koji su bilo i njihvom vlasništvu ili se koriste dugi niz godina.	50	2023.	Jednom godišnje	, MGIPU
Izrada planova ENU	Broj izrađenih planova	Za svakog dionka UAS potrebno je izraditi plan realizacije mjera povećanja ENU gdje će se jasno na razini svake JLS definirati ciljevi te aktivnosti provedbe mjera povećanja ENU.	13	2023.	Jednom godišnje	Službeni glasnik JLS, MINGO
Provedba energetske obnove zgrada i/ili korištenja OIE	Broj zgrada	Energetska obnova zgrada po prethodno definiranim mjerama povećanja ENU temeljem energetskih pregleda kao i definiranih planova. U sklopu energetske obnove iznimno je važno osigurati	50	2023.	Energetski pregled svako 5 godina, a monitoring kontinuirano	, MINGO

		monitoring energetskih ušteda temeljem mjerenja. Broj zgrada koje koriste OIE.				
Organizacija promotivnih aktivnosti i radionica	Broj događaja	Organizacija događaja u suradnji sa proizvođačima energetski učinkovitih tehnologija (ENU). Kroz energetski centar i demonstracijske centre provoditi će se radionice, predavanja i ostale edukativne aktivnosti za grupe građana, tvrtki i javnih ustanova u cilju edukacije i informiranja o mogućnostima ulaganja i načinu pripreme i realizacije projekata obnovljivih izvora energije (OIE).	65	2023.	Jednom godišnje.	mediji.
Pružanje tehničke pomoći u pripremi i realizaciji projekata OIE	Broj konzultacija	Energetski centar će kontinuirano provoditi individualnu edukaciju, informiranje i tehničku pomoć u pripremi i realizacije projekata OIE za građane, tvrtke, javne ustanove i jedinice lokalne samouprave.	500 godišnje	Trajno	Jednom godišnje	Evidencija koju će voditi Energetski centar
Izgrađen demonstracijski centar za OIE	Broj	Na Sveučilištu u Splitu (jednoj ili više sastavnica) izgraditi će se demonstracijski centar za OIE, primarno za korištenje sunčeve energije.	1	2017/18	Tromjesečno praćenje realizacije projekta	Sveučilište u Splitu

Mjera 2. Unaprjeđenje javnog sustava toplinarstva

Mjera obuhvaća primjenu suvremenih tehnologija i načela u toplinarstvu.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Obnova javnog sustava grijanja uvođenjem modernih tehnologija i načela okolišne prihvatljivosti
2. Podrška ugradnje sustava solarnog grijanja, toplana na prirodni plin i biomasu i drugih sustava za grijanje na obnovljive energente.

3. Izgradnja lokalnih distribucijskih sustava tehnološke vode (za grijanje i hlađenje pomoću dizalica topline voda-voda) uz korištenje energetskog potencijala podzemnih voda i mora
4. Organizacija kampanja za podizanje svijesti javnosti i informiranje o korištenju sustava toplinarstva

Pokazatelji ishoda za Prioritet 3.5. / Mjeru 2: *Unaprjeđenje javnog sustava toplinarstva*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Izrada studije izvedivosti	Broj izrađenih studija	Izrada studije izvedivosti te opravdanosti ulaganja u modernizaciju javnih sustava grijanja sa obveznom integracijom OIE.	1	2023.	Jednom godišnje	Službeni glasnik JLS, MINGO
Realizacija modernizacije sustava grijanja	Broj realiziranih sustava	Realizacija projekata modernizacije sustava javnog grijanja (centralizirani toplinski sustavi javnih grijanja) gdje će se primjenivati energetski učinkoviti sustavi sa obveznim korištenjem OIE.	1	2023.	Jednom godišnje	Službeni glasnik JLS, MINGO
Edukacijska kampanja	Broj događaja	Realizacija edukacijske kampanje u kojo će se osigurati podizanje svijesti korisnika te promovirati javni sustavi grijanja.	5	2023.	Jednom godišnje	Službeni glasnik JLS, mediji
Povećanje učinkovitosti sustava toplinarstva u UAS-u	%	Gubitci topline u mrežama centralnog grijanja.	12%	2023.	Na kraju provedbe	Usporedba sustava u mirovanju (referentana godina) s novim sustavom – istraživanja JLS.

PRIORITET 3.6. POBOLJŠANJE PROMETNOG SUSTAVA NA PODRUČJU UAS

Cilj: Podizanje razine kvalitete prometnih usluga i usklađivanje prometnih potreba s kapacitetima.

Opravdanje: Prometne usluge ovise o kvaliteti prometne infrastrukture, a na području UAS su nezadovoljavajuće po svim prometnim pokazateljima.

Strategijom prometnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2030. propisano je unaprjeđenje prometnog sustava u smislu organizacije i operativnog ustrojstva, a s ciljem osiguranja efikasnosti i održivosti samog sustava.

Opis: Ostvarivanju prioriteta doprinijet će sljedeći skupovi aktivnosti:u gradovima UAS unaprijediti i povećati kapacitete za promet u mirovanju, uspostaviti održivi intermodalni prijevoz, povećati korištenje javnog prijevoza, uspostaviti centralni sustav upravljanja prometom, izgraditi biciklističke staze.

*Pokazatelj:*Povećanje broja putnika u javnom prijevozu UAS-a, uspostavljen intermodalni promet te izgrađen veći broj javnih parkirnih površina.

POKAZATELJI PRIORITETA

	Pokazatelj 1	Pokazatelj 2
Pokazatelj - definicija	Povećanje broja putnika u javnom prijevozu UAS-a	Uspostavljen intermodalni promet
Jedinica	Broj putnika	broj
Opis	Povećanje broja putnika u javnom prijevozu UAS-a.	Poboljšanjem i izgradnjom manjih infrastrukturnih objekata te efikasnije funkcioniranje prometnog sustava u cjelini ostvarit će se intermodalnim pristupom za čitavo područje UAS. Omogućit će se bolja povezanost priobalja i zaobalja.
Početna vrijednost	0 (2014.)	0 (2014.)
Ciljana vrijednost	10% (2023.)	1 (2023.)
Učestalost praćenja	Jednom godišnje	Jednom godišnje
Izvor	Istraživanja tvrtke/tvrtki za javni putnički prijevoz	Službeni glasnici općina i gradova; jedinice lokalne samouprave

Mjera 1. Unaprjeđenje upravljanja prometom

Mjera obuhvaća povećanje efikasnosti u smislu smanjenja troškova energije i skraćenja vremena putovanja.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Izrada planova održive urbane mobilnosti
2. Uvođenje inteligentnog prometnog sustava (ITS) i njegova primjena na mreži javnih cesta

Pokazatelj ishoda za Prioritet 3.6. / Mjeru 1: *Unaprjeđenje upravljanja prometom*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Inteligentni prometni sustav (ITS)		Uvođenjem inteligentnog prometnog sustava smanjuje se vrijeme putovanja i utroška energije, te proporcionalno utječe na smanjenje onečišćenja okoliša.	1	2023.	Na kraju prometranog razdoblja	Hrvatske ceste, Županijske ceste

Mjera 2. Unaprjeđenje cestovne prometne povezanosti

Mjera osigurava ostvarivanje funkcionalne cestovne prometne mreže u cjelini.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Obnova, rekonstrukcija i održavanje postojećih cestovnih prometnica i dionica

2. Rješavanje uskih grla u prometu (obilaznice gradova)
3. Dogradnja cestovne mreže u skladu s prometnim potrebama

Pokazatelj ishoda za Prioritet 3.6. / Mjeru 2: *Unaprjeđenje cestovne prometne povezanosti*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Dogradnja nerazvrstanih cestovnih prometnica	km	Postojeće nerazvrstane ceste ne zadovoljavaju zakonske uvjete s obzirom na prometne potrebe i kapacitete. Stoga je potrebno u planskom razdoblju dograditi i kompletirati navedene prometnice u cilju zadovoljenja prometnih potreba.	35	2023.	Godišnje izvješće	JL(R)S

Mjera 3. Podrška daljnjem razvoju zračnog prometa

Mjera opisuje povećanje kapaciteta zračnog prometa.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Izgradnja kapaciteta za hidroavione
2. Izgradnja heliodroma

Pokazatelj ishoda za Prioritet 3.6. / Mjeru 3: *Podrška daljnjem razvoj zračnog prometa*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Izgrađeno stajalište za hidroavione	broj	Stajalište za hidroavione se sastoji od pokretne platforme sa pripadajućom infrastrukturom propisane zakonom. U svrhu boljeg povezivanja obalnog područja UAS planira se izgraditi stajalište za hidroavione u planskom razdoblju.	1	2023.	Na kraju promatranog razdoblja.	Zračna luka Split, Lučka uprava Split

Mjera 4. Osuvremenjivanje i razvoj lučke infrastrukture i pomorskog prometa

Mjera predstavlja poboljšanje efikasnosti korištenja luka na području UAS.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Osuvremenjivanje i razvoj lučke infrastrukture, novih multifunkcionalnih lučkih područja
2. Izgradnja ribarskih luka i potrebne infrastrukture na području UAS
3. Nabava manjih energetski učinkovitih putničkih brodova za prijevoz putnika
4. Izgradnja i opremanje privezišta ili stajališta za taxi brodove i brzobrodske transfere na području aglomeracije.

Pokazatelj ishoda za Prioritet 3.6. / Mjeru 4: *Osuvremenjivanje i razvoj lučke infrastrukture i pomorskog prometa*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Izgradnja ribarskih luka	broj	Na području UAS na postoji planski izgrađena i organizirana ribarska luka, stoga je potrebno u planskom razdoblju uspostaviti iste.	1	2023.	Na kraju promatranog razdoblja.	Lučka uprava Split, Ministarstvo poljoprivrede
Izgradnja i proširenje infrastrukture i suprastrukture za putnički i ro-ro promet u luci Split	broj	Zbog nedostatnih postojećih lučkih kapaciteta za putnički i ro-ro promet u luci Split dolazi do prometnog zagušenja (odnosi se na broj cestovnih i teretnih vozila, kvalitetu zraka i razinu buke) poglavito tijekom ljetne sezone Kako bi se omogućila bolja i efikasnija komunikacija s otocima potrebno je u planskom razdoblju proširiti i izgraditi infrastrukturu i suprastrukturu za putnički i ro-ro promet.	3	2023.	Na kraju promatranog razdoblja	Lučka uprava Split, Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture

Mjera 5. Razvoj integriranog sustava javnog prijevoza i intermodalne infrastrukture

Mjera obuhvaća uspostavu i razvoj intermodalne infrastrukture na području UAS.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Izgradnja i rekonstrukcija infrastrukture za javni prijevoz
2. Uvođenje integriranog sustav javnog prijevoza sa zajedničkim prijevoznim kartama i usklađenim voznim redom različitih prometala
3. Nabava energetski učinkovitih vozila javnog prijevoza i izgradnja potrebne infrastrukture
4. Razvoj park and ride infrastrukture
5. Uvođenje punionica za stlačeni prirodni plin (CNG)
6. Uvođenje punionica za električne automobile i korištenje alternativnih energija u cestovnom prometu

Pokazatelji ishoda za Prioritet 3.6. / Mjeru 5: *Razvoj integriranog sustava javnog prijevoza i intermodalne infrastrukture*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Novi putnički vozni park	Broj vozila	Nabava novih i zamjena postojećih energetski učinkovitih vozila (prihvatljivi za održivi razvoj), što utječe na smanjenje zagađenja okoliša, posebno u gradovima UAS.	30	2023.	Godišnje izvješće	SDŽ, JLS, Promet d.o.o.

Izgrađen broj punktova za intermodalni promet	Broj punktova	U svrhu uspostave intermodalnog prometa na području UAS potrebno je izgraditi i opremiti punktove. Navedeni broj punktova se odnosi na željezničko-cestovni promet.	1	2023.	Na kraju promatranog razdoblja	JL(R)S, HŽ, SDŽ
Stanice za punjenje električnih vozila	Broj	Nabava i postavljanje stanica za punjenje električnih automobila	2	2023.	Godišnje	JL(R)S

Mjera 6. Povećanje sigurnosti i efikasnosti u prometu

Mjera obuhvaća izgradnju potrebne infrastrukture za sigurnost putnika te edukaciju sudionika u prometu.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Rekonstrukcija raskrižja, pružnih prijelaza i dionica cesta, izgradnja i rekonstrukcija nogostupa s ciljem povećanja sigurnosti u prometu, te eliminiranje crnih točaka u prometu
2. Povećanje pokrivenosti prometnica prometnim znakovima i signalizacijom
3. Provedba edukacije sudionika u prometu

Pokazatelj ishoda za Prioritet 3.6. / Mjeru 6: *Povećanje sigurnosti i efikasnosti u prometu*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Rekonstrukcija željezničkih putnih prijelaza	broj	Željeznički putni prijelazi nisu opremljeni ni izvedeni u skladu sa zakonom, te je potrebno izvršiti rekonstrukciju u cilju sigurnosti u prometu.	1	2023.	Godišnje izvješće	HŽ

Mjera 7. Unaprjeđenje pješačkog i biciklističkog prometa

Mjera se odnosi na izgradnju i prikladno opremanje i označavanje pješačkih i biciklističih staza.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Podrška izgradnji, obnovi i uređenju pješačkih i biciklističkih staza i traka samostalno ili u sklopu integriranih projekata uređenja obalnog pojasa i plaža
2. Uvođenje sustava javnih bicikala

Pokazatelj ishoda za Prioritet 3.6. / Mjeru 7: *Unaprjeđenje pješačkog i biciklističkog prometa*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Uređenje dužobalnih šetnica (lungomare)	km	S obzirom na povećanu potrebu za rekreacijom stanovništva i turista potrebno je urediti dužobalne šetnice posebno na priobalnom dijelu UAS.	10	2023.	Na kraju promatranog razdoblja	JL(R)S
Nove i nadograđene biciklističke trake/staze	km	Broj novoizgrađenih biciklističke traka/staza u UAS-u	30	2023.	Na kraju promatranog razdoblja	JL(R)S

PRIORITET 3.7. POBOLJŠANA INFRASTRUKTURA ŠIROKOPOJASNOG PRISTUPA INTERNETU VELIKIM BRZINAMA

Cilj: Povećana dostupnost i korištenje širokopojasnog pristupa internetu velikim brzinama.

Opravdanje: Infrastrukturna dostupnost širokopojasnog pristupa velikih brzina jedan je od ključnih preduvjeta za uspješan društveni i gospodarski razvoj UAS. Razvoj infrastrukture i usluga širokopojasnog pristupa internetu, brzinama većim od 30 Mbit/s omogućit će tranziciju prema digitalnom društvu i gospodarstvu utemeljenom na digitalnim tehnologijama. Širokopojasni pristup velikih brzina pruža priliku za ostvarenje velikog broja društvenih i gospodarskih koristi za različite korisničke skupine:građane i kućanstva, gospodarske subjekte, javnu upravu i druge.

Dosadašnji razvoj infrastrukture za pristup internetu brzinama većim od 30 Mbit/s na području UAS bio je nezadovoljavajući, te je dostupnost NGA infrastrukture ispod prosjeka EU.

U području razvoja širokopojasnog pristupa na razini Europske unije Digitalna agenda za Europu (DAE) obuhvaća ciljeve za razdoblje do godine 2020. DAE utvrđuje kao ciljeve potpunu pokrivenost pristupnim mrežama s brzinama većim od 30 Mbit /s i najmanje 50% kućanstava korisnika pristupa internetu brzinama većim od 100 Mbit/s.

Opis: Sveobuhvatno informiranje o širokopojasnom pristupu velikih brzina; Stvaranje poticajnog okruženja za ulaganja u širokopojasne mreže velikih brzina; Poticanje izgradnje širokopojasnih mreža velikih brzina u područjima u kojima ne postoji dostatan komercijalni interes za ulaganja u širokopojasne mreže velikih brzina.

Pokazatelj: Postotak kućanstava na području UAS s pristupom internetu brzinama većim od 100 Mbit/s. Postotak adresa na području UAS kojima je dostupna infrastruktura za pristup internetu brzinama većim od 30 Mbit/s. Ciljna vrijednosti pokazatelja: najmanje 50%

kućanstava na području UAS korisnici usluge pristupa internetu brzinom od 100 Mbit/s ili većom.

POKAZATELJI PRIORITETA

PRIORITET 3.7. *Poboljšana infrastruktura širokopojasnog pristupa internetu velikim brzinama*		
	Pokazatelj 1	Pokazatelj 2
Pokazatelj - definicija	Postotak kućanstava na području UAS koja su korisnici usluge pristupa internetu brzinama od 100 Mbit/s ili većim	Postotak adresa na području UAS kojima je dostupna infrastruktura za pristup internetu brzinama većim od 30 Mbit/s
Jedinica	Postotak (%)	Postotak (%)
Opis	Udio kućanstava na području UAS koja su korisnici usluge pristupa internetu brzinama od 100 Mbit/S ili većim u odnosu na ukupan broj kućanstava na području UAS izražen u postotcima [%].	Udio adresa na području UAS kojima je dostupna infrastruktura za pristup internetu brzinama većim od 30 Mbit/s u odnosu na ukupan broj adresa na području UAS izražen u postotcima [%].
Početna vrijednost	1,00 % (na temelju javno dostupnih podataka HAKOM-a PPDŠP 25. studenoga 2015.)	29,31 % (na temelju podataka HAKOM 29.02.2016.)
Ciljana vrijednost	50,00 % (2023.)	100,00 % (2023.)
Učestalost praćenja	Godišnja izvješća (UAS na temelju javno dostupnih podataka HAKOM-a)	Godišnja izvješća (UAS na temelju podataka HAKOM)
Izvor	HAKOM (PPDŠP)	HAKOM

Mjera 1. Izgradnja mreža sljedeće generacije (NGN) u bijelo označenim područjima pristupnih mreža sljedeće generacije

Mjera obuhvaća razvoj i provedbu sustava potpore i poticanja izgradnje mreža sljedeće generacije (NGN) u područjima u kojima nije dostupna infrastruktura za širokopojasni pristup internetu brzinama od 30 Mbit/s i većim. Navedenim područjima obuhvaćena su i područjima u kojima ne postoji dostatan komercijalni interes za izgradnju infrastrukture za brzi širokopojasni pristup internetu.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Izgradnje mreža sljedeće generacije (NGN) u područjima u kojima nije dostupna infrastruktura za širokopojasni pristup internetu brzinama od 30 Mbit/s i većim. Pokazatelj ishoda je broj područja u kojima ne postoji dostupna infrastruktura za brzi pristup širokopojasnom internetu (broj bijelo označenih područja u Nacionalnom programu razvoja širokopojasne agregacijske infrastrukture u područjima u kojima ne postoji dostatan komercijalni interes za ulaganja kao preduvjet razvoja pristupnih mreža novih generacija (NGA) (NP-BBI) odnosno u kojima ne postoji dostupnost infrastrukture za širokopojasni pristup internetu brzinama od 30 Mbit/s i većim). Relativni pokazatelj ishoda je udio područja bez dostupnosti infrastrukturi za širokopojasni pristup internetu brzinama 30 Mbit/s i većim (relativni udio područja bez dostupnosti infrastrukturi za širokopojasni pristup internetu brzinama 30 Mbit/s i većim u odnosu na ukupan broj područja izražen u postotcima).

Pokazatelji ishoda za Prioritet 3.7. / Mjeru 1:. *Izgradnja mreža sljedeće generacije (NGN) u bijelo označenim područjima pristupnih mreža sljedeće generacije*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Broj bijelo označenih područja	područje	Broj bijelo označenih područja u Nacionalnom programu (NP-BBI) u okviru UAS	0	2023.	Godišnje	JL(R)S, EU
Udio područja bez dostupnosti infrastrukturi za širokopojasni pristup internetu brzinama 30 Mbit/s i većim	područje	Postotak bijelo označenih područja u odnosu na ukupan broj područja u Nacionalnom programu (NP-BBI) u okviru UAS	0%	2023.	Godišnje	JL(R)S, EU

Mjera 2. Povećanje brzine prijenosa u područjima u kojima postoji dostupna infrastruktura za širokopojasni pristup internetu

Mjera obuhvaća razvoj i provedbu sustava potpore i poticanja izgradnje infrastrukture mreža sljedeće generacije (NGN) s brzinama većim od postojećih u područjima u kojima je dostupna infrastruktura za širokopojasni pristup internetu.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Razvoj infrastrukture za širokopojasni pristup internetu brzinama 30 Mbit/s i većim. Pokazatelj ishoda je relativni udio adresa s dostupnom infrastrukturom za širokopojasni pristup internetu brzinama 30 Mbit/s i većim u odnosu na ukupan broj područja izražen u postotcima)
2. Razvoj infrastrukture za širokopojasni pristup internetu brzinama 100 Mbit/s i većim. Pokazatelj ishoda je relativni udio adresa s dostupnom infrastrukturom za širokopojasni pristup internetu brzinama 100 Mbit/s i većim u odnosu na ukupan broj područja izražen u postotcima)

Pokazatelji ishoda za Prioritet 3.7. / Mjeru 2: *Povećanje brzine prijenosa u područjima u kojima postoji dostupna infrastruktura za širokopojasni pristup internetu*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Udio područja s dostupnom infrastrukturom za širokopojasni pristup internetu brzinama 30 Mbit/s i većim	Adresa	Postotak adresa s dostupnom infrastrukturom za širokopojasni pristup internetu brzinama 30 Mbit/s i većim u odnosu na ukupan broj adresa.	100%	2023.	Godišnje	JL(R)S, EU
Udio područja s dostupnom infrastrukturom za širokopojasni pristup internetu brzinama 100 Mbit/s i većim	adresa	Postotak adresa s dostupnom infrastrukturom za širokopojasni pristup internetu brzinama 100 Mbit/s i većim u odnosu na ukupan broj adresa.	50%	2023.	Godišnje	JL(R)S, EU

Mjera 3. Povećanje korištenja brzog i ultrabrzog pristupa širokopojasnom internetu

Mjera obuhvaća razvoj i provedbu sustava potpore i poticanja korištenja brzog i ultrabrzog pristupa internetu.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Povećanje broja kućanstava korisnika infrastrukture za širokopojasni pristup internetu brzinama 100 Mbit/s i većim. Pokazatelj ishoda je relativni udio kućanstava korisnika infrastrukture za širokopojasni pristup internetu brzinama 100 Mbit/s i većim u odnosu na ukupan broj kućanstava izražen u postotcima.

Pokazatelji ishoda za Prioritet 3.7. / Mjeru 3: *Povećanje korištenja brzog i ultrabrzog pristupa širokopojasnom internetu*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	**Jedinica**	**Opis**	**Vrijednost**	**Godina**		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
udio kućanstava korisnika infrastrukture za širokopojasni pristup internetu brzinama 100 Mbit/s i većim	kućanstvo	Postotak kućanstava korisnika infrastrukture za širokopojasni pristup internetu brzinama 100 Mbit/s i većim u odnosu na ukupan broj kućanstava	50%	2023.	Godišnje	JL(R)S, EU

Mjera 4. Povećanje broja lokacija sa slobodnim pristupom internetu

Mjera obuhvaća razvoj i provedbu sustava potpore i poticanja izgradnje infrastrukture za slobodni pristup internetu (hot spot) na lokacijama od posebnog interesa (primjerice u gradskim središtima).

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Povećanje broja lokacija s izgrađenom infrastrukturom za slobodni pristup internetu (hot spot). Pokazatelj ishoda je broj lokacija s izgrađenom infrastrukturom za slobodni pristup internetu (hot spot) na mjestima od posebnog značaja uključujući gradska središta i druga prikladan mjesta.

Pokazatelj ishoda za Prioritet 3.7. / Mjeru 4: *Povećanje broja lokacija sa slobodnim pristupom internetu*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Broj lokacija s izgrađenom infrastrukturom za slobodni pristup internetu (*hot spot*)	lokacija	Broj lokacija s izgrađenom infrastrukturom za slobodni pristup internetu (*hot spot*)	50	2023.	Godišnje	JL(R)S, EU

Mjera 5. Poboljšanje informiranosti vezano za dostupnost i korištenje širokopojasnog pristupa internetu

Mjera obuhvaća razvoj i provedbu sustava potpore i poticanja razvitka sustava za prikupljanje i obradu informacija vezano za dostupnost i korištenje širokopojasnog pristupa internetu. Mjera obuhvaća ustrojavanje informacijskog centra za informacijsku i komunikacijsku tehnologiju.

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Ustrojavanje informacijskog centra za informacijsku i komunikacijsku tehnologiju. Informacijski centar će obavljati sve aktivnosti prikupljanja i obrade informacija vezano za dostupnost i korištenje širokopojasnog pristupa internetu te će doprinositi razvitku infrastrukture i usluga kao i povećanju korištenja širokopojasnog pristupa internetu

Pokazatelji ishoda za Prioritet 3.7. / Mjeru 5: *Poboljšanje informiranosti vezano za dostupnost i korištenje širokopojasnog pristupa internetu*

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*	*(5)*	*(6)*	*(7)*
Ustrojavanje informacijskog centra za informacijsku i komunikacijsku tehnologiju	Informacijski centar	Informacijski centar za prikupljanju i obradu informacija vezano za dostupnost i korištenje širokopojasnog interneta.	ustrojen informacijski centar	2023.	Godišnje	JL(R)S, EU

6.
PROVEDBA

6. PROVEDBA

U Strategiji razvoja Urbane aglomeracije Split (SRUAS) na temelju analize stanja određeni su razvojni ciljevi, prioriteti i mjere. Financijskim okvirom tim se ciljevima i prioritetima daje konkretna vrijednost u vidu indikativnih financijskih sredstava koja će biti potrebna za realizaciju definiranih razvojnih aktivnosti, programa i projekata. Pitanje osiguranja provedbe SRUAS vezano je za osiguranje financijskih sredstava za provedbu mjera koje su prethodno određene. Ključno je napomenuti kako se radi o indikativnom financijskom okviru za razdoblje trajanja SRUAS. Idući korak je detaljna razrada istog za trogodišnje razdoblje u Akcijskom planu, kao zasebnom provedbenom dokumentu. Ključna uloga Akcijskog plana je povezivanje SRUAS s proračunima, odnosno on postaje osnovna za izradu Plana razvojnih programa JLS UAS-a. Usklađuje se na godišnjoj razini.

Izrada financijskog okvira temeljila se na procjeni sredstava koja se očekuje iz lokalnog, županijskog i državnog proračuna, te EU fondova. Procjena se izradila na temelju udjela rashoda za razvojne aktivnosti svih JLS UAS 2010 – 2014 godine, tekućeg proračuna za 2016.g., te projekciji za iduće 3 godine. Također, uzete su u obzir informacije o prikupljenim indikativnim razvojnim aktivnostima, projektima i programima dobivene temeljem partnerskih konzultacija koje traju kontinuirano od listopada 2015. Godine kada je upućen prvi krug poziva JLS UAS za dostavu projektnih prijedloga, a naknadno je bio otvoreni javni poziv svim zainteresiranim dionicima unutar UAS za dostavu projektnih prijedloga. Sastavni dio financijskog okvira je i indikativna alokacija predviđena za korištenje putem ITU mehanizma.

U financijski okvir nisu uzeti u obzir veliki investicijski projekti koji se implementiraju na nacionalnoj razini kako bi financijski okvir bio što realniji. Osim u slučaju značajnih promjena, nije predviđeno ažuriranje financijskog okvira, već akcijskog plana kao provedbenog dokumenta SRUAS.

6.1. Financijski okvir za provedbu Strategije

	Ciljevi i prioriteti	Procjena potrebnih sredstava do kraja provedbe Strategije	Izvor financiranja				
			Lokalni proračun	Županijski proračun	Državni proračun	Fondovi EU (kn)	Ostalo
1	**UNAPRIJEĐENA KVALITETA ŽIVOTA NA PODRUČJU UAS**	1.104.192.151,25	441.676.860,50	117.119.537,19	93.673.801,59	386.467.252,94	65.254.699,04
1.1.	*Uspostavljena sustavna politika ravnomjernog razmještaja stanovništva*	5.300.000,00	2.120.000,00	583.000,00	477.000,00	1.855.000,00	265.000,00
1.2.	*Poboljšana dostupnost i kvaliteta usluga socijalne skrbi*	325.824.349,25	130.329.739,70	32.582.434,93	32.582.434,93	114.038.522,24	16.291.217,46
1.3.	*Unaprijeđena sustavna interdisciplinarna zdravstvena zaštita*	10.318.750,00	4.127.500,00	1.547.812,50	515.937,50	3.611.562,50	515.937,50
1.4.	*Unaprjeđenje sustava sporta i tjelesne aktivnosti UAS*	316.565.394,00	126.626.157,60	34.822.193,34	22.159.577,58	110.797.887,90	22.159.577,58
1.5.	*Poboljšana kvaliteta odgojno-obrazovnih usluga*	185.689.180,00	74.275.672,00	24.139.593,40	9.284.459,00	64.991.213,00	12.998.242,60
1.6.	*Afirmirana kulturna i umjetnička autentičnost i prepoznatljivost UAS-a na potencijalima kulturne baštine i povezivanjem sa suvremenim kulturnim i umjetničkim praksama*	260.494.478,00	104.197.791,20	23.444.503,02	28.654.392,58	91.173.067,30	13.024.723,90
2	**KONKURENTNOST GOSPODARSTVA PODIGNUTA NA RAZINU KOJA OSIGURAVA ODRŽIVI GOSPODARSKI RAST I POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI NA JEDINSTVENOM EUROPSKOM TRŽIŠTU**	1.862.330.146,75	743.973.458,70	94.714.807,34	271.480.222,01	659.005.051,36	93.156.607,34
2.1.	*Snižena razina ranjivosti gospodarstva UAS koordiniranim jačanjem poduzetničkog i inovativnog potencijala*	807.183.978,00	322.873.591,20	40.359.198,90	121.077.596,70	282.514.392,30	40.359.198,90
2.2.	*Povećana stopa održive zaposlenosti unapređenjem kompetencija potrebnih za uključivanje u moderno tržište rada*	47.930.000,00	18.213.400,00	1.917.200,00	1.917.200,00	23.965.000,00	1.917.200,00

2.3.	*Osnažene usluge srednjoškolskog i visokoškolskog obrazovanja te cjeloživotnog učenja*	25.970.000,00	10.388.000,00	3.376.100,00	1.298.500,00	9.089.500,00	1.817.900,00
2.4.	*Unaprjeđenje kvalitete turističke ponude u funkciji razvoja konkurentnog i odgovornog turizma*	981.246.168,75	392.498.467,50	49.062.308,44	147.186.925,31	343.436.159,06	49.062.308,44
3	**RAZVIJENI UČINKOVITI INFRASTRUKTURNI SUSTAVI ZA ODRŽIVO KORIŠTENJE PRIRODNIH RESURSA**	4.221.539.525,38	1.478.664.428,80	262.208.964,03	357.394.082,78	1.949.078.244,63	174.193.805,14
3.1.	*Uspostavljen cjelovit sustav praćenja stanja okoliša i prirode te integracija javnih zelenih površina*	60.338.753,75	24.135.501,50	6.033.875,38	6.033.875,38	21.118.563,81	3.016.937,69
3.2.	*Uveden cjeloviti i održivi sustav gospodarenja otpadom*	499.147.795,00	199.659.118,00	44.923.301,55	54.906.257,45	174.701.728,25	24.957.389,75
3.3.	*Integracija zapuštenih nekretnina (brownfield područja) u razvoj gradova i općina aglomeracije*	1.538.447.500,03	615.379.000,01	123.075.800,00	184.613.700,00	538.456.625,01	76.922.375,00
3.4.	*Uspostavljen sustav učinkovite vodoopskrbe i obrade otpadnih voda*	262.386.920,00	104.954.768,00	31.486.430,40	20.990.953,60	91.835.422,00	13.119.346,00
3.5.	*Poboljšana energetska učinkovitost i opskrba energijom*	113.527.716,00	24.976.097,52	3.405.831,48	2.270.554,32	79.469.401,20	3.405.831,48
3.6.	*Poboljšanje prometnog sustava na području UAS*	1.730.630.840,60	501.882.943,77	51.918.925,22	86.531.542,03	1.038.378.504,36	51.918.925,22
3.7.	*Poboljšana infrastruktura širokopojasnog pristupa internetu velikim brzinama*	17.060.000,00	7.677.000,00	1.364.800,00	2.047.200,00	5.118.000,00	853.000,00
	UKUPNO	7.188.061.823,38	2.664.314.748,00	474.043.308,55	722.548.106,38	2.994.550.548,93	332.605.111,52

6.2. Institucionalni okvir za provedbu Strategije

Dobro ustrojena institucionalna struktura ključna je je za osiguravanje provedbe Strategije. Krovno tijelo nadležno za provedbu Strategije bit će Grad Split kao nositelj izrade dokumenta i Grad-središte Urbane aglomeracije, odnosno gradonačelnik Grada Splita kao osoba koja predlaže Strategiju razvoja Urbane aglomeracije Split za usvajanje na Gradskom vijeću Grada Splita.

Za operativnu provedbu SRUAS zadužena će biti Služba za gospodarstvo, turizam, međunarodne i europske fondove Grada Splita. Služba će provoditi SRUAS sukladno izrađenom Akcijskom planu na sljedeći način:

1. Raspisivat će natječaje za razvojne aktivnosti i projekte;
2. Raspisivat će pozive za prikupljanje projektnih prijedloga i ideja;
3. Pratit će dinamiku provedbe Akcijskog plana i izvještavati o istoj gradonačelnika Grada Splita.

U institucionalnom okviru za provedbu važno će mjesto zadržati Koordinacijsko vijeće i Partnersko vijeće Urbane aglomeracije Split. Partnersko vijeće UAS imat će ulogu praćenja provedbe Strategije i predlaganja izmjena u dinamici provedbe Strategije odnosno izmjena akcijskog plana. Partnersko vijeće sastojat će se od gradonačelnika/načelnika (ili njihovih delegiranih zamjenika) svih JLS-a u sastavz Urbane aglomeracije Splita, predstavnika Splitsko-dalmatinske županije i Regionalnog koordinatora, predstavnika drugih javnih tijela čije je sudjelovanje značajno za razvoj Urbane aglomeracije, predstavnika visokoškolskih ustanova, pružatelja obrazovnih usluga i usluga osposobljavanja te istraživačkih centara, predstavnika gospodarskih i socijalnih partnera te predstavnika organizacija civilnog društva. Djelokrug i način rada Partnerskog vijeća definirani su u skladu s važećim zakonskim odredbama u Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske. Članove Partnerskih vijeća za urbano područje imenuje Predstavničko tijelo Grada Splita uz prethodno pribavljeno mišljenje svih jedinica lokalne samouprave iz Urbane aglomeracije.

Koordinacijsko vijeće UAS pratit će provedbu Strategije, donositi odluke i predloženim izmjenama i dopunama akcijskog plana te dinamike provedbe Strategije od strane Partnerskog vijeća i Službe za gospodarstvo, turizam, međunarodne i europske fondove Grada Splita. Koordinacijsko vijeće sastojat će se od gradonačelnika/načelnika (ili njihovih zamjenika) svih JLS-a u obuhvatu Urbane aglomeracije Splita. Sustav za glasanje ne postoji već partneri u Vijeću tj. svi gradonačelnici i načelnici sudjeluju u raspravama i na temelju argumenata i sugestija predlažu projekte koji su u konačnici prihvatljivi svim stranama. Koordinacijsko vijeće sastajat će se minimalno jednom godišnje.

6.2.1. Institucionalna struktura za provedbu ITU mehanizma

Provedba ITU mehanizma u okviru Strategije razvoja Urbane aglomeracije Split zahtijeva formiranje ITU ureda koje će imati funkciju ITU posredničkog tijela. Zemlje članice u kojima je u tijeku priprema provedbe ITU mehanizma, ovisno o administrativnom ustrojstvu i institucionalnom okviru, formirale su različite sustave provedbe ovog mehanizma. Bez obzira na broj i vrstu uključenih tijela, zajedničko svim uspostavljenim strukturama je da provode funkciju odlučivanja, savjetodavnu i upravnu (administrativnu) funkciju. Uspostava ITU ureda ključna je za provedbu ITU mehanizma na lokalnoj razini budući da se ona odvija u koordinaciji s ministarstvom zaduženim za regionalni razvoj i fondove Europske unije. Grad Split je ustrojio ITU ured unutar administracijske strukture Grada, i to Odsjek za provedbu ITU mehanizma (dalje u tekstu: ITU PT Split) u okviru Službe za gospodarstvo, turizam, međunarodne i europske fondove Grada Splita. ITU PT Split provodit će mjere iz Strategije u

okviru ITU mehanizma u koordinaciji s upravljačkim tijelima za Operativne programe Konkurentnost i kohezija (OPKK) i Učinkoviti ljudski potencijali (OPULJP) sukladno čemu je definirana i unutarnja struktura Odsjeka za provedbu ITU mehanizma.

Slika 5.2.1. Institucionalna struktura za provedbu Strategije

ITU PT Split će obavljati sljedeće aktivnosti: Suradnja s posredničkim tijelom razine 2 (PT2) u OPKK koje provodi administrativnu provjeru i provjeru prihvatljivosti; Sudjelovanje na glavnim koordinacijskim sastancima koje organizira upravljačko tijelo (UT) za OPKK; Sudjelovanje na koordinacijskim sastancima na razini operativnih programa koje sazivaju UT za OPKK i UT za OPULJP; Podnošenje povremenih izvještaja o provedbi ITU mehanizma u kojima se opisuje postignuti napredak kod primjene delegiranih funkcija i provedbe ITU mehanizma (sukladno planu provedbe ITU mehanizma, i to u skladu s periodičnošću koju je odredilo UT za OPKK); Doprinos izradi kriterija i metodologije odabira projekata, sudjelovanjem u radu radnih skupina koje je organiziralo UT za OPKK za navedene specifične ciljeve (SC) OPKK koji se provode u UAS; Doprinos izradi uputa za strateške projekte i/ili poziva na dostavu projektnih prijedloga, na zahtjev UT-a za OPKK, koji se odnose na SC OPKK koji se provode u UAS; Sudjelovanje u izradi plana provedbe ITU mehanizma; Sudjelovanje u izradi uputa i u pripremi poziva za strateške projekte i pripremi poziva za dostavu projektnih prijedloga s UT-om za SC OPKK te s UT-om za SC OPULJP; Sudjelovanje u procjeni kvalitete i rangiranju projektnih prijedloga unutar ITU SC OPULJP sukladno smjernicama UT-a za OPULJP; Usklađivanje izrade Priručnika o postupanju i predaja nacrta Priručnika UT-a za OPKK na prethodno odobrenje; Čuvanje dokumenata i evidencija o provedbi procedure i rezultata odabira projekata; Osiguravanje odvajanja funkcija između ITU ureda i ostalih Službi Grada Splita odgovornih za pripremu, podnošenje i provedbu projekata, u svrhu sprječavanja potencijalnog sukoba interesa; Komuniciranje i prijenos informacija u skladu s

Komunikacijskom strategijom; Imenovanje osobe za upravljanje rizicima vezanim za aktivnosti koje ITU PT Split provodi u okviru OPKK, osobe za nepravilnosti i prijevare te osobu za informiranje i vidljivost, te obavještavanje UT-a za OPKK pismenim putem; Redovito komuniciranje i konzultiranje s ostalim JLS-ima iz obuhvata UAS; Odrađivanje poslova tajništva za Koordinacijsko i Partnersko vijeće za UAS.

Razdvajanje funkcija se vrši u skladu s odredbama čl. 72. i 74. stavka 1. Uredbe (EU) br. 1303/2013. Osobe i ustrojstvene jedinice koje provode funkciju dodjele bespovratnih sredstava, odnosno odabira operacija, neće ni na koji način biti uključene u procese vezane uz njihovu pripremu i provedbu; a osoba za nepravilnosti neće obavljati funkcije i zadaće vezane uz odabir, pripremu i provedbu operacija. Svi službenici iz ITU PT Split će potpisati izjave o izbjegavanju sukoba interesa i izjave o povjerljivosti.

Mjere koje jamče funkcioniranje sustava u slučaju velikog opterećenja: Sustav je osmišljen uzimajući u obzir do sada poznate aktivnosti, te tip projekata predviđenih za provedbu kroz mjere financirane putem ITU mehanizma. Eventualno iznimno povećanje opsega rada ITU PT Split, kao rezultata delegiranja više funkcija od strane UT-a ili uslijed nekog drugog razloga, riješit će se angažiranjem dodatnih stručnjaka iz drugih upravnih odjela ili ugovaranjem tehničke pomoći za pojedine funkcije i/ili aktivnosti za što su predviđena sredstva u proračunu.

Ustroj ITU PT Split

ITU PT Split ima deset sistematiziranih radnih mjesta, i to 1 voditelj Odsjeka, 2 viša savjetnika za provedbu ITU mehanizma, 3 savjetnika za za provedbu ITU mehanizma, 3 viša stručna suradnika za provedbu ITU mehanizma, te 1 stručnog suradnika za provedbu ITU mehanizma.

Opisi poslova i potrebno stručno znanje po radnim mjestima:

Voditelj Odsjeka za provedbu ITU mehanizma (ITU PT)

- rukovodi i odgovara za rad Odsjeka; poduzima mjere za zakonito i pravovremeno obavljanje poslova i zadataka iz nadležnosti Odsjeka definiranih u važećoj Uredbi o tijelima u sustavima upravljanja i kontrole korištenja Europskog socijalnog fonda, Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda, u vezi s ciljem »Ulaganje za rast i radna mjesta« (u daljnjem tekstu: Uredba) i Sporazumu o obavljanju delegiranih i s njima povezanih zadaća i aktivnosti u okviru Operativnog programa „Konkurentnost i kohezija“ u financijskom razdoblju 2014.-2020.
- osigurava odgovarajuće razdvajanje funkcija u skladu s člankom 125. stavkom 7. Uredbe (EU) br. 1303/2013 ako je PT ujedno i korisnik u okviru Operativnog programa, sukladno članku 9.a, stavak 6, podstavak 7. Uredbe.
Koordinira obavljanje poslova u skladu sa Strategijom razvoja Urbane aglomeracije Split (SRUAS) i Planom provedbe ITU mehanizma 2014.-2020.; sudjeluje na partnerskim konzultacijama SRUAS vezano za korištenje sredstava iz ESI fondova;
- obavlja i koordinira sve aktivnosti Posredničkog tijela integriranih teritorijalnih ulaganja definiranih u Uredbi, i to:
- sudjeluje u aktivnostima ocjenjivanja kvalitete projektnih prijedloga te rangiranje odabranih projektnih prijedloga u okviru specifičnih ciljeva Operativnog programa Konkurentnosti i kohezija 2014.-2020.
– surađuje s Koordinacijskim tijelom, Upravljačkim tijelom, Posredničkim tijelima u sustavu upravljanja i kontrole Operativnog programa Konkurentnosti i kohezija 2014.-2020. tijekom provedbe i praćenja Operativnog programa Konkurentnosti i kohezija 2014.-2020.
- sudjeluje u osnivanju i radu Odbora za odabir projekata koji provodi ocjenjivanje kvalitete projektnih prijedloga prema kriterijima odabira

– sudjeluje u radu Odbora za praćenje Operativnog programa
– sudjeluje u izradi kriterija za odabir projekata
– sudjeluje u izradi uputa za prijavitelje
– sudjeluje u aktivnostima zatvaranja Operativnog programa Konkurentnosti i kohezija 2014.-2020.
– izrađuje priručnike o internim procedurama i odgovarajućem revizijskom tragu
– osigurava čuvanje dokumenata i evidencija o provedbi funkcija radi osiguravanja odgovarajućeg revizijskog traga
– u opsegu u kojem je primjenjivo, u sustav iz članka 125. stavka 2. točke (d) Uredbe (EU) br. 1303/2013 prikuplja, unosi, pohranjuje i razvrstava podatke sukladno točki istoga stavka
– provodi aktivnosti prevencije, otkrivanja i ispravljanja nepravilnosti te utvrđuje mjere za suzbijanje prijevara, uzimajući u obzir utvrđene rizike
- usmjerava, nadzire i prati proces provedbe ITU mehanizma na području Urbane aglomeracije Split te izvještava o istom prema traženju Upravljačkog tijela
- predlaže imenovanja osobe za upravljanje rizicima, koordinatora za nepravilnosti, osobe odgovornu za reviziju i osobe odgovorne za informiranje i komunikaciju, a prema zahtjevima UT-a i slijedeća imenovanja koordinatora mjera protiv prijevara, administratora MIS-a, koordinatora za područje državnih potpora, osobe za praćenje registra edukacija i koordinatora za područje javne nabave
Obavlja i sljedeće dodatne zadaće i aktivnosti:
- sudjeluje na općim koordinacijskim sastancima na razini operativnih programa koje saziva Upravljačko tijelo i sudjeluje u radnim skupinama za specifične ciljeve koji se provode u okviru ITU mehanizma;
- sudjeluje na koordinacijskim sastancima na razini Operativnog programa koje saziva Upravljačko tijelo;
- te sve ostale aktivnosti i obveze sukladno uputama Upravljačkog tijela
- obavlja i druge poslove po nalogu rukovoditelja. Za svoj rad odgovara rukovoditelju.

Potrebno stručno znanje: Magistar ili stručni specijalist iz područja društvenih/tehničkih znanosti, 5 godina radnog iskustva na odgovarajućim poslovima, položen državni stručni ispit, znanje engleskog jezika u govoru i pismu, izvrsno poznavanje rada na računalu, izvrsno poznavanje regulatornog okvira za pripremu i provedbu programa i projekata financiranih iz EU fondova, izražene organizacijske sposobnosti, komunikacijske vještine potrebne za uspješno upravljanje unutarnjom ustrojstvenom jedinicom, završeni programi izobrazbe službenika koji rade na poslovima vezanim uz fondove Europske unije, koje organiziraju i provode resorna ministarstva i institucije nadležne za provedbu izobrazbe, a minimalno programe vezane uz uvod u ESI fondove, odabir projekata i nepravilnosti.

Viši savjetnik za provedbu ITU mehanizma

- obavlja najsloženije upravne i stručne poslove Odsjeka, organizira prikupljanje podataka te izrađuje izvješća o provedbi aktivnosti ITU mehanizma u okviru Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014-2020.
– surađuje s Koordinacijskim tijelom, Upravljačkim tijelom, Posredničkim tijelima u sustavu upravljanja i kontrole Operativnog programa Konkurentnosti i kohezija 2014.-2020. tijekom provedbe i praćenja Operativnog programa Konkurentnosti i kohezija 2014.-2020.
- sudjeluje u osnivanju i radu Odbora za odabir projekata koji provodi ocjenjivanje kvalitete projektnih prijedloga prema kriterijima odabira
– sudjeluje u radu Odbora za praćenje Operativnog programa
– sudjeluje u izradi kriterija za odabir projekata
– sudjeluje u izradi uputa za prijavitelje
– sudjeluje u aktivnostima zatvaranja Operativnog programa
– sudjeluje u izradi priručnika o internim procedurama i odgovarajućem revizijskom tragu
– osigurava čuvanje dokumenata i evidencija o provedbi funkcija radi osiguravanja odgovarajućeg revizijskog traga

– sukladno odlukama rukovoditelja provodi aktivnosti revizije, informiranja i komunikacije, prevencije, otkrivanja i ispravljanja nepravilnosti te upravljanja rizicima, a prema zahtjevu Upravljačkog tijela i odluci rukovoditelja utvrđuje mjere za suzbijanje prijevara, administrira MIS, prati registar edukacija te koordinira područje javne nabave i državnih potpora, odnosno sudjeluje u radu Mreže za državne potpore i Mreže za javnu nabavu
- usmjerava, nadzire i prati proces provedbe ITU mehanizma na području Urbane aglomeracije Split te ostvaruje korespodenciju s tijelima Urbane aglomeracije Split u poslovima vezanima za provedbeni plan mehanizma integriranih teritorijalnih ulaganja (ITU mehanizma) u okviru Operativnog programa Konkurentnost i kohezija
- priprema i provodi dodatne zadaće i aktivnosti u okviru Operativnog programa Konkurentnost i kohezija
- priprema i koordinira provedbu postupaka javne nabave
-obavlja i druge poslove po nalogu rukovoditelja. Za svoj rad odgovara rukovoditelju.

Potrebno stručno znanje: Magistar ili stručni specijalist iz područja društvenih/tehničkih znanosti, 4 godine radnog iskustva na odgovarajućim poslovima, položen državni stručni ispit, poznavanje regulatornog okvira za pripremu i provedbu programa i projekata financiranih iz EU fondova, znanje engleskog jezika u govoru i pismu, izvrsno poznavanje rada na računalu, završeni programi izobrazbe službenika koji rade na poslovima vezanim uz fondove Europske unije, koje organiziraju i provode resorna ministarstva i institucije nadležne za provedbu izobrazbe, a minimalno programe vezane uz uvod u ESI fondove, odabir projekata i nepravilnosti.

Savjetnik za provedbu ITU mehanizma

- obavlja složene upravne i stručne poslove iz djelokruga Odsjeka, te izrađuje izvješća o provedbi aktivnosti ITU mehanizma u okviru Operativnog programa Konkurentnost i kohezija.
- organizira rad Odbora za odabir projekata koji provodi ocjenjivanje kvalitete projektnih prijedloga prema kriterijima odabira
– sudjeluje u radu Odbora za praćenje Operativnog programa
– sudjeluje u izradi kriterija za odabir projekata
– sudjeluje u izradi uputa za prijavitelje
– sudjeluje u aktivnostima zatvaranja Operativnog programa
– sudjeluje u izradi priručnika o internim procedurama i odgovarajućem revizijskom tragu
– osigurava čuvanje dokumenata i evidencija o provedbi funkcija radi osiguravanja odgovarajućeg revizijskog traga
– sukladno odlukama rukovoditelja provodi aktivnosti revizije, informiranja i komunikacije, prevencije, otkrivanja i ispravljanja nepravilnosti te upravljanja rizicima, a prema zahtjevu Upravljačkog tijela i odluci rukovoditelja utvrđuje mjere za suzbijanje prijevara, administrira MIS, prati registar edukacija te koordinira područje javne nabave i državnih potpora, odnosno sudjeluje u radu Mreže za državne potpore i Mreže za javnu nabavu
- prati proces provedbe ITU mehanizma na području Urbane aglomeracije Split te ostvaruje korespodenciju s tijelima Urbane aglomeracije Split u svim poslovima vezanima za provedbu ITU mehanizma u Urbanoj aglomeraciji Split.
- provodi dodatne zadaće i aktivnosti u okviru Operativnog programa Konkurentnost i kohezija
- priprema i koordinira provedbu postupaka javne nabave
- obavlja i druge poslove po nalogu rukovoditelja. Za svoj rad odgovara rukovoditelju.
Potrebno stručno znanje: Magistar ili stručni specijalist iz područja društvenih/tehničkih znanosti, 3 godine radnog iskustva na odgovarajućim poslovima, položen državni stručni ispit, poznavanje regulatornog okvira za pripremu i provedbu programa i projekata financiranih iz EU fondova, znanje engleskog jezika u govoru i pismu, izvrsno poznavanje rada na računalu, završeni programi izobrazbe službenika koji rade na poslovima vezanim uz

fondove Europske unije, koje organiziraju i provode resorna ministarstva i institucije nadležne za provedbu izobrazbe, a minimalno programe vezane uz uvod u ESI fondove, odabir projekata i nepravilnosti.

Viši stručni suradnik za provedbu ITU mehanizma

- obavlja upravne i stručne poslove iz djelokruga Odsjeka, prati pozitivne propise iz djelokruga rada Odsjeka, te izrađuje izvješća o provedbi ITU mehanizma u Urbanoj aglomeraciji Split
- priprema dokumentaciju i prati rad Odbora za odabir projekata koji provodi ocjenjivanje kvalitete projektnih prijedloga prema kriterijima odabira
– izrađuje izvješća o odabranim projektnim prijedlozima i rangiranju projekata Odbora za odabir projekata
– osigurava čuvanje dokumenata i evidencija o provedbi funkcija radi osiguravanja odgovarajućeg revizijskog traga
– sukladno odlukama rukovoditelja provodi aktivnosti informiranja i komunikacije, administrira MIS, te prati registar edukacija
- prati proces provedbe ITU mehanizma na području Urbane aglomeracije Split te ostvaruje korespodenciju s tijelima Urbane aglomeracije Split u svim poslovima vezanima za provedbu ITU mehanizma u Urbanoj aglomeraciji Split.
- provodi dodatne zadaće i aktivnosti u okviru Operativnog programa Konkurentnost i kohezija
- koordinira provedbu postupaka javne nabave
- obavlja i druge poslove po nalogu rukovoditelja. Za svoj rad odgovara rukovoditelju.

Potrebno stručno znanje: Magistar ili stručni specijalist iz područja društvenih/tehničkih znanosti, 1 godina radnog iskustva na odgovarajućim poslovima, položen državni stručni ispit, poznavanje regulatornog okvira za pripremu i provedbu programa i projekata financiranih iz EU fondova, znanje engleskog jezika u govoru i pismu, izvrsno poznavanje rada na računalu, završeni programi izobrazbe službenika koji rade na poslovima vezanim uz fondove Europske unije, koje organiziraju i provode resorna ministarstva i institucije nadležne za provedbu izobrazbe, a minimalno programe vezane uz uvod u ESI fondove, odabir projekata i nepravilnosti.

Stručni suradnik za provedbu ITU mehanizma

- obavlja stručne i administrativne poslove iz djelokruga Odsjeka, prati pozitivne propise iz djelokruga rada Odsjeka, te izrađuje izvješća o provedbi ITU mehanizma u Urbanoj aglomeraciji Split
- izrađuje informacijske i statističke podloge za izvješća o provedbi Operativnog programa Konkurentnost i kohezija,
– osigurava čuvanje dokumenata i evidencija o provedbi funkcija radi osiguravanja odgovarajućeg revizijskog traga
– sukladno odlukama rukovoditelja provodi aktivnosti informiranja i komunikacije, administrira MIS, te prati registar edukacija
- prati proces provedbe ITU mehanizma na području Urbane aglomeracije Split te ostvaruje korespodenciju s tijelima Urbane aglomeracije Split u svim poslovima vezanima za provedbu ITU mehanizma u Urbanoj aglomeraciji Split.
- prati provedbu postupaka javne nabave

- vodi evidencije i čuva svu dokumentaciju i dokaze o provedenim aktivnostima radi osiguravanja revizijskog traga,
- obavlja i druge poslove po nalogu rukovoditelja. Za svoj rad odgovara rukovoditelju.

Potrebno stručno znanje: Sveučilišni ili stručni prvostupnik iz područja društvenih/tehničkih znanosti, 3 godine radnog iskustva na odgovarajućim poslovima, položen državni stručni ispit, poznavanje regulatornog okvira za pripremu i provedbu programa i projekata financiranih iz EU fondova, znanje engleskog jezika u govoru i pismu, izvrsno poznavanje rada na računalu, završeni programi izobrazbe službenika koji rade na poslovima vezanim uz fondove Europske unije, koje organiziraju i provode resorna ministarstva i institucije nadležne za provedbu izobrazbe, a minimalno programe vezane uz uvod u ESI fondove, odabir projekata i nepravilnosti.

6.3. Strateški projekti

Na razini Urbane aglomeracije Splita definirano je deset strateških projekata koji se planiraju provesti do kraja provedbene faze Strategije razvoja urbane aglomeracije Splita. S obzirom na sektorsku integraciju strateški projekti su definirani kao programi koji se sastoje od komponenti koje će se provoditi na području različitih jedinica lokalne samouprave Urbane aglomeracije Split. Komponente strateških projekata – programa su promjenjive, odnosno prema potrebi i sukladno sektorskoj integraciji komponente je moguće dodavati ukoliko su u skladu s pripadajućim definiranim strateškim projektom.

Kao strateški projekti - programi definirani su:

1. Razvoj poduzetničke infrastrukture – poduzetničke zone
2. Razvoj mreže poduzetničke poslovne infrastrukture Urbane aglomeracije Split
3. Razvoj dužobalne mobilnosti Urbane aglomeracije Split
4. Integrirani programi kulturne baštine jedinica lokalne samouprave Urbane aglomeracije Split
5. Integrirani projekt kulturne baštine Urbane aglomeracije Split
6. Program revitalizacije brownfield područja Urbane aglomeracije Split
7. Program sanacije odlagališta otpada, izgradnje reciklažnih dvorišta i zelenih otoka
8. Program izgradnje osnovnih škola, sportskih dvorana i dječjih vrtića
9. Rekonstrukcija toplane Blatine
10. Projekti vodoopskrbe i odvodnje

Tablice s pregledom strateških projekata strukturirane su kako bi prikazale referencu na strateški okvir, naziv projekta, područje provedbe, opis projekta s naglaskom na njegove komponente te indikativan trošak projekta.

Pregled strateškog projekta 1.

Cilj	Konkurentnost gospodarstva podignuta na razinu koja osigurava održivi gospodarski rast i povećanje zaposlenosti na jedinstvenom europskom tržištu
Prioritet	Snižena razina ranjivosti gospodarstva UAS koordiniranim jačanjem poduzetničkog i inovativnog potencijala
Mjera	Razvoj sustava poduzetničke infrastrukture UAS
Područje provedbe	Urbana aglomeracija Split
Naziv projekta	**Razvoj poduzetničke infrastrukture – poduzetničke zone**
Opis projekta	Projekt razvoja sustava poduzetničke infrastrukture na području UAS prepoznat je kroz zajedničke razgovore i suradnju svih JLS kao strateški projekt koji ima neprocjenjivu vrijednost za daljnji razvoj gospodarstva Urbane aglomeracije. Strateški projekt je usmjeren na infrastrukturni razvoj i unaprjeđenje poduzetničkih i gospodarskih zona UAS-a kroz što se kao cilj ističe stvaranje povoljnih preduvjeta za osnivanje novih i daljnji razvoj postojećih poduzeća. Kvalitetna poduzetnička infrastruktura u vidu poduzetničkih zona stvorit će mogućnosti širenja proizvodnih kapaciteta i smanjenja troškova za gospodarske subjekte čime se stvaraju preduvjeti za modernizaciju proizvodno-poslovnog procesa. Komponente strateškog projekta: - Razvoj infrastrukture znanstveno-tehnološke zone – Kampus Klis (Općina Klis) - Razvoj poduzetničke infrastrukture na području Grada Omiša: gospodarska zona Donji Dolac (Grad Omiš) - Nastavak infrastrukturnog opremanja radnih zona Prisike 0 i Prisike 1, razvoj poduzetničkog inkubatora (Općina Muć) - Proširenje komunalne infrastrukture radne zone Dicmo (Općina Dicmo) - Razvoj poduzetničke infrastrukture gospodarske zone Podi-zapad (Općine Dugopolje) - Razvoj poduzetničke infrastrukture na području Grada Omiša: gospodarska zona Gata 2 (Grad Omiš) - Razvoj poduzetničke infrastrukture na području Grada Omiša: gospodarska zona Kostanje (Grad Omiš) - Projekt izgradnje prometnog sustava cestovnog prometa – prometnice 3. faze gospodarske zone Kukuzovac (dio prometnice do reciklažnog dvorišta i pretovarne stanice (Grad Sinj) - Projekt uređenja prometnica na gospodarskoj zoni Kukuzovac – završetak prometnica u 1. fazi projekta gospodarske zone Kukuzovac (završni sloj asfalta, izgradnja nogostupa, hortikularno

	uređenje, prometna signalizacija) (Grad Sinj) *Unutar strateškog projekta postoji mogućnost dodavanja novih komponenata koje su s njime sektorski usklađene.*
Indikativni ukupni trošak (kn)	265.000.000

Pregled strateškog projekta 2.

Cilj	Konkurentnost gospodarstva podignuta na razinu koja osigurava održivi gospodarski rast i povećanje zaposlenosti na jedinstvenom europskom tržištu
Prioritet	Snižena razina ranjivosti gospodarstva UAS koordiniranim jačanjem poduzetničkog i inovativnog potencijala
Mjera	Razvoj sustava poduzetničke infrastrukture UAS
Područje provedbe	Urbana aglomeracija Split
Naziv projekta	**Razvoj mreže poduzetničke poslovne infrastrukture Urbane aglomeracije Split**
Opis projekta	Cilj strateškog programa razvoja mreže poduzetničke poslovne infrastrukture je razvoj kapaciteta i usluga potpornih institucija (PPI) kroz koje bi se pružale usluge gospodarskim subjektima. Realizacijom komponenata unutar strateškog programa stvorit će se povoljniji i kvalitetniji uvjeti za pokretanje i daljnji razvoj gospodarskih subjekata te povećanje njihove konkurentnosti kroz pružanje savjetodavnih i drugih usluga usmjerenih na predinkubaciju poduzeća, programe mentorstva, pružanje usluga u razvijanju i realizaciji poslovnih ideja i planova te niz drugih poslovnih usluga. Realizacija ovog strateškog programa znatno doprinosi jačanju gospodarstva UAS. Komponente: - Tehnološki park Dračevac (Grad Split) - Poduzetnički inkubator Dugopolje – poduzetničko-potporna institucija (PPI) (Općina Dugopolje) - Razvoj poduzetničkog centra (Grad Kaštela) -Uspostava poduzetničko-potporne infrastrukture u zgradi kina u Majdanu (Grad Solin) *Unutar strateškog projekta postoji mogućnost dodavanja novih komponenata koje su s njime sektorski usklađene.*
Indikativni ukupni trošak (kn)	170.000.000

Pregled strateškog projekta 3.

Cilj	Razvijeni učinkoviti infrastrukturni sustavi za održivo korištenje prirodnih resursa
Prioritet	Poboljšanje prometnog sustava na području UAS
Mjera	Unaprjeđenje upravljanja prometom, Razvoj integriranog sustava javnog prijevoza i intermodalne infrastrukture, Unaprjeđenje pješačkog i biciklističkog prometa
Područje provedbe	Urbana aglomeracija Split
Naziv projekta	**Razvoj dužobalne mobilnosti Urbane aglomeracije Split**
Opis projekta	Razvoj dužobalne mobilnosti UAS strateški je projekt kojim se rješava problematika prometne povezanosti dužobalnog područja urbane aglomeracija. Zbog procesa litoralizacije i intenzivne konentracije stanovništva i gospodarskih djelatnosti u priobalnom području (a time i guste izgrađenosti prostora) kao prioritet se ističe rješavanje pitanja mobilnosti dužobalnog dijela aglomeracije. Ovim strateškim projektom obuhvaćen je niz komponenata čija realizacija doprinosi povećanju stupnja mobilnosti UAS i intenziviranju njenog održivog karaktera kroz razvoj biciklističkih i pješačkih staza te unaprjeđenje sustava i kvalitete javnog prijevoza. Komponente strateškog projekta: - Šetnica i biciklistička staza od ušća rijeke Žrnovnice do sportske lučice Strožanac (Općina Podstrana) - Šetnica i biciklistička staza od sportske lučice Strožanac do hotela Lav (Općina Podstrana) - Održiva mobilnost u urbanom dijelu Grada Omiša: uređenje ulice fra. Stjepana Vrlića (Grad Omiš) - Održiva mobilnost u urbanom dijelu Grada Omiša: uređenje Trga hrvatskih branitelja (Grad Omiš) - Održiva mobilnost u urbanom dijelu Grada Omiša: izgradnja pješačko-biciklističkog mosta Punta-Priko (Grad Omiš) - Održiva mobilnost u urbanom dijelu Grada Omiša: uređenje ulica Fošal i Vukovarska (Grad Omiš) - Uređenje šetnice i biciklističke staze u priobalju: dionica Pisak-Omiš-Dugi Rat (Grad Omiš) - Uređenje obalnog pojasa-šetnice s biciklističkom stazom na prostoru Lokvice-Pantan (Grad Trogir) - Kupnja autobusa zbog potrebe redovne zamjene dotrajalih vozila i nadogradnje kapaciteta na pojedinim linijama (Grad Split) - Inteligentni transportni sustav Grada Splita (ITS) (Grad Split)

	- Kupnja i ugradnja sustava za prodaju, naplatu i kontrolu karata (ticketing) i praćenje autobusa u prostoru i vremenu (Grad Split) - Sustav biciklističkih staza UAS (Urbana aglomeracija Split) - Pilot projekt električnih autobusa (infrastruktura i nabavka autobusa) (Grad Split) - Zaboravljeni puti Zagore (Općina Lećevica) - Tunel Kočinje brdo (Općina Klis) - Tunel Kozjak (Općina Klis) - Dužobalna šetnica i biciklistička staza Kaštelanski zaljev (Grad Kaštela) *Unutar strateškog projekta postoji mogućnost dodavanja novih komponenata koje su s njime sektorski usklađene.*
Indikativni ukupni trošak (kn)	558.000.000

Pregled strateškog projekta 4.

Cilj	Unaprijeđena kvaliteta života na području UAS
Prioritet	Afirmirana kulturna i umjetnička autentičnost i prepoznatljivost UAS-a na potencijalima kulturne baštine i povezivanjem sa suvremenim kulturnim i umjetničkim praksama
Mjera	Unaprjeđenje infrastrukture za područje kulture i umjetnosti UAS-a
Područje provedbe	Urbana aglomeracija Split
Naziv projekta	**Integrirani programi kulturne baštine jedinica lokalne samouprave Urbane aglomeracije Split**
Opis projekta	Strateški program „Integrirani programi JLS UAS“ usmjeren je na sektorsko i tematsko okupljanje integriranih programa koje provode JLS, a koji su usmjereni na obnovu i valorizaciju kulturne baštine. Ovaj strateški program sveobuhvatan je te obuhvaća velik broj značajnih integriranih programa čijom bi se realizacijom znatno unaprijedilo stanje i stupanj valorizacije kulturne baštine na području UAS. Komponente strateškog programa su: - Integrirani program - tvrđava Gripe (Grad Split) - Integrirani program Perpetuum baštine (Grad Kaštela) - Integrirani program Salona (ARMUS/Grad Solin) - Integrirani program Split-mjesto dodira sporta i kulture (Grad Split) - Integrirani program Trogirska kamena enciklopedija – zidine

	grada, čuvari baštine i zalog budućnosti (Grad Trogir) - Integrirani program razvoja posjetiteljske infrastrukture Dioklecijanove palače (Grad Split) - Integrirani strateški program Mons Aureus (Općina Dugopolje) - Integrirani program Sinj u sridu (Grad Sinj) - Integrirana obnova kulturne baštine Grada Solina (Grad Solin) - Integrirani program Lećevica (Općina Lećevica) - Integrirani program Andetrium (Općina Muć) *Unutar strateškog projekta postoji mogućnost dodavanja novih komponenata koje su s njime sektorski usklađene.*
Indikativni ukupni trošak (kn)	540.000.000

Pregled strateškog projekta 5.

Cilj	Unaprijeđena kvaliteta života na području UAS
Prioritet	Afirmirana kulturna i umjetnička autentičnost i prepoznatljivost UAS-a na potencijalima kulturne baštine i povezivanjem sa suvremenim kulturnim i umjetničkim praksama
Mjera	Unaprjeđenje infrastrukture za područje kulture i umjetnosti UAS-a
Područje provedbe	Urbana aglomeracija Split
Naziv projekta	**Integrirani projekt kulturne baštine Urbane aglomeracije Split**
Opis projekta	Cilj integriranog projekta kulturne baštine UAS je revitalizacija kulturne baštine u funkciji turizma na području UAS. Projekt sadrži niz komponenata usmjerenih na približavanje kulturne baštine posjetiteljima i stvaranje novih kulturnih sadržaja. Realizacijom ovog projekta doprinosi se stupnju očuvanosti i uređenja kulturnih atrakcija te povećanju kvalitete prezentacije kulturne baštine stanovnicima i posjetiteljima. Komponente: - Otvorena ljetna pozornica Solin – Gradina (Grad Solin) - Uređenje otvorene ljetne pozornice Omiš (Grad Omiš, župa sv. Mihovila Arkanđela Omiš) - Izgradnja otvorene ljetne pozornice Miljevac-Podstrana (Općina Podstrana) - Akcentna rasvjeta kliške tvrđave (Općina Klis) - Izgradnja (montažnog) mini amfiteatra u Klisu (Općina Klis) - Renovacija i uređenje kule Cambi (Grad Kaštela)

	- Renovacija i uređenje Ville Nika (Grad Kaštela) - Otvorena ljetna pozornica Lećevica (Općina Lećevica) - Rekonstrukcija ulica stare gradske jezgre (Grad Trogir) - Rekonstrukcija i uređenje parka Garagnin-Fanfogna – otvorena ljetna pozornica (Grad Trogir) - Uređenje bunara Pišteti (Općina Lećevica) - Projekt rekonstrukcija i opremanja društvenog doma „multifunksionalni centar fra Ante Konstantina Matasa“ (Općina Lećevica) - Stalni postav Hrvatskog muzeja arheoloških spomenika (HMAS) - Koncertna dvorana Grad Split (Grad Split) - Multimedijalni kulturni centar s etnografskom zbirkom i istraživačko-edukativnim centrom za arheologiiju (Općina Muć) *Unutar strateškog projekta postoji mogućnost dodavanja novih komponenata koje su s njime sektorski usklađene.*
Indikativni ukupni trošak (kn)	142.000.000

Pregled strateškog projekta 6.

Cilj	Razvijeni učinkoviti infrastrukturni sustavi za održivo korištenje prirodnih resursa
Prioritet	Integracija zapuštenih nekretnina (brownfield područja) u razvoj gradova i općina aglomeracije
Mjera	Revitalizacija nekorištenih objekata i zona - izgradnja, uređenje, dovršavanje i obnova
Područje provedbe	Urbana aglomeracija Split
Naziv projekta	**Program revitalizacije brownfield područja Urbane aglomeracije Split**
Opis projekta	Strateški program revitalizacije brownfield područja UAS usmjeren je na obnovu i stavljanje u funkciju velikog broja trenutno neiskorištenih brownfielda na području UAS. Realizacijom programa cilj je kroz obnovu, uređenje i revitalizaciju brownfielda diljem UAS ponovno iskoristiti postojeće prostorne i infrastrukturne resurse čime se posredno smanjuje broj i obujam zahvata kojima se degradira okoliš. Program se sastoji od niza komponenata prilikom čega se postojeći brownfieldi stavljaju u raznovrsne funkcije na korist zajednice. Komponente: - Razvoj zone Dračevac i nova garaža za javni prijevoz (Grad Split)

	- Regionalni transfuzijski centar KBC Split (KBC Split) - Program revitalizacije područja Kopilice (Grad Split) - Brownfield na području UAS (Stare škole, društveni domovi) (Urbana aglomeracija Split) - Dom mladih Split (Grad Split) - Jadro izvor života – uređenje izletišta na izvoru rijeke Jadro (Grad Solin) - Urbana preobrazba solinskih tupinoloma u društveno-rekreacijske zone (Grad Solin) - Stambeni centar Brda (društveni centar i sustav stanova za najam za obitelji s više djece) (Grad Split) - Obnova i revitalizacija prostora starih škola i društvenih domova na području Općine Lećevica (Općina Lećevica) - Obnova bivšeg prostora Dalme u dom za mlade i prostorija za udruge (Općina Lećevica) - Sanacija doma kulture Grada Kaštela (Grad Kaštela) - Prenamjena bivših zgrada kina u društvene centre (Grad Solin) *Unutar strateškog projekta postoji mogućnost dodavanja novih komponenata koje su s njime sektorski usklađene.*
Indikativni ukupni trošak (kn)	335.000.000

Pregled strateškog projekta 7.

Cilj	Razvijeni učinkoviti infrastrukturni sustavi za održivo korištenje prirodnih resursa
Prioritet	Uveden cjeloviti i održivi sustav gospodarenja otpadom
Mjera	Smanjenje negativnih učinaka otpada po okoliš
Područje provedbe	Urbana aglomeracija Split
Naziv projekta	**Program sanacije odlagališta otpada, izgradnje reciklažnih dvorišta i zelenih otoka**
Opis projekta	Urbana područja često se susreću s problematikom adekvatnog sustava gospodarenja otpadom, odnosno njegova prikupljanja, odlaganja i ponovnog iskorištavanja. Upravo stoga kao strateški projekt odabran je program sanacije odlagališta otpada, izgradnje reciklažnih dvorišta i zelenih otoka. Cilj programa je unaprijediti sustav gospodarenja otpadom i stvoriti preduvjete za održivo gospodarenje istim čime se smanjuju negativni učinci po okoliš. Komponente programa su:

	- Sanacija Karepovca (Grad Split) - Projekt proširenja, sanacije i zatvaranja odlagališta komunalnog otpada Mojanka (Grad Sinj) *Unutar strateškog projekta postoji mogućnost dodavanja novih komponenata koje su s njime sektorski usklađene.*
Indikativni ukupni trošak (kn)	245.000.000

Pregled strateškog projekta 8.

Cilj	Unaprijeđena kvaliteta života na području UAS
Prioritet	Poboljšana kvaliteta odgojno-obrazovnih usluga
Mjera	Optimiziranje mreže i infrastrukture ustanova predškolskog odgoja, Optimiziranje mreže i infrastrukture osnovnih škola
Područje provedbe	Urbana aglomeracija Split
Naziv projekta	**Program izgradnje osnovnih škola, sportskih dvorana i dječjih vrtića**
Opis projekta	Odgojno-obrazovna i sportska infrastruktura prepoznata je kao važan aspekt društvenog razvoja UAS. Cilj strateškog programa izgradnje osnovnih škola, sportskih dvorana i dječjih vrtića je unaprjeđenje i razvoj odgojno-obrazovne i sportske infrastrukture čime se povećava njihova kvaliteta te se unaprjeđuju uvjeti rada u njima. Realizacijom komponenata unutar programa doprinosi se oprimizaciji mreže i infrastrukture ustanova predškolskog i osnovnoškolskog odgoja na području UAS. Komponente: - Osnovna škola Žnjan-Pazdigrad (Grad Split) - Projekt izgradnje osnovne škole fra Pavla Vučkovića, osnovne glazbene škole Jakova Gotovca i školske sportske dvorane (Grad Sinj) - Projekt rekonstrukcije započete sportske dvorane s ostalim sadržajima (Općina Lećevica) *Unutar strateškog projekta postoji mogućnost dodavanja novih komponenata koje su s njime sektorski usklađene.*
Indikativni ukupni trošak (kn)	150.000.000

Pregled strateškog projekta 9.

Cilj	Razvijeni učinkoviti infrastrukturni sustavi za održivo korištenje prirodnih resursa
Prioritet	Poboljšana energetska učinkovitost i opskrba energijom
Mjera	Unaprjeđenje javnog sustava toplinarstva
Područje provedbe	Grad Split
Naziv projekta	**Rekonstrukcija toplane Blatine**
Opis projekta	Strateškim projektom rekonstrukcije toplane „Blatine“ u Splitu predviđena je cjelovita rekonstrukcija same kotlovnice (toplane) sa izgradnjom novog energetski učinkovitog kogeneracijskog (trigeneracijskog) postrojenja, te značajna rekonstrukcija postojećeg toplovodnog distribucijskog razvoda s pripadajućim toplinskim podstanicama u pojedinim objektima. Većina instalacije toplinskog sustava Blatine je građena početkom 70' tih godina prošlog stoljeća tako da je uglavnom dotrajala, nepouzdana i energetski neučinkovita (sa velikim gubicima topline) što je i uvjetovalo prekid njenog komercijalnog korištenja 2012.g. Cilj projekta je dobiti energetski učinkovit toplinski sustav s tržišno prihvatljivom cijenom toplinske energije. Kod revitalizacije centralnog toplinskog sustava Blatine ključna je zamjena do sada korištenog energenta mazuta – LUS II s ekološki i ekonomski povoljnijim zemnim plinom u kombinaciji s kogeneracijskom postrojenjem. To je naročito važno u situaciji započete plinofikacije grada Splita, te stvaranja nove energetske strategije Grada. Zahvatom bi se obuhvatila rekonstrukcija termoenergetskog postrojenja (toplane) Blatine, ulaganjem u čišću i učinkovitiju tehnologiju sa zemnim plinom i kogeneracijom, te ulaganjem u rekonstrukciju dotrajale toplinske mreže (u cilju smanjenja toplinskih gubitaka), te rekonstrukciju toplinskih podstanica s centralnim nadzornim i upravljačkim sustavom. Predmetnim zahvatom obuhvatila bi ponovno priključenje javnih objekta u vlasništvu Grada na centralni toplinski sustav Blatine (OŠ Blatine, OŠ Split 3 i DV More).
Indikativni ukupni trošak (kn)	80.000.000

Pregled strateškog projekta 10.

Cilj	Razvijeni učinkoviti infrastrukturni sustavi za održivo korištenje prirodnih resursa
Prioritet	Uspostavljen sustav učinkovite vodoopskrbe i obrade otpadnih voda

Mjera	Unaprjeđenje sustava učinkovite opskrbe pitkom vodom, Unaprjeđenje sustava odvodnje i obrade otpadnih voda
Područje provedbe	Urbana aglomeracija Split
Naziv projekta	**Projekti vodoopskrbe i odvodnje**
Opis projekta	Cilj strateškog projekta vodoopskrbe i odvodnje je unaprjeđenje i optimizacija vodoopskrbne i infrastrukture odvodnje na području UAS kako bi se stanovnicima i gospodarskim subjektima omogućila dostupnost kvalitetne vode te istovremeno razvijena mreža odvodnje otpadnih voda čime se doprinosi zaštiti okoliša, odnosno smanjenju onečišćenja otpadnim vodama. Komponente: - Projekt vodoopskrbe – izgradnja sekundarne mreže u Radošiću (Općina Lećevica) - Projekt eko Kaštelanski zaljev – hidrotehnički tunel Jadro CS Ravne njive (Grad Split) *Unutar strateškog projekta postoji mogućnost dodavanja novih komponenata koje su s njime sektorski usklađene.*
Indikativni ukupni trošak (kn)	63.000.000

7.
PARTNERSKO VIJEĆE

7. PARTNERSKO VIJEĆE

Glavno savjetodavno tijelo za praćenje pripreme i provedbe Strategije razvoja Urbane aglomeracije Split je Partnersko vijeće Urbane aglomeracije Split čiji je djelokrug i način rada utvrđen Uredbom o osnivanju, sastavu, djelokrugu i načinu rada Partnerskih vijeća (2015). Partnersko vijeće Urbane aglomeracije Split osnovao je Grad Split kao nositelj izrade Strategije razvoja Urbane aglomeracije Split na prvoj sjednici Partnerskog vijeća 25. siječnja 2016. godine na kojoj je ujedno i usvojen Poslovnik kojim je definiran način rada i sastav Vijeća, predstavljen ITU mehanizam te imenovani članovi radnih skupina za izradu Strategije urbane aglomeracije. Organizacijom Partnerskog vijeća (sl. 7.1.) realizirana je bliska suradnja između jedinica lokalne samouprave, regionalnih koordinatora, predstavnika drugih javnih tijela čije je sudjelovanja značajno za razvoj Urbane aglomeracije, predstavnika visokoškolskih ustanova, pružatelja obrazovnih usluga i usluga osposobljavanja te istraživačkih centara, predstavnika gospodarskih i socijalnih partnera te predstavnika organizacija civilnog društva.

Slika 7.1. Skica organizacije Partnerskog vijeća Urbane aglomeracije Split

Svrha Partnerskog vijeća je aktivno sudjelovanje u svim fazama izrade Strategije, utvrđivanju prioriteta razvoja urbane aglomeracije, predlaganju strateških projekata za razvoj urbane aglomeracije te praćenju provedbe Strategije. Tijekom izrade Strategije razvoja Urbane aglomeracije Split, Partnersko vijeće se u svome radu rukovodilo načelima transparentnosti (utvrđivanje ključnih dionika razvoja i načina rada Partnerskog vijeća) i jednakosti članova partnerstva (svaki član Partnerskog vijeća može iznijeti stajalište i mišljenje organizacije koje će biti uzeto u razmatranje na prikladan način).

Sastav Partnerskog vijeća definiran je Poslovnikom prema načelu ravnomjerne predstavljenosti partnera što podrazumijeva da Partnersko vijeće omogućuje predstavljenost ključnih dionika razvoja iz javnog, privatnog i civilnog sektora te da se u njegovom radu onemogući pretežiti utjecaj samo jedne kategorije dionika. Na taj su način na sjednicama Partnerskog vijeća bile uključene 42 organizacija (tab. 7.1.).

Tab. 7.1. Organizacije članice Partnerskog vijeća Urbane aglomeracije Split

Javni sektor	Privatni sektor	Civilni sektor
Grad Split Grad Omiš Grad Kaštela Grad Solin Grad Trogir Grad Sinj Općina Dugi Rat Općina Dugopolje Općina Klis Općina Lećevica Općina Muć Općina Podstrana Općina Dicmo JU RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinska županija Hrvatski zavod za zapošljavanje - Regionalni ured Split Turistička zajednica Splitsko-dalmatinske županije Hrvatska gospodarska komora - Županijska komora Split Hrvatska udruga poslodavaca – Regionalni ured Split Hrvatska obrtnička komora Split Poduzetnički inkubator Klis Ured za transfer tehnologije – Sveučilište u Splitu	Zelena mreža d.o.o. Solin Suvremeno učilište u Splitu	Savez samostalnih sindikata Hrvatske – teritorijalni ured Split Hrvatska udruga radničkih sindikata – HURS – Županijski ured Split Udruga DAR Dugopolje Udruga Most Split Udruga TOMS Trogir Udruga Agape Omiš Udruga MI Split Udruga Sv. Jeronim Kaštel Gomilica Udruga Srma Sinj Ekumenska inicijativa žena Omiš Udruga za biološka istraživanja BIOM – područni ured Sinj Udruga KURS Split Udruga za istraživanje i zaštitu prirode Codium Društvo Bijaći Kaštela Udruga Moje dijete Solin Udruga Male žice Omiš

Tijekom izrade Strategije razvoja Urbane aglomeracije Split održavani su konzultacijski sastanci tijela za pripremu i provedbu strategije. Partnersko vijeće sastalo se četiri puta (Tab. 7.2.). Prije i nakon sjednica Partnerskog vijeća održavala se aktivna on-line komunikacija među članovima Partnerskog vijeća kroz koju su im pravovremeno dostavljeni radni materijal na koje su članovi slali komentare i prijedloge sukladno zadaćama definiranim u Poslovniku.

Tab. 7.2. Pregled održanih sjednica Partnerskog vijeća Urbane aglomeracije Split

Datum	Sjednica	Tema sastanka
25. siječnja 2016.	1. sjednica Partnerskog vijeća Urbane aglomeracije Split	Usvajanje Poslovnika Partnerskog vijeća za Urbanu aglomeraciju Split te osnivanje istog, izbor predsjednika Partnerskog vijeća, predstavljanje aktivnosti u procesu izrade Strategije razvoja Urbane aglomeracije Split, predstavljanje Analize stanja
21. travnja 2016.	2. sjednica Partnerskog vijeća Urbane aglomeracije Split	Predstavljanje odrađenih i predstojećih aktivnosti u procesu izrade Strategije razvoja Urbane aglomeracije Split i prijave na ITU natječaj, predstavljanje i komentiranje SWOT analize Strategije razvoja Urbane aglomeracije Split, predstavljanje i komentiranje prijedloga Ciljeva i prioriteta Strategije razvoja Urbane aglomeracije Split
9. lipnja 2016.	3. sjednica Partnerskog vijeća Urbane aglomeracije Split	Predstavljanje odrađenih i predstojećih aktivnosti u procesu izrade Strategije razvoja Urbane aglomeracije Split i prijave na ITU natječaj, predstavljanje i komentiranje prijedloga Mjera i aktivnosti/programa/projekata Strategije razvoja Urbane aglomeracije Split
11. srpnja 2016.	4. sjednica Partnerskog vijeća Urbane aglomeracije Split	Predstavljanje odrađenih i predstojećih aktivnosti u procesu izrade Strategije razvoja Urbane aglomeracije Split i prijave na ITU natječaj, usvajanje Strategije razvoja Urbane aglomeracije Split, usvajanje Prijedlog doprinosa ITU mehanizma provedbi Strategije razvoja Urbane aglomeracije Split

Sjednice Partnerskog vijeća nisu otvorene za javnost i medije osim ukoliko to drugačije ne definiraju članovi Partnerskog vijeća. Javnost se informira o radu Partnerskog vijeća redovnim priopćenjima za javnost koje priprema Predsjedavajuća osoba (predstavnik Grada Splita) uz pomoć tajništva Partnerskog vijeća. Zapisnici sa sjednica objavljuju se na mrežnoj stranici Grada te se javno objavljuju i informacije i dokumenti o načinu odabira članova Partnerskog vijeća te popis njegovih članova. Na isti način objavljuju se i poduzete radnje kojima se osigurava aktivno sudjelovanje partnera u radu Partnerskog vijeća, informacije o održanim sjednicama i savjetovanjima s partnerima, doprinosu partnera u izradi i provedbi planskih dokumenata politike regionalnoga razvoja te druge relevantne informacije.

Partnersko vijeće sudjelovalo je u svim fazama izrade Strategije razvoja Urbane aglomeracije Split te će aktivno sudjelovati i u praćenju njegove provedbe. Aktivnosti praćenja provedbe i napretka u ostvarenju ciljeva Strategije razvoja Urbane aglomeracije Partnersko vijeće nastavit će dinamikom koju će odrediti sam postupak provedbe. Sukladno navedenom, Partnersko vijeće će u narednom razdoblju biti vezano uz praćenje provedbe akcijskog plana te pokazatelja definiranih Strategijom te će na temelju navedenog predlagati izmjene akcijskog plana u svrhu njegova usklađivanja sa stvarnom dinamikom na koju osim planiranog, mogu utjecati i neplanirane okolnosti.

8.
HORIZONTALNA NAČELA

8. HORIZONTALNA NAČELA

Cjelokupan proces izrade i strateškog planiranja Strategije razvoja Urbanog područja Splita temeljen je na poštivanju i uvažavanju horizontalnih načela nediskriminacije i održivog razvoja. Temeljne odrednice načela nediskriminacije odnose se na izbjegavanje svakog oblika socijalne isključenosti i nejednakog postupanja prema pojedinim socijalnim skupinama, dok se načelo održivog razvoja temelji na očuvanju i zaštiti okoliša, učinkovitoj uporabi resursa, ublažavanju i prilagodbi prostora klimatskim promjenama, očuvanju bioraznolikosti, jačanju otpornosti na krizne situacije i sprječavanju rizika te izbjegavanju ugrožavanja okoliša i nepovratnog gubitka neobnovljivih prostornih resursa i prirodnih potencijala.

Horizontalna načela primjenjivana su u svim fazama izrade SRUA Splita čime su u određenoj mjeri uklopljena u sve razine strateškog okvira. Pritom je najveći izravni učinak načela predviđen kroz mjere koje se većim dijelom usredotočuju upravo na uža tematska područja koja su u potpunosti ili djelomično povezana uz navedena horizontalna načela.

8.1. Implementacija horizontalnih načela tijekom analize stanja

Prilikom izrade analize stanja definirana horizontalna načela upotrijebljena su prilikom odabira tema koje će obraditi, ali i prilikom identifikacije problema u analiziranim razvojnim područjima. U nastavku teksta numeracija poglavlja odnosi se na Strategiju razvoja urbane aglomeracije Splita.

U poglavlju *3.1.2. Socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi* obrađeno je socijalno stanje UAS-a pri čemu je naglasak stavljen na korištenje i dostupnost socijalnih usluga od strane ranjivih skupina. U poglavlju *3.1.3. Društvena i zdravstvena infrastruktura* analizirana je dostupnost stambenog fonda, zdravstvene, društvene, kulturne i sportsko-rekreacijske infrastrukture s naglaskom i na socijalno ranjive skupine. Načelo nediskriminacije je također implementirano i u proces izrade *3.1.4. Obrazovanje* gdje se dostupnost obrazovanja i obrazovne infrastrukture analizirala i za socijalno ranjive skupine stanovništva.

Načelo održivog razvoja uzeto je u obzir prilikom izrade svih potpoglavlja u okviru poglavlja *3.3. Urbano okruženje*. U poglavlju *3.3.1. Kvaliteta urbanog okruženja, izloženost ekološkim rizicima i klimatskim opasnostima* analizirana je kvaliteta i onečišćenost zraka, voda i tla, te su definirani potencijalni prirodni i antropogeni rizici koji utječu na gospodarenje urbanim okolišem, a samim time i na njegovo smanjenje održivosti. U poglavlju *3.3.2. Primarna infrastruktura* napravljena je analiza u pružanju usluga vezanih uz opskrbu vodom, sustav grijanja, elektroopskrbu i energetsku učinkovitost u okviru kojih je identificirano postojeće stanje i provedene aktivnosti koje promiču održive prakse gospodarenja resursima. U okviru poglavlja *3.3.3. Infrastruktura za mobilnost i internetsku povezanost* i *3.3.4. Urbani prijevoz* analizirani su prometni i javni prijevozni sustavi s naglaskom na održivu urbanu mobilnost.

8.2. Implementacija horizontalnih načela tijekom izrade strateškog okvira

Osmišljavanje razvojnih prioriteta i mjera tijekom izrade strateškog okvira vođeno je horizontalnim načelima kako bi se osigurao održivi društveni, ekonomski i okolišni razvoj u svim razvojnim područjima kao i nediskriminacija u svim razvojnim mjerama i aktivnostima u kojima je diskriminacija moguća. Pritom su horizontalna načela integrirana u strateški okvir na dva načina:

- razvojni prioriteti, mjere i aktivnosti definirani su kako bi u nazivu ta načela bila prepoznatljiva i tako se osiguralo njihovo uvažavanje u realizaciji strateškog razvoja;
- ukoliko načela nisu mogla biti izravno primijenjena, definirani su dodatni razvojni prioriteti, mjere i aktivnosti usmjereni na osiguravanje nediskriminacije i održivog razvoja u poljima na koja se prioriteti, mjere ili aktivnosti odnose.

Definirana načela su u određenoj mjeri uklopljena u sve prioritete Strategije dok se neke mjere ipak većim dijelom usredotočuju upravo na ostvarenje konkretnijih ciljeva upravo u tim područjima. Naposljetku, u fazi određivanja pokazatelja za praćenje provedbe strategije definirani su i pokazatelji kojima se prati doprinos Strategije održivom razvoju i nediskriminaciji, kroz prethodno navedene komponente obuhvaćene tim načelima. Mjere i pokazatelji kojima se doprinosi nediskriminaciji i održivom razvoju prikazani su u idućim tablicama.

Tab. 8.2.1. Pregled odabranih mjera i pripadajućih pokazatelja kojima se promiče načelo nediskriminacije u okviru SRUA Splita

Oznaka	Naziv mjere	Pokazatelji mjere
1.2.1.	Podrška razvoju deinstitucionaliziranih usluga socijalne skrbi	- broj usluga cjelodnevnih i poludnevnih boravaka - broj mobilnih timova socijalne naravi koji djeluju na području UAS - broj kreveta dostupan za beskućnike - broj pružatelja socijalnih usluga u zajednici - broj osoba koje su primile pomoć kroz socijalne usluge u zajednici, pružene kroz projekte
1.2.2.	Jačanje socijalne uključenosti	- broj novozaposlenih osoba pripadnika ranjivih skupina - broj novozaposlenih sudionika koji su završili program osposobljavanja
1.3.1.	Poboljšalje dostupnosti i kvalitete primarne zdravstvene zaštite	- broj liječnika opće medicine u UAS na 10.000 stanovnika UAS - broj mobilnih timova
1.5.2.	Optimiziranje mreže i infrastrukture ustanova predškolskog odgoja	- broj djece po vrtiću/grupi - udio prilagođenih objekata na razini UAS
1.5.3.	Unaprjeđenje programa predškolskog odgoja	- prilagodba programa u vrtićima za djecu s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama - rast dostupnosti usluga jasličkog programa na području UAS - jačanje kapaciteta odgajatelja za skrb o djeci rane dobi

2.2.1.	Održiva integracija osoba koje nisu zaposlene, ne obrazuju se niti osposobljavaju (NEET) na tržište rada kao i dugotrajno nezaposlenih osoba	- postotak neaktivnih osoba koje se ne obrazuju i ne osposobljavaju - postotak dugotrajno nezaposlenih osoba - broj mladih koji su sudjelovali u programima osposobljavanja - stipendije NEET-ova za deficitarna zanimanja i obrte - sudionici osposobljavanja koji imaju posao po prestanku sudjelovanja
2.2.2.	Poticanje zapošljavanja mladih i olakšavanje njihovog prijelaza iz obrazovnog sustava na tržište rada	- broj mladih nezaposlenih osoba

Tab. 8.2.2. Pregled odabranih mjera i pripadajućih pokazatelja kojima se promiče načelo održivog razvoja u okviru SRUA Splita

Oznaka	Naziv mjere	Pokazatelji mjere
2.4.1.	Usmjeravanje i koordiniranje održivog turističkog razvoja	- indeks turističke funkcionalnosti - postotak lokalnog stanovništva koje je zadovoljno utjecajem turizma
2.4.3.	Razvoj integriranih turističkih programa baziranih na kulturnoj baštini i ostalim komparativnim prednostima	- broj dolazaka izvan sezone - povećanje broja posjetitelja - novozaposleni u turističkom sektoru
3.1.1.	Unaprjeđenje postojećih sustava praćenja stanja okoliša	- uspostavljenje mjerne postaje za trajno praćenje stanja tala na području UAS - usvojena godišnja izvješća o kvaliteti zraka na području UAS
3.1.2.	Razvoj baze podataka postojećih javnih zelenih površina	- izrada segmenta geoinformacijskog sustava koji obuhvaća klasifikaciju javnih zelenih površina
3.1.3..	Uređenje, planiranje i izgradnja javnih zelenih površina	- povećanje broja uređenih javnih zelenih površina - povećanje ukupne površine javnih zelenih površina izgradnjom novih - izrađen i javno objavljen program održavanja javnih zelenih površina
3.1.4.	Unaprjeđenje upravljanja zaštićenim područjima i prirodnim vrijednostima	- izrada detaljne kartografske i geodetske dokumentacije za zaštićena područja - izrada i unaprjeđenje geoinformacijskog sustava u funkciji u područjima s prirodnim vrijednostima i zaštićenim područjima - uključiti građane i udruge u rasprave o zaštiti i očuvanju prirode putem kampanja
3.1.5.	Povećana zaštita bioraznolikosti staništa i vrsta	- provođenje aktivnosti suzbijanja i iskorjenjivanja alohtonih i invazivnih vrsta koje imaju utjecaj na vrste i staništa ekološke mreže - izrada strateškog programa pošumljavanja opožarenih područja

3.2.1.	Edukacija stanovništva o važnosti i načinu razvrstavanja otpada	- provedene kampanje u vrtićima od strane JLS - provedene kampanje u školama od strane JLS
3.2.2.	Smanjenje negativnih učinaka otpada po okoliš	- izgradnja reciklažnih dvorišta - izgradnja zelenih otoka
3.3.1.	Razvoj baze podataka brownfield objekata i područja i određivanje njihove namjene	- Izrada segmenta geoinformacijskog sustava koji obuhvaća klasifikaciju brownfield područja - izrada studija i istraživanja i određivanja mogućnih namjena brownfield područja - izrada pilot projekata
3.3.2.	Revitalizacija nekorištenih objekata i zona - izgradnja, uređenje, dovršavanje i obnova	- uizrada projektne dokumentacije - površina obnovljenih brownfield područja gradova
3.4.1.	Unaprjeđenje sustava učinkovite opskrbe pitkom vodom	- ukupni gubici na vodoopskrbnim sustavima UAS
3.4.2.	Unaprjeđenje sustava odvodnje i obrade otpadnih voda	- stanovništvo obuhvaćeno uslugom poboljšane obrade otpadnih voda - Izgrađeni UPOV-i (opterećenja jednakog ili većeg od 2.000 ES) s potrebnom propisanom razinom pročišćavanja
3.5.1.	Povećanje energetske učinkovitosti u zgradarstvu, industriji, uključivo korištenje obnovljivih izvora energije za vlastite potrebe	- provedba energetskih projekata - izrada planova ENU - provedba energetske obnove zgrada i/ili korištenje OIE - organizacija promotivnih aktivnosti i radionica - pružanje tehničke pomoći u pripremi i realizaciji projekata OIE - izrađen demonstracijski centar za OIE
3.5.2.	Unaprjeđenje javnog sustava toplinarstva	- izrada studije izvedivosti - realizacija modernizacije sustava grijanja - edukacijska kampanja - povećanje učinkovitosti sustava toplinarstva u UAS-u
3.6.7.	Unaprjeđenje pješačkog i biciklističkog prometa	- uređenje dužobalnih šetnica - nove i nadograđene biciklističke staze/trake

Veliki broj navedenih mjera moguće je integrirati kako bi se njihovom provedbom zadovoljila oba horizontalna načela – nediskriminacije i održivog razvoja. Primjerice, moguća je integracija projekata vezanih uz održivi gospodarski razvoj i promicanje zapošljivosti dugotrajno nezaposlenih i/ili mladih (integracija mjera *2.2.1. Održiva integracija osoba koje nisu zaposlene, ne obrazuju se niti osposobljavaju (NEET) na tržište rada kao i dugotrajno nezaposlenih osoba* i *2.2.2. Poticanje zapošljavanja mladih i olakšavanje njihovog prijelaza iz obrazovnog sustava na tržište rada* s mjerom *2.4.3. Razvoj integriranih turističkih programa baziranih na kulturnoj baštini i ostalim komparativnim prednostima*). Integriranost je moguća i prilikom projekata izgradnje infrastrukture za odgoj, obrazovanje i socijalnu skrb kojima će se utvrditi da li popratna infrastruktura obuhvaća opremljenost biciklističkom i pješačkom infrastrukturom te adekvatnim stazama (integracija mjere *1.5.2. Optimiziranje mreže i infrastrukture ustanova predškolskog odgoja* s mjerom *3.6.7. Unaprjeđenje pješačkog i*

biciklističkog prometa). Jednako tako, integraciju mjera moguće je postići prilikom provođenja obnova brownfield područja prilikom čije procjene izvedivosti će se procjenjivati učinak na spolove i nediskriminaciju, odnosno tijekom provođenja mjera unaprjeđenje upravljanja zaštićenim područjima i prirodnim vrijednostima prilikom čega će se naglasak staviti na omogućenost uključenosti sudjelovanja žena, manjina i ranjivih skupina u edukativnim i informativnim kampanjama.

8.3. Implementacija horizontalnih načela tijekom provedbe SRUA

Tijekom provedbe Strategije razvoja urbane aglomeracije Splita spomenuta horizontalna načela promicat će se u postupcima odabira projekata, u okviru kriterija odabira i pitanja za kvalitativnu procjenu, tako što će prijavitelji kroz opis predviđenih aktivnosti morati dokazati da će projekti koje prijavljuju pozitivno doprinositi načelima nediskriminacije i održivog razvoja te u kojoj je mjeri navedeni doprinos predviđen. Tijekom faze odabira projekata i u pogledu ugovaranja, mogući utjecaj na održivi razvoj i izbjegavanje nediskriminacije svakako će se uzeti u obzir te će pojedinosti ovisiti npr. o vrsti i veličini projekta, dok će se takva pitanja provjeravati i u okviru internih procedura kontrola i revizije. Svi prijavitelji će u prijavnom obrascu projekta morati prikazati kako će pojedini projekt doprinijeti opisanim horizontalnim načelima. Tijekom faze provedbe projekata, pridržavanje načela nediskriminacije i održivog razvoja pratit će se na razini projekata kroz izvješća o praćenju, kao i kroz kontrolu provedbe projekata na licu mjesta te periodički i kroz evaluaciju doprinosa ciljevima horizontalnih načela.

8.4. Implementacija horizontalnih načela u praćenju provedbe SRUA

Sustav praćenja provedbe SRUA Splita s obzirom na horizontalna načela provodit će se redovnim praćenjem pokazatelja kojima se doprinosi ovim načelima te analizom podataka koja se usredotočuje prije svega na ta pitanja. U okviru planirane srednjoročne evaluacije provedbe SRUA obuhvatio bi se i pristup tim načelima, te bi se prije svega usredotočilo na modalitete promicanja i praćenja. Nakon dovršetka provedbe, u okviru moguće evaluacije utvrdili bi se konačni cjelokupni rezultati te poboljšao okvir promicanja ovih načela za buduće vezane strateške dokumente. Primjena horizontalnih načela ovisit će o prirodi i opsegu projekta, definiranim aktivnostima te o uvjetima određenog natječaja (u tom će slučaju upute za prijavitelje odrediti uvjete i bodovanje za doprinos horizontalnim načelima). Informaciju o doprinosu horizontalnim načelima prijavitelji će upisivati u predviđen obrazac za što može poslužiti postojeći obrasci koji su predloženi u uputama za prijavitelje i korisnike o provedbi horizontalnih načela operativnih programa Konkurentnost i kohezija 2014.-2020. te Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.

Kao pomoćni alat u praćenju predlaže se izrada kontrolne liste za osobe koje sudjeluju u pripremi projekta koja će pomoći uključenim dionicima u pripremi projekte prijave te samim prijaviteljima. Kontrolna lista će u početnoj fazi biti otvorena te će se moći nadopunjavati i proširivati. O učinkovitosti i mogućnosti njezinog korištenja kao pomoći prijaviteljima odlučit će se naknadno, a do tada će ona biti interni alat. Ukoliko se tijekom provedbe SRUA prijavitelji projekata odluče za njezino korištenje, ona može postati dio projektne dokumentacije što znači kako će biti dostupna tijekom provjere i revizije kao dokaz pripremnih aktivnosti te kao provjera procjene pozitivnog ili neutralnog učinka na provedbu SRUA s obzirom na horizontalna načela.

U pogledu promicanja načela nediskriminacije, relevantne organizacije civilnog društva i nevladine organizacije, koje djeluju u području održivog razvoja uključene su u izradu SRUA te će i dalje biti uključene u aktivnosti praćenja provedbe, savjetovanja o izvješćima o napretku provedbe te sudjelovati na sastancima kojima je tema praćenje i upravljanje provedbom. Na taj će se način osigurati nastavak njihove uključenosti i rada, kako je propisano u delegiranom aktu o Europskom kodeksu ponašanja u partnerstvu. Konkretnije će se raditi na borbi protiv diskriminacije osiguranjem dostupnosti za osobe s invaliditetom, kao i njihovom pristupu odgovarajućim proizvodima i uslugama. Takve će se aktivnosti primjenjivati u svim fazama planiranja i provedbe, pogotovo infrastrukturnih projekata te će se uzeti u obzir i odredbe koje će uključivati jednakost spolova. Kako bi se u konačnici smanjio cjelokupni rizik od diskriminacije, jedna od ključnih aktivnosti uključivat će i promidžbene aktivnosti te širenje informacija koje obuhvaćaju mjere za podršku pristupačnosti, poput obuke i sastanaka na razini UAS, odgovarajućih internetskih stranica, tiskanih materijala i dr. K tomu, provodit će se i mjere za obuku osoblja tijela uključenih u upravljanje i kontrolu SRUA, u području antidiskriminacijske politike, politike i zakona u području spolne ravnopravnosti, kao i invalidnosti s obzirom na Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom. Za svaki projekt definirala bi se zasebna rješenja, odnosno utvrdili obavezni ili neobavezni zahtjevi u pogledu promicanja načela održivog razvoja i nediskriminacije na razini projekta.

U kontekstu načela održivog razvoja u provedbenoj fazi SRUA, obuhvatit će se poštivanje minimalnih zakonskih odredbi održivog razvoja. U svakom pozivu će se morati navesti relevantno zakonodavstvo i pripadajući dokumenti koje će prijavitelji morati priložiti. U konkretnom slučaju, praćenje provedbe SRUA obuhvatit će poštivanje propisa i međunarodnih ugovora iz područja zaštite okoliša, zaštite zraka, zaštite voda, zaštite klime i ozonskog sloja, gospodarenja otpadom, zaštite prirode, zaštite mora i priobalja, zaštite od elementarnih nepogoda i zaštite od protuminskog djelovanja. U skladu s navedenim, praćenje provedbe SRUA obuhvatit će:

- uvođenje okolišno održivih praksi u sektor zbrinjavanja otpada (sve potencijalno negativne posljedice kažnjavat će se u skladu s važećim Zakonom o održivom gospodarenju otpadom);
- poštivanje zakonodavnog okvira za gospodarenje vodama (uključuje načela nadoknade troškova za usluge distribucije vode i načela onečišćivač plaća i korisnik plaća, u skladu sa Zakonom o vodama);
- zaštitu ekološke mreže Natura 2000 (omogućit će se održivo upravljanje što će pozitivno utjecati na lokalno gospodarstvo; u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode i važećim pravilnicima i propisima);
- provođenje aktivnosti razminiranja u slučajevima eventualne minske zagađenosti ili sumnje na isto prilikom provedbe budućih infrastrukturnih zahvata (u skladu sa Zakonom o protuminskom djelovanju);
- gradnju novih građevina nakon prilaganja podataka o provedenoj procjeni (uključivanje podataka o energetskom pregledu i postupku izdavanja certifikata, analizi troškova i koristi, troškova životnog ciklusa; u skladu sa Zakonom o prostornom uređenju i Zakonom o zaštiti okoliša);
- izrade planova zaštite i spašavanja (utvrdit će se opseg elementarnih nepogoda; u skladu sa Zakonom o zaštiti od elementarnih nepogoda);
- revitalizacije brownfield područja (nakon provođenja obaveznog energetskog pregleda u slučaju renoviranja ili adaptacije na zgradama u javnom vlasništvu, zgradama otvorenim za javnost ili velikim poduzećima; u skladu sa Zakonom o prostornom uređenju i zakonom o zaštiti okoliša);

- ublažavanje i prilagodba na klimatske promjene (u skladu sa Zakonom o zaštiti zraka i važećim uredbama EU).

Mogućnosti provođenja projekata u pogledu zelene javne nabave, mjere suočavanja s klimatskim izazovima, poticanje učinkovitosti resursa i zelena načela rasta bit će u potpunosti poštovana i provedena na svim razinama provedbe SRUA.

U kontekstu poštivanja načela održivog razvoja, u planu je i podnošenje molbe za Ocjenu o potrebi procjene utjecaja zahvata na okoliš. To podrazumijeva provedbu postupka tijekom kojeg nadležno tijelo utvrđuje može li planirani zahvat imati značajne utjecaje na okoliš i odlučuje o potrebi provedbe procjene utjecaja zahvata na okoliš, kako bi se utjecaji sveli na najmanju moguću mjeru i postigla najveća moguća očuvanost kakvoće okoliša.

9.

SAŽETAK IZVJEŠĆA O PROVEDENOM POSTUPKU PRETHODNOG VREDNOVANJA

9. SAŽETAK IZVJEŠĆA O PROVEDENOM POSTUPKU PRETHODNOG VREDNOVANJA

Strategija razvoja Urbane aglomeracije Split za razdoblje do kraja 2020. godine izrađena je slijedom Zakona o regionalnom razvoju (NN 147/14) i odgovarajućih podzakonskih akata. Izrada je prethodno vrednovana (ex-ante evaluirana) kako bi se postigla potrebna kvaliteta nacrta i podržao potrebni tempo izrade određen rokovima Poziva za odabir područja za provedbu mehanizma integriranih teritorijalnih ulaganja (ITU mehanizam). Kontekst izrade i vrednovanja SRUAS određen je i nemalim brojem razvojnih dokumenata na županijskoj, nacionalnoj i europskoj razini.

Završni izvještaj kojem su prethodila dva privremena, opisuje uspješnu suradnju izrađivača, Naručitelja ex-ante evaluacije i ex-ante evaluatora i navodi kronološki slijed svih relevantnih događanja od početka do kraja izrade. Postavljen je i niz evaluatorskih pitanja na koje je mahom odgovoreno potvrdno. Odgovori na najvažnija tri pitanja, ona o relevantnosti, konsistentnosti i koherentnosti Strategije potvrdni su i posebno su obrazloženi. Konačno je zaključeno i preporučeno da se Strategija uputi u postupak usvajanja.

10.

MIŠLJENJE O POTREBI PROVOĐENJA STRATEŠKE PROCJENE UTJECAJA NA OKOLIŠ

10. MIŠLJENJE O POTREBI PROVOĐENJA STRATEŠKE PROCJENE UTJECAJA NA OKOLIŠ

REPUBLIKA HRVATSKA
Grad Split

Primljeno	6.11.2017.	
Klasifikacijska oznaka	Org. jed.	
303-01/15-01/00010	15-02	
Urudžbeni broj	Pril.	Vrij.
2181/1-17-174	0	0,00

P / 1609258

REPUBLIKA HRVATSKA
SPLITSKO-DALMATINSKA ŽUPANIJA
Upravni odjel za komunalne poslove, komunalnu infrastrukturu i zaštitu okoliša

KLASA: 351-04/17-01/0007
URBROJ: 2181/1-10-17-2
Split, 27. listopada 2017.

GRAD SPLIT
Služba za gospodarstvo, turizam, međunarodne i europske fondove
Odsjek za provedbu ITU mehanizama
Obala kneza Branimira 17
21000 Split

Predmet: Strategija razvoja urbane aglomeracije Split
- mišljenje o potrebi provođenja postupka ocjene, odnosno strateške procjene plana na okoliš, daje se

Veza Vaš predmet KLASA: 303-01/15-01/00010 od 19. listopada 2017.

Na temelju članka 66. stavka 1. Zakona o zaštiti okoliša (NN 80/13, 153/13 i 75/15), daje se:

M i š l j e n j e

I. Za Strategiju razvoja urbane aglomeracije Split nije potrebno provesti postupak strateške procjene utjecaja plana na okoliš, kao ni postupak ocjene o potrebi strateške procjene.

II. Za Strategiju razvoja urbane aglomeracije Split treba primijeniti mjere zaštite okoliša i program praćenja stanja okoliša iz Izvješća o provedenom postupku strateške procjene utjecaja na okoliš za Strategiju regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020., KLASA: 300-01/15-03/2, URBROJ: 538-06-1-1/004-17-110, koju je dana 11.09.2017. donijelo Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije.

Obrazloženje

Sukladno članku 66. Zakona o zaštiti okoliša (NN 80/13, 153/13 i 75/15), Grad Split kao nositelj izrade Strategije razvoja urbane aglomeracije Split, je svojim zahtjevom od 19. listopada 2017., KLASA: 300-01/17-01/0001, URBROJ: 2134/01-02-04/5-17-3, od ovog

Upravnog tijela zatražio mišljenje o potrebi provedbe postupka ocjene, odnosno strateške procjene za predmetni Strategiju.

Uz svoj zahtjev, Grad Split je priložio sljedeću dokumentaciju:

1. Nacrt Strategije razvoja urbane aglomeracije Split, koju je u ožujku 2017. izradio autorski tim Sveučilišta u Splitu;
2. Popunjeni obrazac o ocjeni o potrebi strateške procjene na okoliš;
3. Izvješće o provedenom postupku strateške procjene utjecaja na okoliš za Strategiju regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020., KLASA: 300-01/15-03/2, URBROJ: 538-06-1-1/004-17-110, koju je dana 11.09.2017. donijelo Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije.

Ad. 1. U Nacrtu Strategije razvoja urbane aglomeracije Split, između ostalog, navedeno je sljedeće:

- Nacrt Strategije izrađen je sukladno Smjernicama za izradu strategije razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje (Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, rujan 2015.);
- Podatkovna razina jedinica lokalne samouprave je nedostatna, što predstavlja ozbiljnu prepreku u praćenju realizacije same Strategije;
- Dana 30.11.2015. Ministar nadležan za poslove regionalnog razvoja donio je Odluku o ustrojavanju urbane aglomeracije Split, KLASA: 011-01/15-02/4, URBROJ: 538-06-1-2/016-15-9), u koju ulaze sljedeće jedinice lokalne samouprave: gradovi Split, Kaštela, Omiš, Sinj, Solin, Trogir, te Općine Dicmo, Dugi Rat, Dugopolje, Klis, Lećevica, Muć i Podstrana.

Ad. 2. U popunjenom obrascu o ocjeni o potrebi strateške procjene na okoliš između ostalog, navedeno je sljedeće:

- Predmetna Strategija predstavlja okvir za financiranje iz sredstava Europske unije;
- Strategija razvoja Urbane aglomeracije je kao i Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020. planski je dokument koji definira opće smjernice razvoja Urbane aglomeracije Split s nedostatnom razinom definiranosti planiranih projekata/zahvata i njihovog prostornog smještaja. Obzirom na karakter ove strategije, njome se ne predviđaju varijantna rješenja već ona predstavlja okvir za tipove aktivnosti koje će se provoditi u razdoblju do kraja 2020. godine temeljem utvrđenih strateških ciljeva i prioriteta vodeći pri tome posebno računa o doprinosu ukupnom razvoju stvaranjem uvjeta koji će omogućiti povećanje konkurentnosti svih područja, smanjenju društvene i gospodarske razvojne nejednakosti među različitim područjima, uspostavi okvira za koordinirane (regionalne i lokalne) teritorijalne inicijative koje imaju za cilj unaprijediti gospodarski i društveni razvoj na regionalnoj i lokalnoj razini.
- Identificirana su tri strateška cilja koja se Strategijom regionalnog razvoja RH namjeravaju ostvariti. Ciljevi su:
  - SC1. Povećanje kvalitete življenja poticanjem održivog teritorijalnog razvoja;
  - SC2. Povećanje konkurentnosti regionalnog gospodarstva i zaposlenosti
  - SC3. Sustavno upravljanje regionalnim razvojem.
- Strateški ciljevi 1 i 2 načelno sadrže dvije komponente usmjerene na jačanje vještina i sposobnosti, te stvaranje poticajnog okruženja za razvoj, dok je druga komponenta

usmjerena na razvoj za to potrebne infrastrukture. Treći cilj je usmjeren na upravljanje i koordinaciju regionalnim razvojem.

- Dosezanje ovih postavljenih strateških ciljeva usklađeni su s ciljevima Strategije razvoja Urbane aglomeracije Split koji će se ostvarit kroz prioritete i mjere opisane u poglavlju 4. Nacrta Strategije razvoja Urbane aglomeracije Split.
- Obzirom na njihov očekivani doprinos razvoju Urbane aglomeracije Split, pri izradi Strategije razvoja Urbane aglomeracije Split posebice su se uzela u obzir horizontalna načela, i to, načelo nediskriminacije te načelo održivog razvoja, kako bi se aktivnostima vezanim za kvalitetniju međusektorsku suradnju i vertikalno i horizontalno usuglasili i maksimalno pridonijeli boljem sagledavanju i stanju okoliša, što je u skladu sa Strategijom regionalnog razvoja RH.
- Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, kao nadležno tijelo, provelo je postupak strateške procjene utjecaja na okoliš Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020. godine, kao i Glavnu ocjenu prihvatljivosti za ekološku mrežu te je izrađena Strateška studija utjecaja Strategije na okoliš te Izvješće o provedenom postupku strateške procjene utjecaja na okoliš;
- Strategijom se ne planiraju nove aktivnosti u odnosu na Strategiju regionalnog razvoja RH, a za koju je provedena strateška procjena;
- Razlozi za izradu Strategije su sljedeći:
  - obveze njezina donošenja utvrđene člankom 15. Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske
  - utvrđivanja politike regionalnog razvoja kojom se utvrđuju ciljevi i prioriteti razvoja Urbane aglomeracije Split kroz temeljni strateški dokument
  - utvrđivanja smjera planiranja razvoja, načina ostvarenja razvoja te potrebe svih subjekata i skupina u društvu unutar Urbane aglomeracije Split
  - planiranje razvojnih potreba i potencijala područja u poticanju održivog urbanog razvoja
  - definiranje ključnih problema u području društva, gospodarstva i urbanog okruženja
  - korištenja bespovratnih sredstava za realizaciju razvojnih programa od javnog interesa unutar Urbane aglomeracije Split temeljem mehanizma integriranih teritorijalnih ulaganja u programskom razdoblju 2013.- 2020. godine.

U dijelu Obrasca koji se odnosi na procjenu mogućih značajnih utjecaja Strategije na okoliš, između ostalog je navedeno:

- Strategija ne predstavlja okvir za provedbu zahvata koji podliježu ocjeni o potrebi procjene utjecaja na okoliš, odnosno procjeni utjecaja na okoliš sukladno propisu kojim se uređuju navedeni postupci;
- Strategija ne predstavlja okvir za razvoj drugih zahvata, osim gore navedenih, koji bi mogli imati značajne utjecaje na okoliš, pojedinačno ili kumulativno;
- Strategija ne može imati značajan utjecaj na ekološku mrežu.

Nadalje, u zaključcima Obrasca je navedeno slijedeće:

- Strategija razvoja Urbane aglomeracije Split do 2020. je dokument koji definira opće smjernice razvoja Urbane aglomeracije Split te nema mogućih rizika za okoliš uslijed provedbe aktivnosti obzirom na njihov očekivani doprinos razvoju Urbane aglomeracije Split. Odnosno, dokument je općenitog karaktera s nedostatnom razinom definiranosti planiranih zahvata pa i infrastrukturnih zahvata, te je Grad Split mišljenja kako se za istu ne treba provoditi postupak strateške procjene utjecaja na okoliš obzirom da je već proveden postupak Strateške procjene utjecaja zahvata na okoliš za

dokument višeg reda, odnosno za Strategiju regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020. godine.

- Stoga, zbog načela učinkovitosti i ekonomičnosti a sukladno članku 69. Zakona o zaštiti okoliša („Narodne novine", broj 80/13, 153/13 i 78/15) koji se primjenjuje u svrhu izbjegavanja umnožavanja strateške procjene, odnosno isti isključuje obvezu provedbe strateške procjene na nižoj razini, za čije polazne osnove je strateška procjena provedena strateškom procjenom na višoj razini, a za koji je Zakonom odnosno posebnim zakonom utvrđena obveza usklađenosti niže razine s višom razinom, smatramo da nije potrebno provoditi stratešku procjenu.
- Za Strategiju razvoja Urbane aglomeracije Split ne treba provesti glavnu ocjenu prihvatljivosti SPP za ekološku mrežu, obzirom da je isti proveden za Strategiju regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020. godine.

Ad. 3. U Izvješće o provedenom postupku strateške procjene utjecaja na okoliš za Strategiju regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020., između ostalog je navedeno slijedeće:

- Člankom 11. stavak 3. Zakona o regionalnom razvoju je propisano da su polazišta za izradu planskih dokumenata politike regionalnog razvoja nacionalni razvojni dokumenti i prostorni planovi;
- Strategija daje samo okvir za tipove aktivnosti čijim se provođenjem može očekivati ostvarivanje definiranih strateških ciljeva, ne postoje konkretni podaci o zahvatima niti njihovim lokacijama te se stoga utjecaji nisu mogli stvarno činjenično ocijeniti već se pristup strateškoj procjeni bazirao na prepoznavanju mogućih rizika koji bi provođenjem aktivnosti mogao ugroziti stanje okoliša, kao i prepoznavanje prilika da se pozitivni utjecaji pojačaju;
- Budući se razvojnim dokumentima (npr. županijske razvojne strategije ili razvojne strategije jedinica lokalne samouprave) uglavnom planiraju aktivnosti unutar administrativnih granica županija/JLS, rizik koji se može javiti tijekom provedbe ove Strategije je da se rješavanje problema i provođenja aktivnosti veže za administrativne granice, umjesto cjelovitog sagledavanja problematike i rješavanja problema na regionalnoj razini;
- Strategijom se planira širok raspon aktivnosti unutar različitih sektora i na različitoj razini (izgradnja, rekonstrukcija, modernizacija, priprema projekata, izrada planskih dokumenata, istraživanja, povezivanje sektora gospodarstva i znanosti, poticanje određenih aktivnosti i dr.);
- Svaka aktivnost može imati određeni utjecaj na neku od sastavnica okoliša (većeg ili manjeg značaja ovisno o tipu aktivnosti i njenoj razini na lokaciji), a provedbom velikog broja aktivnosti očekuje se pozitivan utjecaj na okoliš;
- Negativni utjecaji mogu se očekivati provedbom aktivnosti kojima se planira izgradnja infrastrukture;
- S obzirom na to da se Strategijom želi postići povećanje kvalitete života poticanjem održivog teritorijalnog razvoja, generalno gledajući Strategija ima pozitivan karakter, a glavni rizici koji mogu onemogućiti ostvarivanje zadanog okolišnog cilja: očuvati ciljne vrste i staništa i cjelovitost područja ekološke mreže RH, odnose se na razvoj prometne, energetske i komunalne infrastrukture na lokalnoj razini.
- U poglavlju V. Mjere zaštite okoliša je navedeno da su mjere koncipirane na način da se u vidu preporuke ugrade u Strategiju te predstavljaju smjernice za pripremu i provedbu razvojnih dokumenata i projekta na nižim razinama.

Uvidom u Nacrt predmetne Strategije utvrđeno je sljedeće:

- Nacrt je općenitog karaktera s nedostatnom razinom definiranosti planiranih zahvata i aktivnosti;
- Isti ne sadrži dovoljno mjerljivih podataka na temelju kojih bi se mogli sagledati ključni utjecaji, kumulativni utjecaji i međuutjecaji planiranih zahvata i aktivnosti na sastavnice okoliša;
- Predmetna Strategija se donosi za razdoblje do kraja 2020. što predstavlja relativno kratko razdoblje u kojem je moguće realizirati samo određeni broj aktivnosti;
- Člankom 11. stavak 3. Zakona o regionalnom razvoju je propisano je da su polazišta za izradu planskih dokumenata politike regionalnog razvoja nacionalni razvojni dokumenti i prostorni planovi;
- Prostorni planovi su dokumenti koji se izrađuju na temelju posebnih propisa iz područja prostornog planiranja, kojima je propisan detaljniji obuhvat podataka koji isti trebaju sadržavati.

Slijedom iznijetog, ističemo slijedeće:

1. Člankom 11. stavak 3. Zakona o regionalnom razvoju, između ostalog, propisano da su polazišta za izradu planskih dokumenata politike regionalnog razvoja i prostorni planovi, a za koje planove je obvezan postupak strateške procjene na regionalnoj i lokalnoj razini, a pozivom na članka 63. Zakona o zaštiti okoliša;
2. Članak 69. Zakona o zaštiti okoliša, kojim je da je u svrhu izbjegavanja umnožavanja strateške procjene neće se provoditi strateška procjena za strategiju, plan ili program na nižoj razini, za čije polazne osnove je strateška procjena provedena strateškom procjenom strategije, plana ili programa na višoj razini i za koji je ovim Zakonom odnosno posebnim zakonom utvrđena obveza usklađenosti niže razine s višom razinom.

S obzirom na navedeno, ovo Upravno tijelo je mišljenja da za predmetnu Strategiju nije potrebno provesti postupak strateške procjene utjecaja plana na okoliš niti postupak ocjene o potrebi strateške procjene, uz primjenu mjera iz poglavlja V. Mjere zaštite okoliša iz Izvješća o provedenom postupku strateške procjene utjecaja na okoliš za Strategiju regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020., KLASA: 300-01/15-03/2, URBROJ: 538-06-1-1/004-17-110, koju je dana 11.09.2017. donijelo Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, u kojem je između ostalog navedeno da predložene mjere predstavljaju smjernice za pripremu i provedbu razvojnih dokumenata i projekta na nižim razinama.

REPUBLIKA HRVATSKA - SPLITSKO-DALMATINSKA ŽUPANIJA - SPLIT

PRIVREMENA PROČELNICA

Marija Vuković, d.i.a.

Ova Strategija razvoja Urbane aglomeracije Split za razdoblje do kraja 2020. godine objaviti će se u „Službenom glasniku Grada Splita“ i na web stranici Grada Splita.

PREDSJEDNIK
Gradskoga vijeća

Jure Šundov

DOSTAVITI:

1. Gradonačelniku Grada Splita, ovdje
2. Službi za gospodarstvo, turizam, međunarodne i europske fondove, n/r pročelnice Ele Žižić , ovdje
3. Sveučilištu u Splitu, n/r rektora prof.dr.sc. Šimuna Anđelinovića, Poljička cesta 35, Split
4. Sanji Bakašun, Voditeljici Pododsjeka za odnose s javnošću – za objavu na web stranici Grada Splita
5. Uredništvu „Službenoga glasnika Grada Splita“, ovdje
6. Pismohrani, ovdje